

ВОДИЧ КА ИСПРАВНОМ ВЕРОВАЊУ И ОДГОВОР СЛЕДБЕНИЦИМА МНОГОБОШТВА И АТЕИЗМА

الإرشاد إلى صحيح الاعتقاد والرد على أهل الشرك و الإلحاد

[Српски – Serbian – صربي]

САЛИХ Б. ФЕУЗАН Б. АБДУЛЛАХ ЕЛ-ФЕУЗАН

الشيخ صالح بن فوزان بن عبد الله الفوزان

ۛۛۛۛ

Превод:

Фарис Даутовић

Рецензија:

Љубица Јовановић

Фејзо Радончић

ترجمة:

فارس داؤتوفيتس

مراجعة:

فيزو رادونتشيتش

ليوبييتسا يوفانوفيتس

Уводна реч

Сва хвала припада Аллаху, Господару светова Који нас је створио да Њега обожавамо, а наредио нам је да Му једноћу исповедамо и да Му будемо покорни, а Он је независтан о нама, док смо ми у потреби за Њим. Каже узвишени Аллах:

Цинне и људе сам створио само зато да Мени у ибадету¹ буду. Ја не тражим од њих опскрбу нити желим да ме хране, Опскрбитељ је једино Аллах, Снажни и Силни! (Кур'ан, Ез-Заријат, 57-58.)

Он је послао посланике као позиваче у монотеизам и искрено исповедање вере, као што каже Узвишени:

Пре тебе ниједног посланика нисмо послали, а да му нисмо објавили: "Нема истинског бога осим Мене, зато Мене обожавајте!" (Кур'ан, Ел-Енбија, 25.)

Сведочим да нема истинског божанства осим Аллага, Који судруга нема, макар то било мрско многобошцима, и сведочим да је Мухаммед, мир над њим, Његов роб и посланик читавом човечанству. Нека је Аллахов мир и благослов на њега, његову породицу и његове другове, који су учинили (хиџру) исељење на Божијем путу, који су се борили и били стрпљиви, који су му уточиште дали и помагали га.

¹ У језичком смислу реч ибадет значи обожавање, покораване, робовање, клањање и сл. А што се тиче њеног значења у исламској терминологији учењак Ибн Тејмије је рекао: „Ибадет је заједничко име за све оно што Аллах воли и са чиме је задовољан од људских речи и дела. Било да су та дела јавна попут намаза, зеката, поста, хаџа, борбе на Божијем путу, послушности према родитељима, испуњавање уговора итд., или тајна дела попут љубави према Аллаху Узвишеном, посланику Мухаммеду, мир над њим, наде у Аллахову милост и опрост, страха од Његове казне, захваљивања на благодатима, поуздања у Аллага итд.“

Појашњавање исправног веровања и позив Богу (Аллаху) је најбитнија ствар и строга дужност, јер је оно основа од које зависи исправност дела и њихово прихватање код Аллаха, па је брига посланика и њихових следбеника, о стварима које руше и умањују веровање, била велика. Стога је број кур'анских поглавља и ајета, који говоре о веровању, и најобимнији, а Послаников, мир над њим, позив у то и брига о томе највећа, па је у Мекки провео тринаест година позивајући у монотеизам и исправљање веровања.² Зато је, прво са чиме је почео, након што му је Allah покорио Мекку, било рушење кипова и наређивање да се искрено ибадет чини једино Allahу, Који судруга нема. Учењаци овог заједнице (народа) су овој области придавали велики значај, улажући труд, борећи се, подучавајући и пишући о томе, до те мере да књиге о веровању сада заузимају велики простор исламске библиотеке и оне су у првом плану њиховог садржаја.

Хтео сам да дам свој мали допринос овој величанственој области, па сам написао ове речи које поклањам читаоцу. У овој књизи нисам дошао са нечим новим, већ сам њоме желео приближити нека сазнања, која су повезана са данашњицом људи и њиховом праксом, а затим сам појаснио њихов пропис и грешке оних који то раде, не би ли се повратили од тога, а и саветујући друге, не би ли се клонили таквих ствари.

У овој књизи сам сабрао цитате из књига учењака муслимана, попут књига учењака Ибн Тејмије³ и његових

² Погледај: *Ер-Рахикул-махтум* (Запечаћени џеннетски напиток) од Сафијуррахмана Ел-Мубарекфурија.

³ Учењак Ахмед б. Абдул-Халим б. Абдус-Селам б. Абдуллах б. Мухаммед б. Худр б. Али б. Абдуллах б. Тејмије Немири Харрани, затим Димешки, Ебул-Аббас Текију Дин. Рођен је у Харрану, 661. х. године. Након што су Татари окупирали државе Шама, Ибн Тејмије се заједно са својим оцем преселио у Дамаск и то 667. х. године где је и одрастао. Учењак је био изврстан учењак и зналац. Свој живот је уложио у посвећивању науци и позивању Исламу. Његова преокупација је била ширење тевхида (исправног веровања), помагање суннета и његових следбеника. Борио се против новотарија,

ученика, Ибн Кајјима⁴ и хафиза Ибн Кесира⁵, затим књига учењака Мухамеда ибн Абдулвехаба⁶ и његових ученика, вођа реформаторске да'ве (мисионарства), са посебним освртом на

новотара и оних који су их подржавали. Написао је велики број дела за која учењак Зехеби каже да су достигла број преко хиљаду различитих дела. Преселио је на други свет у затвору „Кула“ у Дамаску у ноћи двадесет другог зул-к'адета године 728. х. године, да му се Аллах смилује.

⁴ Учењак Ибн Кајјим Ел-Џевзије рођен је 691. године по Хиџри. Знање је узео од учењака Дамаска. Био је добар познавалац мезхеба (правних школа). Одлично је познавао исламско право, тако да је давао фетве (прописе о исламским питањима). Дружио се са учењаком Текијуддином ибн Тејмијом и учио је од њега. Један је од најбољих познавалаца тефсира у свом времену, а наука о основама вере (усулуд-дин) практично се његовим доприносом употпунила. Није имао премца у познавању науке о хадисима, њиховим значењима, тајнама и суптилностима. Значајан допринос је имао у исламском праву (фикху), методологији исламског права (усулу) и арапском језику. Био је, Аллах му се смиловао, тихе нарави, високих принципа. Ибн Кесир, који му је био друг, описао га је на следећи начин: “Лепо је говорио и понашао се. Био је присан са људима. Никома није завидио нити је кога узнемиравао. Био сам му од најближих и најдражих људи. Не знам да је ико на овом свету у наше време био већи побожњак од њега. Намаз је клањао веома дуго, задржавајући се на руку'у и сеџди више од других.” На ахирет је преселио 751. х. године у Дамаску.

⁵ Он је чувени учењак и учењак хафиз Ебул-Фида Исма'ил, син чувеног учењака, зналца и ваиза Ебу Хафса Шихабуддина Умера, Ибн-Кесир ибн Дав' ибн Кесир ибн Зер Ел Куреши, из Бусре пореклом, а одрастао и образовао се у Дамаску. Припадао је шафијском мезхебу и правцу. Његов се тефсир сматра једним од највреднијих класичних тефсира. Преселио је у четвртак 26. ша'бана 774. х. г. у седамдесет четвртој години свога живота.

⁶ Учењак Мухаммед бин Абдулвехаба (1115 х. г. - 1206 х. г.), појавио се са својим покретом у срцу Неџда, који је вапио за избављењем из блата новотарија, измишљотина, подела, незнања и запуштености. Извори са којих се учењак напајао знањем, одгојем и моралом, су чисти извори Шеријата, здраве људске природе и честитог порекла. Ти извори су у виду Кур'ана, Суннета и поступака исправних претходника, првих муслимана, далеко од филозофирања, суфизма и апологетике. Преселио је у зул-кадету 1206. (1792.) године по Хиџри. Резултат његове да'ве (позивања у Ислам), џихада и крајњег напора у периоду од 50 година на Аллаховом путу, био је да се цела покрајина Неџд вратила Исламу. Напуштени су сви облици ширка (многобоштва). Напуштено је слепо слеђење предака и традиција и успостављен је Шеријат. Мир је завладао овим подручјем, како у градовима тако и у пустињи.

књигу *Фетхул-меџид*⁷. Као што рекох, не тврдим да сам дошао са нечим новим, већ се надам да сам приближио нека сазнања и повезао их са стварношћу људи сходно прилици и амбијенту.

Основа ове књиге су предавања која су емитована на „програму Кур'ана“ у Саудијској Арабији. Нисам имао намеру да предавања изађу у виду књиге, да Аллах није тако одредио. Затим су ми нека браћа предложила да саберемо предавања, уредимо их и саставимо у књигу, не би ли остала корист, уз Аллахову вољу. Надам се добру у овоме и макар малом доприносу позиву ка Аллаху, у временима када се запоставио пут исправног позивања, и када многи позивачи посвећују пажњу мање битним стварима, које без исправног веровања нити хране нити жедног поје, а запостављају тематику акиде (доктрине), а виде да су људи упали у велики ширк (многобоштво) везан за турбета (музолеје) и да су упали у новотарије и сујеверја, виде да су позивачи заблуде овладали незналицама и обичним светом и да их вуку у пропаст и странпутицу, узевши их себи за робове и управљајући њиховим мозговима и иметком, предводећи их заблудом у име знања и вилајета.⁸

Нажалост, многи исламски мисионари посвећују пажњу споредним стварима, мимо акиде (исправног веровања) и њеног поправљања, чак неки говоре: „Оставите људе на њиховим уверењима и не супротстављајте им се, спајајте а не разједињујте. Ујединићемо се на ономе у чему се слажемо, а оправдати једни

⁷ Коментар познатог дела учењака Мухаммед бин Абду-л-Веххаба, *Китабут-Тевхид*.

⁸ Под појмом *вилајет* се мисли на одабраништво, односно блискост Аллаху, то значи да они призивају Аллахову блискост, тврдећи да су Аллахове евлије, злоупотребљајући тај термин да би им људи били послушни и да би им слепо веровали. (оп. прев.)

друге у стварима у којима се разилазимо.⁹ И слични говори, који су супротни Аллаховом говору, када каже:

А ако се у нечему не слажете, обратите се Аллаху и Посланику, ако верујете у Аллаха и Последњи дан. То је боље и за вас лепше решење. (Кур'ан, Ен-Ниса, 59.)

Доиста нема уједињења нити моћи исламске заједнице (народа), осим враћањем Аллаховој Књизи и Суннету Посланика, мир над њим, и остављањем оних ствари које су супротне томе, нарочито када је реч о питањима из области веровања, које је основа. Узвишени каже:

Сви се чврсто Аллаховог узмета¹⁰ држите и никако се не разједињујте! (Кур'ан, Али 'Имран, 103.)

Потоње генерације овог народа неће поправити осим оно што је поправило прве генерације, а Аллах је тај који усмерава и упућује на Прави пут. Нека је мир и благослов на нашег веровесника Мухаммеда, на његову породицу и другове.

Салих ибн Феузан ибн Абдуллах Ел-Феузан

⁹ Многи одлазе у другу крајност, и поред исправног веровања, осуђују и жестоко нападају једни друге у стварима које су предмет иџтихада (слободног расуђивања).

¹⁰ Каже Ибну Церир у објашњењу овог ајета: "Жели се тиме рећи: Држите се чврсто Аллахове вере коју сте обавезни да следите и испуните обавезу коју сте дужни да испуните, а то је заједништво и зближавање на истини у потпуној преданости Аллаховим наредбама". (Џами'а ал-Бејан: 4-39.)

ПРЕДГОВОР

Исламско веровање је оно са чиме је Аллах слао посланике, спуштао књиге и оно са чиме је обавезао све џинне и људе, као што је рекао Узвишени:

Џинне¹¹ и људе сам створио само зато да Мени у ибадету (богослужењу) буду. Ја не тражим од њих опскрбу нити желим да ме хране... (Кур'ан, Ез-Заријат, 57-58.)

Господар твој заповеда да само Њему ибадет (богослужење) чините... (Кур'ан, Ел-Исра, 23.)

Ми смо сваком народу посланика послали: "Аллаху ибадет (богослужење) чините, а ђавола – тагута¹² се клоните!" (Кур'ан, Ен-Нахл, 36.)

Сваки посланик је дошао са позивом у ово веровање, и све божанске књиге су објављене да појасне веровање, да појасне оно што га поништава, што је супротно веровању или што га умањује. Ово је веровање наређено сваком пунолетном човеку, па је због места које веровање заузима и његове важности, наређено његово чување, изучавање и упознавање са њим пре свега осталог, нарочито јер се на веровању заснива срећа човечанства, на овоме и на ономе свету. Узвишени каже:

¹¹ Џинни су засебан свет, потпуно независтан од нашега света и света часних анђела, осим што између њих и људи постоје одређене заједничке особине: имају разум и слободу избора између добра и зла. Свакако, од људи се разликују у неким стварима. Најважнија разлика јесте материја од које су створени. Названи су џиннима јер су невидљиви. Свевишњи Аллах нас је обавестио да су џинни створени од ватре: . . . **А још пре створили смо џинне од ватре ужарене.** (Кур'ан, Ел- Хиџр, 27.) Несумњиво је да су џинни створени пре човека, на основу јасних Аллахових, слављен нека је Он, речи: **Ми смо створили Адама од иловаче, од блата устајалог, а још пре смо створили џинне од ватре ужарене.** (Кур'ан, Ел-Хиџр, 26-27.) Погледај: *Свет џинна и ђавола*, Омер б. Сулејман Ел-Ешкар.

¹² Тагут је све што се обожава мимо Аллаха и задовољно је тиме.

Онај ко не верује у тагута, а верује у Аллаха, држи се за најчвршћу везу, која се неће прекинути... (Кур'ан, Ел-Бекара, 256.)

То значи да онај који пусти ово уже (веровање), тај се ухватио за сумње и заблуду, а шта има након истине осим заблуда. Аллах Узвишени каже:

То је зато што је Аллах - Истина, а они којима они, поред Њега, молитве упућују – неистина... (Кур'ан, Лукман, 30.)

А након тога, окончање неверника биће у Ватри, а грозно ли је она боравиште.

Значење акиде (исламске доктрине):

То је оно што човек верује да је истина и што исповеда, па ако је то веровање у складу са оним са чиме је Аллах слао Своје посланике и објављивао Своје књиге, онда је то исправно и здраво веровање са којим се постиже спас од Аллахове казне и срећа на овом и на Будућем свету. А ако је то веровање супротно ономе са чиме је Аллах слао посланике и спустио књиге, онда је то веровање оно због којег његов следбеник заслужује казну и несрећу и на овом и на Будућем свету.

Исправно и здраво веровање чини живот и иметак човека сигурним на овом свету, и штити их од бесправног узимања, као што каже Посланик, мир над њим: **„Наређено ми је да се борим против људи, све док не посведоче да нема истинског божанства осим Аллаха, па када то кажу заштитиће своје животе и иметке од мене, осим са правом...“**¹³

„Ко каже да нема истинског божанства осим Аллаха и заневрује у оно што се обожава мимо Њега, његов иметак и живот бивају забрањени (свети), а његов коначни обрачун је код Аллаха.“¹⁴

Оно је заштита од Аллахове казне на Судњем дану. Цабир, нека је Бог задовољан са њим, каже да је Посланик, мир над њим, рекао: **Ко сретне Аллаха не чинећи Му ширк (многобоштво), ући ће у Ценнет, а ко Га сретне и буде Му чинио многобоштво, ући ће у Ватру.**¹⁵

И такође од 'Утбана Ибн Малика, нека је Бог задовољан са њим: **„Диста је Аллах забранио ватри онога ко каже да нема**

¹³ Бележи Ен-Несаи.

¹⁴ Бележи Муслим.

¹⁵ Бележи Муслим.

истинског божанства осим Аллаха, желећи тиме Аллахово лице.¹⁶

Исправно веровање је то због којег Аллах прикрива грехе. Енес, нека је Бог задовољан са њим, каже да је чуо Аллаховог Посланика, мир над њим, да је рекао: „**Аллах каже: 'О сине Адамов, када би ми дошао са гресима који би испунили читаву Земљу, не чинећи ми притом многобоштво, ја бих ти дошао са толико опроста.'**“¹⁷

Услов за опрост греха који испуњавају Земљу јесте исправно веровање, чисто од дела многобоштва, било да их има пуно или мало, и било да је у питању велико или мало многобоштво. Онај ко дође са оваквим веровањем, такав поседује здраво срце, за кога је Аллах рекао:

На Дан када неће никакво благо, а ни синови, од користи бити, само ће онај који Аллаху срца чистог дође спашен бити. (Кур'ан, Еш-Шу'ара, 88-89.)

Ибн Кајјим, Аллах му се смиловао, коментаришући хадис од 'Утбана, каже: „Верницима, који су испољавали чисто веровање без примеса многобоштва, ће бити опроштено оно што неће бити опроштено другима. Па када би *мувеххид*¹⁸, који Аллаху није уопште чинио многобоштво, срео Аллаха са гресима који би испунили целу Земљу, Аллах би му дошао са још толико опроста. То неће постићи онај који је био мањкавог веровања, јер је чисто веровање, који није помешано са многобоштвом, то које чини да са њим не остане ниједан грех, зато што се он састоји од љубави према Аллаху, Његовог хваљења и величања, страха и наде, што изискује чишћење греха, макар ти греси испуњавали Земљу, јер, нечистоћа је пролазна, а оно што је отклања је јако...”

¹⁶ Бележе Бухарија и Муслим.

¹⁷ Бележи Тирмизи.

¹⁸ Мувеххид – монотеиста, онај који испољава чисто веровање у Једног Бога (Аллаха) без примеса многобоштва.

Са исправним веровањем се примају добра дела и бивају од користи човеку. Узвишени каже:

Ко год је чинио добро, био мушкарац или жена, а верник је, Ми ћемо дати да проживи леп живот и доиста ћемо их у складу са најбољим што су чинили наградити. (Кур'ан, Ен-Нахл, 97.)

Насупрот томе, покварено веровање чини да пропадну сва дела. Узвишени каже:

А теби, и онима пре тебе, објављено је: "Ако будеш друге Аллаху у обожавању придруживао твоја дела ће сигурно пропасти, а ти ћеш међу губитницима бити." (Кур'ан, Ез-Зумер, 65.)

А да су они Аллаху икога у обожавању придруживали, сигурно би им пропало оно што су чинили. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 88.)

Веровање, које је покварено многобоштвом, је узрок забране уласка у Рај и непраштања греха, а због њега се заслужује казна и вечити боравак у Ватри. Узвишени каже:

Аллах, доиста, неће опростити да се Њему ишта у обожавању придружује, а опростит ће све мимо тога, коме Он хоће! (Кур'ан, Ен-Ниса, 48.)

Ко другог Аллаху у обожавању придружује, Аллах ће му улазак у Рај забранити и боравиште његово ће Пакао бити; а неверницима неће нико моћи помоћи. (Кур'ан, Ел-Маиде, 72.)

И каже Узвишени:

И борите се против њих док смутња не ишчезне и док само Аллахова вера не остане. (Кур'ан, Ел-Енфал, 39.)

Када прођу свети месеци, онда убијајте многобошце где год их нађете, заробљавајте их, опседајте и на сваком пролазу дочекујте... (Кур'ан, Ет-Тевбе, 5.) – Док здраво и исправно

веровање оставља леп траг на срца људи, владање заједнице и систем изградње друштва. Имамо пример две скупине које су изградиле џамију за време Аллаховог Посланика, мир над њим. Једна скупина је изградила џамију са лепом намером и искреним веровањем, Аллаха ради, а друга скупина је изградњом џамије имала лоше намере и покварено веровање, па је Аллах наредио Своме посланику, мир над њим, да обавља намаз у џамији изграђеној на богобојазности, а забранио му је да клања у џамији која је изграђена на неверству и лошим намерама. Узвишени каже:

А они који су џамију саградили да би штету нанели, и неверовање оснажили, и раздор међу вернике унели, припремајући је за онога који се против Аллаха и Његовог Посланика још пре борио, сигурно ће се заклинавати: "Ми смо само најбоље желели, а Аллах је сведок да су они сигурно лажљивци." Ти у њој немој никада молитву да обавиш! Џамија чији су темељи, већ од првог дана, постављени у страху од Аллаха, заиста више заслужује да у њој обављаш молитву. У њој су људи који воле често да се перу, а Аллах воли оне који се много чисте. Да ли је бољи онај који је темељ зграде своје поставио у страху од Аллаха и у Његовом задовољству, или онај који је темељ зграде своје поставио на руб подлокане обале која се нагнула, да се заједно са њим у ватру Пакла сруши? А Аллах неће упутити на Прави пут невернике. (Кур'ан, Ет-Тевбе, 107-109.)

Обавезност познавања исламског веровања

Знајте, Аллах да упути и мене и вас, да је сваки муслиман обавезан да се подучи исламском веровању да би знао шта оно значи и чиме га обавезује, а затим да би знао шта је супротно њему, оно што га поништава или умањује, од великог и малог многобоштва. Узвишени каже:

Знај да нема бога осим Аллаха! И тражи опрост за своје грехе. (Кур'ан, Мухаммед, 19.)

Учењак Бухари је читаво поглавље насловио „Знање пре речи и дела“, поводећи се за претходним ајетом као доказом.

Хафиз ибн Хаџер¹⁹ наводи од Ибнул Мунира да је, коментаришући поступак учењака Бухарија, рекао: „Овим је хтео да укаже на то да је знање услов исправности говора и дела, па се не могу замислити без знања, па им оно претходи јер је оно узрок исправности намера, а намера је узрок исправности дела.“

Учењаци су, полазећи од тога, усмерила своју пажњу ка изучавању прописа веровања и његовом подучавању, сматрајући то од најприоритетнијих наука, пишући о томе посебна дела, појашњавајући те прописе у детаље, обашњавајући обавезе спрам веровања, затим оне ствари које га кваре или умањују, почев од свих врста ширка (многобоштва), празноверја и новотарија. Ово је у суштини и значење *ла илахе иллаллах (нема другог истинског бога осим једног Бога – Аллаха)*, а не пуко изговарање тих речи језиком, већ оне имају свој смисао, значење и оно што изискују, па их је потребно у потпуности спознати и радити по томе, било да су видљива дела у питању или унутрашња. Постоје ствари које су супротне веровању и које га умањују, а оне не бивају јасне осим изучавањем. Због тога је потребно да знање о исправном

¹⁹ Шихабуддин Ебул-Фадл Ахмед б. 'Алиј б. Мухаммед Ел-'Аскалани (773. х. г. - 852. х. г.). Пореклом је Египћанин, а познат је по имену Ибн Хаџер. Многи су га описали да је „Емирул-му'минин у хадису“. У Египту је постао хафиз Кур'ана, а било му је само пет година, и научио је *Елфијју* (поема од хиљаду стихова) од Ел-'Иракија у којој је сажета хадиска наука. Спомине се да није нешто прочитао, а да то одмах није било уклесано у његову меморију. Рекао је хафиз Ес-Сехави у биографији Ибн Хаџера: "Тако ми Аллаха, нисам видео неког да има јачи хифз од хафиза Ибн Хаџера. Ес-Сујути је рекао: "Он је преузео водећу позицију у хадису и у његово доба није било хафиза осим њега и са њим је завршена ова наука." Написао је многа дела, број им је већи од 150, и дотичу се разних наука. Рекао је Ес-Сујути о Ибн Хаџеровом познатом делу Фетху-л-Бари: "Слично томе није написано."

веровању буде у првом плану школског програма у различитим етапама, да му се да довољан број часова дневно, да се за то одаберу стручни учитељи и да се ту посвети посебна пажња када је у питању успех на испитима, за разлику од већине школских планова и програма данас, где се изучавању веровања, у већини случајева, не придаје значај. Забрињавајући је данашњи школски програми који ће изнедрити генерацију која неће познавати исправно веровање, па ће прихватити многобоштво, новотарије и сујеверје, сматрајући то веровањем, јер су затекли људе на томе, а нису спознали неисправност тога.

Због тога је владар правоверних Омер Ибн Ел-Хаттаб, нека је Бог задовољан са њим, рекао: „**Примакло се време када ће уже Ислама нестајати, нит по нит, када у Исламу буду одрастали они који не познају стварност заблуде.**“

Зато је потребно одабрати исправну литературу која је заснована на веровању првих генерација, ехли-суннета вел-џема'ата²⁰, и која се подудара са Кур'аном и Суннетом, па да се онда одреди као план и програм за ученике, а да се књиге које су супротне веровању првих генерација муслимана, као што су књиге еш'арија, му'атезила, џехмија²¹ и осталих фракција које су скренуле са пута првих генерација, искључе из плана и програма.

Поред редовне наставе, обавеза је покренути предавања у џамијама, где ће се подучавати веровању првих генерација као

²⁰ Ехли-суннет вел-џема'ат – следбеници суннета и заједнице јесу они који следе упуту Аллаховог Посланика, мир над њим, и његових асхаба, знањем, уверењем, речима, делима и понашањем. Они су претходници овога заједнице, тј. асхаби и табиини и они који их следе у добру до Судњег дана. Они се окупљају око Кур'ана и Суннета и устрајавају у њиховом слеђењу, клонећи се џепања и увођења новина у веру. За њих се каже *селефус-салих* или добри претходници, спашена скупина, потпомогнута скупина и др. Називају се ехли-суннет јер следе праксу Аллаховог Посланика, мир над њим, и за њих се још каже вел-џемат јер се окупљају на истини и не одвајају се од ње. (проф. Хајрудин Тахир Ахметовић)

²¹ Џехмије су секта која негира Аллахова имена и својства, а у погледу имана сматрају да је иман пуко потврђивање срцем.

првом степену, на којима ће се читати *метнови*²² и коментари, како би се окористили ученици и сви присутни. Такође, треба држати сажете и поједностављене лекције за обичне масе, како би се на тај начин проширило исламско веровање. Поред онога што се емитује на верским програмима посредством емисија, потребно је да постоји стални програм преко којег се етимују предавања о прописима исламског веровања. Затим, обавезно је да постоји посебна брига о веровању од стране појединаца, па да сваки муслиман ишчитава верске књиге и да распознаје шта је то правац првих генерација, а шта правца оних који су се са њима разишли, да би имао јасан доказ за оно што заступа и да би био у стању одагнати све сумње које су упућене на рачун веровања ехли-суннета.

О муслиману, док размишљаш о Кур'ану²³, засигурно ћеш наћи да је пуно ајета и поглавља посвећених веровању, штавише, мекканска поглавља готово да карактерише појашњење исламског веровања и отклањање сумњи везаних за веровање. Узмимо за пример поглавље Ел-Фатиху. Ибнул Кајјим, Аллах му се смисловао, је рекао: „Знај да је ово поглавље потпуно обухватило најузвишенија питања. Оно у себи садржи спознају Онога Који се обожава, узвишен нека је Он, преко три Његова лепа имена, која су срж и на која се враћају сва Његова имена и узвишена својства. Та три имена су: „Аллах“, „Ер-Раџб“ (Господар) и „Ер-Рахман“ (Милостиви). Ово поглавље се заснива на *улухијјету* (божанствености), *рубубијјету* (господарству) и *рахмету* (милости). Па тако део ајета: ***Само теби ибадет (богослужење) чинимо...*** је заснован на *улухијјету* (божанствености), други део: ***... и само од Тебе помоћ тражимо***

²² Метнови су сажета дела у поезији или прози из разних наука која концизно излажу одређену тематику. (оп. прев.)

²³ Кур'ан је Аллахов говор који је обављен посланику Мухаммеду, мир над њим, он је наднараван, пренесен мутеватир предајом, записан у Мусхафу од првог поглавља Ел-Фатиха до последњег поглавља Ен-Нас и његово читање је ибадет (богослужење).

је заснован на *рубубијјету* (господарству), док тражење упуте на Прави пут се веже за својство Аллахове милости (рахмета). Почетак поглавља, тј. речи ***Свака хвала нека је Аллаху*** у себи садрже три ствари: Он је Хваљен у Његовом улухијјету (божанствености), рубубијјету (господарству) и Његовој милости, а величање и хвала су две ствари које потпуно припадају Његовој величанствености. Ово поглавље у себи садржи потврду проживљења на Судњем дану, награде људима према њиховим добрим или лошим делима. Такође, садржи потврду да суд припада само Господару, када је реч о суђењу између Његових робова, и да је Његов суд – све то потпада под Његовим речима: ***Владару Дана судњег.***

Такође, садржи потврду слања веровесника, са више аспеката...“. Затим је то појаснио, Аллах му се смисловао, опширним и корисним говором све до речи: „Читав Кур'ан говори о тевхиду (веровању у једног Бога), његовим правима и награди за њега, такође, говори о многобоштву, његовим следбеницима и њиховој казни. Па ајет (***Свака хвала нека је Аллаху, Господару светова.***) говори о монотеизму, (***Свемилосном, Милостивом.***) говори о техвиду, (***Упути нас на Прави пут. На пут оних којима си благодати подарио.***) говори о монотеизму који се састоји од тражења упуте на пут следбеника монотеизма; (***А не на пут оних на које се срџба излила, нити на пут оних који су залутали.***) то су они који су се супротставили тевхиду (исправном веровању у једног Бога).“

Даље каже: „Већина кур'анских поглавља има у себи садржину две врсте монотеизма. Кур'ан нас некад обавештава о Аллаху и Његовим лепим именима и својствима, а то је *тевхид - 'илмијј хаберујј*, тј. теоретски тевхид; некад је то позив у чињење богослужења и испољавање тевхида (једноће) једино Њему, Који нема судруга, а остављање свега што се обожава мимо Њега, и то је *тевхид-ирадијј талебијј*, односно практични тевхид. Некада су то наредбе и забране и обавезивање на покорност, а то је од права тевхида и ствари које га употпуњују; некада нас обавештава о

Аллаховим почастима следбеника тевхида и како ће поступити са њима на овом и на Будућем свету, а то је награда за тевхид (исправно веровање); некада нас обавештава о следбеницима многобоштва и о томе како ће их казнити на овоме свету, и каква их казна чека напослетку, а то је казна за оне који су изашли из оквира тевхида...“

И поред велике пажње коју Кур'ан посвећује исламском веровању, велики број оних који га уче, немају исправно разумијевање веровања, па су многе ствари помешали и погрешили кад је веровање у птању, јер следе оно на чему су затекли своје претке и јер не уче Кур'ан са размишљањем.

Позивање у исламско веровање

Обавеза сваког муслимана, након што га је Аллах милошћу Својом обасуо и дао му да спозна ово веровање и да га се држи, јесте да позива људе у то веровање, не би ли били изведени из тмине на светло. Узвишени каже:

Онај ко не верује у тагуте (лажна божанства), а верује у Аллаха, држи се за најчвршћу везу, која се неће прекинути. А Аллах је Онај Који све чује и Онај Који све зна. Аллах је заштитник оних који верују, изводи их из тмина на светло²⁴, а онима који не верују заштитници су тагути, одводе их са светла у тмине! То су становници Ватре и у њој ће вечно остати. (Кур'ан, Ел-Бекара, 256-257.)

Позив у исламско веровање је кључ позива свих посланика, и нису отпочињали ни са чим другим пре позива у исправно веровање, као што каже Узвишени:

²⁴ Пuteви заблуде су бројни па је зато у ајету употребљена множина у речи “тмине”, а Прави пут је један тј. “светло”.

Ми смо сваком народу посланика послали: "Аллаху ибадет (богослужење) чините, а тагута (лажног божанства) се клоните!" (Кур'ан, Ен-Нахл, 36.)

Прво што би сваки посланик рекао своме народу када их је позивао, било је: **О народе мој, Аллаху ибадет (богослужење) чините, ви другог бога осим Њега немате.** (Кур'ан, Ел-Е'араф, 59)

Тако су говорили Ноје, Ебер, Салих, Јитро, Аврам, Мојсије, Исус, Мухаммед и сви остали посланици, нека је на њих Аллахов мир и благослов.

Стога је обавеза сваког ко спозна ово веровање, да се не задовољи собом, већ да позива људе мудрошћу и лепим саветом, као што и јесте пут посланика и њихових следбеника, и јер је ово веровање основа и прва тачка од које се полази. Пре него што се успостави и постигне веровање, у друге ствари – као што је чињење обавезних дела и остављање забрањених – не позива се, зато јер је оно основа од које зависи ваљаност свих дела и без које се не прихватају дела нити се за њих награђује. Опште је познато да се ниједна грађевина не отпочиње нити опстаје без темеља, па су због тога сви посланици придавали пажњу веровању пре свега осталог, и због тога је Посланик, мир над њим, када би слао исламске мисионаре, опоручивао да отпочну са позивом у исправно веровање. Од Ибн Аббаса, нека је Бог задовољан са њима, се преноси да је Посланик, мир над њим, када је слао Му'аза у Јемен, рекао: „**Ти идеш народу од ехлу-китабија (следбеницима претходних Књига), па нека прво чему ћеш их позвати буде сведочење да нема истинског бога осим Аллаха (да Аллаху исповедају монотеизам)**²⁵, па уколико ти се у томе покорје обавести их да им је Аллах учинио обавезним пет намаза у току сваког дана и ноћи, па ако буду клањали обавести их да им је Аллах учинио обавезним зекат

²⁵ Друга верзија.

на иметак који се узима од њихових богаташа и дели њиховој сиротињи, па ако пристану на то узми од њих, али клони се њиховог најбољег и најплеменитијег иметка и чуваје се молитве онога коме је учињена неправда, јер између њега и Аллаха нема застора.²⁶

Из овог хадиса, као и изучавајући позив посланика кроз Кур'ан и животопис Посланика, мир над њим, се узима начин позивања у Аллахову веру, и да је прво у шта се људи позивају веровање, које се огледа у чињењу богослужења једино Аллаху, који нема судруга, а остављању свега што се обожава мимо Њега, што јесте и значење *ла илахе иллаллах* – *нема другог истинског бога осим једног Бога*.

Посланик, мир над њим, је у Мекки провео тринаест година након посланства, позивајући људе исправном веровању, тј. да само Аллаху богослужење чине и да оставе богослужење киповима, пре него што им је наредио обављање намаза, давање зеката, обављање хаџца, борбу на Аллаховом путу, остављање забрањених ствари, као што су: камата, блуд, вино и коцка.

Све ово нам јасно указује на грешку неких савремених заједница, који се приписују позивачима у веру, а не воде бригу о исправном веровању, већ посвећују пажњу споредним стварима бонтона и морала²⁷, а виде да велики број људи у муслиманским државама чини велико многобоштво око споменика, која су саграђена на гробовима, па нити им то негирају нити им забрањују, не говоре о томе нити држе предавања, нити пишу о томе, осим мало. Чак се у њиховим редовима могу наћи они који

²⁶ Бележе Бухарија и Муслим.

²⁷ Вера Ислам је савршена и потпуна, обухвата све сегменте човековог живота: његов физички изглед, затим његова осећања, разум и његову душу. Ислам обухвата човеков и овај и Будући свет, и у човековом биствовању на овом свету не постоји ништа што није у уској вези са исправним веровањем. Веза између веровања и понашања веома је јака и изражена у исламском начину живљења. Исправно веровање обавезује човека да се украси лепим понашањем, и да се клони ружног, неморалног понашања.

практикују многобоштво и изопачени суфизам, па нити га забрањују, нити на њега указују, са тим да је, отпочети са позивањем таквих и исправљање њиховог веровања прече, него позивање атеиста и неверника чије је неверство јасно. То је због тога што атеисти и неверници јасно износе своје неверовање и потврђују да се не слажу са оним са чиме су дошли посланици, док, што се тиче *кубурија*²⁸ и *залуталих* суфија²⁹, они мисле за себе да су муслимани и да је, оно на чему су, Ислам, па на тај начин обмањују себе и друге. Аллах нам наређује да почнемо од неверника који су нам блиски и који су нам родбина, па каже:

И опомињи родбину своју најближу. (Кур'ан, Еш-Шу'ара, 214.)

О ви који верујете, борите се против неверника који су у близини вашој и нека они осете вашу строгост, и знајте да је Аллах са богобојазнима. (Кур'ан, Ет-Тевбе, 123.)

Док се не среде редови муслимана изнутра, не може се бити постојан у сукобу са непријатељем. Приповеда се да је неки кубурија видео човека који пред њим обожава кипа, па му је

²⁸ Кубурија је термин који се користи за залуђенике кабуровима (гробовима), који круже око њих, дозивају мртве и моле их за своје потребе, чинећи на тај начин многобоштво Аллаху.

²⁹ Прве “суфије” су биле привржене Кур'ану и Суннету, борци за Шеријат и противници новотарија. “Суфијом” је у суштини био називан онај који се остварио у потпуности у духовном смислу. Касније “суфизам” поприма карактер секташког, издваја се међу муслиманским масама, позивајући у нешто посебно, својствено само њима и ужим круговима ширећи праксу која није била позната првим генерацијама. Потом многи од њих прихватају идеје које су стране и супротне исламском веровању, од којих неке чак изводе из окриља Ислама. Значи међу њима има оних који су грешници - муслимани, а такође и оних који су практично својим идејама и делима изашли из оквира вере. Пример таквих веровања јесте: неки од њих верују да је Аллах у свему што постоји, тј. у својим створењима чак и на нечистим местима, веровање да неки од њихових “учењака” учествују у одржавању космоса са Аллахом, да могу оживети мртве и сл. Такође многи међу њима чине многобоштво у богослужењу “одабраним” учењацима, живима и мртвима у виду молитве, страха, наде и сл. Уважени учењак на овом месту указује на оне од њих који су својим веровањем и деловањем изашли из окриља Ислама.

негирао његов поступак. На то му је обожавалац кипа рекао: „Ти богослужење чиниш мртвом створењу које је одсутно од тебе, док ја чиним богослужење створењу које је преда мном, па ко је чуднији од нас двојице?“ Кубурија је остао без речи. Иако су и један и други заблудели мушрици, јер богослужење чине ономе који није у стању какву штету учинити нити какву корист прибавити, кубурија је на већем степену заблуде и тражења помоћи од створења.

Стога је обавеза позивачима у Аллахову веру да се усредсреде на поглавље веровања више него на друге ствари, и да приону изучавању и разумевању исправног веровања на првом месту, а затим, да друге, који су застранили или су мањкави у том погледу, подучавају и позивају. Узвишени, обраћајући се Своме веровеснику, мир над њим, каже:

Реци: „*Ово је пут мој, ја позивам ка Аллаху, имајући јасне доказе, ја, и сваки онај који ме следи, и нека је Узвишен Аллах, ја нисам од оних који Му друге придружују.*“ (Кур’ан, Јосиф, 108.)

Коментаришући овај ајет, Ибн Церир каже: „Узвишени каже Своме посланику Мухаммеду, мир над њим:

Реци, о Мухаммеде,

ово, тј. ово чему позивам, и пут којим идем, а то је позив у упућивање богослужење само Аллаху, клонећи се других божанстава, и покоравање Његовим наредбама и клоњење онога што је забранио:

је пут мој, тј. мој пут и мој позив;

ја позивам ка Аллаху, Узвишеном, Једином, Који нема судруга;

имајући јасне доказе, за то, и чврсто уверење;

ја, и сваки онај који ме следи, тј. и свако ко ме следи, ко верује у оно са чим сам дошао и ко поверује у моје посланство такође позива у то имајући јасне доказе;

и нека је Узвишен Аллах, тј. Узвишени говори посланику: 'И реци, узвисујући Аллаха изнад сваке мане и изнад тога да Он има судруга у власти и изнад тога да се неком може упутити богослужење мимо Њему, и све мимо Њега је у Његовом власништву;

ја нисам од оних који Му друге придружују, ја се одричем оних који Аллаху судруга приписују, ја нисам од њих нити су они од мене.“ Ово је крај Ибн Церировог говора.

Овај ајет указује на битност познавања исламског веровања и позива у њега, и да се следбеници Посланика, мир над њим, поводе за њим у томе, бивајући окићени двома особинама: знањем о веровању и позивањем у њега. Ајет говори да, онај, ко се не подучи прописима који се вежу за веровање, ко томе не придаје значај и не позива у то, није од истинских следбеника Посланика, мир над њим, макар се приписивао томе и позивао на то. О значењу ајета:

На пут Господара свога мудро и лепим саветом позивај, и са њима на најлепши начин расправљај! (Кур'ан, Ен-Нахл, 125.),

Ибн Кајјим, Аллах му се смиловао, каже: „Узвишени Аллах спомиње степене позивања у Аллахову веру и то је поделио на три дела, сходно стањима људи којима се упућује тај позив:

- Ако се ради о ономе који трага за истином и који ће, ако је спозна, дати јој предност у односу на било шта друго, такав се позива мудро и такав није у потреби за саветом или расправом.

- Ако је онај који је закупиран оним што је супротно истини, међутим, ако је спозна – даће јој предност над другим стварима. Такав је у потреби за саветом у виду подстицаја

наградом и застрашивања казном (текстовима Кур'ана и Суннета).

- Ако се ради о особи која је инација и која се супротставља истини, са таквом се особом расправља на најлепши начин, па ако се поврати добро је, а ако се не поврати истини, онда се прелази на други начин позивања, мимо расправе, ако је могуће.“

Овим је појашњено како треба позивати у исправно веровање и шта је потребно радити, и појашњене су грешке које су производ деловања појединих удружења који се баве мисионарством, а одступили су од исправног веровања, којег су појаснили Аллах и Његов Посланик, мир над њим. Аллага молим да све упути на оно што Он воли и са чиме је задовољан.

Уопштено појашњење основа исламског веровања

Знај, Аллах упутио мене и тебе, да су темељне основе веровања спашене скупине, ехли-суннета вел-џема'ата : Веровање у Аллага, веровање у анђеле, веровање у Аллахове књиге, веровање у посланике, веровање у Судњи дан и веровање у судбину (одређење), била добра или лоша.³⁰

Ово су темељни стубови веровања у Исламу на које указују Кур'ан и Суннет и на којима се сложио исламски народ. Узвишени каже:

Није добротинство у томе да окрећете лица своја према истоку и западу, него је право добротинство добротинство оних који верују у Аллага, у Будући свет, и у анђеле, и у књиге, и у веровеснике... (Кур'ан, Ел-Бекара, 177.)

Ми доиста све са одређењем стварамо. (Кур'ан, Ел-Камер, 49.)

³⁰ Зато је и пракса на нашим просторима да се деца у џамијама прво уче темељима Ислама.

Посланик верује у оно што му се објављује од Господара његовог, и верници – сваки верује у Аллаха, и анђеле Његове, и књиге Његове, и посланике Његове... (Кур’ан, Ел-Бекара, 285.)

А онај који не буде веровао у Аллаха, и у анђеле Његове, и у књиге Његове, и у посланике Његове, и у Последњи дан - далеко је залутао. (Кур’ан, Ен-Ниса, 136.)

У веродостојном хадису се преноси да је Посланик, мир над њим, рекао: „Потпуно веровање је да верујеш у Аллаха, Његове анђеле, Његове књиге, Његове посланике, Судњи дан и да верујеш у Његово одређење било да је добро или зло!“³¹

Ово су величанствени темељи, стубови исправног веровања, који су заједнички свим посланицима и у свим верозаконима, са њима су долазиле све небеске књиге, и овоме се нису супротстављали осим они који су изашли из оквира веровања и постали неверници. Као што каже Узвишени:

Они који у Аллаха и посланике Његове не верују и желе између Аллаха и посланика Његових у веровању направити разлику, те говоре: "У неке верујемо, а у неке не верујемо", и желе између то двоје изнаћи пут неки, они су збиља прави неверници, а Ми смо неверницима припремили понижавајућу патњу. А оне који у Аллаха и посланике Његове верују и ниједнога од њих не издавају - Он ће, сигурно, наградити. А Аллах је Онај Који опрашта грехе и милостив је. (Кур’ан, Ен-Ниса, 150-152.)

Ова величанствена начела и исправне темеље је потребно коментарисати и појашњавати, а то је оно што ћемо, Аллаховом вољом, и покушати изложити колико можемо у овој књизи.

³¹ Бележи Муслим.

Прво начело – веровање у Аллаха

Веровање у Аллаха, је основа и темељ, то је чврсто уверење да је Аллах Господар свега што постоји, да је једини истински Владар, да је једини Створитељ Који уређује и управља целим свемиром, да једино Он заслужује да му се богослужење чини, без приписивања судруга у томе, да је све што се обожава мимо Њега ништавно и да је робовање томе ништавно. Узвишени каже:

То је зато што је Аллах истина, а они које они, поред Аллаха, моле - лаж, и зато што је Аллах Свевишњи и Велики.
(Кур'ан, Ел-Хаџ, 62.)

Он је описан савршеним и узвишеним својствима, чист је од свих недостатака и мањкавости. Ово је Аллахов тевхид (једноћа), који се дели на три врсте³²: *тевхидур-рубубије, тевхидул-улухије и тевхидул-есма'и вес-сифат.*

1. Тевхидур-рубубије је потврђивање да је Аллах Створитељ свемира и да је Он тај Који управља, Који живот и смрт даје, да је Он Опскрбитељ Снажни и Силни. Потврђивање ове врсте тевхида је ствар која је усађена у човековој природи и о којој није расправљао ни један народ. Узвишени каже:

А ако их запиташ ко их је створио, сигурно ће рећи: "Аллах!" (Кур'ан, Ез-Зухруф, 87.)

Па ако их упиташ ко је створио небеса и Земљу, они ће сигурно рећи: "Створио их је Силни и Свезнајући!" (Кур'ан, Ез-Зухруф, 9.)

³² Ова подела је резултат промишљања исламских учењака, није једина подела али је општеприхваћена. Код оваквих ствари је најбитнија потпуност, тј. да подела или дефиниција обухвати све оно што тој ствари припада и оно што подразумева.

Упитај : "Ко је Господар седам небеса и ко је Господар Арша величанственог?" - "Аллах!", одговориће. (Кур'ан, Ел-Му'минун, 86-87.)

Аллах на пуно места у Кур'ану спомиње да су многобошци признавали Аллахов рубубијет³³, тј. да само Он ствара, опскрбљује, даје живот и смрт. Тевхидур-рубубије нису негирали и супротстављали му се осим изнимни случајеви, а то су скупине људи које су испољавале негацију Господара, иако су у дубини душе признавали Његово постојање, док је њихово негирање било из охолости. Такав је случај Фараона, који је говорио: *... ја не знам да ви имате другог бога осим мене...* (Кур'ан, Ел-Касас, 38.) Њему се Мојсиј обраћао речима: *"Ти знаш да ово није дао нико други него Господар небеса и Земље, као очигледна знамења."* (Кур'ан, Ел-Е'араф, 102.)

Узвишени за такве каже: *И они их, чинећи зулум и охолоћи се порекоше, али су душама својим веровали да су истинити, па погледај како су скончали смутљивци.* (Кур'ан, Ен-Немл, 14.)

Они се у своме супротстављању нису ослањали на доказ, већ је то супротстављање било из њихове охолости, као што каже Узвишени:

И они говоре: "Постоји само живот наш земаљски, живимо и умиремо, једино нас време уништи." А они о томе заиста ништа не знају, они само нагађају. (Кур'ан, Ел-Цасије, 24.)

Њихово негирање није проистекло из знања које их је упутило на то, нити су их на то упутила чула, нити разум, а ни природа на којој су створени.

Као што читав свемир и сва дешавања у њему, сведоче Аллахову једноћу и господарство, тако и створење мора имати

³³ Рубубијет је издвајање Узвишеног Аллаха у делима својственим само Њему.

Створитеља, а догађаји морају имати свога покретача. Узвишени каже:

Да ли су они без Створитеља створени или су они сами себе створили?! Да ли су они небеса и Земљу створили?!
(Кур'ан, Ет-Тур, 35-36.)

Познати песник је рекао: „У свакој ствари доказ је, који указује да Он Један је.“³⁴

Пошто су морали доћи са неким одговором на ову чињеницу, порицатељи Створитеља су у недоумици, па некад говоре да је овај свет производ саме природе, која се огледа у биљкама, животињама и неживим предметима. Ове ствари код њих представљају природу и она је, по њима, сама себе створила. Некада говоре да природу представљају својства и специфичности, попут топлоте и хладноће, влажности и сувоће, глаткоће и храпавости, могућности кретања и мировања, раста, парења и репродукције, и да су, сва та својства и могућности, природа, која је, по њиховом мишљењу, створила све. Обе ове тврдње су нетачне, јер, по првој је природа створитељ и створење, па је Земља створила Земљу, небо је створило небо и тако у недоглед, што је немогуће. Ако је настанак створења из природе на овај, први, начин немогуће, онда је немогућност другог става још већа, јер ако нешто само себе не може створити, још више је немогуће да га створи његово својство, јер је постојање својства повезано за поседником тог својства о којем опстоји, па како да својство створи свог поседника када је оно само зависно о њему?

Када је са јасним доказом утврђено да је поседник тог својства створен, онда је неминовно да му је својство такође створено. Природа не поседује осећаје, она је само предмет, па како је могуће да чини таква величанствена дела, која су врхунац

³⁴ Ебу Атахија, познати арапски песник.

креације без претходног примера, врхунац потпуности, крајње мудрости и повезаности.

Од атеиста има и оних који говоре да су сва створења настала путем случајности, у смислу, да је случајним спајањем атома и честица дошло до настанка живота, без управљања Створитеља, Који управља свиме, и без мудрости. Овакав говор је ништаван, не прихватају га ни разум ни природа човека. Доиста, ако погледаш овај уређени свемир, са његовим небеским телима, Земљом, небом и кретањем створења у њему, са таквом прецизношћу и задивљујућим складом, биће ти јасно да је ово једино могло доћи од Створитеља Мудрог.

Ибн Кајјим је рекао: „Упитај порицатеља: 'Шта кажеш о долапу³⁵ који се окреће на једној реци, а чији су делови савршено одређени, направљени и састављени, тако да онај ко гледа у ту справу не види никакве мањкавости, било у њеном материјалу или облику. Затим, та справа је повезана са огромном баштом у којој има сваковрсних плодова и садница, а које ова справа снабдева потребном водом. У тој башти, такође, има неко ко је задужен да је стално уређује и брине о њеним добрима, тако да јој ништа не фали. Затим, након убирања плодова те баште, неко на најбољи начин распоређује вредност тих плодова и усмерава их на праву адресу, сходно потребама људи, и свако добија управо оно што му доликује, и све се тако непрестано догађа. Да ли мислиш да је ово случајно, без креатора који бира и уређује? Већ је случајно настала та справа, и та башта, и све остало, без вршиоца радње, без онога ко свим тим управља и све то уређује... Шта мислиш, шта каже твој разум на такву опцију, на шта те наводи?'” Али, од мудрости Силног и Мудрог је, да је створио слепа срца, која не схватају, па је њихово виђење свега овога попут виђења животиња или звери, исто као што је створио очи које не виде.“

³⁵ Уређај (точак) за наводњавање.

2. Тевхидул-улухијје је упућивање свих врста богослужења само Аллаху, значење *улухијјета* јесте богослужење, *АИлах* (Бог) јесте оно што се обожава, те се због тога ова врста тевхида назива и *тевхидул-'ибаде*.

Језичко значење речи 'ибадет (богослужење) је уско везано за реч 'зулле' која значи: 'понизност', 'подложност', 'потчињеност', 'покорност' ... Тако се, примерице, каже да је пут утрт и дотеран (тариq му'аббед),

Што се тиче значења 'ибадета (богослужења) у Исламу, дефиниције учењака су различите, са тиме да им је значење исто, па једни кажу да је 'ибадет све што је Исламом прописано, а није обичај нити оно што разум наређује. Други пак кажу да је 'ибадет потпуна љубав са потпуном покорношћу³⁶. Учењак Ибн Тејмијје дефинише 'ибадет овако: „То је име које обухвата све оно што Аллах воли и чиме је задовољан, од речи и спољашњих и унутрашњих дела.“ И ово је најпрецизнија и најобухватнија дефиниција.

Читава вера улази у појам *'ибадет* (богослужење). Они који 'ибадет дефинишу као љубав са покорношћу, то је зато што потпуна љубав са потпуном понизношћу садрже послушност и преданост вољеном. Роб је онај кога су љубав и покорност учинили да буде понизан вољеном, па сходно љубави и понизности роба према његовом Господару, бива и његова послушност. Љубав и понизност роба према Господару изискују чињење ибадета (богослужења) само Њему Једином, Који судруга нема.

Наређени 'ибадет обухвата значење понизности и љубави и састоји се од три темеља: љубави, наде и страха. Неопходно је да се сва три темеља нађу код човека, јер ко се окити само једним, неће бити роб са потпуним робовањем Аллаху.

³⁶ Ибнл Кајјим, Бог му се смилвао, је рекао: "'Ибадет Милостивом је врхунац љубави према Њему, коју прати понизност роба, и то су два стожера ибадета. Са њима круг ибадета бива потпун, а неће се употпунити док се ова два ослонца не успоставе."

Робовање Аллаху које у себи садржи само љубав је пут суфија³⁷. Робовање које је само засновано на нади у Аллахову милост је правац мурџија,³⁸ док, робовање само из страха је пут хариџија³⁹.

Сама љубав, одвојена од покорности, не може да буде ибадет (богослужење), јер онај који нешто воли а није му покоран, такав није роб, пример тога јесте када човек воли своје дете или пријатеља.

Исто тако покорност без љубави неће бити ибадет (богослужење), то је попут онога који је покоран владару или насилнику само да би се сачувао његовог зла. Због тога су ове две ствари, љубав и покорност, неодвојиве, када је робовање Аллаху у питању, већ је обавезно да Аллах Његовом робу буде дражи од свега, и да Аллах код њега буде већи од свега.

Ибадет (богослужење) је оно што Аллах највише воли и чиме је задовољан, због њега је створио створења, као што каже Узвишени:

Цинне и људе сам створио само зато да ми ибадет (богослужење) ***чине***. (Кур'ан, Ез-Заријат, 56.)

То је оно са чиме су дошли сви посланици, као што каже Узвишени:

³⁷ Заблудела секта. Од њихових речи су: "О Аллаху, ако Те обожавам због страха од Пакла, спали ме у њему. Ако Те обожавам због Раја, Ти ми га онда не дај. Али ако Те обожавам ради Тебе самог, онда ми не ускрати Твоју вечну лепоту." Рабија ел-Адевијја, једна од суфијских "евлија".

³⁸ Заблудела секта. Они који не убрајају дела у веровање. По њима особа може бити потпун верник без извршавања обавезних прописаних дела као што је молитва, пост, давање милостиње, хаџ и остало. Довољно је пуко веровање у срцу. Стога су и њихове речи: „Греси не утичу и не штете веровању особе“.

³⁹ Заблудела секта. Они проглашавају неверником починиоца великог греха због аргументисања само оним доказима који таквим грешницима прете, а изостављају доказе који говоре о Аллаховој милости и опросту.

Ми смо сваком народу посланика послали: "Аллаху ибадет чините, а ђавола - тагута се клоните!" (Кур'ан, Ен-Нахл, 36.)

Врсте ибадета (богослужења)

Богослужења има пуно врста: намаз, зекат, пост, хаџ, истинит говор, испуњавање обећања, добротинство према родитељима, спајање родбинских веза, испуњавање обећања, наређивање на добро и одвраћање од зла, борба против неверника и лицемера, лепо опхођење према животињама, сирочадима, сиромашнима, путницима, онима који су у нашем поседу, било да се ради о људима или животињама, затим дова, спомињање Аллаха уопштено и учење Кур'ана. У ибадет (богослужење) се убраја и љубав према Аллаху и Посланику, нека је над њим Божији мир и благослов, страх од Аллаха и враћање Аллаху са чињењем добрих дела, такође и приношење жртве, заветовање, тражење уточишта, тражење помоћи. Стога је обавеза све врсте ибадета упућивати искључиво Аллаху Једином, Који судруга нема, па ко упути нешто од тога неком другом мимо Аллаха, попут онога је који упућује молитву другом мимо Аллаха, коље курбан у име неког другог или се заветује неком другоме, или дозива у помоћ мртвог, одсутног, или живог у ономе у чему му не може помоћи нико осим Аллаха, учинио је велики ширк (многобоштво), грех који Аллах неће опростити, осим уз искрено покајање. Свеједно је да ли човек нешто од тих ибадета (богослужења) упути кипу, дрвету, камену, или неком од посланика, евлија⁴⁰, од живих или мртвих - као што се данас ради на споменицима која су изграђена на гробовима - Аллах није задовољан да му се придружује у ибадету (богослужењу) нико,

⁴⁰ Учењак Ибн Тејмије каже: "Аллахови миљеници, евлије, су богобојазни верници, као што Узвишени каже: **И нека се ничега не боје и ни за чим нека не тугују Аллахови штићеници (евлије), они који буду веровали и који се буду Аллаха бојали.** (Кур'ан, Јунус, 62.)"

било да је анђео Њему близак, или неко од посланика, или чак неко од евлија. Узвишени је рекао:

Аллах, доиста, неће опростити да се Њему ништа у обожавању придружује. (Кур'ан, Ен-Ниса, 48, 116.)

И не молите, поред Аллаха, никог! (Кур'ан, Ел-Џинн, 19.)

И ништа му не придружујте. (Кур'ан, Ен-Ниса, 36.)

Нажалост, данас су у многим исламским земљама гробови узети за кипове који се обожавају мимо Аллаха, и то од стране људи који се приписују Исламу. Неки од њих, ма где се налазили, дозивају друге мимо Аллаха, макар и не били у близини гроба. Такав је случај са оним који дозива "о Посланиче" у току намаза, или ако му се деси нешто чудно, или каже: "Меддед (помози), о Посланиче!", или: "Помози, о тај и тај!" А када им се забрани да то чине, они говоре: "Ми знамо да ови не могу ништа учинити, али су они добри људи, који имају углед код Аллаха, па тражимо преко њиховог угледа и посредништва."

Они су заборавили, или се праве да су заборавили - а и сами уче Кур'ан - да је исти такав био и говор многобожаца, као што нас Аллах обавештава у Кур'ану:

Они, поред Аллаха, обожавају нешто што им не може ни наудити нити им може какву корист прибавити, и говоре: "Ово су наши заговорници код Аллаха." Реци: "Зар да Аллаха обавештавате да на небесима и на Земљи постоји нешто што Он не зна да постоји?!" Узвишен је Он и врло високо у односу на оно што Њему у обожавању придружују. (Кур'ан, Јунус, 18.)

И каже Узвишени: ***Зар не, чиста вера припада само Аллаху! А они који поред Њега узимају заштитнике говорећи: "Ми их обожавамо само зато да би нас што више Аллаху приближили" Аллах ће њима, заиста, пресудити о ономе у чему су се они разилазили. Аллах никако неће упутити на Прави пут онога ко је лажљивац и неверник.*** (Кур'ан, Ез-Зумер, 3.)

Аллах их је у овом ајету назвао лажљивим неверницима, иако су они мислили да су евлије само посредници између њих и Аллаха у испуњавању њихових потреба. Исто ово говоре и обожаваоци гробова – **срца су им иста**. (Кур'ан, Ел-Бекара, 118.)

Стога је обавеза учењака да упозоравају на ово ружно многобоштво да га појашњавају људима, а на владарима муслимана је да руше ове кипове и да очисте Аллахове куће од њих (гробова који се налазе у њима или око њих). Многи учењаци овог народа, реформатори, опомињали су и упозоравали на ову врсту многобоштва и забрањивали су је, а од њих су: учењак Ибн Тејмије и његови ученици, учењак Мухамед ибн Абдулвеххаб, учењак Мухамед ибн Исмаил Ес-Сан'ани, учењак Мухамед ибн Али Еш-Шевкани⁴¹, и многи други од претходних и каснијих учењака, и ова њихова дела су пред нама. О томе говори учењак Шевкани, у своме делу *Нејлул-евтар*, па каже: "Колико ли је само штете, због које плаче Ислам, проузроковано изградњом здања на гробовима и њиховим улепшавањем. Од тога су уверења незналица у погледу гробова, која личе уверењима неверника у погледу кипова, и више од тога, па су умислили да им гробови могу прибавити корист и отклонити штету, па су их учинили циљем својих молби за испуњавање потреба и уточиштем за испуњење жеља. Од њих траже оно што траже робови од свога Господара, ради њих крећу на пут, о њих се потиру тражећи благослов и од њих помоћ траже када су у невољи. Једном речју, нису оставили ниједну ствар коју су чинили пагани са киповима, а да је нису спровели у праксу. Сви смо Аллахови и Њему се враћамо. Поред овог ружног зла и ужасног неверства, нећеш наћи онога који се срди Аллаха ради, или је љубоморан у погледу очувања Аллахове чисте вере, ни учењака ни ученика, нити намесника, нити министра, нити краља. Не сумњамо у приче да, ако неког од ових кубурија закунеш Аллахом, заклеће се лажно, а када му кажеш 'закуни се својим учењаком', циљајући 'евлију' у гробу којем упућује

молитве, видећеш га да замуцкује, одуговлачи и да одбија, увиђајући истину. Ово је од најјаснијих доказа који нам говори да је њихово многобоштво горе од многобоштва оних који говоре да је Узвишени један од двојице или један од тројице.

О учењаци Ислама, о владари муслимана, има ли горе недаће за Ислам од неверства, и која несрећа је штетнија по ову веру од упућивања богослужења другом мимо Аллаху!? Може ли се иједна недаћа по муслимане поредити са овом, и има ли зла на које је прече упозоравати од овог јасног многобоштва! Као што песник каже:

Дозвао би да дозиваш живог, али нема живота у оном ког зовеш. У ватру да пухнеш разбуктала би, али пепео је у оно што пухаш."

Ту се завршава говор Шевканија, Бог му се смиловао, међутим, ово зло се увећало након њега и постало је горе него што је описао.

Веза између тевхида-улухијје и тевхида-рубубијје

Веза једне врсте тевхида са другом јесте да тевхидур-рубубијје изискује тевхидул-улухијје, тј. да се потврђивањем рубубијјета (Аллаховог господарства) обавезује и потврђивање и успостављање улухијјета (Аллахове божанствености), па ко призна да је Аллах његов Господар и Створитељ, и да је Он тај који управља стварима, бива му обавеза да само Њега обожава, не придружујући Му у томе никог. Тевхидул-улухијје обухвата тевхидур-рубубијје, односно, тевхидур-рубубијје је саставни део тевхида-улухијје, па ко Аллаху упућује богослужења, чини богослужење искључиво Њему и не придружује му у томе никога, тај мора веровати да је Он његов Господар и Створитељ, као што се у Кур'ану каже да је Аврам, мир над њим, казао:

"А да ли сте размишљали", упита он, "да су они које обожавате ви, и које су обожавали давни преци ваши, доиста, непријатељи моји? Али, то није Господар светова, Који ме је створио и Он ме на Прави пут упућује, и Који ме храни и поји,

и Који ме, кад се разболим, лечи, и Који ће ми живот одузети, и Који ће ме после оживети, и Који ће ми, жудим за тим, погрешке на Судњем дану опростити! (Кур'ан, Еш-Шу'ара, 75-82.)

Некада се рубубијет и улухијет спомињу заједно, али у различитом значењу, тако да један буде део другог, као у речима Узвишеног: **Реци: "Утечем се Господару људи, Владару људи, Богу људи.** (Кур'ан, Ен-Нас, 1-3.), па "Господар" значи "Владар", Који ствара, а "Бог" је Онај који једино заслужује да му се богослужење упућује. Некада се спомиње једна од ове две врсте тевхида (једноће) засебно, али обухвата обе врсте у значењу, као пример томе јесте испитивање умрлог од стране два анђела у гробу: "Ко је твој Господар?", у значењу: "Ко је твој Бог и ко је твој Створитељ?"

Пример тога јесте и говор Узвишеног на неколико места, када каже:

Онима који су ни криви ни дужни из завичаја свога прогнани само зато што су говорили: "Господар наш је Аллах!" (Кур'ан, Ел-Хаџ, 40.)

Реци: "Зар да за Господара тражим неког другог осим Аллага. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 164.)

Онима који говоре: "Господар наш је Аллах" - на после остану устрајни у томе. (Кур'ан, Фуссилет, 30.)

Па се под рубубијетом у овим ајетима мисли на улухијет, и улухијет је оно у шта су позивали посланици, јер су рубубијет потврђивали углавном сви народи, а нијекали су га изнимни случајеви, а и они су то само испољавали, док су га у бити признавали. Само признавање рубубијета није довољно, јер га је и Иблис признавао: **"Господару мој" - рече - "зато што си ме у заблуду довео."** (Кур'ан, Ел-Хиџр, 39.); Такође су рубубијет потврђивали и многобошци којима је послат Посланик, мир над њим, на шта указују јасни ајети, у којима каже Узвишени:

А ако их запиташ ко их је створио, сигурно ће рећи: "Аллах!" (Кур'ан, Ез-Зухруф, 87.)

Зато самим потврђивањем рубубијјета човек не постаје муслиман, нити је то довољно да његова крв и његов иметак буду свети, све док не потврди тевхидул-улухијје, и своја богослужења не буде упућивао искључиво Аллаху. Овим се разјашњава заблуда мутекелима⁴² и учењака суфизма, који тврде да је тевхид (једноћа), који се тражи од робова, потврђивање да је Аллах Створитељ и Управитељ, па ко то потврди, код њих постаје муслиман. Зато они у својим акидетским књигама дефиницију тевхида (једноће) своде само на тевхидур-рубубијје, па кажу: "Тевхид је потврђивање Аллаховог постојања и да је Он Створитељ и Опскрбитељ..." Затим наводе доказе који се односе на тевхидур-рубубијје.

Учењак Ибн Тејмијје каже: "Главна одлика мутекеллима, који дефинишу Аллахову једноћу у књигама 'илмул-келама јесте, да тевхид деле на три врсте, па кажу: 'Он је Један у Свом бићу, није подељен на делове; и један је у својим својствима, нема Себи сличног; и један је у Свом деловању или делима, нема судионика.' А најпознатија врста тевхида код њих јесте трећа, односно, Аллахова једноћа у делима, а то је да је Створитељ света један, а то доказују тако што кажу да је немогуће да постоје два чиниоца света и да је сваки независан, јер независношћу једног бива немогућа независност другог, постојање једног спречава постојање другог. Они сматрају да је ово у ствари тевхид који се тражи и да је то право значење *ла илахе иллаллах*, чак иду дотле да кажу да је улухијјет моћ креирања и стварања, а познато је да арапски идолопоклоници, којима је послат Мухаммед, мир над њим, нису негирали то, већ су потврђивали

⁴² Мутекеллими (апологете) су следбеници илмул-келама, акаидског (верског) правца који је грађен искључиво на логици и разуму, преферирајући разум над текстовима Кур'ана и Суннета. Одбацују аутентичне предаје, а кур'анске ајете тумаче онако како то њима одговара, тј. мењају и искривљују њихово примарно значење. Немају јединствене ставове и многи од њих се враћају правом путу. "Већина оних који одступе од пута првих генерација, били догматичари или суфије, на крају живота, односно на самртној постељи, враћају се истини (признавајући да су били у заблуди)." (Ел-лктида, 1/79.)

да је Аллах Створитељ свега, чак су и одредбу потврђивали, али су и поред тога били мушрици - многобошци."

Ово је говор учењака, који је јасан одговор онима који тврде да је тевхид (једноћа) који се тражи од створења потврђивање тевхидур-рубубијјета, а у прилог његовог говора иде и ајет: ***Ми смо сваком народу посланика послали: "Аллаху ибадет*** (богослужење) ***чините, а ђавола - тагута се клоните!"*** (Кур'ан, Ен-Нахл, 36.) Па посланици нису говорили својим народима: "признајте и потврдите да је Аллах Створитељ", јер су народи то потврђивали и признавали, већ су им говорили: ***"...Аллаху ибадет*** (богослужење) ***чините, а тагута се клоните!"*** (Кур'ан, Ен-Нахл, 36.)

Такође, учењак Ибн Тејмије каже: "Тевхид (једноћа) са којим су дошли посланици јесте потврђивање улухијјета Аллаху Једином, сведочењем да нема истинског божанства осим Аллаха и да се само Њему богослужење чини...", све до речи: "... под тевхидом (једноћом) се не циља тевхидур-рубубијје само, а то је веровање да је Аллах једини Створитељ света, као што мисле мутекелими и суфије, па мисле да када потврде то са доказом, да су потврдили врхунац тевхида (једноће), и да када посведоче то и када истински то схвате, схватили су суштину тевхида. Када би човек потврђивао сва својства која припадају Господару и не приписивао Му ништа од ствари од којих је Господар чист, и када би потврђивао да је Он једини Створитељ свега, то га не би учинило монотеистом - мувеххидом, све док не посведочи да нема истинског божанства осим Аллаха и да је Он једини Бог који заслужује да Му се богослужење чини и док се чврсто не прихвати да само Аллаху богослужење чини не придружујући Му у томе никог. Бог је Онај који се воли, који се обожава и Који једино заслужује да буде обожаван. Бог не значи Онај који је Моћан да ствара без претходног примера, јер када би се тако тумачило значење 'Бога' и када би се веровало да је то најспецифичније својство Бога и да је то суштина тевхида

(једноће), као што раде *мутекеллиме сифатије*⁴³, као што говоре Ебул Хасен⁴⁴ и његови следбеници, такви нису спознали суштину тевхида (једноће) са којим је Аллах послао Посланика, мир над њим.

Многобошци међу Арапима су признавали да је једино Аллах Створитељ свега и поред тога су били многобошци. Узвишени каже:

Већина њих не верује у Аллаха, осим тако што Му друге придружују. (Кур'ан, Јосиф, 106.)

Скупина учењака је рекла: 'Питаш их ко је створио небеса и Земљу, кажу Аллах, а и поред тога другима богослужење чине.' Узвишени каже:

Упитај: "Чија је Земља и све оно што је на њој, знате ли?" "Аллахова!", одговориће, а ти реци: "Па зашто се онда не присетите?" Упитај: "Ко је Господар седам небеса и ко је Господар Арша величанственог?" "Аллах!", одговориће, а ти реци: "Па зашто се онда не чувате?!" Упитај: "У чијој је руци власт над свим - а Он узима у заштиту и од Њега нико не може заштићен бити - знате ли?" "То је Аллахово!",

⁴³ Следбеници 'илмул келама који потврђују Аллаху својства. У тој потврди се ослањају на логику и разишли су се на многе скупине. Само они који следе доказ Кур'ана и Сунета могу бити спашени од разилажења.

⁴⁴ Ебул-Хасен Ел-Еш'ари рођен је у Басри (270 х. г. – 324 х. г.). Утемељитељ секте Еш'арија. Био је на ставу Му'атезила четрдесет година који су негирали да Аллах има својства, потом се одриче њиховог става и формира сопствени правац, следећи у томе пут Абдуллаха б. Се'ида б. Куллаба, и потврђује само седам својстава и то путем разума, а не шеријатских текстова и одбацује остала својства јер их људски разум не може прихватити онаквим какви су дошли, стога тумачи ајете онако како то одговара разуму, не обраћајући се на разумевање првих генерација (и на овоме су данашње Еш'аре). Потом се враћа путу првих генерација у потврђивању свих Аллахових својстава и пише књигу *Ел-Ибане*. Након његове смрти, ешаријски правац доживљава мноштво промена, а ставови учењака следбеника овог правца су били међусобно разнолики, тако да следбеници овог правца потпадају под утицај разних секти. Данас је еш'аријски акаидски (верски) правац постао мешавина 'Илмул-келама, неких ставова Му'атезила, Мурџија и Џехмија, суфизма и филозофије.

одговориће, а ти реци: "Па како сте онда опчињени?!"
(Кур'ан, Ел-Му'минун, 84-89.)

Ко призна да је Аллах Господар свега и Створитељ свега, самим тим не бива Његов роб који му друге не придружује у богослужењу, тиме не бива онај који само Њему молитву упућује, ради Њега пријатељује и ради Њега не пријатељује и који је послушан Његовим посланицима. Вође многобожаца су признавали да је Аллах Створитељ свега и потврђивали су му посреднике које су Му придруживали и приписивали су му супарнике..." Све до речи учењака: "Због овога је било међу следбеницима оних који су се клањали Сунцу, Месецу, звездама, њима су молитве упућивали, постили и жртву приносили, њима се приближавали говорећи: 'Ово није многобоштво, већ је многобоштво ако сматрам да ми они одређују судбину, а ако их учиним узроком и посредником тиме не постајем многобожац.' - А од нужно познатих ствари вере Ислама јесте да је ово многобоштво..." Ту се завршава говор учењака.

Кажем, ово је исто што говоре обожаваоци гробова, њима се приближавају разним видовима богослужења и говоре: "Ово није многобоштво, јер ми не сматрамо да они стварају или уређују, већ их узимамо за посреднике преко чијих се становника приближавамо Аллаху."

Кур'анска методологија позивања у тевхидул-улухијје

Зато што су људи у основи потврђивали тевхидур-рубубијје, које произилази из њихове урођене вере у једног Бога на којој су створени и из њиховог погледа на свет, а само потврђивање рубубијјета није било довољно за веровање у Аллаха нити за избављење од казне, позив посланика је био сконцентрисан на тевхидул-улухијје, нарочито позив последњег веровесника Мухаммеда, мир над њим. Због тога је тражио од људи да изговоре *ла илахе иллаллах*, које се састоји од упућивања богослужења само Аллаху и напуштања богослужења свему другом мимо Њега, па су одлазили од њега и говорили:

"Зар он да богове сведе на Бога једног?! То је, заиста, нешто веома чудно!" (Кур'ан, Сад, 5.)

Па су покушавали, свим могућим средствима, некад застрашивањем, а некад нуђењем разних ствари, да га наговоре да остави овај позив и да остави њих и њихово обожавање кипова, а он би, мир над њим, говорио: **"Тако ми Аллаха, када би ми ставили Сунце у десну, а Месец у леву руку да оставим ову ствар - не бих то урадио, све док Аллах не уздигне Своју веру, или док не умрем на томе."**⁴⁵

Спуштани су му ајети који говоре о позиву у ову врсту тевхида (једноће), са одговором на све сумње многобожаца и са јасним доказима да је оно на чему су они заблуда.

Када је позив у тевхидул-улухијје у питању, кур'анске методе су различите, а ми ћемо споменути неке:

1. Наређивање Посланику, мир над њим, да само Аллаху богослужење чини и да се клони богослужења другима мимо Њега:

И Аллаху ибадет (богослужење) ***чините и ништа Му не придружујте.*** (Кур'ан, Ен-Ниса, 36.)

О људи, ибадет (богослужење) ***чините Господару своме, Који је створио вас и оне пре вас, да бисте се сачували.*** (Кур'ан, Ел-Бекара, 21.)

Зато не приписујте Аллаху ортаке, а ви знате. (Кур'ан, Ел-Бекара, 22.)

2. Обавест Узвишеног да је створио створења да само Њему богослужење чине, као што каже Узвишени:

Цинне и људе сам створио само зато да Мени у ибадету (богослужењу) ***буду.*** (Кур'ан, Ез-Заријат, 56.)

⁴⁵ Ел-Хејсеми у делу *Ел-Меџме'*, 6/15, каже да хадис бележи Ебу Ја'ла и да су преносиоци веродостојни и поуздани.

3. Обавештење Узвишеног да је све посланике слао да позивају у чињење богослужења Само Њему, а остављање обожавања свега другог мимо Њега Узвишеног:

Ми смо сваком народу посланика послали: "Аллаху ибадет (богослужење) чините, а тагута - ђавола се клоните!" (Кур'ан, Ен-Нахл, 36.)

4. Доказивање тевхидул-улухијјета Аллаховом једноћом у рубубијјету, стварању и управљању, као што каже Узвишени:

О људи, ибадет чините Господару своме, Који је створио вас и оне пре вас. (Кур'ан, Ел-Бекара, 21.)

Не чините сеиду (не падајте лицем на тле) ни Сунцу ни Месецу, већ чините сеиду (падајте лицем на тле) Аллаху, Који их је створио, ако само Њему ибадет (богослужење) чините. (Кур'ан, Фуссилет, 37.)

Па да ли је онда Онај који ствара као онај који не ствара?! (Кур'ан, Ен-Нахл, 17.)

5. Доказивање обавезности богослужења Њему преко Његових јединствених и савршених својстава, негирајући та својства многобожачким божанствима, као што Узвишени каже:

... зато само Њему ибадет (богослужење) чини и у томе буди устрајан! Знаш ли да има неко Њему сличан? (Кур'ан, Мерјем, 56.)

Аллах има најлепша имена и ви Га зовите њима... (Кур'ан, Ел-Е'араф, 180.)

Такође, Аллахови ајети о Авраму, мир над њим, када је говорио своме оцу: ***"О оче мој, зашто обожаваш онога који нити чује нити види, нити ти може од какве користи бити?"*** (Кур'ан, Мерјем, 42.)

Ако их молите, не чују вашу молбу, а да и чују, не би вам се одазвали... (Кур'ан, Фатир, 14.)

И народ Мојсијев, после његовог одласка, изради од накита свога кип телета које је рикало и које су за божанство

прихватили. Зар нису видели да им оно не говори и да их путем правим не води? (Кур'ан, Ел-Е'араф, 148.)

6. Описивање многобожачких божанстава немоћним, када каже Узвишени:

Зар да Њему равним сматрају оне који не могу ништа створити, и сами су створени, и који им не могу помоћи нити могу себи помоћи? (Кур'ан, Ел-Е'араф, 191-192.)

Реци: "Молите се онима које, поред Њега, сматрате боговима, па, они од вас неће моћи невољу отклонити нити је преусмерити." (Кур'ан, Ел-Исра, 56.)

И обожавају, поред Аллаха, оне који им нису у стању било какву опскрбу дати, ни из небеса ни из земље, и који ништа не могу! (Кур'ан, Ен-Нахл, 73.)

О људи, ево једног примера, па га послушајте: "Они које ви, поред Аллаха молите, не могу никако ни мушицу створити, макар се ради ње сакупили. А ако би им мушица нешто уграбила, они то не би могли од ње избавити, нејак је и онај који тражи и оно што се тражи!" (Кур'ан, Ел-Хаџ, 73.)

7. Ниподаштавање многобожаца који су чинили богослужење другима мимо Аллаха. Узвишени каже:

"Па зашто онда, уместо Аллаха, обожавате оне који вам не могу ни користити нити од вас какву штету отклонити?", упита он. "Тешко вама и онима које, уместо Аллаха, обожавате! Зар не разумете?!" (Кур'ан, Ел-Енбија, 66-67.)

Ко је у већој заблуди од оних који, уместо Аллаха, моле оне који им се до Судњег дана неће одазвати и који су према њиховим молбама равнодушни. (Кур'ан, Ел-Ахкаф, 5.)

8. Обзнањивање свршетка оних који су обожавали друге поред Аллаха и какав ће бити њихов коначан исход са њиховим божанствима, у најтежим тренутцима, као што нас обавештава о томе Узвишени на многим местима:

... А да знају они који су неправду чинили - када казну доживе, да ће видети да моћ сва Аллаху припада и да Аллах страховито кажњава. Када се они за којим су се други поводили одрекну оних који су их следили и казну буду искусили, и када им се сви путеви спаса покидају, тада ће следбеници њихови рећи: "Да нам је само да се за тренутак вратимо, па да се и ми њих одкажемо као што су се они нас одrekli!" Ето, тако ће Аллах њима показати погубним дела њихова и они из Ватре неће излазити. (Кур'ан, Ел-Бекара, 165-157.)

... на Судњем дану они ће порећи да сте их Њему у обожавању придруживали... (Кур'ан, Фатир, 14.)

Ко је у већој заблуди од оних који, уместо Аллага, моле оне који им се до Судњег дана неће одазвати и који су према њиховим молбама равнодушни. Када људи буду сабрани, они - идоли ће им бити непријатељи и порећи ће обожавање њихово. (Кур'ан, Ел-Ахкаф, 5-6.)

А на Дан кад их све сабере, па анђеле упита: "Јесу ли ови вас обожавали?", они ће одговорити: "Узвишен нека си, Ти си Господар наш, а нису они! Они су џинне обожавали и већина њих је веровала у њих." (Кур'ан, Себе', 39-40.)

А када Аллах каже: "О Исусе, сине Маријин, јеси ли ти говорио људима: 'Прихватите мене и мајку моју као два бога уз Аллага!,'" он ће рећи: "Узвишен си Ти од тога! Мени није прилично да говорим оно што немам право..." (Кур'ан, Ел-Маиде, 116.)

9. Одговор Узвишеног многобошцима који узимају посреднике између њих и Аллага, да је заузимање у Аллаховом поседу и да се не тражи осим од Њега, и да се не може нико код Њега заговарати осим са Његовим допуштењем, и то тек након што буде задовољан са оним за кога се заговара. Узвишени каже:

Зар они мимо Аллага заговорнике узимају?! Реци: "Зар и онда када су без икакве моћи и када ништа не разумеју?" Реци: "Сво заговорништво припада Аллаху, власт на небесима и на

Земљи Његова је, а после - Њему ћете се вратити." (Кур'ан, Ез-Зумер, 43-44.)

Ко се може пред Њим заузимати без Његовог допуштења?! (Кур'ан, Ел-Бекара, 255.)

А колико на небесима има анђела чије заузимање никоме неће бити од користи, све док Аллах то не дозволи ономе коме Он хоће и у корист онога којим је задовољан. (Кур'ан, Ен-Неџм, 26.)

Узвишени је појаснио у овим ајетима да заговорништво припада једино Њему, да се не тражи осим од Њега и да се не добија осим уз Његово допуштење и задовољство оним за кога се заузима.

10. Узвишени појашњава да лажна божанства не могу користити ономе који им упућује богослужење ни у ком погледу, па због тога нису достојни упућивања богослужења њима, као што каже Узвишени:

Реци: "Зовите оне које, поред Аллага, боговима сматрате. Они ништа не поседују, ни колико трун један, ни на небесима ни на Земљи; они у њима немају никаква удела и Он нема од њих никакве помоћи." Код Њега ће се моћи заузимати за некога само онај коме Он допусти... (Кур'ан, Себе', 21-22.)

11. Узвишени наводи многе примере у Кур'ану који појашњавају ништавност и погубност многобоштва. Од тих примера је и ајет:

... А онај ко Аллаху придружује друге - као да је са неба пао, па га птице разграбе, или га ветар у далеки предео однесе. (Кур'ан, Ел-Хаџ, 31.)

Аллах у овом ајету описује и пореди тевхид (једноћу) са узвишеношћу и пространством, и из почасти га пореди са небом, док онога који остави тевхид (једноћу) пореди са оним који је пао са неба на само дно, јер је пао са врха иманске (верске) узвишености на дно неверства, а ђаволе који су га водили, пореди

са птицама које растржу његове делове тела; и пореди његове прохтеве који су га удаљили од истине са ветром који га баца у далеке пределе. Ово је само један од многих примера у Кур'ану, којим Аллах појашњава неисправност и погубност многобоштва на овом и на оном свету.

Оно што смо сакупили и навели у овом излагању од метода позивања у тевхидул-улухијје и поништавање многобоштва - је мали део од онога што Кур'ан садржи. Сваки муслиман треба само да учи Кур'ан са размишљањем и промишљањем и наћи ће велико добро и уверљиве доказе попут белог дана, који урезају тевхид (једноћу) у срце верника и отклањају из њега сваку сумњу.

Настанак многобоштва у улухијјету

Сваки муслиман, након што спозна истину, треба знати шта је супротно њој, да би се тога клонио, као што је речено:

"Упознао сам зло, не због зла, већ да бих га се клонио."

Хузејфе ибн Јеман, нека је Бог задовољан са њим, би говорио: "Људи су Посланика, мир над њим, питали о добру, а ја бих га питао о злу, бојећи се да не упаднем у то."⁴⁶

Омер, нека је Бог задовољан са њим, је говорио: „Примакло се време када ће уже Ислама нестајати, нит по нит, када у Исламу буду одрастали они који не познају заблуду.“

Аврам, мир над њим, је говорио: ***"Господару мој, учини овај град сигурним и сачувај и мене и синове моје од тога да обожавамо кумире (идоле). Они су, Господару мој, многе људе на странпутицу навели."*** (Кур'ан, Аврам, 35-36.)

Због тога се многобоштва треба жестоко бојати и упознати га да би га се сачували.

⁴⁶ Бележе Бухари и Муслим.

Многобоштво је упућивање било које од врста ибадета другом мимо Аллаха попут: молитве, приношења жртве, заветовања, тражења помоћи од другог мимо Аллаха у стварима у којима може једино Аллах помоћи.

Тевхид (једноћа) је издвајање Аллаха узвишеног у богослужењу - што је основа код човечанства, док је многобоштво неприродна и необична ствар за човека. Аллах каже:

Сви људи су сачињавали једну заједницу, па је Аллах слао веровеснике да доносе радосне вести и опомену, и по њима је слао Књигу са Истином, да по њој суди људима у ономе у чему су се они разилазили... (Кур'ан, Ел-Бекара, 213.)

Ибн Аббас, нека је Бог задовољан са њим, је рекао о овом ајету: "Између Адама и Ноје је било десет генерација (сталећа), свака је била у Исламу."⁴⁷

Коментаришући ове речи, исламски учењак Ибн Кајјим каже: "Овај хадис је веродостојан и у складу је са кур'анским ајетом (из поглавља Ел-Бекаре)." Исправност овог говора потврдио је такође и Ибн Кесир.

Многобоштво се појавило први пут у Нојевом народу у виду претеривања у погледу добрих људи:

И говорите: 'Никако божанства своја не остављајте, и никако, ни Ведда, ни Суваа, а ни Јегуса, ни Јеука, ни Несра не напуштајте!' (Кур'ан, Нух, 23.)

Пренеси се од Ибн Аббаса да је рекао: "Ово су имена дорих људи из Нојевог народа, па када су преселили, ђаво је дошао народу и рекао им да на местима на којима су боравили саграде кипове и назову их по њиховим именима. Тако су и урадили, али их нису обожавали, тек када је отишао тај народ заборавило се знање па су узети за обожавање."⁴⁸

⁴⁷ Ибн Кесир, *Казивања о веровесницима*, стр. 68.

⁴⁸ Бележи Бухари.

Ибн Кајјим је казао: "Рекао је један од учењака: 'Када су ови умрли, људи су се предали њиховим гробовима и начинили су им слике, а када је прошло неко време, узели су их за божанства.'"

Из ове Бухаријине предаје – која говори о претеривању Нојевог народа у погледу добрих људи, сликању њихових ликова, чувању њихових слика и качењу истих на разним местима - закључујемо која је опасност сликања (фотографисања) и качења слика на зидовима, постављања кипова на трговима и улицама, јер то људе води до чињења многобоштва, тако што постепеним повећавањем величања тих слика и кипова долази до упућивања богослужења њима, као што се десило Нојевом народу.

Због тога је Ислам забранио сликање ликова и проклео је оне који их сликају и запретио им најжешћом казном на Судњем дану, као превентивну заштиту од узрока који воде многобоштву и од поистовећивања са Аллаховим стварањем. Из ове приче видимо крајње напоре проклетог ђавола у завођењу и сплеткарењу човеку, преко емоција и, на први поглед, потицаја на чињење добра, па када је видео приврженост Нојевог народа добрим људима и њихову љубав према њима, навео их је да претерају у тој љубави, до те мере да им је наредио да им начине слике као успомене на њих. Циљ му је био да их преко тога постепено изведе из истине на заблуду, и није се задржао на тој генерацији, већ је то пренео на потоње генерације код којих је мањкало знања, а било је раширено незнање, па им је богослужење тим сликама приказао лепим и одвео их је у велико многобоштво, па су се супротставили своме веровеснику говорећи: ***'Никако божанства своја не остављајте...'***

Учењак Ибн Кајјим каже: "Тако се ђаво, преко обожавања кипова, поигравао са многобошцима у сваком народу, сходно њиховој памети. Па је једну скупину позвао у обожавање кипова преко величања мртвих којима су цртали ликове - као што је случај са Нојевим народом, и ово је главни разлог код обичних маса идолопоклоника. Што се тиче посебних међу њима, они су кипове правили по облику звезда које утичу на дешавања у свету, како су они мислили - па су им правили куће, служили су им и

приносили су жртве приближавајући им се, и то није престајало, како пре тако ни данас. Основа овог правца узета је од многобожаца сабејаца⁴⁹, а то је Аврамов, мир над њим, народ са којима је он расправљао и чије је доказе разбио својим знањем, а кипове својим рукама, па су тражили да га спале. Друга скупина је узела Месец за предмет обожавања, сматрајући да је достојан обожавања и да управља овим светом. Неке скупине су обожавале ватру (мецусије⁵⁰), неке воду, а неке животиње цинне. Једни су обожавали коње, неки краву, неки живе и мртве људе, неки, пак дрвеће, а неки анђеле." На основу овог говора Ибн Кајјима, Бог му се смиловао, спознајемо значење следећих ајета:

А онај ко Аллаху придружује друге - као да је са неба пао, па га птице разграбе, или га ветар у далеки предео однесе. (Кур'ан, Ел-Хаџ, 31.)

... да ли су различита божанства боља или Аллах, Једини и Потчинитељ свега? Они које, мимо Њега, обожавате - само су имена која сте им наденули ви и преци ваши - Аллах о њима никакав доказа није објавио. Суд припада једино Аллаху, а Он је наредио да само Њему у ибадету (богослужењу) budete. То је једино права вера, али већина људи не зна. (Кур'ан, Јосиф, 39-40.)

Аллах наводи као пример човека који је у власти ортака и за којег се они отимају, и човека који је у власти само једног човека - да ли је пример њих двојице исти?! (Кур'ан, Ез-Зумер, 29.)

Када су ови многобошци напустили богослужење Аллаху Једином, који судруга нема - а то је оно због чега су створени и о чему овиси њихова срећа - искушани су обожавањем ђавола и

⁴⁹ Сабејци су били древни народ који је говорио древни јужноарапски језик и живео је у данашњем Јемену, на југозападу Арапског полуотока. Од године 2000. пре н. е. до 8. века пре н. е. Неки Сабејци су такође живели у Краљевству Дамот, смештеном на северу Етиопије и Еритреје, захваљујући хегемонији над Црвеним морем. Обожавали су небеска тела, звезде и сматрали су да та тела имају утицај на Земљу.

⁵⁰ Ватропклоници.

разишли су се у прохтевима и сумњама, као што каже Ибн Кајјим:

"Побегоше од робовања Аллаху због којег су створени, па су били искушани робовањем ђаволу и страстима."

Срца се не могу ујединити нити има бољитка за свет осим са тевхидом (једноћом). Узвишени каже:

Зар божанства која они од земље приправљају могу мртве оживети?! А да на њима - Земљи и небесима има других истинских божанстава осим Аллага, и на једном и на другом реда би нестало. Па нека је узвишен Аллах, Господар Арша, од онога што Му у обожавању придружују! (Кур'ан, Ел-Енбија, 21-22.)

Због тога ће, када на Земљи нестане тевхида, наступити Судњи дан, како бележи Муслим од Веровесника, мир над њим: **"Неће наступити Судњи дан све док се на Земљи не престане говорити 'Аллах, Аллах.'"**

Као што су се први многобошци разликовали по богослужењима и божанствима, исто тако се данас разликују обожаваоци гробова, свака скупина има своје посебно турбе (музолеј) којем се приближава различитим богослужењима, и сваки суфијски тарикат (правац) има свог учењака којег су његови муриди (ученици) узели за господара који им прописује од вере оно што Аллах није дозволио. Тако се ђаво поиграва са људима, и нема спаса од ђаволског зла и сплетки осим уз Аллахов тевхид (једноћу) и чврсто држање Кур'ана и Посланиковог суннета.

Аллаха молимо да нам истину представи истином и да учини да је следимо, а да нам неистину представи неистином и да учини да је се клонимо, Он је доиста наш Заштитник, а диван ли је Он Заштитник и диван Помагач.

Опасност многобоштва и обавезност чувања од ствари које воде у многобоштво

Многобоштво је највећи грех, јер нас је Аллах обавестио да га неће опростити ономе ко се од њега не покаје - иако је Аллах себи прописао да буде Милостив - због тога је обавеза робу да буде јако опрезан и да се за себе боји многобоштва, и да га спозна да би га се сачувао, јер је многобоштво најружнија ствар и највећа неправда. Узвишени је рекао: "*... Многобоштво је, заиста, велика неправда.*" (Кур'ан, Лукман, 13.) То је због тога што се тиме Аллаху приписује мањкавост и пореде се други са Њим, као што каже Узвишени:

... Па опет они који не верују - друге са Господаром својим изједначују! (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 1.)

Зато не приписујте Аллаху ортаке, а ви знате. (Кур'ан, Ел-Бекара, 22.)

Због тога што је у многобоштву контрадикторност томе да се стварање и одредба приписују Аллаху, онај ко Аллаху учини многобоштво упоредио је створење са Створитељем, а ружно ли је поређење немоћног и зависног са Моћним и Независним о свим створењима. Посланик, мир над њим, је упозорио свој народ на многобоштво и пресекао је све путеве који воде њему. Аллах је послао Свог веровесника, Мухаммеда, мир над њим, а стање Арапа - штавише, стање свих становника Земље, осим оних који су остали од следбеника књиге - било је најгоре могуће стање. Узвишени каже:

Аллах је вернике милошћу Својом даровао када им је посланика између њих послао, да им ајете Његове казује, да их очисти, и да их Књизи и мудрости поучи, иако су пре у очитој заблуди били. (Кур'ан, Али 'Имран, 164.)

У то време човечанство је било подељено на:

1. Идолопоклонство - они који су клесали и правили кипове, којима су се посвећивали, тавафили (кружили) око њих и приносили им жртве и од свог иметка, чак и своју децу су приносили, како каже Узвишени:

Многим многобошцима су исто тако ђаволи њихови убијање властите деце лепим приказали, да би их упропастили и да би их у вери њиховој збунили. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 137.)

2. Следбенике књиге - са једне стране хришћани који су залутали са правог пута, па су Богу приписали тројство и своје свештенике и побожне људе узели су за богове поред Аллаха - или са друге стране Јевреји који су све уништавали пред собом, ширили неред на Земљи, подложили ватру смутње, прекршили Аллахове наредбе и дату реч и који су се поигравали са текстовима своје свете књиге да су је чак изменили.

3. Мецусије (ватропоклоници), који су обожавали ватру и сматрали су да постоје два бога: један који ствара добро и други који ствара зло.

4. Сабејце, који су обожавали небеска тела, звезде и сматрали су да они имају утицај на Земљу.

5. Дехријјуне⁵¹, који се не придржавају никакве вере, не верују у проживљење нити полагање рачуна.

Такво је било стање становника Земље када им је Аллах послао веровесника Мухаммеда, мир над њим - дубоко незнање и слепа заблуда - па их је Аллах, Посланиковим позивом и због њиховог одазива њему, избавио из тмина на светло, и вратио је чисту веру Аврама, мир над њим, поломио је кипове, забранио многобоштво и запречио све путеве који воде њему.

⁵¹ То су они који верују да је све време створило, о којима нас Кур'ан обавештава да говоре: **"Постоји само наш живот земаљски, живимо и умиремо, једино нас време уништи."**- говоре они. **А они о томе заиста ништа не знају, они само нагађају.** (Кур'ан, Ел-Цасије, 24.)

Посланикова забрана речи и дела која воде у многобоштво

Посланик, мир над њим, је забранио:

1. Изговарање речи које у себи садрже поистовећивање створења са Аллахом, попут говора: "Како Аллах и ти хоћете", а наредио је да се уместо тога каже: "Како Аллах хоће, а затим ти."⁵², зато што везник "и" упућује на поистовећивање, док "затим" означава редослед у хтењу. У речима "Како Аллах и ти хоћете" је мало многобоштво, које води ка великом многобоштву.

2. Претеривање у величању гробова, изградњу на њима, паљење свећа и писање по њима.

3. Узимање гробова за места обављања молитве, или клањање код њих, макар и не била саграђена џамија на њима, зато јер то води њиховом обожавању.

4. Обављање прописане молитве приликом изласка Сунца и његовог заласка, јер се обожаваоци Сунца у тим временима клањају њему, па је то поистовећивање са њима.

5. Полазак на пут ради обављања богослужења у неком месту, желећи се на тај начин приближити Аллаху⁵³, осим у три случаја: Џамија-Харама у Мекки, Посланикова џамија у Медини и Џамија-Акса у Палестини.

6. Забранио је Посланик, мир над њим, да га претерано хвалимо, па је рекао: „**Немојте ме хвалити и величати, као што хришћани хвале и величају сина Маријиног (Исуса)! Доиста сам ја роб, па реците: 'Аллахов роб и Његов посланик!'**“⁵⁴

7. Забранио је обављање завета на местима на којима се обожавао неки кип или се прослављао неки празник у времену заблуде - предисламском периоду.

⁵² Бележи Ен-Несаи.

⁵³ Сматрајући да је то место вредније од другог, а нема сметње отићи у даљу џамију због веће награде одласка, науке, обиласка муслимана и слично.

⁵⁴ Бележи Бухари.

На све ове ствари се упозорило да би се сачувао тевхид и да би се запречили сви путеви који воде ка многобоштву.

И поред Посланиковог, мир над њим, појашњења и жестоке предострожности која народ удаљује од многобоштва, обожаватељи гробова су поступили супротно Посланиковој пракси, оглушили су се о његово наређење и учинили су све ствари које им је забранио. Изградили су музолеје и џамије на гробовима, украсили су их разним украсима и истима, мимо Аллаха, упућују разне облике богослужења.

Ибн Кајјим је рекао: "Ако упоредимо праксу Посланика, мир над њим, наспрам гробова - оно што је наредио или забранио у погледу њих и на чему су били његови другови - са оним на чему је данас већина људи, видећемо да су то две супротности које се не могу никада спојити. Посланик, мир над њим, је забранио обављање молитве према гробовима, а ови клањају поред гробова и према њима; забранио је да се од кабурова праве џамије, а ови праве на њима џамије и говоре да имају исту вредност као Аллахове куће; забранио је да се пале свеће на њима, а ови остављају имовину да се пале кандили на њима; забранио је да се од гробова праве светковине, а ови праве светковину, обредословље и окупљају се око њих као што се људи окупљају за Бајрам или више од тога; наредио је да се поравнају као што се преноси од Ебу Хејџаца Ел-Еседиа да је рекао: **"Рекао ми је Алија, нека је Бог задовољан са њим: 'Хоћеш ли да те упутим на шта ме је упутио Посланик, мир над њим? Да не оставиш ниједног кипа, а да га не положиш, нити уздигнутог гроба, а да га не поравнаш!'"**⁵⁵ А обожаватељи гробова претерују у контрирању хадису, па подижу гробове попут кућа и изграђују им музолеје; забранио је зидање и изградњу на гробовима, као што се бележи од Џабира, нека је Бог задовољан са њим, да је рекао: **'Аллахов Посланик, мир над њим, је забранио зидање и градњу на гробовима, као и седење на њима!'**⁵⁶

⁵⁵ Бележи Муслим.

⁵⁶ Бележи Муслим.

Такође је забранио, мир над њим, писање по гробовима, као што бележи Ебу Давуд у своме сунену од Џабира, нека је Бог задовољан са њим: **'Посланик, мир над њим, је забранио зидање гробова и писање по њима.'**⁵⁷

И поред тога, обожаваатељи гробова стављају плоче на гробове и пишу по њима кур'анске ајете и друге ствари; Посланик, мир над њим, је забранио да се додаје више од земље која је део гроба, као што се бележи од Џабира, нека је Бог задовољан са њим: **'Забранио је Посланик, мир над њим, да се гроб зида, да се по њему пише или да се подиже.'**⁵⁸ И поред тога ови зидају на гробовима, уздижу их додајући цигле, гипс и камење. Аврам Ен-Неха'и је рекао: 'Претходници су мрзели додавање цигле.' Оно на шта указујемо јесте да ови, који величају гробове, узимају их за места светковања, пале на њима свеће, граде на њима џамије и музолеје, контрирају наредби Посланика, мир над њим, супротстављају се ономе са чим је дошао, а оно што је најгоре јесте да су од гробова начинили џамије и да пале свеће на њима, што спада у велике грехе..." Овако описује Ибн Кајјим новотарије које су увели обожаваоци кабурова из његовог времена.

Након њега су ствари узеле још већи мах и погоршале се, па се онај који негира те радње сматрао чудаком и неким ко умањује права Аллахових штићеника. За чуђење је овакав поступак, љубоморни су у погледу права Аллахових штићеника, до те мере да нечињење богослужења њима сматрају умањивањем и закидањем њиховог права - а нису љубоморни на умањивање Аллаховог права чињењем великог многобоштва, нити су љубоморни на умањивање права Посланика, мир над њим, радећи супротно његовој пракси. Нема моћи нити снаге осим са Аллахом.

8. Претеривање у погледу Посланиковог права, мир над њим: Посланик, мир над њим, је забранио да га претерано величамо и хвалимо, а камоли претерано величање и хваљење

⁵⁷ Бележи Тирмизи.

⁵⁸ Бележи Ебу Давуд.

других људи, зато што то води поистовећивању права људи са правом Створитеља, Узвишен нека је Он. Зато је рекао, мир над њим: „**Немојте ме хвалити и величати, као што хришћани хвале и величају сина Маријиног (Исуса)! Доиста сам ја роб, па реците: 'Аллахов роб и Његов посланик!'**“⁵⁹

Што значи: Немојте претеривати у хваљењу мене, као што су претерали хришћани у погледу Исуса, сина Маријиног, до те мере да су му приписали божанска својства.

"Доиста сам ја роб, па реците: 'Аллахов роб и Његов посланик!'" Тј. тако ме и описујте и не додајте ништа више, већ реците да сам Аллахов роб и Његов посланик, онако како ме је и описао мој Господар. Аллах га је тако описао на многа места у Кур'ану:

Сва хвала нека је Аллаху Који Своме робу објављује Књигу... (Кур'ан, Ел-Кехф, 1.)

Неизмерно је Благословљен Онај Који робу Своме објављује Фуркан... (Књигу која раставља Истину од неистине) (Кур'ан, Ел-Фуркан, 1.)

А када је Аллахов роб устао зазивајући Га. (Кур'ан, Ел-Цин, 20)

О Посланиче... (Кур'ан, Ел-Маиде, 41, 67.)

О Веровесниче... (Кур'ан, Ел-Анфал, Ет-Тевбе, Ел-Ахзаб, Ел-Мумтехане, Ет-Талак, Ет-Тахрим)

Па су многобошци све то одбили и супротставили су се његовој наредби, прекршили су његову забрану, па су га величали на начин на који им је то забранио и на шта их је упозорио, па су се у своје екстремизму и многобоштву поистоветили са хришћанима. У њиховој поезији и прози можемо видети претеривање у погледу права Посланика, мир над њим, које достиже степен јасног многобоштва, попут стихова Ел-

⁵⁹ Бележе Бухари И Муслим.

Бусајрија⁶⁰, у којима се обраћа Посланику, мир над њим, па каже: *О најплеменитији од свих створења, за избављење од тешких искушења, уточишта немам за самог себе, код било ког другог мимо тебе.*

Стихови који следе након ових, у себи садрже упућивање молбе Посланику, мир над њим, тражење уточишта, спаса и избављења из недаћа и тешких стања - а у свему томе заборавља на Аллаха Узвишеног, а то је зато што је ђаво овоме песнику и њему сличнима, улепшао њихова ружна дела, па им је екстремност у хваљењу Посланика - што је велико многобоштво - представио као љубав и величање Посланика, мир над њим, а држање његовог суннета када је реч о непретеривању у погледу Посланика, као мржњу и закидање права Посланика, док, у стварности, чињење ствари које је он, мир над њим, забранио - од претеривања у његовом хваљењу и величању - неслеђење његових речи и дела и незадовољство његовом пресудом, то је истинско закидање његовог права.

Истинско величање и љубав према Посланику, мир над њим, огледа се у његовом слеђењу, помагању вере и његовог суннета. У хадису од Абдуллаха Ибн Шехира се преноси: **"Отишао сам са делегацијом племена Бени Амир Посланику, мир над њим, па смо му рекли: 'Ти си наш првак (сејјид), син нашег првака (сејјид)!' - Па је рекао: 'Сејјид⁶¹ је Аллах, нека је Благословљен и Узвишен!' - Па смо рекли: 'Најбољи си међу нама и најплеменитијег порекла међу нама!' Па рече: 'Говорите као што говоре верници, а немојте претеривати и немојте да вас ђаво заведе^{62!'''63}**

⁶⁰ Мухаммед бин Саид бин Хамад Ес-Сенхаџи Бусајри (1213-1295.). Песник, најпознатији по својој Касиди о Посланику, саллалаху алејхи ве селлем. Касида "Ел-Бурда" садржи јасне речи неверства и ширка због којих је критикована од стране уleme и појашњена у многим делима исламске акиде.

⁶¹ Реч сејјид се у арапском користи у више значења: славан, угледан, племенитог рода, владати, (пре)завладати, загосподарити над, гледати одозго, доминирати над, бити господар, и сл., а многа од ових значења заслужује само Аллах у потпуном смислу.

⁶² Дослован превод: "Немојте да вас ђаво учини његовим најамницима."

У овом хадису Посланик, мир над њим, забрањује да му говоре "Ти си наш првак (сејјид)!", па каже: **" Сејјид је Аллах, нека је Благословљен и Узвишен!"** И забрањује им да говоре "Најбољи си међу нама и најплеменитијег порекла међу нама", и то због тога што се побојао за њих претеривања и јер је мрзео да му упућују хвале па да то доведе до претеривања, па им каже: **"Немојте да вас ђаво заведе!"** - тј. немојте да вас ђаво узме да будете његови послушници, заступници и изасланици, па је појаснио да је упућивање хвале некоме у лице, макар хваљени то и заслуживао, од ђаволових дела, зато што то узрокује уздизање хваљеника, што умањује потпуност тевхида (једноће). Исто тако води у претеривање онога који хвали, до те мере да даје место хваљенику које овај не заслужује. Такође је забранио, мир над њим, да га уздигемо, а то је претерано хваљење, јер то води у многобоштво и приписивање Посланику својства божанствености, што можемо наћи у многим хвалоспевима екстрема, попут аутора дела *Ел-Бурда* и многих других. Од тих стихова су: *О најплеменитији од свих створења, за избављење од тешких искушења, уточишта немам за самог себе, код било ког другог мимо тебе.*

И такође стихова: *Овај свет и његова богатства су од твоје племенитости, Ти поседујеш знање небеске Књиге и Пера.*

Посланик је, мир над њим, када му је Аллах употпунио степене робовања, замрзио да буде хваљен, чувајући на тај начин степене робовања, и водећи рачуна о веровању, и упутио је народ да се клони тога, саветујући га на тај начин и чувајући вредности тевхида (једноће), да га многобоштво и оно што води њему не би покварило и ослабило. Зато је забранио онима да говоре "Ти си наш првак (сејјид)", јер је реч "сејјид" изведена из речи "су'дуд"(Господар).

Ибнул-Есир каже: "Реч ес-сејјид се упућује Господару, владару, племићу, доброме, племенитоме, благоме, ономе који подноси неправду свога народа, мужу, председнику, прваку; када

⁶³ Бележи Ебу Давуд.

Посланик, мир над њим, у хадису каже: **' Ес-сејјид је Аллах!'**, жели рећи да господарство истински припада Аллаху, да су сва створења његови робови, па када се Аллаху упути реч Сејјид, има значење Владар, Заштитник, Господар. Ибн Аббас је рекао: "Аллахове речи *Аллахус-самед* - *Аллах је уточиште свему* значе да је он Ес-Сејјид који обухвата све врсте господарства."

Такође каже Ибнул-Есир: **"Дошао је Посланику, мир над њим, човек од Курејшија, па је рекао: 'Ти си првак (сејјид) Курејшија!" - Па је рекао, мир над њим: 'Ес-Сејјид је Аллах!'"** Тј. Он је тај коме доликује господарство, као да му је било мрско да буде хваљен у лице, па је више волео скромност. А што се тиче хадиса: **"Ја сам првак (сејјид) међу синовима Адамовим, и то не говорим због хвалисања."** То је рекао обавештавајући о ономе чиме га је Аллах почастиио од вредности, говорећи о Аллаховим благодатима према њему, и обзнањујући своје народу, како би веровали у њега сходно тим вредностима, зато је након тога и рекао: **"Ово не говорим због хвалисања."** Тј. ово је од Аллахове доброте и племенитости према мени, то нисам постигао сам од себе нити својом моћи, па се немам због чега хвалити..."

Па је он првак (сејјид) синова Адамових, као што нас је и обавестио, међутим, када су га ословили тако, забранио им је то из бојазни од претеривања које води у многобоштво. То нам појашњава и хадис од Енеса ибн Малика, нека је Бог задовољан са њим, да су неки људи рекли Посланику, мир над њим: **"О ти који си најбољи од нас и син најбољег од нас, и наш првак (сејјид) и син нашег првака (сејјиде)!"** - Па је рекао: **"О људи, говорите како говоре верници и немојте да вас ђаво обмане! Ја сам Мухаммед, Аллахов роб и Његов посланик и не волим да ме уздигете на виши степен него што ми је Аллах дао!"**⁶⁴

У овом хадису је појашњење да им је забранио да му се обраћају са "О прваку (сејјиде) наш" бојећи се да не претерају када је његово право у питању, па им је пресекао тај пут, а упутио

⁶⁴ Бележи Ен-Несаи са добрим ланцем.

их је да га дозивају са два својства која су највећи степени робовања. Аллах га је у Својој књизи описао са два својства, а то су: Аллахов роб и Посланик, па није волео да му дају више место од онога које му је Аллах дао, чувајући на тај начин тевхид (једноћу). Оваквих и сличних говора Посланика, мир над њим, можемо наћи пуно у његовом Суннету, као: **„Немојте ме хвалити и величати, као што хришћани хвале и величају сина Маријиног (Исуса)! Доиста сам ја роб, па реците: 'Аллахов роб и Његов посланик!'“**⁶⁵

Или: **“Доиста се од мене не тражи избављење, већ се избављење тражи искључиво од Аллага!”**⁶⁶

Такође је забрањивао хваљење људи у њиховом присуству и био је строг у томе, па је рекао човеку који је хвалио другог човека: **“Тешко га се теби, упропастио си свога пријатеља!”**⁶⁷

И говорио је, мир над њим: **“Када сретнете људе који хвале у лице, баците им прашину у лице!”**⁶⁸ То је због тога што се бојао за онога који хвали да не претера, а за хваљеног да не потпадне под самодопадање, а обојица ће нашкодити свом веровању.

Поставља се питање, да ли је дозвољено рећи за створење да је сејјид?

Ибн Кајјим, Бог му се смисловао, каже: “Што се тиче ословљавања људи са „господине“, имамо два различита става. Једни су то забранили, што се преноси од учењака Малика, а свој став доказују речима Посланика, мир над њим, када му је речено: **'О наш прваку (сејјиде)!', рекао је: 'Ес-Сејјид (Господ) је Аллах!'**. Друга скупина дозвољава то, а свој став доказују говором Посланика, мир над њим, упућеним енсаријама: **'Устаните вашем господину (сејјиду)!' - И ово је исправнији доказ од првог хадиса.”**

⁶⁵ Бележи Бухари.

⁶⁶ Бележи Таберани, а учењак Албани га је оценио веродостојним. (оп. прев.)

⁶⁷ Бележи Бухари.

⁶⁸ Бележи Ебу Давуд.

Абдурахман ибн Хасан каже: "Што се тиче доказивања говором Посланика, мир над њим, енсаријама: **'Устаните вашем прваку (сејјиду)!** - Спољашњост указује да се Посланик, мир над њим, није обраћао директно Са'ду, па је ово тема која захтева детаљно појашњење."

Под појашњењем мисли да није дозвољено да се неко директно ословљава са сејјид, желећи га тиме хвалити, а да је дозвољено да се каже у његовом одсуству, ако је од оних који заслужују тај опис, па је тако спојио између два става, а Аллах најбоље зна.

9. Претеривање у погледу добрих људи (евлија): Ако је претеривање када је право Посланика, мир над њим, у питању, забрањено, онда је још прече да то буде када су други људи у питању, попут претеривања у погледу евлија. Под претеривањем у погледу евлија се мисли на уздизање људи и давање им места које им Аллах није дао, као што је тражење помоћи (истигасе) од њих у тешким ситуацијама, кружење око њихових гробова, тражења благослова од њихових музолеја, клање курбана њиховим маузолејима, тражење помоћи од њих (медед), и других ствари које се искључиво траже од Аллаха.

Ћаво је у Нојев народ убацио многобоштво, управо преко претеривања у погледу добрих људи, стога је обавеза упозоравати на то, макар они који то раде имали лепе намере. Овом се народу десило исто што се десило и Нојевом народу, када им је Ћаво претеривање и новотарију представио као величање добрих људи и љубав према њима, да би их одвукао у оно што је одвукао Нојев народ. Ћаво непрестано објављује обожаваоцима гробова и шапуће им, како изградња на гробовима добрих људи и стални боравак код њих представља љубав према њима, и да се молитва код њихових гробова прима, а затим их са овог степена води до тражења молитве и посредништва (тевессула) од њих, па када се на то навикну, одводи их до упућивања молитве становницима гробова и чињења богослужења њима, тражења шефа'ата (заузимања) од њих, мимо Аллаха, тако да њихови гробови постају кипови на којима се каче кандили и стављају завесе, око којих се тавафи, о које се потире,

који се љубе, па када се навикну на то, онда их подстиче да људе позивају у обожавање гробова и да од њих направе светковине и обреде, па када се на томе навикну, онда нагони да верују да свако ко забрањује те ствари, закида право добрих људи, да их мрзи и да они немају светост нити вредност код њих. Ово се веровање увукло код обичних маса и неких који се приписују знању и вери, до те мере да су почели да непријатељују против носиоца тевхида (једноће), да на њихов рачун износе крупне оптужбе и да одвраћају људе од њих, и све то под паролом љубави поштовања добрих. Наравно, слагали су, јер је истинска љубав према побожним добрим људима у складу са Кур'аном и Суннетом, а то бива познавањем њихове вредности и слеђењем њих у добрим делима, без уласка у било коју крајност. Као што каже Узвишени:

Они који после њих долазе - говоре: "Господару наш, опрости нама и браћи нашој која су нас у вери претекла и не допусти да у срцима нашим буде имало злобе према верницима; Господару наш, Ти си, заиста, милосрдан и милостив." (Кур'ан, Ел-Хашр, 10.)

Учењак Ибн Тејмијје је рекао: "Ко год је претерао у погледу посланика или неког доброг човека, приписавши му неку врсту божанствености, на пример да каже: 'О сејјиде тај и тај, помози ми!', или: 'Избави ме!', или: 'Опскрби ме!', или: 'Довољан си ми као заштитник!', или слично томе, све то спада у многобоштво и заблуду. Такав се позива на покајање, а ако се не покаје, убија се⁶⁹, јер је Аллах Узвишени слао посланике и објављивао је књиге да би се једино Он, Који судруга нема, обожавао и да се поред Њега другим божанствима молитве не упућују. Они који поред Аллаха моле друга божанства, попут Месије (Исуса), анђела и кипова, не сматрају да они стварају, нити да кишу спуштају, нити да дају да ниче биље, већ обожавају њих, њихове гробове или слике и говоре:

⁶⁹ Проглашавање оваквих неверницима и спровођење казне за отпадништво је у надлежности власти у којој влада исламски верозакон.

"Ми их обожавамо само зато да би нас што више Аллаху приближили." (Кур'ан, Ез-Зумер, 3.)

И говоре: "Ово су наши заговорници код Аллаха." (Кур'ан, Јунус, 18.) Па је Аллах послао Своје посланике да им забране да се икоме моле мимо Њега, било да је у питању молитва ибадета⁷⁰ или молитва којом се тражи нешто..."

Овим се разјашњава и открива сумња и погрешна претпоставка обожаватеља гробова који своје чињење ових ствари правдају тиме да они не сматрају да су евлије Аллахови саучесници у стварању, давању опскрбе, живота и смрти, већ сматрају да су они посредници између њих и Аллаха, за испуњавање њихових потреба и избављења из недаћа, а то је иста сумња коју су изговарали многобошци предисламског периода, што им је Аллах и споменуо у Својој књизи и занегирао им то њихово дело. Стварност нам говори да је многобоштво ових савременика постао већи од многобоштва паганског времена, па дозивају мртве њиховим именима у свакој прилици, а Аллаха не спомињу осим мало, док су им језици стално влажни од спомињања добрих људи. Прве генерације многобожаца су чиниле многобоштво (молећи се другима поред Аллаха) у периоду кад су лепо живели, а у тешким ситуацијама су искрено само Аллаха молили, док ови чине многобоштво увек, и када су у добру и када су у потешкоћи. Како каже учењак Мухаммед Ибн Исмаил Ес-Сан'ани: *Колико само дозивају њихова имена у потешкоћама, као што невољник дозива Онога Који је Једини Уточиште свему.*

О исламски учењаци, ви сте одговорни за ове изгубљене, збуњене и заблуделе масе, па зашто им не појашњавате пут истине и зашто их не одвраћате од овог великог многобоштва, а са њима живите и са њима се мешате. Зашто сте изневерили позивање и појашњавање којим вас је Аллах обавезао када је рекао:

⁷⁰ Под молитвом ибадета се мисли на богослужење уопште, у коме нема тражења. (оп. прев.)

А када Аллах узне обавезу од оних којима је дата Књига да ће то сигурно људима објашњавати и ништа из ње неће крити. (Кур'ан, Али 'Имран, 187.)

Зар учењаци нису наследници веровесника, а веровесници су дошли негирајући ово многобоштво и борећи се против његових следбеника све док само Аллахова вера не остане? Па бојте се Аллаха који вас је задужио овом одговорношћу и који ће за њу да вас пита. У хадису који је веродостојан се преноси да ће први са којим ће да се потпали Пакао на Судњем дану⁷¹ бити учењак који није радио по знању. Па ако ово сматрате многобоштвом а остављате људе на томе, ствар је врло опасна, а ако пак не сматрате да је ово многобоштво, па ситуација је још гора, зато што не познајете најјасније ствари. Аллаха молим да поправи стање муслимана и да упути залутале, јер Он доиста све може.

⁷¹ Рекао је Аллахов Посланик, мир над њим: “Први са којим ће да се потпали ватра на Судњем дану је човек који погине као шехид (борац)! Биће доведен и упознат са благодатима које ће му бити дароване: ‘Сећаш ли се Мојих благодати према теби – рећи ће му Узвишени Господар. ‘Шта си радио са њима?’ Тада ће човек рећи: ‘Борио сам се ради тебе док нисам убијен!’ Тада ће му Узвишени рећи: ‘Лажеш, борио си се да би било речено како си храбар и речено је!’ Затим ће бити вучен лицем по тлу и строваљен ће бити у Пакао. Други човек је онај који је учио науку, подучавао друге и учио Кур’ан. Биће доведен и упознат са благодатима које ће му бити дароване: ‘Сећаш ли се Мојих благодати према теби – рећи ће му Узвишени Господар. ‘Шта си радио са њима?’ Он ће рећи: ‘Аллаху мој, учио сам науку у Твоје име и подучавао сам друге Кур’ану у Твоје име!’ Аллах Узвишени ће рећи: ‘Лажеш, учио си да би било речено да си учењак, па зар то није речено! И учио си Кур’ан да би било речено да си учач, па зар то већ није речено.’ Затим ће бити вучен лицем по тлу и строваљен ће бити у Пакао. Трећи је човек коме је Аллах дао пространство и даровао му велики иметак – он је делио како је хтео. Биће доведен и упознат са благодатима које ће му бити дароване: ‘Сећаш ли се Мојих благодати према теби – рећи ће му Узвишени Господар. ‘Шта си радио са њима?’ Он ће рећи: ‘Мој Господару, нисам оставио ниједно место на којем Ти волиш да буде удељено, а да нисам уделио ради Тебе.’ Узвишени ће рећи: ‘Лажеш, делио си да би се говорило да си племенит, па је и речено’. Посланик затим рече: ‘Овом тројицом ће бити потпаљена паклена ватра на Судњем дану.’” (Бележи Муслим)

10. Сликање (ликова) је пут до многобоштва. Под сликањем се подразумева преношење облика и лика цртањем, апаратом или резбарењем, на плочу, папир или статуу. Учењаци су сликање сврставала у верска питања, јер је сликање пут до многобоштва и призивање да неко има учешћа у Аллаховом стварању, или покушај тога. Прво многобоштво на Земљи настао је посредством сликања, када је народ посланика Ноје почео да слика добре људе и да качи њихове слике.

Посланик, мир над њим, је упозорио на све врсте сликања, и починитељима тог дела жестоко је запретио. Наредио је да се све слике униште и замене, јер у сликању има поистовећивања Аллаховом стварању, па онај који слика покушава да се поистовети са Аллахом у стварању, у којем је Аллах јединствен.

Због тога што је сликање оно што води многобоштву, узрок првог многобоштва на Земљи био је сликање, када је ђаво Нојевом народу улепшао сликање добрих људи и качење њихових слика на местима ради сећања на њих и ради слеђења њих у богослужењу, док није дошло до чињења богослужења тим сликама и уверења да оне могу да донесу корист или штету мимо Аллаха. Сликање ликова је произвело иполопоклонство, зато што из сликања створења проистиче њихово величање и везање за њих, у већини случајева, нарочито ако је онај који се слика неко ко има власт, учен или добар човек, па још ако се његова слика окачи на зид или се постави на улици или тргу, то након неког времена води везању незналица и заблуђеника за те људе, што такође отвара врата постављању кипова и статуа којима се чини богослужење мимо Аллаха. Навешћемо веродостојне и јасне хадисе (казивања посланика Мухаммеда, мир над њим) на ову тему:

а) Од Ебу Хурејре се преноси да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: **"Узвишени Аллах је рекао: 'Има ли већег насилника од онога ко покушава стварати као што Ја стварам. Нека, ако могу, створе зрно горушице! Нека, ако**

могу, створе зрно пшенице! Нека, ако могу, створе зрно јечма!"⁷²

Хадис значи да нема већих насилника од оних који сликају ликове, јер онај који наслика лик човека или животиње, или било шта што има душу, тај опонаша Аллахово стварање, а Аллах је Створитељ и Господар свега, и Он је Тај који је дао лик свим створењима и удахнуо им душе које их чине живима. Узвишени каже:

Он је небеса и Земљу са Истином створио и уобличио вас и ликове ваше чини најлепшим... (Кур'ан, Ет-Тегабун, 3.)

Он је Аллах, Креатор, Творац, Обликоватељ. (Кур'ан, Ел-Хашр, 24)

Затим Аллах у хадису изазива сликаре, који покушавају да опонашају Аллахово стварање, да дају душе сликама које су насликали, као што имају душе створења чије су ликове насликали, што открива њихову немоћ и неуспех покушаја. Као што нису у стању да створе животињу са душом, нису у стању да створе ни плод нити зрно. ("Нека, ако могу, створе зрно...")

б) Од Аише, нека је Бог са њом задовољан, се преноси да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: **"Најжешћом казном на Судњем дану биће кажњени они који покушавају да опонашају Аллахово стварање."**⁷³ Посланик, мир над њим, нас обавештава о жестини казне сликара ликована на Судњем дану, и њиховом лошем свршетку, иако на Овом свету живе спокојно, иако их називају уметницима и награђују и подстичу на разне начине, чека их лош свршетак, ако се не покају. Све је то због тога што својим делом покушавају да опонашају Аллахово стварање, по којем је Аллах Себе учинио јединственим. Узвишени каже:

...Јесте, Он је Створитељ, Свезнајући. (Кур'ан, Јасин, 81.)

⁷² Бележе Бухари и Муслим.

⁷³ Бележе Бухари и Муслим.

... или, можда мисле да они које су Аллаху у обожавању придруживали стварају као што Он ствара, па им се стварање чини сличним?!“Реци: "Аллах је Створитељ свега и Он је, Једини, Потчинитељ свега." (Кур’ан, Ер-Ра’ад, 16.)

Поводом овог хадиса учењак Ен-Невеви⁷⁴ каже: "Неки кажу да се он односи на онога ко прави слике ради обожавања, а то је произвођач кипова и тога слично, такав је неверник и биће најжешће кажњаван. Други кажу да се односи на онога ко буде циљао значење које је у хадису, а то је покушавање опонашања Аллаховог стварања и ко буде таквог уверења, такав је такође неверник. Такав ће бити кажњаван казном каквом се неверник кажњава, а казна ће му се повећавати сходно неверству. А што се тиче онога који не буде то радио ради обожавања, нити опонашања Аллаховог стварања, такав је фасик, велики грешник и није починио неверство."

Учењак Абдурахман Ибн Хасан каже: "Ако се ово односи на онога који наслика слику, узимајући за пример створења која је Аллах створио, шта је тек са оним који поистовети неког од створења са Господаром светова...и упути му нешто од богослужења?"

Пренеси се од Ибн Аббаса: "Чуо сам Аллаховог Посланика, мир над њим, да каже: 'Сваки цртач и вајар (ликова) ће у ватру. За сваку слику биће му створена душа која ће да га мучи у Паклу.'"⁷⁵ Значење хадиса јесте, да ће на

⁷⁴ Учењак и великан ислама, Ебу Зекерија Мухјуддин Јахја б. Шериф б. Мурриј б. Хасан б. Хизам б. Мухаммед б. Џуму’а Ел-Хизами Ел-Хурани Ен-Невеви Ед-Димишки Еш-Шафи’и (1233-1277.). Будући да је припадао шафи’ијском мезхебу, уз име му се придодавало Еш-Шафи’и. Иако је живео само 45 година иза себе је оставио бројна дела која су и данас незаобилазна, посебно у хадиској и фиксској науци. Био је изузетно интелигентан и надарен, изузетне меморије и, поврх свега, упоран и радан. Зна се да, као ученик, готово две године није користио постељу, већ би се, кад би га сан савладао, наслонио на нешто, а чим би се пробудио наставио би да учи, бележи и памти. Неки извори наводе да је, у том периоду, слушао дневно 12 предавања из разних научних дисциплина. (Погледај: *Ел-Менхеџу-с-севијј, фи терџемети-н-Невевијј*, Учењак Ес-Сујути)

⁷⁵ Бележе Бухари и Муслим.

Судњем дану бити донешене све слике које је насликао на овом свету и да ће свака слика добити душу која ће кажњавати сликара у Паклу, било да је слика мало или пуно, казна ће бити сходно броју особа које је насликао и које ће га кажњавати у Паклу.

ц) Бухарија и Муслим бележе такође од Ибн Аббаса: **"Ко буде насликао лик, биће му наређено да му удахне душу, а он то неће моћи."** Ово је још један вид кажњавања сликара, а значење му је јасно, биће пред њега изложене све слике које је насликао на овом свету, затим ће му бити наређено да им удахне душу, а како да је удахне када је **"Душа нешто што само Господар мој зна..."** (Кур'ан, Ел-Исра, 85.), већ ће то бити његово кажњавање и немоћ, јер ће му се наређивати нешто што није у стању, па ће бити стално кажњаван. Хадис нам указује на дуготрајност кажњавања сликара и његову немогућност да уради оно што је покушавао на овом свету, а то је опонашање Аллаховог стварања.

д) Преноси се од Ебу Хејјаца, да му је Алија Ибн Еби Талиб рекао: **„Хоћеш ли да те упутим на шта ме је упутио Посланик, мир над њим? Да не оставиш слику, а да је не избришеш (уништиш), нити уздигнутог гроба, а да га не поравнаш!“**⁷⁶ У хадису је наредба брисања слика, тј. мењања њиховог првобитног облика, да не остане ништа што подсећа на опонашање Аллаховог стварања. Такође, у хадису је и наредба рушења грађевина на гробовима, као што су музолеји, места чињења сеце (падања лицем на тле) и друге ствари које су оличења идолатрије, у њему се наређује затварање два најопаснија узрока многобоштва, а то су: сликање и изградња на гробовима. Стајање у крај овим стварима је од највећих користи за веру и тиме се чува веровање муслимана. У нашем времену се проширило сликање, качење слика на зидовима и њихово чување ради успомена⁷⁷, као што се проширила и изградња на гробовима

⁷⁶ Бележи Муслим.

⁷⁷ Ако фотографисање бива дозвољено у случајима нужде, као што је лична карта, пасош или возачка дозвола, онда се треба и ограничити на то и не допуштати више од тога, јер се олакшице одређују према нужди.

до те мере, да је то постала нормална ствар. Узрок свега овога јесте непознавање вере, нестанак Суннета и појава новотарија и ћутња учених и препуштање стварности, па је у већини земаља добро постало зло, а зло добро. Стога је упозоравање, уз искреност према Аллаху, враћање Његовој књизи и чврсто придржавање и оживљавање Посланиковог суннета, искрено саветовање владара и свих муслимана, строга обавеза. Нарочито због тога што се број позивача у заблуду и заговарача неистине увећао, обавезно је разоткривати њихове лажи, одговарати на њихове заблуде и отварати очи муслиманима како би увидели њихово зло и како би га се сачували. Молим Аллаха да надахне муслимане да раде по Његовој књизи и суннету Његовог посланика, мир над њим.

Разоткривање многобожачких сумњи којима одобравају своје многобоштво у улухијјету

Узроком ширења забуна и лажних прича које су у заблуду одвеле пуно људи, за које се вежу, сматрајући их доказима за своју заблуду и многобоштво, устрајавају на томе на чему су, па је обавеза разоткрити њихове лажи и појаснити њихову заблуду:

... да неверник остане неверник после очигледног доказа, и да верник остане верник после очигледног доказа. (Кур'ан, Ел-Енфал, 42.)

Од забуна има оних које су старе, на које су се позивали претходни многобошци, а има и оних на које се позивају многобошци ове заједнице:

1. Забуна која је заједничка за многобошце свих народа јесте та да се позивају на праксу њихових очева и дедова и да су то веровање наследиле потоње генерације од претходних. Узвишени каже:

Исто тако, пре тебе, Ми ни у један град нисмо посланика послали, а да они који су раскошно живели нису говорили: "Затекли смо претке наше како исповедају веру и ми трагове њихове следимо." (Кур'ан, Ез-Зухруф, 23.)

Оваквим доказима прибегавају они који су немоћни да нађу доказ за своје тврдње, а њихови докази су ништавни и немају никакве тежине у доказивању, јер њихови очеви, које они следе, нису били на упуту, па је такве забрањено следити и за њима се поводити. Узвишени Аллах им одговара:

"Зар и онда", говорио би он, "кад вам Ја доносим бољу (веру) од оне коју сте од предака ваших упамтили?" (Кур'ан, Ез-Зухруф, 24.)

Зар и ако преци њихови нису ништа знали и ако нису на Правом путу били?! (Кур'ан, Ел-Маиде, 104.)

Зар и онда када им преци нису ништа схватали и када нису на Правом путу били?! (Кур'ан, Ел-Бекара, 170.)

Слеђење очева бива похвално само ако су на истини, као што каже Узвишени о Јосифу, мир над њим, да је рекао:

И следим веру предака својих, Аврама и Исака и Јакова; нама не приличи да икога Аллаху у обожавању придружимо... (Кур'ан, Јосиф, 38.)

Онима који су веровали и за којима су се деца њихова у веровању повела прикључићемо децу њихову... (Кур'ан, Ет-Тур, 21.)

Сумња позивања на праксу заблуделих предака је дубоко ушла у поре многобожаца, до те мере, да су њоме чак одговарали и веровесницима својим. Овако је Ноје, мир над њим, позивао свој народ и овако су му одговорили:

"О народе мој, само Аллаху богослужење чините, ви другог бога осим Њега немате; зар се сачувати нећете?!" Али су главешине народа његовог, које нису веровале, говориле: ***"Ово је човек као и ви, само хоће да над вама буде одликован."***

Да је Аллах хтео, анђеле би послао; овако нешто нисмо чули од наших предака давних⁷⁸. (Кур'ан, Ел-Му'минун, 23-24.)

Па су оно на чему су били њихови преци, учинили доказом, супротстављајући се тиме ономе са чиме је дошао Ноје, мир над њим. Салиху је његов народ говорио:

"Зашто браниш да обожавамо оно што су преци наши обожавали?" (Кур'ан, Худ, 62.)

Аврамов народ је говорио: ***"Ми смо упамтили претке наше како тако поступају."*** (Кур'ан, Еш-Шу'ара, 74.)

Фараон је говорио Мојсију: ***"А шта је са народима давнашњим?"*** (Кур'ан, Та-ха, 51.)

И арапски многобошци су говорили Мухаммеду, мир над њим: ***"За ово нисмо чули у вери предака наших, ово није ништа друго већ намештена лаж."*** (Кур'ан, Сад, 7.)

2. Од сумњи којима се служе обожаваоци гробова јесте и уверење да је пуко изговарање шехадета (сведочења Ислама) довољно за улазак у Рај, па шта год да ради од дела, човек по њима неће бити неверник све док изговара ла илахе иллаллах (нема другог истинског бога осим једног Бога – Аллага), хватајући се за спољашње значење хадиса у којима је пренешено да је ватри забрањен свако ко изговара два шехадета (сведочења да је Аллах један Бог и да је Мухаммед, мир над њим, посланик). Одговор на ову сумњу јесте, да хадиси нису уопштени, већ су уско повезани са другим хадисима у којима је дошло да онај ко изговара *ла илахе иллаллах*, мора бити уверен у те речи срцем, мора радити дела која проистичу из тих речи, затим мора да

⁷⁸ Свакако, реч је о њиховим прецима које они памте, а који су и сами били у заблуди. Њихови су старији преци били муслимани који се нису клањали идолима, нити су икога Аллашу равним сматрали. Али, нажалост, сећање ових изгубљених генерација није ишло даље од блиских им предака који су били попут њих. Слично је и у наше време кад се неки позивају на традицију, а под тиме мисле на период након појаве комунизма и затирања знања и Ислама на нашим просторима.

заневерује у све што се обожава мимо Аллаха, као што је дошло у хадису од 'Утбана: „Доиста је Аллах забранио ватри онога ко каже да нема истинског божанства осим Аллаха, желећи тиме Аллахово лице.“⁷⁹ А да није тако, па и лицемери својим језицима изговарају *ла илахе иллаллах*, али ће бити на дну ватре и њихово изговарање шехадета им неће користити, јер немају уверење у срцу. Посланик, мир над њим, је казао: **"Ко каже да нема истинског божанства осим Аллаха и заневерује у све што се обожава мимо Аллаха, његов иметак и живот бивају свети, а његов коначни обрачун је код Аллаха."**⁸⁰

Па је Посланик, мир над њим, светост иметка и живота условио двема стварима, прва је изговарање да нема истинског божанства осим Аллаха, а друга негирање свега што се обожава мимо Аллаха. Посланик није учинио довољним пуко изговарање *ла илахе иллаллах*, већ је указао да онај који изговори *ла илахе иллаллах*, а не остави чињење богослужења мртвима и музолејима, његов иметак и живот не бивају свети.

3. Трећа сумња којом се служе јесте говор да се у Мухаммедовом народу неће десити многобоштво, јер говоре да нема истинског божанства осим Аллаха и да је Мухаммед Аллахов посланик, а да се њихова пракса код музолеја, обожавање мртвих и упућивање молитве њима мимо Аллаха, не назива многобоштвом.

Одговор на ову сумњу јесте, да је Посланик, мир над њим, обавестио да ће у овоме народу бити оних који ће опонашати хришћане и Јевреје у њиховој пракси⁸¹, као што је узимање свештеника и монаха за божанства мимо Аллаха, такође да неће наступити Судњи дан док се скупина из његове заједнице не

⁷⁹ Бележе Бухари и Муслим.

⁸⁰ Бележи Муслим.

⁸¹ Бележе Бухари и Муслим.

прикључи многобошцима и док скупина из његове заједнице не почне да обожава кипове.⁸²

У овом уммету се појавило многобоштво, увукли су се деструктивни принципи и појавиле су се заблуделе фракције, због којих су многи људи изашли из вере Ислама, а говоре да нема истинског божанства осим Аллаха и да је Мухаммед Аллахов посланик.

4. Од забуна за коју се вежу јесте и тражење шефа'ата - заузимања, па говоре: "Ми не тражимо од евлија и добрих људи да нам испуњавају потребе мимо Аллаха, већ желимо да се заузимају за нас код Аллаха, зато што су они добри људи и имају посебно место код Аллаха, па преко њиховог угледа и посредништва тражимо од Аллаха."⁸³

Одговор на ову забуну јесте, да је ово идентично говору претходних многобожаца, којим су одобравали оно на чему су, па их је Аллах прогласио неверницима и назвао их је многобошцима, као што каже Узвишени:

А они који поред Њега узимају заштитнике говорећи: "Ми их обожавамо само зато да би нас што више Аллаху приближили." (Кур'ан, Ез-Зумер, 3.)

Они, поред Аллаха, обожавају нешто што им не може ни naudити нити им може какву корист прибавити, и говоре: "Ово су наши заговорници код Аллаха." (Кур'ан, Јунус, 18.)

Шефа'ат (заузимање) је истина, али једино припада Аллаху, као што каже Узвишени: **Реци: "Све заговорништво припада Аллаху...** (Кур'ан, Ез-Зумер, 44.) Тражи се од Аллаха, а не од мртвих. Аллах није дозволио тражење шефа'ата

⁸² Бележе Бухари, Муслим, Ет-Тирмизи и Ебу Давуд.

⁸³ Напомена: Тражење директно од мртвих спада у многобоштво, на шта се овај говор и односи, док тражење од Аллаха преко угледа Посланика или неког евлије, као да човек каже: "Аллаху, тако ти Мухаммеда...", спада у новотарију, а не у многобоштво. (оп. прев.)

(заузимања) од анђела нити од веровесника нити од било ког другог, јер заузимање припада само Њему, па се од Њега тражи да дозволи заговарачу да се заузима. То није случај као код људи, код којих долазе заговарачи и без њиховог допуштења се заговарају за друге, па ови бивају приморани да прихвате заузимање, иако нису задовољни са оним за кога се заузима, јер су им ови који се заговарају потребни, да их некад помогну и буду представници код других, док се код Аллаха не може заузимати нико без Његовог допуштења и задовољства са оним за кога се заузима. Узвишени каже:

А колико на небесима има анђела чије заузимање никоме неће бити од користи, све док Аллах то не дозволи ономе коме Он хоће и у корист онога којим је задовољан.
(Кур'ан, Ен-Неџм, 26.)

5. Од њихових забуна јесте и говор да евлије и добри људи имају посебно место код Аллаха, па ми молимо Аллаха њиховим угледом и местом које имају код Њега.

Одговор на ову сумњу је, да су сви верници Аллахове евлије (одабраници), али тврдња да је одређена особа Аллахов евлија захтева доказ из Кур'ана и Суннета, па за кога се устврди Кур'аном и Суннетом да је евлија, није дозвољено претеривање када је та особа у питању и тражење благослова преко њега, јер је то од ствари које воде многобоштву. Аллах нам је наредио да му упућујемо молбе директно, без посредника, јер је то грешка преко које су застранили претходни многобошци, узимали су људе за заговараче и посреднике између себе и Аллаха, тражећи од Аллаха њиховим угледом и блискошћу, па им је Аллах то занегирао.

Врсте великог многобоштва

Многобоштво се дели на две врсте: велико и мало многобоштво. Велико многобоштво поништава тевхид (једноћу) и изводи из вере, има га више врста, а неке смо појаснили у говору о пракси поред музолеја. Друге врсте великог многобоштва су:

1. Многобоштво у страху

Страх, како га дефинишу учењаци, је очекивање нечег мрског (непријатног) на основу индикације (показатеља) која указује да ће се то вероватно или сигурно десити, а дели се на три врсте:

- Прва врста је скривени страх, а то је страх од неког мимо Аллаха, као што је кип, тагут, мртав или одсутан човек, или неко од цинна⁸⁴, да га може од њих задесити оно што мрзи и презире. Као што каже Узвишени о Худовом (Еберовом) народу, да су му рекли:

Ми кажемо само то да те је неко божанство наше злом погодило." "Ја позивам Аллаха за сведока", рече он, "а и ви посведочите да ја немам ништа са тим што ви у обожшавању придружујете - Њему; и зато сви заједно против мене лукавство смислите и нимало ми времена не дајте (Кур'ан, Худ, 54-55.)

Многобошци су покушавали својим киповима да застраше Аллаховог Посланика, мир над њим, као што каже Узвишени:

... А они те плаше онима које, поред Њега, обожшавају. (Кур'ан, Ез-Зумер, 36.)

⁸⁴ Човек не треба да има страха од цинско-шејтанског света јер они не могу наудити без Аллаховог допуштења. Свакако да ослонац на Аллаха, спомињање Аллаха, намаз (прописана молитва) и учење Кур'ана штите верника. Могуће је да човек осети страх приликом сусрета са особама које су под утицајем духова и слично, и то се убраја у трећу врсту природног страха.

Оваква врста страха је данас присутна код обожаваоца гробова и других кипова, они их се плаше и њима застрашују припаднике тевхида (монотеизма) ако им порекну њихов богослужење гробовима и позову их у искрено испољавање богослужења Аллаху. Ова врста страха је од најважнијих богослужења, и мора да се искрено испољава искључиво Аллаху. Узвишени каже:

... и не бојте их се, а бојте се Мене, ако сте верници!
(Кур'ан, Али 'Имран, 175.)

... зато се не бојте њих - већ се бојте Мене. (Кур'ан, Ел-Маиде, 3.)

Ова врста страха је од највеличанственијих и најузвишенијих поглавља вере, па ко га испољи према неком другом мимо Аллаху, починио је велико многобоштво! Да нас Аллах сачува од тога.

- Друга врста је страх који подразумева остављање неке исламске обавезе из страха од људи. Ова ствар је забрањена и спада у мало многобоштво, а ова врста страха се спомиње у речима Узвишеног:

Онима којима се - када су им људи рекли: "Непријатељи се окупљају због вас, па пазите их се!" - Веровање повећало, па су казали: "Нама је Аллах довољан, а диван је Он Заштитник." Па су се вратили са Аллаховим благодатима и обиљем; никакво их зло није задесило. Следили су задовољство Аллахово, а Аллах је поседник великог добра. То вас само ђаво плаши присталицама својим, па их се не бојте, него се Мене бојте, ако сте верници! (Кур'ан, Али 'Имран, 173-175.)

Ова врста страха је такође споменута у хадису којег преноси Ебу Се'ид Ел-Худри, да је Посланик, мир над њим, рекао: "Нека нико од вас не понижава самог себе." Рекли су: "О Аллахов Посланиче! Како неко може понижавати самог себе?" Мухаммед, мир над њим, одговори: "То је онај човек

који се нађе у ситуацији која захтева да се спомене Аллахова наредба, а он то не каже. А Аллах ће му на Судњем дану рећи: 'Шта те је спречило да кажеш тако и тако?' А овај ће рећи: 'Страх од људи.' 'Прече ти је било да се Мене бојиш', рећи ће Аллах."⁸⁵

- Трећа врста јесте природни страх, а то је страх од непријатеља, звери или других ствари, и ово није покуђени страх, већ као што Аллах каже за Мојсија, мир над њим: *И Мојсије изиђе из града, устрашен, ишчекујући шта ће се десити.* (Кур'ан, Ел-Касас, 21.)

Што се тиче прве врсте, а то је скривени страх, он је од највеличанственијих богослужења, па се стога мора испољавати искључиво Аллаху Узвишеном а такође и друга врста, која је од права ибадета и ствари које га употпуњују. А у речима Узвишеног: *То вас само ђаво плаши присталицама својим, па их се не бојте, него се Мене бојте*, је забрана од Аллаха да се верници боје неког другог мимо Њега и наредба да се истински једино Аллаха боје, па када свој страх и друга богослужења буду искрено, само Аллаху упућивали, Аллах ће им дати оно што желе и заштитиће их од онога чега се прибојавају. Узвишени каже:

Зар Аллах није довољан као заштитиник робу Своме?! А они те плаше онима које, поред Њега, обожвају. (Кур'ан, Ез-Зумер, 36.)

Ибн Кајјим каже: "Једна од сплетки Аллаховог непријатеља јесте и плашење верника својом војском и присталицама, како се не би борили против њих и како им не би наређивали добро и одвраћали их од зла." Аллах нас је обавестио да је ово једна од ђаволових сплетки и застрашивања, и забранио нам је да их се бојимо, зато када год ојача веровање верника, нестане страх од ђаволових штићеника, а када год његово

⁸⁵ Бележи Ибн Маџе.

веровање ослаби, страх од ђаволових штићеника му се појача. Узвишени каже:

Вишебошци нису достојни Аллахове џамије да одржавају, а сами признају да су неверници. Дела њихова су поништена и у Ватри ће вечно да остану. Аллахове џамије одржавају они који у Аллаху и у Будући свет верују и који намаз (прописану молитву) обављају и зекат (милостињу) дају и који се никога осим Аллаху не боје, они су на Правом путу. (Кур'ан, Ет-Тевбе, 17-18.)

Аллах, слављен нека је Он, нас обавештава, да Аллахове куће нису достојни одржавати осим они који верују у Аллаху и Онај свет, они који су поверовали својим срцима, радили дела, и бојали се само Аллаху искрено, не бојећи се других, па им је Аллах потврдио да су они ти који су достојни одржавања Аллахових кућа, након што је то занегирао идолопоклоницима. Одржавање Аллахових кућа не бива осим покорношћу и чињењем добрих дела, а многобожац, ако и буде радио, његова дела су: *као варка (фатаморгана) у равници у којој жедан види воду, али кад до тог места дође, ништа не нађе.* (Кур'ан, Ен-Нур, 39.) Или: *налик су на пепео који вихор у олујном дану разнесе.* (Кур'ан, Аврам, 18.) А када је тако, боље да их и нема.

Одржавање Аллахових кућа неће бити исправно осим добрим делима која су утемељена на искрености, тевхиду (једноћи) и исправном веровању, које је чисто од многобоштва, новотарија и празноверја. Одржавање Аллахових кућа није пука изградња од блокова, украшавање и прављење огромних здања, или њихово подизање на гробовима, јер је Посланик, мир над њим, проклео оне који то чине. Поводом Аллаховог говора: *и који се никога осим Аллаху не боје*, Ибн 'Атије каже: "Аллах мисли на страх који у себи садржи величање, богослужење и покорност, а човеков страх од овосветских опасности је неизбежан."

Му'авија, Аллах био задовољан њиме, је писао 'Аиши, Аллах био са њом задовољан, тражећи од ње да му напише краћу опоруку, па му је написала следеће:

"Му'авији. Нека је мир са тобом, а након тога - доиста сам чула Аллаховог Посланика, мир над њим, да каже: **'Ко буде тражио Аллахово задовољство у ономе што срди људе, Аллах ће га сачувати од потребе за људима, а ко буде тражио задовољство људи у ономе што срди Аллаха, Аллах ће га препустити људима.'** Мир са тобом."⁸⁶

А Ибн Хиббан бележи у своме *Сахиху* следећу верзију: **"Ко буде тражио Аллахово задовољство у ономе што срди људе, Аллах ће бити задовољан са њим, и учиниће да га воле људи, а ко буде тражио задовољство људи у ономе што срди Аллаха, Аллах ће се расрдити на њега и учиниће да га људи замрзе."**

Учењак Ибн Тејмије је рекао: "Аиша је писала Муавији и преноси се да је рекла: **'Ко задовољи Аллаха у ономе што срди људе, Аллах ће га сачувати од узнемиравања људи, а ко буде задовољио људе у ономе што срди Аллаха, они му код Аллаха ништа неће користити.'** Овакав облик ове предаје је мерфу'⁸⁷, а мевкуф'⁸⁸ верзија гласи овако: **'Ко задовољи Аллаха у ономе**

⁸⁶ Бележи Тирмизи, учењак Албани га је оценио веродостојним.

⁸⁷ Мерфу' се назива сваки хадис који се везује за Аллаховог Посланика. Ланац преносилаца код ове врсте хадиса досеже до Аллахова Посланика, Аллах га благословио и спасио. Постоје две врсте мерфу' хадиса: стварни и релативни. Стварни је онај хадис чији ланац преносилаца досеже до Аллаховог Посланика. Релативни је онај хадис чији ланац преносилаца досеже до асхаба (другова), али у њему асхаб казује о стварима које није могао сазнати осим од Мухаммеда, мир над њим. (оп. прев.)

⁸⁸ Мевкуфом се назива сваки хадис чији ланац преносилаца досеже само до асхаба (Посланикових, мир над њим, другова). То су, у ствари, речи, поступци и одобрења асхаба. Мевкуф хадиси могу имати различит степен поузданости - зависно о томе да ли испуњавају услове веродостојности или не испуњавају. А када је хадис и по своме степену веродостојан, он не може вредити као ваљан

што срди људе, Аллах ће њиме бити задовољан и учиниће да и људи буду задовољни њиме. А ко задовољи људе у ономе што срди Аллага, кудиће га од људи и онај који га је хвалио.' Ово је од највеличанственијих правила у вери, јер доиста онај који тражи Аллахово задовољство у ономе што срди људе, такав Га се и боји и такав је Аллахов добар роб, а Аллах је заштитник добрих и довољан је као заштитник Своме робу; *а ономе који се Аллага боји, Он ће излаз дати и опскрбиће га одакле се и не нада...* (Кур'ан, Ет-Талак, 2-3.), и сачуваће га, без сумње, узнемиравања људи. А што се тиче задовољства свих људи, то се не може никад постићи, али ће њиме бити задовољни када им срца буду чиста од лоших намера, и када им буде јасно каква је завршница, **"а ко буде задовољио људе у ономе што срди Аллага, они му код Аллага ништа неће користити"**, такав је попут насилника који ће гристи своје прсте од муке.

А што се тиче тога да ће онај који га је хвалио постати онај који га куди, то се често дешава, и то често бива на крају, а доиста коначница припада богобојазнима, то се не дешава на самом почетку како би они желели."

Из овог хадиса, преко свих његових верзија, постаје јасно да ће онај који својим делима буде тражио Аллахово задовољство, у ономе што срди људе, постићи две огромне користи - Аллахово задовољство и задовољство људи. А ко насупрот томе, буде својим делима желео да задовољи људе у ономе што срди Аллага, такав добија две штете - Аллахову срџбу и срџбу људи, па нас хадис упућује на то да тражење Аллаховог задовољства у себи садржи целокупно добро, а да тражење задовољства људи у ономе што срди Аллага садржи целокупно зло. Аллага молимо да нас сачува тога.

Такође, требамо знати да страх од Аллага мора бити попраћен надом у Аллахову милост и љубављу према Њему, да

аргумент на којем се темељи пропис Шеријата. Јер су то речи и поступци асхаба, а на њима се не може темељити пропис Ислама. (оп. прев.)

не би био само пуки страх који проузрокује губљење наде у Аллахову милост. Верник путује ка Аллаху између страха и наде, а не са самим страхом, што би га одвело да изгуби наду у Аллахову милост, нити са самом надом па да помисли да га неће снаћи Аллахова казна, јер ненадање у Аллахову милост и сигурност од Аллахове казне су две ствари које умањују потпуност тевхида (једноће). Узвишени каже:

Зар они могу бити сигурни од Аллахове казне? Аллахове казне се не боји само народ коме пропаст предстоји. (Кур'ан, Ел-Е'араф, 99.)

... Само неверници губе наду у Аллахову милост. (Кур'ан, Јосиф, 87.)

Наду у милост Господара свога могу губити само они који су заблудели. (Кур'ан, Ел-Хиџр, 56.)

Исмаил ибн Рафи' је рекао: "Неимање страха од Аллахове (замке) казне јесте када човек устрајава на греху, а жели да му Аллах опрости."

Учењаци кажу да је губљење наде у Аллахову милост ненадање излазу и очајавање због тога, што је супротно осећају сигурности од Аллахове казне, а обе ствари су велики грех. Зато није дозвољено вернику да се ослања само на страх до те мере да изгуби наду у Аллахову милост, нити да се ослања само на наду до те мере да помисли да је сигуран од Аллахове казне, већ да се боји и нада, страхујући због својих греха, а радећи дела покорности и надајући се Аллаховој милости, као што каже Узвишени:

Они су се трудили да што више добра учине и молили су Нам се у нади и страху, и били су према Нама понизни. (Кур'ан, Ел-Енбија, 90.)

Они којима се они моле и сами траже начина како ће се што више Господару своме приближити, и надају се милости

Његовој и плаше се казне Његове. А казне Господара твога треба се чувати. (Кур'ан, Ел-Исра, 57.)

Када се споје страх и нада, подстичу роба на чињење дела и подузимање узрока који су од користи. Са надом ће радити дела покорности, надајући се награди, а са страхом ће остављати грехе бојећи се казне, док, ако изгуби наду у Аллахову милост, тада престане радити добра дела, а када мисли да је сигуран од Аллахове казне упусти се у чињење греха.

Учењаци говоре: "Ко обожава Аллаха само са љубављу такав је суфија, ко Га обожава само са страхом такав је харурија (хариџија), ко Га обожава само са надом такав је мурџија, а ко Га обожава са љубављу, страхом и надом, такав је прави верник." Тако је Аллах и описао своје најбоље робове када је рекао:

Они којима се они моле и сами траже начина како ће се што више Господару своме приближити, и надају се милости Његовој и плаше се казне Његове. А казне Господара твога треба се чувати. (Кур'ан, Ел-Исра, 57.)

Аллах је оне, који су запоставили страх и упустили се у грешење, мислећи да су сигурни од Аллахове казне, описао да су пропали, па је рекао:

А зар су становници села и градова сигурни да их Наша казна неће снаћи ноћу док буду спавали? Или су становници села и градова сигурни да их Наша казна неће снаћи дању док се буду забављали? Зар они мисле да су сигурни од Аллахове казне? Аллахове казне се не боји само народ коме пропаст предстоји. (Кур'ан, Ел-Е'араф, 97-99.)

Када Аллах у ајету спомиње стање становника села и градова, који су у лаж угонили посланике и који су огрезли у неверству и гресима, спомиње да је сигурност од Аллахове казне и немање страха од Аллаха, управо оно што их је довело до тог стања. Аллахова казна и замка јесте, да, када Му роб згреши и наљути Га, Он му подари да осети благодат, тако да роб помисли

да је то јер је Аллах задовољан њиме, а то га тако Аллах постепено наводи у замку. Тако ови неверници нису страховали од Аллахове казне након што им је Он поставио замку у виду благодати и радости, па су одбили послушност посланицима и били су устрајни на греху док их Аллах није уништио. Аллах упозорава оне који долазе након њих да не раде њихова дела па да их снађе исто што је снашло и ове. Узвишени каже:

Зар није јасно онима који наслеђују Земљу након претходних становника њених да ћемо и њих, ако будемо хтели, због греха њихових казнити или ћемо им срца запечатити, па неће моћи чути?! (Кур'ан, Ел-Е'араф, 100.)

Неки учењаци су казали да се страх роба према Аллаху развија из следећих ствари:

а) Спознаје греха и његове одвратности.

б) Веровања у претњу и то да је Аллах према греху одредио казну.

ц) Када не би знао то би га могло спречити од покајања и испречити се између њега и покајања када почини грех.

Са ове три ствари његов страх бива потпун пре него учини грех, а након учињеног греха његов страх бива још већи.

Веровесници нису никада губили наду у Аллахову милост, нити су очајавали, ма колико било тешко стање и ма колико биле слабе могућности.

Аврам, мир над њим, када су га анђели, поред његове старости и стања његове жене због којег је било тешко да ће имати децу, обрадовали да ће добити дете, је на то рекао: ***"Наду у милост Господара свога могу губити само они који су заблудели."*** (Кур'ан, Ел-Хиџр, 56.) Зато што је био свестан да је Аллахова моћ и милост већа од тога, али када је анђелима рекао: ***"Доносите радосну вест сада кад ме је старост опхрвала?"***, рече он, ***"чиме ћете ме обрадовати?"*** (Кур'ан, Ел-Хиџр, 54.) То

је било дивећи се и размишљајући о величини Аллахове моћи и милости.

Аллахов веровесник, Јаков, мир над њим, када му је дошло тешко због растанка са својим сином, његова нада у Аллаха и Његову милост се повећала, па је рекао својим присутним синовима:

"О синови моји, идите и распитајте се за Јосифа и брата његовог, и не губите наду у милост Аллахову; доиста, наду у Аллахову милост губе само људи који су неверници." (Кур'ан, Јосиф, 87.) И рекао је: **"... а лепа је стрпљивост. Надам се да ће ми их Аллах све вратити; уистину је Он Свезнајући и Мудри."** (Кур'ан, Јосиф, 82-83.)

Аллах каже за нашег посланика, Мухаммеда, мир над њим:

... онда кад су га они који не верују присилили да оде, кад је са њим био само друг његов, кад су њих двојица били у пећини, и кад је он рекао другу своме: "Не брини, Аллах је са нама!" (Кур'ан, Ет-Тевбе, 40.) Па се у потешкоћи повећала његова нада, па је рекао: **"Знај да са тешкоћом долази олакшање."**⁸⁹

Аллах забрањује робовима, којима су се греси и недела умножили, да очајавају и одустају од покајања, па каже:

Реци: "О робови Моји, који сте против себе у гресима претеривали, не губите наду у Аллахову милост! Аллах ће, сигурно, све грехе опростити. Он је, доиста, Опроститељ греха, Милостиви." (Кур'ан, Ез-Зумер, 53.)

Аллах је забранио да нас мноштво греха одврати од покајања и наведе у губљење наде у опрост, а Посланик, мир над њим, је губљење наде у Аллахову милост убројао у велике грехе.

⁸⁹ Бележи учењак Ахмед.

Од Ибн Аббаса се преноси да је Посланик, мир над њим, када је био упитан који су то велики греси, рекао: **"Придруживање (многобоштво) Аллаху, губљење наде да ће Аллах дати оно што се жели и нестраховање од Аллахове казне."**⁹⁰

Такође се преноси од Ибн Мес'уда, да је Посланик, мир над њим, рекао: **"Највећи грех је придруживање (многобоштво) Аллаху, нестраховање од Аллахове (замке) казне, незнање у погледу Аллахове милости и губљење наде да ће Аллах дати оно што се жели."**⁹¹

То је зато јер се у очају крије губљење наде и лоше мишљење о Аллаху и незнање у погледу величине Аллахове милости и опроста, док нестраховање од Аллахове (замке) казне спада у незнање о Аллаховој моћи и самоуверење и умишљеност. У овоме је опомена да Аллахов роб треба стално бити између страха и наде, па када страхује да не губи наду нити да очајава, већ да прижељкује Аллахову милост, и када се нада да не претера у томе па да га надање одведе до осећаја сигурности од казне. Неки учењаци су сматрали да је пожељно да човек у стању здравља појача свој страх, а у стању болести и на самрти да појача наду.

Срце треба држати равнотежу између страха што ће га терати да чини добра дела, да се клони греха и да се каје, међутим, ако се поремети баланс срца па превагне на једну страну, то ће га спречити од чињења добрих дела, пресећиће пут покајања и одвешће га у пропаст. У ономе што Аллах приповеда о претходним народима, који су запоставили страну страха па их је снашла Аллахова казна, најбољи је подсетник за вернике.

⁹⁰ Навео га је Хејсеми у *Меџме'уз-зевaidu* 1/104, од Абдуллаха ибн Аббаса, да би на крају рекао: "Забележио га је Беззар, Таберани, а његови преносиоци су поверљиви." (оп. прев.)

⁹¹ Забележио га је Абдуррезак, споменуо га Хејсеми у *Меџме'уз-зевaidu*, 1/104.

Аллах спомиње да је Худов (Еберов) народ рекао своје посланику:

Рекоше они: "Нама је свеједно саветовао ти или не био саветник, овако су и народи давнашњи веровали, и ми нећемо бити патњи подвргнути." И они су наставили да га у лаж утерују, па смо их Ми уништили. (Кур'ан, Еш-Шу'ара, 136-139.)

Страх и нада су од највеличанственијих богослужења који се морају упућивати искрено и искључиво Аллаху Узвишеном чија мањкавост значи мањкавост тевхида (једноће) и поремећај у веровању.

2. Многобоштво у љубави

Раније смо споменули да страх од Аллаха мора бити попраћен љубављу према Њему Узвишеном, јер је обожавање Аллаха искључиво са страхом основа веровања хариџија. Љубав је основа вере Ислама око које се врти цели Ислам, па потпуна љубав према Аллаху употпуњује веру човека, а њеном мањкавошћу тевхид човека бива мањкав. Под љубављу се мисли на љубав робовања која нужно изискује понизност, потчињеност и потпуну покорност, уз давање предности Вољеном над свима другима, ова љубав се искрено упућује Аллаху и није дозвољено да Му у њој иког придружимо, јер се љубав дели на две врсте:

- Посебна љубав, а то је љубав робовања која изискује потпуну понизност и покорност Вољеном и она је својствена само за Узвишеног Аллаха.

- Општа љубав, која се дели на три подврсте:

а) Инстинктивна љубав, попут љубави гладног према храни.

б) Брижна љубав (из милости), попут љубави родитеља према детету.

ц) Љубав присности и пријатељства, попут љубави између партнера (супружника), или љубави друга према другу.

Ова друга врста љубави, са њеним подврстама, не изискује величање нити понизност, па се због ње не очекује казна нити је у колизији са посебном љубављу, те њено присуство није многобоштво, али се мора давати предност посебној љубави у односу на њу, а посебна љубав (љубав робовања) је споменута у речима Узвишеног:

Има људи који поред Аллаха друге, као сличне Њему, прихватају; воле их као што се Аллах воли! Али, они који верују, још више Аллаха воле! (Кур'ан, Ел-Бекара, 165.)

Учењак Ибн Кајјим, коментаришући овај ајет, каже: "Аллах нас обавештава да онај који воли нешто мимо Аллаха онако како се Аллах воли, такав је од оних који су узели супарнике у љубави и величању мимо Аллаха."

Ибн Кесир, Аллах му се смиловао, каже: "Аллах Узвишени спомиње стање многобожаца на овом свету и каква их мука и казна чека на Будућем свету, због тога што су поред Аллаха друге као сличне Њему прихватили; ***Воле их као што се Аллах воли!*** Значи да их у љубави и величању изједначавају са Аллахом."

Овај говор Ибн Кесира је одабрао и учењак Ибн Тејмије у свом тефсиру, као што је и Аллах у Кур'ану споменуо то изједначавање:

"Тако нам Аллаха, били смо, доиста, у очитој заблуди кад смо вас са Господаром светова изједначавали." (Кур'ан, Еш-Шу'ара, 97-98.)

... али и поред тога они који не верују - друге са Господаром својим изједначују. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 1.)

Али, они који верују, још више Аллаха воле! (Кур'ан, Ел-Бекара, 165.),

Тј. још више воле Аллаха него што они, који су узели супарнике Аллаху, воле Аллаха; а неки кажу: "више их воле него

што они, који су узели супарнике Аллаху, воле своја божанства." Па ајет указује на то да је онај, који воли нешто као што се Аллах воли, учинио Аллаху супарника. Учењак Мухаммед ибн Абдулвеххаб каже: "Ако неко учини Аллаху супарника према коме је његова љубав једнака љубави према Аллаху, то је велико многобоштво." Споменули смо да се љубави према Аллаху, која је љубав робовања, мора давати предност у односу на љубав која није љубав робовања, а то је општа љубав, као што је љубав према родитељима, деци, женама, иметку, јер је Аллах запретио ономе који да предност овој љубави над љубави према Аллаху. Узвишени каже:

Реци: "Ако су вам очеви ваши, и синови ваши, и браћа ваша, и жене ваше, и род ваш, и имања ваша која сте стекли, и трговачка роба за коју страхујете да неће прође имати, и куће ваше у којима се пријатно осећате - милији од Аллага и Посланика, и од борбе на Његовом путу, онда причекајте док Аллах Своју одлуку не донесе. А Аллах неће упутити људе бунтовнике." (Кур'ан, Ет-Тевбе, 24.)

Аллах је запретио казном ономе који да предност у љубави ових осам ствари над љубављу према Аллаху, Посланику и делима које Аллах воли, а није запретио због саме љубави према овим стварима, јер је љубав према овим стварима у природи човека, и то није човеков избор, али не сме давати предност љубави према овим стварима у односу на љубав према Аллаху, Посланику и ономе што Аллах и Његов Посланик, мир над њим, воле. Човек је обавезан давати предност ономе што Аллах воли и што жели од свог роба, над оним што роб воли и жели. На љубав према Аллаху указују следеће ствари:

- Онај који воли Аллага, мора давати предност делима које Аллах воли над стварима које његова душа воли од страсти, наслађивања, иметка, деце, домовине;

- Ко воли Аллаха он следи Посланика, мир над њим, у свему ономе са чиме је дошао, радећи оно што је наредио, а остављајући оно што је забранио. Узвишени каже:

Реци: "Ако ви Аллаха волите, онда мене следите, и вас ће Allah волети и грехе вам опростити! А Allah је Онај Који опрашта грехе и милостив је." Реци: "Покоравајте се Аллаху и Посланику!" А ако се они окрену, Allah, доиста, не воли невернике. (Кур'ан, Али 'Имран, 31-32.)

Неки учењаци су рекли: "Људи су призивали љубав према Аллаху, па је Узвишени Allah објавио ајет љубави: **Реци: "Ако ви Аллаха волите, онда мене следите, и вас ће Allah волети..."** Па је у ајету појашњење шта је доказ љубави према Аллаху, какви су њени плодови и користи. Један од тих доказа јесте и слеђење Посланика, мир над њим, а корист и плод тога јесте постизање Аллахове љубави и опрост од греха.

Од знакова искрене љубави роба према Аллаху јесте оно што је споменуо Узвишени у Кур'ану:

О ви који верујете, ако неко од вас од своје вере отпадне - па, Allah ће сигурно уместо њих довести људе које Он воли и који Њега воле, према верницима понизне, а према неверницима поносите; они ће се на Allahовом путу борити и неће се ничијег прекора бојати. (Кур'ан, Ел-Маиде, 54.)

У овом племенитом ајету су споменута четири знака љубави према Аллаху:

Први знак: Да су они, који воле Аллаха, понизни према верницима, у смислу брижности, самилости и благости према њима. 'Ата, Бог му се смиловао, је рекао: "Они су према верницима попут родитеља према своје детету."

Други знак: Они су према неверницима поносити, тј. према њима испољавају чврстину и надменост, а не понизност и слабост.

Трећи знак: Они се боре на Аллаховом путу животом, руком, иметком и језиком, јачајући Аллахову веру и покуравајући њене непријатеље свим могућим средствима.

Четврти знак: Они се ради Аллаха не боје ничијег прекора, па на њих не утиче то што их људи презиру и прекоравају због њиховог залагања живота и иметка ради помагања истине, то је због њихове уверениости у исправност онога на чему су и због јачине њиховог имана и уверења. Онај ко тврди да воли неког, а прекор чини да његово помагање и подржавање вољеног ослаби, такав не воли истинском љубављу.

Ибн Кајјим је споменуо десет ствари преко којих се стиче Аллахова љубав, а то су:

- Учење Кур'ана са размишљањем и разумевањем његових значења и онога шта се њиме жели.

- Приближавање Узвишеном Аллаху нафилама (добровољним делима) након фарзова (прописаних дужности).

- Стално спомињање и сећање Аллаха у свим приликама, језиком, срцем и делом.

- Давање предности ономе што Аллах воли над оним што човек воли, уколико дође до колизије између те две ствари.

- Размишљање о Аллаховим именима и својствима, о ономе на шта она упућују од савршености и величанствености и какве похвалне трагове остављају.

- Размишљање о Аллаховим видљивим и невидљивим благодатима, запажање Његовог добротинства, доброте и Његове наклоности према својим робовима.

- Потпуна скрушеност срца пред Аллахом и осећај потребе за Њим.

- Осамљивање са Аллахом приликом божанског спуштања на задње небо у задњој трећини ноћи⁹², уз учење Кур'ана, употпуњујући то тражењем опроста и покајањем.

- Дружење са добрим људима који воле Аллаха Узвишеног окориштавајући се од њиховог говора.

- Удаљавање од свега што стоји као препрека између срца и Аллаха.

Од ствари које произилазе из љубави према Аллаху и које се нужно изискују јесте и љубав према Његовом посланику, мир над њим, као што је Посланик, мир над њим, рекао: **"Неће нико од вас бити потпуни верник док му не будем дражи од његовог детета, родитеља и свих људи."**⁹³ Тј. неће бити потпуног веровања, осим онај коме Посланик, мир над њим, буде дражи од самога себе и најближих људи.

Љубав према Посланику, мир над њим, нужно произилази из љубави према Аллаху и пропратни је део тога, па ко заволи Посланика, он га и следи. Ко призива љубав према Посланику, мир над њим, а ради супротно од онога са чиме је он дошао и послушан је неком другом од празновераца, новотара и брбљиваца, па оживљава новотарије а оставља суннет, такав лаже када каже да воли Посланика, мир над њим, јер је онај који воли послушан своме вољеноме. Па они који уводе новотарије, које су супротне Посланиковом суннету, кроз оживљавање мевлуда и слично томе, или раде ствари које су горе, попут претеривања у погледу Посланика, па му упућују молитве мимо Аллаха и траже од њега помоћ и избављење из тешких ситуација, а поред тога тврде да га воле, па то је највећа лаж и они су попут оних о којима Аллах каже:

⁹² У задњој трећини ноћи Аллах Узвишени се спушта на нама најближе небо и каже: "Има ли неко да ме моли како би му удовољио? Има ли неко ко од Мене тражи да му дам? Има ли неко да тражи опроста да Му опростим?" (Хадис бележе Бухари и Муслим).

⁹³ Бележе Бухари и Муслим.

Они говоре: "Ми верујемо у Аллаха и Посланика и покоравмо се" - затим неки од њих главе окрећу; нису они верници. (Кур'ан, Ен-Нур, 47.)

Посланик, мир над њим, је забранио ове ствари, а они су се супротставили његовој забрани и били му непослушни, а тврде да га воле, па слагали су. Аллаха молимо за опрост.

3. Многобоштво у ослањању (тевеккулу)

Тевеккул⁹⁴ - ослањање на Аллаха је од највеличанственијих богослужења, који човек мора искрено упућивати искључиво Аллаху. Узвишени каже: ... **а у Аллаха се поуздајте, ако сте верници.** (Кур'ан, Ел-Маиде, 23.)

Постоји неколико врста *тевеккула* (ослањања):

- Ослањање на друге у стварима које су својствене само Аллаху, као што је ослањање на мртве, одсутне или друге тагуге у испуњавању одређених молби, као што је тражење помоћи, заштите, опскрбе, заузимања, и ово спада у велико многобоштво.

- Ослањање на видљиве узрочнике, попут ослањања на владара, намесника или било коју другу живу особу којој је Аллах дао моћ да прибави опскрбу, отклони неприлику и томе слично, и то спада у мало многобоштво јер је то ослањање на човека.

- Ослањање у смислу опуномоћења особе која ће обављати његов посао, од оних ствари које је у могућности, попут купопродаје. Ово је дозвољена ствар, али се не сме на њега ослањати да ће му он прибавити оно за шта га је задужио, већ ће се ослањати на Аллаха, тј. да ће му Аллах олакшати обављање оних ствари које тражи, било да их он лично обавља или онај који га мења. Опуномоћење особе у обављању ствари је дозвољено са

⁹⁴„Тевеккул је истински ослонац срцем на Узвишеног Аллаха приликом постизања користи и одагнавања штете, на овом свету или Будућем.“ (Ибн Реџеб, Џами'ул-улуми вел-хикеми, 409.)

стране подузимања узрока, али се не ослањамо на узроке, већ се ослањамо на Узвишеног Аллаха, Који је главни узрочник свему.

Тевеккул - ослањање на Аллаха у отклањању штете, прибављању опскрбе и стварима за које нема моћ нико осим Њега, спада у највеличанственија богослужења, док је, ослањање у тим стварима на неког другог мимо Њега, велико многобоштво. Узвишени је рекао: **"...а у Аллаха се поуздајте, ако сте верници."** (Кур'ан, Ел-Маиде, 23.) Па је Узвишени наредио да се само на Њега ослањамо, зато јер давање предности онеме на кога се радња односи представља ограничење, па је потпуно ослањање на Њега учинио условом веровања (имана), као што је то учинио и условом Ислама у ајету: ***И Мојсије рече: "О народе мој, ако у Аллаха верујете, у Њега се поуздајте ако сте муслимани!"*** (Кур'ан, Јунус, 84.) Па ово указује на непостојање веровања и Ислама онеме ко нема ослонац на Аллаха или се ослања на неког другог у стварима које може само Allah, попут ослањања на становнике грובה, музолеја и осталих идола.

Ослањање на Аллаха је строга обавеза коју треба упућивати искључиво Аллаху, јер је то најсадржајнији вид богослужења и најузвишенији и највеличанственији степен тевхида (једноће), због тога што из њега настају добра дела, па када се човек ослони искључиво на Аллаха у свим верским и овосветским стварима, не ослањајући се на друге мимо Њега, његова искреност и опхођење спрема Аллаха ће бити исправни.

Учењак Ибн Тејмије је рекао: "Никада нико није молио и тражио од створења, или се на њега ослонио, а да се није у њега разочарао..."

Ослањање на Аллаха је од највеличанственијих степена: ***Само Теби богослужење чинимо и само од Тебе помоћ молимо.*** (Кур'ан, Ел-Фатиха, 4.) Па се неће постићи потпуност тевхида (једноће) са његове три врсте, осим са потпуним ослоном на Аллаха Узвишеног. Узвишени каже:

Он је Господар истока и запада, нема бога осим Њега, Њега узми за заштитника! (Кур'ан, Ел-Музземил, 9.)

Има пуно ајета у којима је наређено ослањање на Аллаха. Такође каже Узвишени:

... ономе који се у Аллаха поузда, Он му је довољан. Аллах ће, заиста, испунити оно што је одлучио; (Кур'ан, Ет-Талак, 3.)

Ибн Кајјим, Бог му се смиловао, коментаришући ајет: "...а у Аллаха се поуздајте, ако сте верници." (Кур'ан, Ел-Маиде, 23.), каже: "Па је ослањање на Аллаха учинио условом веровања (имана)." То указује да веровање нестаје, када ослањање на Аллаха нестане, и када год веровање човека ојача, ојача и његово ослањање на Аллаха, а када ослаби иман, ослаби и ослањање на Аллаха. Слабост ослањања на Аллаха је доказ слабости веровања. Аллах је на многим местима у Својој књизи споменуо ослањање на Аллаха заједно са: богослужењем, веровањем, богобојазношћу, Исламом и упутом, па бива видљиво да је ослањање на Аллаха основа свих степена веровања, а да је чврсто веровање основа свих дела Ислама. Ослањање на Аллаха је стуб осталих верских степена, па као што се глава ослања на тело тако се и све остало ослања на ослонац на Аллаха.

Аллах је ослањање на Аллаха учинио једним од највидљивијих својстава верника, па је рекао:

Прави су верници само они чија се срца страхом испуне кад се Аллах спомене, а кад им се ајети Његови уче, веровање им повећају и само се на Господара свога ослањају. (Кур'ан, Ел-Енфал, 2.)

Тј. ослањају се на Њега својим срцима и не траже други ослонац мимо Њега. У ајету су прави верници описани са три степена чврстог веровања: страх од Аллаха, повећавање веровања и ослањање на Аллаха. Ослонац на Аллаха не негира тражење и подузимање узрока, Аллах је одредио да догађаји буду везани за

узроке, па је наредио подузимање узрока заједно са ослонцем на Аллаха. Стога само подузимање узрока⁹⁵ спада у покорност Аллаху јер је то његова наредба, и спада у телесна дела, док ослонац на Аллаха спада у срчана дела и то је веровање у Аллаха. Узвишени каже:

О верници, будите опрезни... (Кур'ан, Ен-Ниса, 71.)

И против њих припремите колико год можете снаге и коња за бој... (Кур'ан, Ел-Енфал, 60.)

А када се молитва обави, онда се по земљи разиђите и Аллахову благодат тражите... (Кур'ан, Ел-Џуму'а, 10.)

Неки учењаци су рекли: "Ко куди кретање - тј. труд, зарађивање и подузимање узрока - тај куди Суннет (Посланикову праксу, а ко критикује *тевеккул* (ослонац на Аллаха), тај критикује веровање."

Учењак Ибн Рецеб⁹⁶, Бог му се смислио, је рекао: "Постоје три врсте дела која човек ради:

⁹⁵ Уколико се човек ослони на Аллаха, али посегне за делима која Аллах није прописао, такав такође, чини мало многобоштво.

⁹⁶ Зејнуддин Ибн Ахмед Ибн Абдуррахман Ибн Хасен Ибн Мухаммед Ибн Абил-Беракат Месуд Ес-Селами Ел-Багдади Ед-Димешки Ел-Ханбели. Цењени учењак, хафиз хадиса који је надимак „Ибн Рецеб“ добио по своме деду Абдуррахману, рођен је у Багдаду 736. године по Хиџри. Детињство је провео у породици преданој науци и побожности. Његов отац је одиграо највећу улогу у изградњи његове личности ка изучавању корисних наука. Још у својој младости постаје познат по својој проицљивости и интересовањем за изучавање исламских наука. Рано се почео бавити писањем, предавањима и смело се упустио у издавање исламских прописа, упркос присуству великих исламских учењака у његовом времену. Придржавао се метода селефа (исправних следбеника) што потврђују његова дела, а написао је и самосталне студије о тој тематици као што је дело *Бејану фадли 'илми-с-селефи 'алел халефи* (Одлика знања првих генерација над потоњим генерацијама). Аутор је бројних дела из области хадиса, фикха (исламског права) и исламске повести. Напустио је овај свет уочи понедељка, четвртог рамазана 795. године по Хиџри, у Дамаску у насељу Хумејрија.

- Прва врста су дела покорности која је Аллах наредио Својим робовима и учинио их узроком избављења од ватре и уласка у Рај. Ова дела човек мора радити са ослонцем на Аллаха и уз тражење помоћи за чињење истих од Аллаха, јер нема моћи нити помоћи осим код Њега. Па оно што Он жели то бива, а што не жели неће ни бити. Па коме буду мањкала та дела заслужује казну на овом свету и на Будућем свету, по одређењу и Шеријату.

Јусуф Ибн Есбат је говорио: "Речено је: 'Ради дела као да ти нема спаса без њих, а ослањај се ослонцем на Аллаха као да те неће погодити осим што је записано.'"

- Друга врста су дела која је Аллах дао да се одвијају по обичају на овом свету и наредио је својим робовима да их практикују, попут: јела приликом глади, пића приликом жеђи, скривања у хладовини приликом жеге, утопљавања приликом хладноће и слично томе. Човек је такође обавезан чинити ова дела као подузимање узрока, па ко, поред могућности да их ради, буде немаран до те мере да нашкоди себи остављајући их, такав заслужује казну. Међутим, Аллах је неким робовима дао снагу у том погледу, какву није дао другима, па ако буде радио неке ствари ослањајући се на снагу којом је одликован над другима, онда му није грех. Због тога је Посланик, мир над њим, спајао пост, а својим следбеницима је то забрањивао, говорећи: "**Доиста ја нисам попут вас, мене Аллах храни и поји.**"⁹⁷ Многи од исправних претходника су имали снагу да оставе храну и пиће какву нису имали други, па ко је снажан и ради дела сходно својој снази, а притом га то не ослаби да не може чинити добра дела, таквом није грех. Међутим, ко себе оптерети до те мере да ослаби па не може радити прописане ствари, то му није дозвољено.

- Трећа врста су дела која је Аллах дао да се одвијају уобичајено на овом свету општениције и претежно...", све до

⁹⁷ Бележи Бухари.

речи: "Пренеси се од Ибн Аббаса да је рекао: 'Неки људи из Јемена би полазили на хаџ, а не би са собом носили оно што је потребно за пут, говорећи да се ослањају на Аллаха, па када би стигли у Мекку тражили би од људи, па је Аллах објавио ајет:

И оним, што вам је потребно за пут, снабдијте се. А најбоља опскрба је богобојазност... (Кур'ан, Ел-Бекара, 197.)"

Учењак Ахмед је упитан о ономе ко седи у кући и не ради, а говори: "Ја се ослањам на Аллаха", па је рекао: "Људи се морају ослањати на Аллаха, али на њих се враћа да морају привређивати." Доиста су веровесници залагали себе, Посланик, мир над њим, је улагао себе и Ебу-Бекр и Омер, и нису говорили: "Седећемо док нас Аллах не опскрби", јер Аллах је рекао: ... ***онда се по Земљи разиђите и Аллахову благодат тражите...*** (Кур'ан, Ел-Џуму'а, 10.)

Пренеси се од Енеса да је неки човек хтео оставити јахалицу па је упитао Посланика, мир над њим: **"О Аллахов Посланиче, да је свежем или да се ослоним на Аллаха?"**, а Посланик му рече: **"Свежи је, а затим се ослони на Аллаха."**⁹⁸

Све нам ово јасно указује да ослањање на Аллаха не значи остављање узрока, чак њихово подузимање бива боље. Пренеси се да је Омер срео скупину људи из Јемена па их је питао: "Ко сте ви?" Рекоше: "Ми смо они који се ослањају на Аллаха", на шта им Омер рече: "Не, ви сте паразити. Ослањају се на Аллаха они који засаде семе у земљу па се ослоне."

4. Многобоштво у покорности

Знајте, Аллах упутио мене и вас, да у многобоштво спада и покорност учењацима и владарима у допуштању онога што је Аллах забранио и забрањивању онога што је Аллах дозволио. Узвишени каже:

⁹⁸ Бележе га Тирмизи, Хаким и Бејхеки, а учењак Албани га је оценио добрим.

Они, поред Аллаха, боговима сматрају свештенике своје, и монахе своје и Месиха, сина Маријиног. А наређено им је да само једном Богу богослужење чине - нема бога осим Њега. Узвишен је Он наспрам оних које Њему у обожавању придружују. (Кур'ан, Ет-Тевбе, 31.)

У веродостојном хадису се преноси да је Посланик, мир над њим, учио ове ајете Адијју Ибн Хатиму Ет-Таију⁹⁹, па је овај рекао: **"О Аллахов Посланиче, ми их нисмо обожавали", Посланик, мир над њим, му рече: "Зар вам нису дозвољавали оно што је Аллах забранио па сте и ви то сматрали дозвољеним, и забрањивали оно што је Аллах дозволио, па сте и ви то сматрали забрањеним?", рече: "Да", "Е то вам је обожавање њих", рече Посланик, мир над њим.**¹⁰⁰

У овом је хадису Посланик, мир над њим, појаснио да обожавање свећеника и монаха не значи чињење руку'а (прегибања) и сеџде (падање лицем на тле) истима, већ је то покорност њима у мењању Аллахових прописа и Шеријата, дозвољавањем онога што је забрањено и забрањивањем онога што је дозвољено, па се то сматра обожавањем њих мимо Аллаха, јер су себи приписали партнерство са Аллахом у доношењу закона. Ко им се покори у томе узео их је за судруге Аллаху у прописивању дозвољеног и забрањеног, а то спада у велики многобоштво сходно речима Узвишеног:

...А наређено им је да само једном Богу богослужење чине - нема бога осим Њега. Узвишен је Он наспрам оних које Њему у обожавању придружују. (Кур'ан, Ет-Тевбе, 31.)

Слично овоме говори и следећи ајет:

Не једите оно при чијем клању није споменуто Аллахово име; то је, уистину, грех! А ђаволи, доиста, наводе штићенике своје да се са вама расправљају, па ако бисте им се

⁹⁹ Био је хришћанин па је примио Ислам.

¹⁰⁰ Бележи Тирмизи, а учењак Албани га је оценио добрим.

покорили - и ви бисте, сигурно, муширици постали. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 121.)

У то спада и поковавање владарима и председницима у суђењу лаичким законима супротним Шеријату, дозвољавањем забрањеног, попут: камате, блуда, пијења алкохола, једнакости жене и мушкарца у наслеђивању, откривања жена и мешања жена и мушкараца; или забрањивањем дозвољеног, попут: забране вишеженства и сличних ствари када је реч о измени Аллахових прописа и замени Аллаховог Шеријата ђаволским законима. Ко се са њима сложи у томе и буде задовољан и буде то сматрао лепим, такав је многобожац, неверник, да нас Аллах сачува тога. У то спада и слепо слеђење исламских правника у мишљењима која су супротна доказима, када се то њихово мишљење поклапа са прохтевима и наканама неких људи, као што раде неке скупине ученика, тражећи олакшице, док је обавеза да се узме мишљење учењака које је у складу са доказом, а да се одбаци оно које му се супротставља.

Учењаци мезхеба (правних школа) су рекли: "Свачији се говор прихвата и одбија, осим говора Посланика, мир над њим."¹⁰¹

Учењак Ебу Ханифе је рекао: "Када дође хадис од Посланика, мир над њим, без поговора прихватамо. Када дође говор асхаба (другова), Бог им се смислио, без поговора прихватамо. Када дође од таби'ина (генерација после другова), они су људи и ми смо људи." Такав је његов пример и пример великих учењака заједнице. Неки су ове његове речи злоупотребили, па су себе ставили на степен учењака, мада су

¹⁰¹ Овај говор је пренесен од многих учењака, сличним речима, преноси се од Муџахида, учењака Малика, учењака Шафије и других. Значење овог правила је: "Сваком човеку се, ко год он био, прихвата његов говор ако је у складу са истином и доказом, а одбија се ако се супротставља истини и доказу, јер није безгрешан, осим Посланика, мир над њим, јер он не говори по хиру своје већ је то објава Господара нашег."

незналице. Нема сумње да Ебу-Ханифе није циљао поистовећивање незналица са учењацима.

Учењак Малик је рекао: "Од сваког од нас се прихвата и одбија, осим од власника овог гроба (Посланика, мир над њим).

Учењак Шафија је рекао: "Ако је хадис исправан онда је то мој мезхеб (моја школа)", такође је рекао: "Када мој говор буде супротан Посланиковом, мир над њим, говору, онда мој говор баците о зид."

Учењак Ахмед је рекао: "Чудим се онима који су спознали ланац преносилаца и његову веродостојност, а узимају мишљење Суфјана, док је Аллах Узвишени рекао: **Нека се припазе они који поступају супротно наређењу Његовом, да их искушење какво не стигне или да их патња болна не снађе.** (Кур'ан, Ен-Нур, 63.)"

Абдуллах Ибн Аббас је рекао: "Само што није на вас камење почело да пада са неба. Ја вам кажем рекао је Аллахов Посланик, мир над њим, а ви говорите: 'Рекао је Ебу-Бекр и Омер!?'"¹⁰²

Учењак Абдуррахман Ибн Хасан у *Фетхул-Меџиду* каже: "Сваки обвезник¹⁰³ је дужан да, када му дође доказ из Кур'ана и Суннета и када схвати његово значење, да ради по њему и да се на томе заустави, макар супротно томе поступао било ко...", све до речи: "Онај ко је искрен према себи, када чита књиге учењака и када спозна њихово мишљење, мора га ставити на вагу Кур'ана и Суннета, јер сваки учењак и онај који га следи и приписује се њему, поткрепљује своје мишљење доказом. Међутим, када је у питању једна мес'ела (правно питање) око које постоји

¹⁰² Ове предаје са коментаром и оценом могу се наћи у предговору књиге учењака Албанија *Сифету ес-салати*.

¹⁰³ Мукеллеф – правни обвезник је пунолетна и ментално здрава особа за чију се активност везују Аллахови прописи и одредбе.

разилажење и више мишљења, само једно мишљење може бити исправно, а сваки учењак ће бити награђен сходно свом труду.¹⁰⁴ На праведном трагаоцу за знањем је, да детаљним сагледањем свих мишљења и упоређивањем њихових доказа, нађе себи пут до истине и дође до најисправнијег мишљења."

Такође, коментаришући ајет: ... **па ако бисте им се покорили - и ви бисте, сигурно, многобошци постали.** (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 121.) Абдуррахман ибн Хасан каже: "У ово су упали многи људи у слепом слеђењу својих ауторитета, јер они нису узимали у обзир шеријатски (исламско-правни) доказ ако се супротстави мишљењу тог њиховог ауторитета. Неки у томе иду још даље па верују да је слеђење доказа у овој ситуацији покуђено или забрањено, па је смутња постала још већа, и такав говори: 'Они боље знају доказе од нас...'"

Учењак Мухаммед Ибн Абдулвеххаб каже: "Тако се стање променило до те мере да је код већине обожавање монаха сматрано најбољим делом. Они то зову *вилајетом*¹⁰⁵, а обожавање свештеника је по њима знање и разумевање. Потом се

¹⁰⁴ "Када један учењак буде чинио иџтихад (настојање да се дође до најисправнијег става) па погоди у том свом иџтихаду (мишљењу) има две награде, а ако погреша има једну награду." (Бележе Бухари и Муслим).

¹⁰⁵ Вилајет је: веровање и богобојазност, па када је роб богобојазан и чини оно чиме је Аллах задовољан он заслужи Аллахову љубав па га Аллах помаже, упућује и учвршћује. Ибн Кесир каже: «Узвишени Аллах нас обавештава да су Његове евлије (одабраници) они који верују у Њега и који Га се боје. Тако их је описао њихов Господар. Свако ко се боји Аллаха, слављен нека је Он, и ко верује у Њега је, заправо, велијуллах или евлија (одабраник) Узвишеног Аллаха.» «Тефсиру Ибн Кесир» 2/422. Док су суфије претерале у своме разумевању вилајета до те мере да сматрају степен такозваних евлија (добрих људи) већим од степена посланства, па су их узели као посреднике упућујући њима богослужење уместо Аллаху, покоравалујући се њиховим наређењима и забранама. Најчешће су то особе које сматрају евлијама (одабраним људима) особе без намаза (пописане молитве), поста и уопштено прописаних богослужења, незналице, које своје неизвршавање богослужења правдају "степеном" који су они достигли у њиховом односу са Аллахом.

стање променило па се почео обожавати и онај ко није од добрих људи, другим речима, почео се обожавати онај ко је од незналица."

У узимање свештеника и монаха за божанства спада и покорност заблуделим учењацима у новотаријама, празноверјима и заблудама које су увели у Аллахову веру, као што је оживљавање мевлуда, суфијских тариката, посредништва (тевессула) преко мртвих и упућивање молитве њима. Ти заблудели учењаци су чак почели да прописују ствари које Аллах није дозволио, а наивне незналице их у томе следе и сматрају да је то вера, а онај ко им се супротстави у томе и позива их у слеђење Посланика, мир над њим, сматрају да је изашао из вере или да мрзи учењаке и добре људе. Добро се сматра злим, а зло добрим, суннет (Посланикова, мир над њим, пракса) новотаријом, а новотарија суннетом, све док на томе не одрасту млади и не орону стари. Све је ово због непознавања исправне вере и малог броја исламских мисионара који поправљају стање.

Ако слеђење учењака и учењака фикха (исламског права) није дозвољено у стварима у којима су погрешили, и ако они имају оправдање и награду у ономе где су ненамерно погрешили, како онда да не буде забрањено слепо слеђење ових заблуђивача и обмањивача који су погрешили у стварима у којим није дозвољен своје мишљење, а то су ствари акиде (исламске доктрине), јер је веровање засновано на јасним божанским текстовима. Међутим, ствари су онакве као што Аллах каже у ајету:

У овом Кур'ану Ми наводимо људима сваковрсне примере. А кад би им какав знак донео, опет би рекли они који не верују: "Ви само износител лажи!" Ето, тако Аллах печата срца онима који не знају. А ти буди стрпљив! Аллахово обећање је, заиста, истина и нека те никако не усхићују они који чврсто не верују. (Кур'ан, Ер-Рум, 58-59.)

Насупрот овима, који су дубоко утонули у слепо слеђење других у основама и огранцима вере, јесте скупина оних који сматрају да је лично мишљење које произилази из тумачења шеријата обавеза сваког појединца, макар он био незналица који није савладао ни учење Кур'ана како треба, нити има појма о знању. Они забрањују враћање на књиге исламских правника и траже од незналица да сами ваде прописе из Кур'ана и Суннета, што је ружна врста претеривања. Опасност ове скупине није ништа мања од опасности прве, ако није и већа. Најбоља је средина и умереност у свему томе, нити слепо следимо учењаке, нити одбацујемо њихово знање и мишљења која су у складу са Кур'аном и Суннетом (Посланиковом, мир над њим, праксом), већ се користимо њима и на њих се ослањамо када је у питању разумевање Кур'ана и Суннета. То је због тога што је то огромно благо знања из којег се узима оно што је у складу са доказима, а оно што није у складу са доказом се оставља, како су радили наши добри претходници. Умереност, без претеривања и попуштања је потребна нарочито данас, када недостаје одлучности и када се раширило незнање. Аллаха молимо да упути залутале муслимане и да њихове вође учврсти на истини, Он доиста чује молбе и одазива се.

Као што није дозвољена послушност ученима по питању дозвољавања забрањеног и забрањивања дозвољеног, тако није дозвољена ни послушност вођама и владарима у суђењу међу људима по другим законима мимо Шеријата. То је зато што нам је обавеза у свим споровима, несугласицама и сферама живота да тражимо пресуду по Кур'ану и Суннету (Посланикова, мир над њим, пракса, јер је то оно што робовање и тевхид (једноћа) изискују и јер је прописивање закона једино Аллахово право. Узвишени каже:

... Само Он располаже стварањем и одређивањем!
(Кур'ан, Ел-Е'араф, 54.) Тј. Он је Онај који пресуђује и Њему припада суд.

Ма у чему се разилазили треба пресуду дати Аллах...
(Кур'ан, Еш-Шура, 10.)

А ако се у нечему не слажете, обратите се Аллаху и Посланику, ако верујете у Аллаха и у онај свет; то вам је боље и за вас решење лепше. (Кур'ан, Ен-Ниса, 59.)

Сврха парничења пред Аллаховим Шеријатом није само тражење правде, већ је примарна сврха чињење богослужења Аллаху, и јер то право једино припада Аллаху и спада у веровање, па ко тражи пресуду мимо Аллаховог Шеријата, од осталих система и људских закона, учинио је оне који их прописују и суде по њима ортацима Аллаху у прописивању закона. Узвишени каже:

Зар они да имају богове који им прописују да верују оно што Аллах није наредио? (Кур'ан, Еш-Шура, 21.)

... па ако бисте им се покорили, и ви бисте, сигурно, многобошци постали. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 121.)

Аллах негира веровање ономе ко тражи пресуду мимо Његовог закона, па каже:

Зар не видиш оне који тврде да верују у оно што је објављено теби и у оно што је објављено пре тебе како желе да им се пред тагутом - лажним судијом суди, иако им је наређено да у њега не верују?! (Кур'ан, Ен-Ниса, 60.)

И, тако Ми Господара твога, они неће веровати док за судију у споровима међусобним тебе не прихвате, а потом у душама својим тегобе не осете за оно што си одредио и сасвим се не предају! (Кур'ан, Ен-Ниса, 65.)

Па ко позива у суђење људским законима приписао је Аллаху судруге у покорности и прописивању. Онај ко суди мимо онога што је Аллах објавио, сматрајући да је тај закон бољи или једнак Аллаховом Шеријату, или да је дозвољено суђење и по једном и по другом, такав је неверник па макар тврдио да је

верник. То је зато што је Аллах употребио реч тврде¹⁰⁶, из које проистиче негација њиховог веровања, а та се реч користи за онога који тврди нешто што није истина, јер тражење пресуде пред лаичким законима је тражење пресуде пред тагутом (ђаволом). Аллах је наредио неверство у тагута и учинио је неверство у тагута стубом веровања у једноћу, као што каже Узвишени:

Онај ко не верује у тагута, а верује у Аллаха, држи се за најчвршћу везу, која се неће прекинути... (Кур'ан, Ел-Бекара, 256.),

Па ко суди лаичким законима не може бити онај који верује у једноћу, јер је Аллаху учинио судруга у прописивању и покорности и није заневеровао у тагута (лажно божанство) у којег је неверство наређено, и јер се покорио ђаволу, како каже Узвишени:

А ђаво само жели да их у велику заблуду наведе. (Кур'ан, Ен-Ниса, 60.)

Аллах нас обавештава о лицемерима, који, када се позову да им се суди по Аллаховом Шеријату, одбијају и окрећу главе, па каже:

Када им се каже: "Приступите овоме што је Аллах објавио и приступите Посланику", видиш лицемере како се од тебе сасвим окрећу." (Кур'ан, Ен-Ниса, 61.)

И обавештава нас да они чињење нереди сматрају поправљањем стања - а то је због изопачености и покварености њихових срца и природе - па каже:

Када им се каже: "Не правите неред на Земљи!", одговарају: "Ми само ред успостављамо!" Напротив! Они су

¹⁰⁶ ***Зар не видиш оне који тврде да верују у оно што је обављено теби и у оно што је обављено пре тебе...*** (Кур'ан, Ен-Ниса, 60.)

уистину прави смутљивци, али то не опажају. (Кур'ан, Ел-Бекара, 10-11.)

Па тражење другог суда мимо Аллаховог, спада у дела лицемера и чињење нереда на Земљи.

Ибн Кајјим, Аллах му се смиловао, по питању овог ајета каже: "Већина тумача Кур'ана каже да: **Не правите неред на Земљи!**, значи, не чините неред на Земљи гресима и позивањем у покорност другима мимо Аллаху, након што је Аллах слањем посланика, обзнањивањем Шеријата и позивом у покорност Њему, ред на њој успоставио. Доиста су, чињење богослужења другом мимо Аллаху, позивање другима мимо Њему и многобоштво Њему, највећи неред на Земљи, штавише, истински неред на Земљи бива чињењем многобоштва и супротстављањем Аллаховим наредбама. Дакле, многобоштво, позивање другоме мимо Аллаху, узимање другог божанства мимо Њега и покорност у слеђењу другог мимо Посланика, мир над њим, је највећа смутња на Земљи, и нема бољитка на њој нити њеним становницима осим да им Аллах буде једини кога обожавају и коме су покорни и да само Њему позивају, а не другима мимо Њему, и да се покорвају и да следе Његовог посланика. Што се тиче покорности другима, треба се покоравати када наређују покорност Посланику, мир над њим, а нема покорности ако наређује на грех и поступање супротно Шеријату. Ако размислимо о стању Света, видећемо да је узрок сваког бољитка на Земљи успостава тевхида (једноће), чињење богослужења Аллаху и покорност Његовом посланику, мир над њим. Док је узрок сваког зла, смутње, несреће, кризе и надмоћи непријатеља, супротстављање Аллаховом Посланику и позивање другоме мимо Аллаху и Његовом Посланику, мир над њим."

Аллах је сваки суд мимо Његовог назвао паганским. Узвишени каже:

Зар они да траже да им се као у паганско доба суди!? А ко је од Аллага бољи судија народу који чврсто верује?!
(Кур'ан, Ел-Маиде, 50.)

Ибн Кесир, Аллах му се смилвао, каже: "Узвишени Аллах критикује сваког ко суди супротно Његовом суду - који у себи садржи свако добро и забрањује свако зло - и оне који се, поред Аллаховог суда, окрећу разним мишљењима, страстима и правилима које су успоставили људи без икаквог ослонаца у Аллаховом Шеријату, као што су у паганско доба пресуђивали према заблудама и незнању. Тако су и Татари судили по уређивачкој политици преузетој од Џингис Кана, који им је наметнуо *Јасик*, законик који је он саставио узимајући од разних верозакона: јеврејског, хришћанског и исламског; у њему се налази пуно правила која су његово лично виђење или воља, па је то постао закон којем се даје предност над законом Кур'ана и Суннета. Ко то уради постао је неверник против кога је обавезна борба све док се не врати Аллаховом закону и закону Посланика, мир над њим, и док буде судио мимо Шеријата, било да је мала ствар у питању или велика."

Случај закона Татара који је споменут и пресуде неверством онеме који мења Аллахов Шеријат - је попут увођења лаичких закона због којих је укинут Шеријат, осим у, како их називају, грађанско-правним предметима. Пуно је ајета који указују на неверство починитеља овог дела, а од тих ајета су речи Узвишеног:

А они који не суде по ономе што је Аллах објавио, они су прави неверници. (Кур'ан, Ел-Маиде, 44.)

И, тако Ми Господара твога, они неће веровати док за судију у споровима међусобним тебе не прихвате, а потом у душама својим тегобе не осете за оно што си одредио и сасвим се не предају! (Кур'ан, Ен-Ниса, 65.)

Како то да у један део Књиге верујете, а други одбацујете?! Онога од вас који чини тако стићи ће на овоме

свету понижење, а на Судњем дану биће стављен на муке најтеже. – А Аллах мотри на оно што радите. (Кур'ан, Ел-Бекара, 85.)

Као што смо пре споменули, обавеза је Шеријат успоставити, не само због правде, већ из уверења и вере према Аллаху.

Човек мора прихватити Аллахов суд, било да је у његову корист или против њега, био у складу са његовим прохтевима или не. Узвишени каже:

И, тако Ми Господара твога, они неће веровати док за судију у споровима међусобним тебе не прихвате, а потом у душама својим тегобе не осете за оно што си одредио и сасвим се не предају! (Кур'ан, Ен-Ниса, 65.)

Када Аллах и Посланик Његов нешто одреде, онда ни верник ни верница немају право по свом нахођењу да поступају. (Кур'ан, Ел-Ахзаб, 36.)

Па ако ти се не одазову, онда знај да се они поводе једино за страстима својим. А зар је ико горе залутао од онога који следи страст своју, а не Аллахову упуту? (Кур'ан, Ел-Касас, 50.)

Од Абдуллаха Ибн Амра, Бог био њима задовољан, се преноси да је Посланик, мир над њим, рекао: **"Нико од вас неће бити (прави) верник, док му прохтеви не буду следили оно са чиме сам ја дошао."**¹⁰⁷

Ибн Рецеб, Аллах му се смиловао, каже: "Значење хадиса јесте, да, човек неће бити верник потпуног обавезног (вациб) веровања, све док оно што воли не буде у складу са оним са чиме је дошао Посланик, мир над њим, од наредби, забрана и других

¹⁰⁷ Хатиб Ел-Багдади у *Тариху*, 4/369; Бегави у *Шерху сунне*, 104; Ибн Еби Асим у *Китабу сунне*, 15; Дејлеми у *Фирдеусу*, 7791; а споменуо га је и Невеви у *Ербеину*, 41. Хадис је хасен-сахих (добар-веродостојан).

ствари. Па ће човек волети оно што му је наређено, а презирати оно што му је забрањено. У Кур'ану је, на неколико места, пренесено слично овом значењу. Узвишени кори оне, којима је мрско оно што Аллах воли, или воле оно што Аллах презире, па каже:

То ће бити зато што су оно што изазива Аллахову срџбу следили, а оно чиме је Он задовољан презирали; Он ће дела њихова да поништи. (Кур'ан, Мухаммед, 28.)

Аллах је на многим местима описао многобошце да следе страсти, па каже:

Па ако ти се не одазову, онда знај да се они поводе једино за страстима својим. А зар је ико горе залутао од онога који следи страст своју, а не Аллахову упуту? (Кур'ан, Ел-Касас, 50.)

Исти је случај са новотаријама, оне настају онда када се да предност страстима над прописима, па се због тога његови следбеници називају следбеницима страсти. Исто тако греси настају онда када се да предност страстима над љубави према Аллаху и оним што Аллах воли. Такође, обавезна љубав према особама, мора бити у складу са оним са чиме је дошао Посланик, мир над њим, па верник мора да воли оне које Аллах воли, као што су анђели, посланици, веровесници, искрени, борци на Аллаховом путу и добри људи уопште..."

Постоје ствари које поништавају тевхид (једноћу) и воде у отпадништво од вере Ислама, као што је ружно мишљење о Аллаху или исмејавање са стварима у којима се спомиње Аллах, узвишен нека је Он.

а) Ружно мишљење о Аллаху је врло опасно, зато што је лепо мишљење о Аллаху од обавеза тевхида (једноће), а лошим мишљењем се поништава тевхид (исправно веровање). Аллах описује лицемере као оне који о Аллаху мисле оно што није истина, па каже:

... мислећи о Аллаху оно што није истина, као што пагани мисле говорећи: "Где је победа која нам је обећана?" (Кур'ан, Али 'Имран, 154.)

А у другом ајету нас обавештава да имају ружно мишљење о Њему, па каже:

И да би казнио лицемере и лицемерке и многобошце и многобошкиње, који о Аллаху зло мисле – нека зло њих снађе! Аллах се на њих расрдио и проклео их и припремио им је Пакао, а грозно је он боравиште! (Кур'ан, Ел-Фетх, 6.)

Учењак Ибн Кајјим, коментаришући ове ајете, каже: "Под мислима које не доликују да се имају о Аллаху, а на које се односи ајет, су мисли да Аллах неће помоћи Свога Посланика и да ће његова вера ишчезнути, а да ће га Аллах оставити да буде убијен. Такође, од тумачења њихових мисли јесте, да су мислили да оно што је снашло Посланика, мир над њим, није Аллаховим одређењем и мудрошћу, па се тумачи као негирање Аллахове мудрости и одређења у свему томе и као негирање да ће се остварити победа Посланикове вере и да ће је Аллах уздићи над свим верама. Ово је то лоше мишљење које су лицемери и идолопоклоници имали, а које је споменуто у поглављу Ел-Фетх. Доиста је ово ружно мишљење, које је паганско, и које је неистинито, јер такво мишљење не доликује да се има о Аллаховим лепим именима и савршеним својствима, нити о Његовом бићу које је чисто од свих мањкавости. Такво мишљење је супротно ономе како доликује Његовој мудрости, хвали, Његовом истинитом обећању, Његовој једноћи у рубубијјету и улухијјету. То није у складу са Његовим истинитим обећањем које Он Узвишени не крши, нити Његовој још пре датој речи Његовим посланицима - да ће их помоћи и да их неће оставити на цедилу - и његовој војсци, да су победници. Зато онај ко мисли да Аллах неће дати победу Своме посланику и да неће употпунити његову мисију, да неће потпомоћи њега и његову скупину, да их неће уздићи, већ да ће их непријатељ побеђивати, а да њима неће дати победу над непријатељем, или да неће помоћи Своју веру и

Своју књигу, већ да ће многобоштво побеђивати тевхид, односно да неистини припада трајна победа над истином због чега ће тевхида (једноће) и истине нестати, и да се никад више неће успоставити, такав о Аллаху има ружно мишљење. Такав Аллаху приписује оно што је супротно Његовој савршености и величанствености и Његовим својствима. Доиста Његова хвала и понос, мудрост и божанственост одбијају то и одбијају да ће Његова скупина и војска бити понижена, или да ће победа и надмоћ стално бити на страни Његових непријатеља који Му многобоштво чине и друге Му равним сматрају. Ко о Аллаху тако мисли, такав га није ни спознао, нити је спознао Његова имена, својства и савршеност. Такође, онај ко негира, да се то дешава Аллаховим одређењем, такав Га није спознао, нити је спознао Његов рубубијет. Исто и онај, који негира да се те ствари, које је Аллах одредио да се десе, дешавају због Његове савршене мудрости и хвале достојног циља, или чак мисли да је то само Аллахово хтење иза којег не стоји мудрост, нити жељени циљ који Му је дражи од нестанка Његове вере - а да те немиле узроке, који нису без мудрости, а ипак је дао да се десе макар му били и мрски, пре него што је дао да се деси оно што Му је драже - све то није дао без разлога нити је узалуд створено:

... тако мисле неверници, па тешко неверницима кад буду у ватри! (Кур'ан, Сад, 27.)

Већина људи о Аллаху мисли оно што је неистина и што је ружно, када се ради о њима самима и о ономе како Аллах поступа са другима. Таквог размишљања није поштеђен осим онај који је спознао Аллага, Његова лепа имена и својства, и који је спознао нужност Његове хвале и мудрости. А онај који изгуби наду у Аллахову милост, такав о Аллаху има ружно мишљење. Ко сматра да ће Аллах казнити Своје блиске робове, поред њихове добротe и искрености, поистоветивши их на тај начин са Аллаховим непријатељима, такав ружно мисли о Аллаху. Ко мисли да Аллах Своје робове препушта самима себи, без наредби и забрана, без слања посланика и без спуштања Његове књиге,

већ их оставља без циља, попут стоке, такав о Аллаху има ружно мишљење. И онај, ко мисли да Аллах неће сакупити своје робове након њихове смрти, ради полагања рачуна - у пребивалишту у којем ће добротинитељ бити награђен добрим, а грешник према својим лошим делима, када ће појаснити истинитост онога око чега су се Његови робови разишли, и показати свим световима Своју искреност и искреност Његових посланика, а да су Његови непријатељи били лажљивци - такав има ружно мишљење о Аллаху. Ко мисли да ће Аллах дати да му добра дела, која је радио зарад Аллаховог племенитог лица, пропадну, и да ће их поништити без његовог повода, или да ће га казнити због нечега што није његово дело, нити је његова слободна воља, нити има снагу нити жељу да се то деси, већ да ће га казнити за нешто што је дело Њега Узвишеног; или мисли да Аллаху доликује да потпомаже Своје непријатеље, лажове, против њега, наднаравним делима, којима помаже Своје посланике и веровеснике, па да преко њих заведе Његове робове; или да Њему приличи све, па чак и кажњавање оних који су свој живот провели у покорности Њему, и да ће их оставити да вечно буду на дну Пакла, а да ће оне, који су живот провели у непријатељству према Аллаху, Његовим посланицима и вери, уздићи на највише степене, па су обе ове ствари код њега исте... Ко тако мисли тај има ружно мишљење о Аллаху.

Ко мисли да је спољашње значење онога што је Аллах рекао о Себи, Својим својствима и делима, нетачно, да је то поређење и поистовећивање са створењима, да је право значење изоставио и није нас обавестио о њему, већ је Себе описао алегоријом и нејасним описом, којим нам није појаснио шта тачно жели рећи, и да се стално изражава поређењем, поистовећивањем и неистином, па да од Својих створења тражи да своју памет, снагу и мисли троше у искретању и кривом тумачењу Његовог говора, да Му стално морају тражити извештачена значења и тумачења која су сличнија загонеткама него истини и јасноћи, и да је препустио да спознаја Његових имена и својстава буде на основу разума и мишљења људи, а не

на основу Његове књиге, чак да од њих тражи да Његов говор не тумаче онако како је познато у њиховом говору и језику, иако је у могућности да им се јасно и недвосмислено обраћа, како би их поштедео израза који их могу одвести у погрешно веровање, а да ипак то није урадио, већ да им је одредио пут који је супротан упуту и јасноћи, такав ружно мисли о Аллаху. У случају да каже да Аллах није у стању да, о истини, говори јасним и недвосмисленим изразима, онако како се он и његови претходници изражавају, онда је Аллаху приписао немоћ. У случају да каже да је Аллах способан, али није појаснио, већ је уместо јасног и недвосмисленог говора одабрао онај који збуњује, чак који одводи у заблуду и накарадно уверење, такав о Аллаховој мудрости и милости има лоше мишљење. Такав сматра да се он и његови претходници јасније и истинитије изражавају од Аллаха и Посланика, мир над њим, и да су истина и упута у њиховом говору и начину изражавања, а да спољашње значење Аллаховог говора указује на *тешбих*¹⁰⁸, *темсил*¹⁰⁹ и заблуду, док је спољашњи говор збуњеника, упута и истина – ово је најружније мишљење о Аллаху и сви ови су они који о Аллаху имају неистинито и паганско мишљење.“

б) Исмејавање са нечим што у себи садржи спомињање Аллаха. Муслиман мора поштовати Аллахову књигу, Суннет (праксу) Посланика, мир над њим, и исламске учењаке, и мора познавати пропис исмејавања са нечим што у себи садржи спомињање Аллаха, и пропис исмејавања са Кур'аном или Послаником, мир над њим, како би се сачувао тога. Ко се год исмејава са спомињањем Аллаха, или са Кур'аном, или Послаником, или са неким суннетом (праксом Посланика, мир над њим), такав је заневеровао у Аллаха Узвишеног због омаловажавања Аллаховог рубубијјета и посланице, и то је од

¹⁰⁸ Ет-тешбих је делимично поистовећење Аллахових својстава са својствима неког од Његових створења.

¹⁰⁹ Ет-темсил представља потпуно поистовећење и веровање да су Аллахова својства потпуно иста као и својства неког од Његових створења.

ствари које поништавају тевхид (исправно веровање) и то је неверство по консензусу учењака. Узвишени каже:

А ако их запиташ, они ће сигурно рећи: "Ми смо само разговарали и забављали се." Реци: "Зар се нисте Аллаху и речима Његовим и Посланику Његову ругали? Не оправдавајте се! Јасно је да сте неверници, а тврдили сте да сте верници." (Кур'ан, Ет-Тевбе, 65-66.)

У појашњењу повода објаве ових ајета стоји да је то догађај на једном од похода, када су се лицемери исмејавали са Послаником, мир над њим, и асхабима (друговима). Ибн Џерир и други преносе од Ибн Омера, Мухамеда ибн Ка'ба, Зејда ибн Еслема, Катаде, а њихово приповедање се надовезује једно на друго, преноси се да је неки човек у време похода на Тебук рекао: „Нисмо видели сличне овим нашим учачима, пунијих стомака, лажљивијих језика и страшљивијих у борби“, мислећи на Аллаховог Посланика, мир над њим, и његове асхабе (следбенике) учаче. На то му је 'Ауф ибн Малик рекао: „Слагао си. Ти си уистину лицемер. О томе ћу обавестити Аллаховог Посланика, мир над њим.“ Па је отишао 'Ауф да обавести Аллаховог Посланика, мир над њим, међутим, Кур'ан га је у томе већ био претекао. Тај је човек дошао Аллаховом Посланику, мир над њим, који се спремио за покрет и узјахао своју камилу, и рекао му: „Аллахов Посланиче! Ми смо само разговарали и забављали се онако како разговарају путници, скраћујући тиме пут.“ Ибн Омер је рекао: „Као да га сад гледам како се држи за колан¹¹⁰ камиле Аллаховог Посланика, мир над њим, док његове ноге ударају о камење, и понавља: 'Ми смо само разговарали и забављали се!' А Аллахов Посланик му на то одговара (ајетом из Кур'ана), не окрећући се према њему и не додајући било шта друго: *'Зар се нисте Аллаху и речима Његовим и Посланику*

¹¹⁰ Колан је ремен, тј. кожни појас (део седла) који се веже јахалици под трбух и тако учврсти седло.

Његовом ругали? Не правдајте се! Јасно је да сте неверници, а тврдили сте да сте верници.¹¹¹

У овим племенитим ајетима и појашњењу повода објаве је јасан доказ неверства онога ко се исмејава са Аллахом, или Његовим послаником, или Аллаховим ајетима, или Посланиковим суннетом (праксом), или асхабима (следбеницима) Аллаховог посланика, мир над њим. То је због тога што онај који то ради омаловажава Аллахов рубубијет и посланицу, а то поништава тевхид (једноћу) и исправно веровање, макар и не циљао стварно исмејавање. То се односи и на исмејавање са знањем и онима који га носе, њихово непоштовање или њихово потварање и клеветање због знања којег носе, па је то неверство макар човек и не циљао истинско исмејавање. Они поводом којих су објављени ајети су признавали оно што су изrekli и правдали су се говорећи: „**Ми смо само разговарали и забављали се!**“ Тј. нисмо имали за циљ исмејавање и утеривање у лаж, већ смо циљали забаву, а забава није што и стварност, па их је Аллах преко Посланика, мир над њим, обавестио да им њихово правдање код Аллаха ништа неће користити, да су због тог говора постали неверници, иако су тврдили да су верници, па њихово правдање тиме како нису тако стварно мислили, већ да су то из забаве радили, није прихваћено, и Посланик, мир над њим, им ништа више није одговорио осим Аллаховог говора: ***'Зар се нисте Аллаху и речима Његовим и Посланику Његовом ругали? Не правдајте се! Јасно је да сте неверници, а тврдили сте да сте верници.'*** То је зато што са овим стварима нема игре и шале, већ човек ове ствари мора поштовати и величати и мора бити скрушен пред Аллаховим ајетима, верујући у Аллаха и Његовог Посланика, мир над њим, и величајући Његове ајете. А онај који олако разговара о овим стварима и забавља се, он је у недостатку свега овога.

¹¹¹ Ибн-Џерир (14/333) и Ибн Еби Хатим (7/1829).

Учењак Мухамед ибн Абдулвеххаб, Аллах му се смиловао, је рекао: „Ово је говор који категорички значи исмејавање, и све што је слично њему. А што се тиче дела која категорички значе исмејавање, то је отварање уста и плажење језика, намигивање и сличне ствари које многи људи раде када им се наређује намаз (прописана молитва) и зекат (милостиња), а шта је тек када је тевхид (једноћа) у питању.“

Слично овоме је и исмејавање са притврђеним суннетом (праксом) пренешеним од Посланика, мир над њим, као што је исмејавање са пуштањем браде и краћењем бркова, или исмејавање мисваком и сличним стварима, или исмејавање са наређивањем на добро и одвраћањем од зла.¹¹²

Ибн Исхак приповеда: „Била је група лицемера, међу њима Веди'а ибн Сабит, брат Бени Умејје ибн Зејда ибн Сабита ибн 'Амра ибн 'Ауфа, и човек из племена Ешце'а, савезник племена Бену Селеме, а којег су звали Махши ибн Хумејјир. Они су ишли са Аллаховим Послаником, мир над њим, према Тебуку,

¹¹² Упитан је учењак Ибн Баз, Аллах му се смиловао: „Да ли се онај, који се исмејава са вером на начин да се изругује са брадом или краћењем ногавица, да ли се убраја у дела неверства?“ Па је одговорио: „Пропис се разликује по томе уколико је његова намера да се исмејава са вером и у том случају је отпадништво, као што је рекао Узвишени: **А уколико их упиташ рећи ће ми само сто се забављали и причали. Реци: „Зар се нисте Аллаху и Његовим речима и Његовом Посланику ругали?“ Не правдајте се, постали сте неверници након вашег веровања.** А (разликује се пропис) уколико му је намера исмејавање са дотичном особом због неких разлога као што је његово ношење браде, или краћење ногавица и да сматра како је тим поступцима престрог, и да се исмејава са другим прописима да у томе претерује или у томе попушта, а зна да је вера тако наредила, са тим да му није циљ исмејавање са вером, већ се исмејава са дотичном особом и његовим краћењем ногавица и сл. Али уколико би му намера тиме била да се исмејава вера и да је мањкава, у том случају је дело отпадништва, да нас Аллах сачува.“ Па је човек додао на питање: „А ако тај каже: „Ја то чиним како би се насмејали и забављали.““ Па је учењак одговорио: „То није дозвољено и то је дело великог греха и доводи онога који га чини у велику опасност, а уколико му је намера исмејавање са вером онда је дело неверства.“ Завршен цитат. Фетава учењак Ибн Баз, 28/365-366.

па су једни другима говорили: 'Мислите ли да је борба против белаца (Бизантинаца) као борба Арапа једних против других? Тако нам Аллаха, као да се заједно са вама видимо сутра повезани у конопце', застрашујући тиме вернике, па је рекао Махши ибн Хумејјир: 'Тако ми Аллаха, желео сам тражити пресуду да се сваком од нас удари по стотину бичева и заклео сам се да ће бити објављени ајети о нама због тог вашег говора.' Преноси се од Аммара ибн Јасира да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: 'Сустигни ове људе, доиста су пропали, и питај их о чему су говорили; ако буду порицали, ти реци: 'Свакако да сте говорили то и то.'

Отишао је Аммар, затим им је то рекао, па су дошли Аллаховом Посланику, мир над њим, извињавајући му се. Затим је Веди'а ибн Сабит, док је Аллахов Посланик, мир над њим, стајао на својој јахалици, почео говорити држећи се за колан јахалице: 'О Аллахов Посланиче, ми смо само разговарали и забављали се', па је рекао Махши ибн Хумејјир: 'О Аллахов Посланиче, спречило ме је моје име и име мог оца', па је онај на кога се односи део ајета: *Ако некима од вас и опростимо...* (Кур'ан, Ет-Тевбе, 66.), био Махши Ибн Хумејјир, па се назвао Абдуррахман и молио је Аллаха да погине као шехид да се не зна његово место, па је погинуо у Бици на Јемами¹¹³ и није му се знао траг.“

Учењак Ибн Тејмије је рекао: „Аллах је обавестио да су починили неверство након што су тврдили да су верници, и поред њиховог говора: 'Ми смо само изговарали неверство без уверења у њега, већ смо само разговарали и забављали смо се', па је Allah појаснио да је исмејавање са Његовим ајетима неверство, а то не ради, осим, онај у чијим су прсима похрањене те речи, а да у његовим прсима има имана спречио би га да тако говори. Кур'ан

¹¹³ Битка на Јемами је била против лажног посланика Мусејлеме из племена Бену Ханифе за време Ебу-Бекровог, нека је Allah задовољан са њим, хилафета.

нам појашњава да веровање који је у срцу изискује видљива дела сходно том веровању, попут Аллахових речи:

А лицемери говоре: "Ми верујемо у Аллаха и Посланика и покоравмо се" – затим неки од њих главе окрећу; нису они верници. Кад буду позвани Аллаху и Посланику Његовом да им Он пресуди, неки од њих одједном леђа окрену; само ако знају да је правда на њиховој страни, долазе му послушно. Да ли су им срца болесна, или сумњају, или страхују да ће Аллах и Посланик Његов према њима неправедно поступити? Ниједно, него желе другима неправду учинити. Кад се верници Аллаху и Посланику Његовом позову, да им он пресуди, само кажу: "Слушамо и покоравмо се!" – Они ће успети. (Кур'ан, Ен-Нур, 48-51.)

Аллах негира веровање онима који се окрену од послушности Посланику, мир над њим, и обавештава да су прави верници они који, када буду позвани Аллаху и Његовом Посланику, да им он пресуди, томе се покоравају, па је тиме појашњено да је то нужни део веровања.“

По овоме видимо неверство оних који омаловажавају исламски Шеријат и описују га неподобним за модерно време, и да су његове казне зверске и жестоке, да Ислам чини неправду жени, и слични говори неверства и атеизма, да нас Аллах сачува тога.

Ствари које људи раде, а спадају у многобоштво или ствари које воде ка њему:

Постоје ствари које некад могу бити велико а некад мало многобоштво, сходно ономе што је у срцу њиховог починиоца и сходно његовим делима и речима. Неки људи упадају у ове ствари, које некад поништавају веровање, а некад замуће његову чистоћу. Те ствари се практикују глобално, а обични свет у њих упада под утицајем заблуђивача и превараната. Посланик, мир над њим, је упозорио на следеће ствари:

Прво – ношење наруквице, конца и томе слично, ради отклањања невоље или њеног спречавања (из сујеверја), спада у праксу пагана и у мало многобоштво, а може достићи и степен великог многобоштва, у зависности од уверења које је у срцу њеног носиоца. Од 'Имрана ибн Хусајна, нека је Аллах задовољан са њима, се преноси да је **Посланик, мир над њим, видео човека на чијој руци је била наруквица од бакра. „Шта је то?“ – Упитао га је. „Против слабости.“ – Одговорио је. „Скини је,“ – рекао је – “јер она ће ти, уистину, само повећати слабост. Када би умро, а да је она на теби, никада не би био спашен.**“¹¹⁴

Друго – Качење хамајлија (амулета), а то су перле које су Арапи качили својој деци да би их заштитили од урока и надали су се да ће им Аллах посредством њих остварити жеље. Хамајлије могу бити од костију, перли или шкољки, у облику записа и др., и све су забрањене. А што се тиче хамајлија на којима је исписан Кур'ан, учењаци су се разишли на оне који ту врсту дозвољавају и оне који забрањују.¹¹⁵

¹¹⁴ Бележи учењак Ахмед, а Ибн Хиббанм, Хаким и Зехеби га сматрају веродостојним.

¹¹⁵ Ово је питање око којег учењаци имају подељено мишљење. **Дозвољеност:** овај став заступа група асхаба (прве генерације муслимана) и таби'ина (друге генерације услимана) како то преносе учењак Куртуби у свом тефсиру и учењак Невеви у књизи Ел-Меџму'у. Од асхаба којима се приписује овај став су

Одабрано мишљење је да су и оне забрањене, ради превентиве, јер то може одвести у дозволу других хамајлија и записа мимо Кур'ана, и зато што нема предаје која прецизира забрану качења хамајлија попут хадиса Ибн Мес'уда који каже: **„Чуо сам Посланика, мир над њим, да је рекао: ' Доиста су рукје¹¹⁶, хамајлије и тивела¹¹⁷ многобоштво.“**¹¹⁸

А од 'Укбета ибн 'Амира се преноси предаја: **„Ко обеси хамајлију многобоштво је починио.“**¹¹⁹ Ови хадиси су општег карактера и нису прецизирани.

Треће – *Теберрук* преко дрвећа, камења, места и грађевина. *Теберрук* значи тражење благослова са надом и уверењем да је благослов у тим стварима. Пропис тога јесте да је то велико многобоштво, јер је то везивање за нешто мимо Аллаха Узвишеног у прибављању благослова. Обожаваоци кипова су тражили благослов преко кипова, стога је тражење благослова преко гробова одабраних људи попут тражења благослова преко Лата, а тражење благослова преко дрвећа је попут тражења благослова преко Уззаа и Мената. Од Ебу Вакида Ел-Лејсија се преноси да је рекао: **„Изишли смо са Послаником, мир над њим, на Хунејн, а били смо тек скоро напустили неверство. Мушрици су имали лотосово дрво код којег су клечали и на њега су качили своје оружје. Звало се Зату-енват. Прошли**

Аиша и Абдуллах ибн Амр ибн Ел-'Ас, нека је Аллах задовољан са њима, а од таби'ина: Ед-Даххак, Се'ид ибн Мусејјиб, Мухаммед ибн Алиј и Ибн Сири и др. А од учењака после њих: Бејхеки, Куртуби, Невеви, Ибн Хаџер и други. **Забрана:** и тај став заступа велика скупина асхаба (прве генерације муслимана): Хузејфе, Укбе ибн Амир, Абдуллах ибн Мес'уд и Абдуллах ибн Аббас, нека је Аллах задовољан са њима, велика скупина таби'ина (друге генерације муслимана) и учењака попут Ибн Кајјим, Ибн Тејмије и Мухаммед ибнул-Абдулвехаб и многи. Чињеница да постоји разилажење нам указује да не журимо са осудом и квалификацијама оних који то чине.

¹¹⁶ Мисли се на рукје које у себи садрже речи многобоштва. (оп. прев.)

¹¹⁷ Тивела је врста враџбине који су справљали мислећи да то омиљава човеку жену. (оп. прев.)

¹¹⁸ Бележе Ахмед и Ебу Давуд.

¹¹⁹ Бележе Ахмед и Хахим.

смо поред Зату-енвата, па смо рекли: 'Аллахов Посланиче, дај да и ми имамо Зату-енват као што они имају Зату-енват.' Аллахов Посланик, мир над њим, је рекао: 'Аллах је највећи! То је, уистину, пракса која се понавља. Рекли сте, тако ми Онога у Чијој је руци моја душа, онако како су рекли Бену Израилћани Мојсију: „направи и ти нама бога као што и они имају богове!“ – „Ви сте, уистину, народ који нема памети!“ – Рече он.¹²⁰ 'Ви ћете, уистину, следити примере оних који су били пре вас.'¹²¹

Четврто – Враџбина означава нешто што је скривено и чији је узрок невидљив. Назива се враџбина зато што се јавља преко скривених ствари невидљивих за око, а може бити у облику 'азиме'¹²², рукје, говора, лечења или у облику димљења одређеним биљкама и сл. Има врста које утичу на срце и тело, неке изазивају болест, неке убијају, а неке растављају мужа и жену. Утицај враџбине бива Аллаховом, космичком, одредбеном дозволом. Он спада у ђаволска дела и већина враџбина се остварује само посредством многобоштва, приближавањем и приношењем жртве злим душама и стварима које оне воле, а затим тражењем помоћи од њих у коришћењу магије уз чињење многобоштво, па због тога Аллах враџбину доводи у везу са многобоштвом. Бављење враџбином потпада под многобоштво из два разлога:

- Због коришћења ђавола и везања за њих, а некад и приношења жртве њима или ствари које они воле да би му били у служби.

- Због призивања познавања невидљивога света и призивања партнерства са Аллахом у тим стварима, што је неверство и заблуда. Узвишени каже:

¹²⁰ Кур'ан, Ел-Е'араф, 138.

¹²¹ Бележи Тирмизи.

¹²² 'Азиме је исто што и рукја, оно што се учи болеснику са циљем оздрављења. (оп. прев.)

А доиста је јадно оно за што су се продали, када би само знали! (Кур'ан, Ел-Бекара, 102.)

Од Ебу Хурејре се преноси да је Посланик, мир над њим, рекао: „Клоните се седам упропаштавајућих греха!“ Упиташе: „Који су то греси, Аллахов Посланиче?“ Рече: „Многобоштво Аллаху, враџбина, убиство невине душе коју је Аллах забранио осим по правди, узимање камате, једење иметка сирочета, бежање са бојног поља, лажно оптуживање невиних и чедних верница за неморал.“¹²³

Пето – Прорицање,¹²⁴ што је призивање познавања невидљивог света, попут знања о ономе што ће се десити на Земљи. Узрок се веже за прислушкивање говора анђела од стране цинна, који те вести преносе пророку или врачуру, па он уз то дода још стотину лажи, а људи му, због те једне речи поверују. Аллах је једини познавалац невидљивог света (свега што се дешава и што ће се десити), па ко себи, прорицањем и томе слично, призива учешће са Аллахом у нечему од тога, или поверује ономе ко то призива, такав је Аллаху придружио судруга у ономе што је својствено само Аллаху, и такав Аллага и Посланика, мир над њим, утерује у лаж. Многи пророци и врачари су повезани са ђаволима, а то не може бити без многобоштва и приближавања њима посредством ствари преко којих се потпомажу у призивању познавања невидљивог света. Стога је прорицање многобоштво због призивања учешћа у ономе што је својствено само Аллаху, са једне стране, а са друге стране због приближавања приношењем жртве другима мимо Аллага.

Од неких жена Аллаховог Посланика, мир над њим, се преноси да је, мир над њим, рекао: „Ко оде гатару и упита га за

¹²³ Бележи Бухари.

¹²⁴ Од савремених видова прорицања су гледање у шољу, длан, хороскопи и сл., који су раширени и прихваћени у друштву као вид забаве.

нешто, неће му бити примљен намаз (прописана молитва) четрдесет дана.¹²⁵

Од Ебу Хурејре се преноси да је Посланик, мир над њим, рекао: **„Ко оде врачуру и поверује у оно што каже, порекао је оно што је објављено Мухаммеду, мир над њим.**“¹²⁶

Оно на шта се мора обратити пажња и на шта треба упозорити, јесте, да се неки врачари, гатари и мађионичари, који сију неред на Земљи, представљају људима као лекари¹²⁷ који лече болести, а у стварности су они који кваре веровање, јер наређују болеснику да закоље жртву неком другом мимо Аллаха, или му записују хамајлије у којима има многобоштва и ђаволских имена. Други се пак представљају као они који обавештавају о невидљивим стварима и местима на којима се налазе изгубљене ствари, тако да им долазе незналице и питају о изгубљеним стварима, па их они обавештавају о месту или им, посредством ђавола, донесу те ствари. Неки од њих се представљају као евлије (одабраници) са наднаравним способностима, такозваним чудима, као што је ходање по ватри, ударање себе оружјем, или хватање змија и слично томе, а у ствари су лажови и преваранти и ђавољи одабраници. Циљ свих ових врста људи јесте обмањивање, како би узимали иметак људи и покварили њихово веровање, стога је обавеза муслимана да их се припазе и клоне, а на владарима је да такве позову на покајање, па ако се не покају такви се убијају како би се муслимани, преко спровођења те Аллахове казне, одморили од њиховог зла и нереди. Преноси се од Бецалеа ибн Абедеа да је рекао: **„Омер Ибн Ел-Хаттаб је написао (својим намесницима): 'Убијте сваког врачара и**

¹²⁵ Бележи Муслим.

¹²⁶ Бележи Ебу Давуд.

¹²⁷ Попут неких такозваних „хоџа“, који са Исламском заједницом немају ништа, нити им се то одобрава.

врачарицу...“¹²⁸ Од Џундуба се преноси предаја: „Казна за врачара јесте ударац сабљом.“¹²⁹

Шесто – *Тетајјур*¹³⁰ (баксузирање) означава оптимизам и песимизам на основу птица, имена, речи, места, особа и других ствари. Када би се неко одлучио да уради неку верску или овосветску ствар, а затим кад би видео или чуо неку ствар коју мрзи, то би узроковало да та особа уради једну од две ствари: или да одустане од онога што је наумио, сматрајући то што је видео или чуо лошим знаком, вежући своје срце и уверење за то, што утиче на његово веровање, па остаје без тевхида (једноће) и ослонца на Аллаха; или би ипак урадио оно што је наумио, међутим, у његовом срцу би остали трагови тог песимизма, туга, бол, брига, ђавоља шапутања и слабост. Човек, код кога се нађу ове ствари, обавезан је борити се да би их одагнао од себе, и мора се поуздати и ослањати на Аллаха, и да настави говорећи: „Аллаху мој, не долази добро осим од Тебе, и не отклања нико зло осим Тебе, и нема снаге ни моћи осим код Тебе.

Баксузирање је стара болест, Allah спомиње да је била присутна код неверничких народа, и да су несреће које би их задесиле приписивали најбољим створењима као што су веровесници и њихови следбеници верници. За фараона и његов народ Allah спомиње да су, када би их задесила каква невоља, ту невољу приписивали Мојсију и онима који су са њим веровали, као што спомиње за Салихов народ, да су му говорили:

"Ми сматрамо лошим предзнаком тебе и оне који су са тобом!" (Кур'ан, Ен-Немл, 47.)

¹²⁸ Бележи Бухари.

¹²⁹ Бележи Тирмизи.

¹³⁰ Тетајјур или тијера (баксузирање) је празноверје које је било заступљено код Арапа у предисламском добу. Они би пратили појаву птица и по томе би одређивали да ли да крену на пут или не. Ако се птице појаве са једне стране, сматрали би то лошим знаком и не би полазили на пут, а ако би дошле из другог правца, сматрали би то позитивним знаком и кретали би на пут.

Такође, Аллах спомиње за становнике једног града, да су говорили Аллаховим посланицима:

"Ми слутимо да нам несрећу доносите; ако се не оканите, каменоваћемо вас и стићи ће вас, заиста, болна патња од нас." (Кур'ан, Јасин, 18.) А спомиње и да су многобошци сматрали посланика Мухаммеда, мир над њим, лошим предзнаком: **... а снађе ли их какво зло, говоре: "Ово је због тебе!"** (Кур'ан, Ен-Ниса, 78.)

Тако је то са вером идолопоклоника, она је иста. Њихова срца и умови су изопачени, па оне, који су оличење добра, сматрају лошима, а то су посланици, нека је на њих спас и мир. Све је то због тога што је заблуда настанила њихове душе и што се њихова природа изопачила. Иначе, и добро и недаћа се догађају Аллаховом одредбом, они бивају сходно Аллаховој мудрости и знању, сходно милости и правди, па добро, односно благодати одабира као награду за покорност, а казне и недаће су правда од Њега као казна за грешење. Узвишени каже:

Срећа која ти се догоди од Аллаха је, а несрећу која те задеси сам си заслужио. (Кур'ан, Ен-Ниса, 79.)

Баксузирање спада у многобоштво због везања за неког другог мимо Аллаха и уверења да недаћа долази од створења које само (по себи) не поседује ни недаћу нити корист, те због ђавољих дошаптавања и због тога што у срцу изазива страх и скрушеност према томе, што је супротно чврстом ослоњу на Аллаха. Посланик, мир над њим, је рекао: **„Нема заразе, нема лошег предзнака,¹³¹ нема злослутње ради гласа (птице), нити злослутње у одређеном месецу.“¹³²**

¹³¹ Под негирањем се мисли на негирање веровања предисламских Арапа у погледу преношења болести, сматрања одређених животиња лошим предзнаком и песимизма у погледу месеца сафера. (оп. прев.)

¹³² Бележе Бухарија и Муслим.

Такође, преноси се да је Посланик, мир над њим, рекао: **„Нема заразе, нема лошег предзнака, а волим оптимизам.“** Упитали су: 'А шта је то оптимизам?' **„Лепа реч“**, одговорио је.¹³³

Од Ибн Мес'уда се преноси предаја: **„Баксузирање је многобоштво, баксузирање је многобоштво.“**¹³⁴

Преноси се да је Муавија ибн Хакем рекао Посланику, мир над њим: „Од нас има људи који верују у добре и лоше предзнаке.“ Посланик, мир над њим, му рече: **„То је нешто што неко од вас нађе при себи, па немојте да вас то одвраћа од онога што сте наумили.“**¹³⁵ Посланик, мир над њим, обавештава да је песимизам и оно што га узнемирава, у њему самом и у његовом веровању, а не у тим предзнацима. Његово умишљање, страх и многобоштво је оно што га наводи на злослутњу и одвраћа га од онога што је наумио, под утицајем онога што је видео или чуо. Посланик, мир над њим, је свом народу појаснио пропаст баксузирања, како би знали да им Аллах Узвишени у томе није дао никакве предзнаке нити доказе, нити је то учинио разлозима због којих се требају плашити и којих се требају чувати, и да би им се у срца улило поуздање и да би се њихове душе смириле уз једноћу Узвишеног, са којом је послао посланике и објавио Књиге, и због које је створио небеса и Земљу, и прекинуо везу срца са многобоштвом. Па ко се ухвати чврстог ужета једноће и снажно се буде држао и на Аллаха се ослањао, завршио је са бригом о злослутњи пре него што се она устали код њега, и пре него што га злослутња у потпуности обузме.

Икриме је рекао: „Седили смо код Ибн Аббаса, па је пролетела птица која је грактала. Неки човек је рекао: 'Добро је, добро је.' На то му Ибн Аббас рече: 'Нити је добро, нити је лоше.'"

¹³³ Хадис се налази у две најпознатије збирке хадиса.

¹³⁴ Бележе Ебу Давуд и Тирмизи, који каже да је овај хадис веродостојан.

¹³⁵ Бележи Муслим.

Па је пожурιο да му то оспори како не би поверовао да то утиче на дешавање добра и зла.“

То важи и за остала створења, сама по себи нити доносе добро нити спречавају зло. А што се тиче Посланикових, мир над њим, речи: „**Волим оптимизам**“, а затим је појаснио да је то лепа реч. Оптимизам је волео зато што је он лепо мишљење о Аллаху, а вернику је наређено да има лепо мишљење о Аллаху. *Тијера* или баксузирање је лоше мишљење о Аллаху и упадање у невољу, па се овде види разлика у пропису ова два. Ако се људи надају добру од Аллаха, они своја срца вежу за Аллаха и на Њега се ослањају, док, ако се престану надати од Аллаха, онда је то зло и везање за неког другог мимо Аллаха.

Ибн Кајјим, Аллах му се смиловао, је рекао: „Дивљење оптимизму и љубав према томе није многобоштво, већ је то обзнана о нужној природи, о ономе што изискује људска природа која тежи ка ономе што јој одговара и што се са њом подударара. Тако је Посланик, мир над њим, обавестио да од овога света воли жене и мирисе, па је волео слатко и мед, волео је да слуша леп глас приликом учења Кур'ана и езана (позива на молитву), такође је волео високе моралне вредности, једном речју, волео је сваку потпуност и добро и оно што води томе. Аллах је дао да човек поседује нагон да се диви када чује лепо име, да га воли и да његова душа њему тежи. Исто тако, учинио је да осећа задовољство, радост и срећу када се спомену речи као што су: спас, мир, успех, честитка, радосна вест, победа, освајање. Према томе, када ова имена дођу до слуха, душе се развеселе, прса се прошире и срце ојача, док, када чује имена супротног значења она у души проузрокују супротно стање, обузме је туга, страх, песимизам, повлачење у себе и уздржавање од онога што је наумио урадити. Тако јој то нанесе штету на овом свету, умањи јој веровање и одведе је у многобоштво.“

Преноси Ибн Амир, нека је Бог задовољан са њима, од Посланика, мир над њим: „**Онај кога злослутња одврати од његове потребе починио је многобоштво.**“ „**А шта је откуп за**

то?“ Упиташе. „Да кажеш: 'Аллаху, свако добро је од Тебе, све птице су твоје и нема истинског бога осим Тебе.'“¹³⁶

Садржај хадиса говори да злослутња не може нашкодити ономе ко је омрзне и настави својим путем, а што се тиче онога који не буде имао искрен ослонац на Аллаха и преда се ђаволу у томе, такав ће бити кажњен упадањем у оно што мрзи, зато што је окренуо главу од обавезног веровања у Аллаха. Аллаха молимо да нам подари веровање и ослонац на Њега, а да нас сачува путева многобоштва и зла, Он је тај Који чује и одазива се.

Седмо – Астрологија (*тенџим*) је, као што су то дефинисали неки учењаци, доказивање на основу свемирских стања шта ће се на Земљи догодити, попут времена наступања ветра, кише, топлоте, хладноће, промене цена, појаве болести, смрти, кад ће неко бити срећан или тужан. Ово такође називају науком о утицају небеских тела на Земљу и њене становнике, а дели се на две врсте:

- Прва је када астролог тврди да су небеска тела та која одређују и одабирају догађаје, и да се догађаји одвијају под њиховим утицајем. Ово је неверство по консензусу учењака, јер је то уверење да постоји створитељ мимо Аллаха, те да неко управља Његовом влашћу без Његове воље и одређења.

- Друга врста је одређивање шта ће се догодити на основу кретања небеских тела, њиховог спајања и раздвајања. Нема сумње да је ово забрањено, јер је то призивање познавања оног што је скривено и то је једна врста врачања. Посланик, мир над њим, је рекао: „**Ко узме део знања о звездама, узео је део врачара, повећава се онолико колико га повећа.**“¹³⁷

Врачарство је забрањено према Кур'ану, Суннету и заједници муслимана, а прорицање будућности на основу звезда спада у призивање знања о непознатом, које је Allah задржао за

¹³⁶ Бележи Учењак Ахмед.

¹³⁷ Бележи Ебу Давуд.

Себе, па је то самим тим и призивање учешћа са Аллахом у знању по којем је Аллах јединствен, или потврђивање ономе који то тврди, а то је негација једноће због неистине коју садржи ова тврдња.

Ел-Хаттаби је рекао: „Астрологија (наука о звездама), која је забрањена јесте она за коју астролози тврде да је наука о догађајима који ће се десити у будућности, када ће да дувају ветрови, падати киша, када ће бити промена цена, и све што потпада под то, а за шта тврде да се спознаје на основу положаја и кретања звезда по њиховим путањама, њиховом зближавању и удаљавању. Они тврде да оне имају утицај на ниже сфере и ово је са њихове стране уплитање у гајб (тајне) и покушај достизања знања које је Аллах задржао за себе, а нико мимо Аллаха не познаје оно што је скривено.

Учењак Бухари је рекао у свом *Сахиху* да је Катаде рекао: „Аллах је ове звезде створио ради три разлога: као украс небу, да се њима гађају ђаволи, и да буду знакови и путокази помоћу којих се одређује правац. Ко их другачије протумачи погрешно је и испустио је свој део добрих дела и умешао је себе у оно о чему нема знања.“

Ел-Хатиб је такође забележио да је Катаде рекао: „Народ који не зна Аллахову одредбу увео је новотарију у вези са звездама, прорицањем и предсказивањем, говорећи да ко посије под том и том звездом, биће тако и тако, и ко крене под том и том звездом биће тако и тако. Засигурно, нема ни једне звезде а да се у њеном знаку не рађају и црвени и црни, високи и ниски, леви и десни. Те звезде, те животиње, те птице немају ништа од знања о непознатом. А да ико познаје непознато, знао би га Адам, мир над њим, којег је Аллах створио Својом руком и наредио је анђелима да му учине сецду (да падну лицем на тле) и подучио га свим именима.“

Кажем да у празноверје спада и оно што пропагирају заблуђивачи у појединим часописима и новинама где вежу срећу и тугу за звезде и сазвежђа, а наивници им верују.

Учењак Абдуррахман ибн Хасан је рекао у *Фетхул-меџиду*: „Ако би неко рекао да астролог некад каже истину (погоди), рећи ће му се да је његова истина као истина гатара, једном каже истину, а сто пута слаже. Његово погађање истине није засновано на знању, већ се некад може подударити са оним што је одређено па ће да буде искушење ономе који му поверује... Од Посланика, мир над њим, су дошли хадиси (казивања) који говоре о неисправности астрологије, попут: **'Ко узме део знања о звездама, узео је део враџбине, повећава се онолико колико га повећа.'**¹³⁸ Од Раџае ибн Хајевета се преноси да је Посланик, мир над њим, рекао: **'Оно чега се плашим за мој народ је веровање у астрологију, порицање будућности и неправедних владара.'**¹³⁹“

Што се тиче коришћења звезда ради одређивања правца приликом путовања морем и копном, у томе нема ништа лоше и то је од Аллахових благодати, сходно Његовим речима: ***Он вам је створио звезде да се по њима у мраку управљате, на копну и мору.*** (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 97.) Тј. да би сте знали правац вашег кретања, и овим се не жели рећи да се помоћу њих упућујете у непознато, како то сматрају астролози. Ел-Хаттаби је рекао: „А што се тиче одређивања кибле (правца окретања у молитви) на основу звезда, то су звезде које посматрају искусни стручњаци, у чију приврженост вери, њено познавање и истинитост онога о чему нас извештавају ми не сумњамо. Тако, нпр., они посматрају звезду док се налазе код Кабе и посматрају је док нису код ње. Њихова спознаја правца Кабе бива виђењем звезда, а наша спознаја прихватањем њихове вести, у случају да се не сумња у њихову веру и да нису мањкави у њеном познавању.“

¹³⁸ Бележи учењак Ахмед, Ебу Давуд, Ибн Маџе.

¹³⁹ Бележи Абд ибн Хумејд.

Ибн Рецеб је рекао: „Допуштено је учити науку о оријентацији, а не науку о утицају, јер је она ништавна, забрањено је изучавати је имало. Што се тиче изучавања науке о оријентацији, по већини учењака дозвољено је онолико колико је човеку потребно ради орјентисања, одређивања правца кибле (окретања у молитви) и путева.“

Исто тако је дозвољено и проучавање положаја Сунца и Месеца ради одређивања кибле и намаских времена, сунчаних интервала и његовог заласка.

Ел-Хаттаби је рекао: „Што се тиче знања о звездама (астрономија) које се постиже њиховим проматрањем и вести на основу које се спознаје када је Сунце на зениту и на основу које се одређује правац кибле (окретања у молитви), то не улази у забрану. То је познавање посматрања сенке, ништа више од тога до, да се сенка скрађује онда када се Сунце од источног хоризонта пење ка средини неба, а да сенка почиње да се повећава онда кад Сунце крене од половине неба и почне да пада ка западном хоризонту. И ово је наука, исправно се спознаје проматрањем, са тим да су стручњаци ову делатност унапредили коришћењем справа помоћу којих посматрач може даље видети и пратити.“

Ибн Мунзир преноси од Муцахида да он није видео никакву сметњу да се човек бави изучавањем положаја Месеца.

Доиста је веровање једног муслимана нешто најсветије код њега, јер је оно његов спас и срећа, стога се мора клонити ствари које му штете, од многобоштва, сујеверја и новотарија, не би ли остало чисто и блиставо. То бива чврстим слеђењем Кур'ана и Суннета и онога на чему су биле прве добре генерације, а то се неће постићи осим изучавањем овог веровања и познавањем ствари које су јој супротне. То је нарочито потребно данас, када су се у муслиманским редовима појавили људи који се баве преварама, врачањем, они који се вежу за гробове и музолеје да би од њих тражили потребе или да би им они отклонили недаће.

Раде исто што су радили и први многобошци, чак су и гори, са обзиром да су вође суфијских праваца узели за богове мимо Аллаха, који својим следбеницима прописују од вере оно што Аллах није дозволио. Нека нам је Аллах на помоћи.

Осмо: Тражење кише на основу положаја Месеца. Мисли се на приписивање кише изласку или заласку звезде, као што су веровали у паганско доба, да појављивање или пад звезде утиче на спуштање кише, па би говорили: „Пала нам је киша због те и те нев'е“, мислећи под појмом нев'а на звезду, тј. када се звезда појави. Говорили би: „Када се појави та и та звезда, киша ће пасти.“ Код њих је *енва'у* означавало двадесет осам положаја Месеца (у сваком од тих положаја се указује по једна звезда). У свакој од тринаест ноћи залази једна звезда при наступању зоре, а јавља се следећа, смена свих се завршава окончањем месечеве године. Арапи пре Ислама су мислили да се при изласку те звезде у зору, а при заласку супротне, спушта киша, па су то називали тражењем кише или напајањем на основу *енва'а*. Тиме су напајање кишом приписивали појављивању ових звезда, што спада у паганско веровање које је Ислам поништио и забранио, јер спуштање или неспуштање кише је Аллахова воља, Његово одређење и мудрост, и то не бива због утицаја јављања неке звезде. Узвишени каже:

И кунем се часом кад се звезде губе – а то је, да знате, заклетва велика, он је, заиста, Кур'ан племенити у Књизи брижљиво чуваној – додирнути га смеју само они који су чисти, он је Објава од Господара светова. Па, како овај говор омаловажавате и уместо захвалности што вам је храна дарована – ви у њега не верујете? (Кур'ан, Ел-Ваки'а, 75-82.)

Значење ајета: ***и уместо захвалности што вам је храна дарована – ви у њега не верујете***, јесте приписивање кише, која је опскрба од Аллаха, звездама, тј. да кажу да им је пала киша због те и те звезде, што је највећа лаж и потвора. Бележе Ахмед и Тирмизи од Алије да је Посланик, мир над њим, рекао:... ***што вам је храна дарована...*** каже да се захвалите, а ... ***ви у њега не***

верујете... јер говорите: 'Пала нам је киша због те и те кишне звезде.'¹⁴⁰

Учењак Абдуррахман ибн Хасан је рекао: „Најпрече је овакво тумачење овог ајета, а такво тумачење је пренешено од Алије, Ибн Аббаса, Катаде, Дахака, 'Атаа Хоросанија и других, и то је говор већине тумача Кур'ана.“

Од Ебу Малика Ел-Еш'арија се преноси да је Посланик, мир над њим, рекао: „**Четири ствари у мом народу су од цахилијета (предисламског доба) које они неће напустити: понос пореклом, клеветање, оговарање и омаловажавање порекла, тражење кише преко звезда и нарицање.**“¹⁴⁰

Под цахилијетом се мисли на период пре слања Посланика, мир над њим, и све оно што је супротно пракси Посланика, мир над њим, спада у цахилијет. Ибн Тејмије је рекао: „Обавестио нас је да неке ствари из цахилијета људи неће напустити, корећи оне који то нису оставили. Из овога произилази да је свака ствар цахилијета и оно што су они радили покуђена у Исламу, у супротном не би приписивање ових ружних дела цахилијету носило у себи конотацију куђења и осуде. Јасно је да је приписивање ових дела цахилијету учињено због осуде. Ово је исто као и речи Узвишеног:

... и лепоту своју, као у давно паганско доба, не показујте... (Кур'ан, Ел-Ахзаб, 33.)

У овоме је осуда откривања тела и осуда стања у претходно паганско доба, а то изискује забрану поистовећивања са њима уопштено.“

Речи у хадису „**тражење кише преко звезда**“ се односе на приписивање падања кише *нев'у*, а то је падање звезде, тј. да човек каже: „Пала нам је киша због те и те звезде.“

¹⁴⁰ Бележи Муслим.

Пропис тражења кише на основу звезда јесте да, ако је човек уверења да оне имају утицаја да ли ће киша пасти или не, онда је то многобоштво и велики неверство, и то је веровање пагана; ако пак није уверења да звезда има утицај, већ да је Аллах једини од кога зависи, међутим остало му је од обичаја да веже долазак кише са падањем те звезде, то није на степену великог многобоштва али спада у мали многобоштво, јер је забрањено приписивање кише звезди, макар и алегорично, ради предострожности.

Од Зејда ибн Халида се преноси да је **Посланик, мир над њим, клањао сабах-намаз на Худејбији после кише која је пала у току ноћи. Када је завршио, окренуо се клањачима и рекао: „Знате ли шта је ваш Господар рекао?“ „Аллах и Његов Посланик најбоље знају“, одговорили су. „Рекао је: 'Међу Мојим робовима је освануо верник и неверник. Па ко је рекао да је пала киша Аллаховом добротом и милошћу, тај верује у Мене и не верује у звезде. А ко је рекао да је пала киша због те и те кишне звезде, тај не верује у Мене, а верује у звезде.'“**¹⁴¹

Речи: **„Међу Мојим робовима је освануо верник“**, тумачимо да је верник онај који кишу приписује Аллаховој доброты и милости, а неверник је онај који кишу приписује звездама. У овоме је доказ да приписивање Аллахових дела неком другом није дозвољено и да је то неверство, па ко верује да звезде имају утицаја у спуштању кише, то је велики неверство, јер је то многобоштво (приписивање) у рубубијјету, а починилац многобоштва је неверник. Ако не верује да звезде имају утицаја у спуштању кише већ им то приписује алегорично, то је забрањено и спада у мали многобоштво, јер је приписао Аллахову благодат неком другом. Учењак Куртуби је рекао: „Неки су Арапи, када би се појавила звезда са истока, а зашла друга са запада, и приликом тога се десила киша или ветар, приписивали тај догађај звезди

¹⁴¹ Бележе Бухари и Муслим.

која је изашла, док би други то приписивали оној која је зашла, приписујући само настајање тих појава звездама, изговарајући речи које су споменуте у хадису, па је Аллах забранио изговарање тих речи да не би неко поверовао као што су они веровали и да не би тим речима опонашали њих.“

Муслим је забележио у свом *Сахиху* у вези повода објаве ајета: ***И кунем се часом кад се звезде губе*** (Кур'ан, Ел-Ваки'а, 75.), од Ибн Аббаса да је рекао: „Неки су говорили: 'Истинита је била та и та звезда', па је Аллах објавио ове ајете: ***И кунем се часом кад се звезде губе... све до ајета: и уместо захвалности што вам је храна дарована – ви у њега не верујете.*** (Кур'ан, Ел-Ваки'а, 75-82.)“ Спуштање кише бива Аллаховом моћи, а створења немају никаквог уплива у томе, као што каже Узвишени:

Кажите ви Мени: воду коју пијете – да ли је ви или Ми из облака спуштамо? (Кур'ан, Ел-Ваки'а, 68-69.)

Стога, ко припише спуштање кише природним феноменима, као што су пад атмосферског притиска или клима, такав је изнео потвору и ово спада у велико многобоштво. Ако је уверења да је Аллах Тај Који спушта кишу, међутим у метафоричком смислу то приписује овим стварима, то му је забрањено и спада у мало неверство, јер је приписивање благодати неком другом мимо Аллаха попут говора: „Пала нам је киша због те и те звезде“. Ова ствар лако прелази преко језика астролога и ТВ водитеља, па муслиман о томе мора водити рачуна, а Аллах је тај који упућује.¹⁴²

¹⁴² Атмосферске, односно метеоролошке промене су од космичких закона које је Аллах дао, међутим, Он је тај који управља њима и одређује када ће пасти киша, дувати ветар или гријати Сунце. Све ове ствари могу бити узроци, али Аллах је главни узрочник и Њему припада сва захвала на благодатима. Приписивање благодати спуштања кише неком другом мимо Аллаха, у смислу да он или оно одлучује о падању кише и даје од себе ту благодат, спада у велико многобоштво. Ако би, пак, ту благодат метафорички приписао неком

Девето: Приписивање Аллахових благодати неком другом мимо Аллаху. Пре смо спомињали пропис приписивања кише положају месеца и звездама и тражења кише на основу тога, а сада ћемо говорити о пропису приписивања благодати уопштено неком другом мимо Аллаху.

Доиста, признавање Аллахове доброте и благодати и стално захваљивање на томе спада у срж веровања, јер је онај, који припише благодати неком другом мимо Ономе који му је дао – а то је Аллах – такав је порекао благодати и самим приписивањем тих благодати неком другом учинио Аллаху многобоштво. Узвишени каже: ***Они признају да је благодат од Аллаха, па је после поричу – већина њих су неверници.*** (Кур'ан, Ен-Нахл, 83.)

Неки тумачи Кур'ана о овом ајету кажу да ти људи признају да су благодати од Аллаха и да је Аллах тај који их даје, али се њихово порицање огледа у томе што сматрају да су то наследили од њихових очева, а неки од њих говоре: „Да није тог и тог човека не би било тако и тако.“ Други говоре: „Ово смо добили посредством наших божанстава“, и томе слично. Свако приписује благодати ономе кога велича, било да су то очеви, лажна божанства или неке личности, намерно заборављајући правог даваоца те благодати, а то је Аллах. Као што неки благодат сигурног путовања морем приписују ветру и виспрености морнара, па кажу: „Био је добар ветар и вешт морнар.“ Пример тога данас је оно што многи говоре приписујући долазак благодати и отклањање муке труду влада или појединцима, или напретку експерименталне науке, па

другом мимо Аллаха, уз уверење да је Аллах тај који о томе истински одлучује, онда је то забрањено и мало многобоштво. Овде се не мисли да је забрањено говорити о метеоролошким узроцима и појашњавати природне процесе и законе које је Аллах одредио и прописао, него је забрањено приписивање благодати кише неком другом мимо Аллаху. Попут благодати потомства; Аллах је тај који даје потомство, али је прописао узроке да би се та благодат остварила, иако не значи да ће свако ко подузме узроке добити благодат. (оп. прев.)

говоре: „Напредак медицине је успео победити или потпуно искоренити одређене болести“, или на пример: „Напори појединаца су успели окончати сиромаштво и незнање“, и слични говори којих се муслиман треба строго чувати и благодати једино Аллаху приписивати и Њему захваљивати на њима. А што се тиче труда појединаца или скупина, то су све узроци који некад уроде плодом а некад не, таквима треба бити захвалан за труд који уложе, али није дозвољено приписивање коначног исхода осим Аллаху Узвишеном.

Аллах у Својој Племенитој Књизи спомиње примере народа који су порицали Аллахове благодати према њима и иметак и благодати до којих су дошли приписали неком другом мимо Аллаху, сматрајући да су они то заслужили, или да су до тога дошли својим знањем, искуством и вештином. Узвишени, говорећи о човеку, каже:

Кад га обаснемо милошћу Нашом, после несреће која га задеси, он говори: "Ово сам и заслужио и ја не мислим да ће Час оживљења доћи. А ако будем Господару своје враћен, код Њега ме чека Рај." А Ми ћемо оне који нису веровали, сигурно, о оном што су радили обавестити и да искусе патњу тешку – доиста ћемо им дати. (Кур’ан, Фуссилет, 50.)

Његове речи: ***"Ово сам и заслужио"***, значе: „Ово сам стекао својим радом и ја на то полажем право.“ То је због Аллахове добротe и благодати, а не због човековог труда и способности. Аллах спомиње Каруна, којем је дао огромно благо, па је он тлачио свој народ, и док су га други саветовали и наређивали му да призна Аллахове благодати и да Му захваљује, он се узохолио и рекао: ***"Ово што имам стекао сам знањем својим, тако ја мислим."*** (Кур’ан, Ел-Касас, 78.) Тј. сматра да је до овог блага дошао својом виспреношћу, и познавањем начина зараде, а не да је то од Аллахове добротe према њему, па је скончао и био кажњен на најгори начин, тако што је Аллах њега и његов дворaц утерао у земљу, због порицања Аллахове благодати, приписивања исте неком другом и сматрања да је то

све својом снагом и способношћу стекао. Најпречи су да буду кажњени они који су данас заварани својим достигнућима, открићима и способностима које им је Аллах дао као искушење, па нису захвални на тим благодатима већ се хвале и охоле својом снагом и способношћу на Земљи и уздижу се над Аллаховим робовима. Заваран је Адов народ својом снагом пре њих, како каже Узвишени:

Ад се без икаквог основа био на Земљи узохолио. "Ко је од нас јачи?" – Говорили су. А зар нису знали да је Аллах, који их је створио, јачи од њих – а и знамења Наша су порицали. И Ми посласмо против њих, у данима несрећним, ветар леден, да бисмо им још на овоме свету дали да осете срамну патњу – а патња на оном свету биће, заиста, још срамнија – и нико им неће у помоћ притећи. (Кур'ан, Фуссилет, 15-16.)

Ево вам приче коју приповеда Посланик, мир над њим, о скупинама пре нас, које је Аллах искушао подаривши им благодати, па су неки занегирали Аллахове благодати и приписали су их наследству својих очева, па се Аллах на њих расрдио, а други су признавали Аллахове благодати и захваљивали су на њима, па је Аллах био задовољан њима. Од Ебу Хурејре се преноси да је чуо Аллаховог Посланика, мир над њим, како каже: „Била су тројица Бену-Израилћана: шугав, ћелав и слеп, па је Аллах хтео да их искуша. Послао им је анђела. Прво је дошао шугавом и упитао га: 'Шта би највише волео?' 'Да имам лепу боју и лепу кожу и да са мене нестане оно због чега ме свет сматра одвратним', одговорио је. Овај га је потрао и одвратност је са њега нестала, а добио је лепу боју и лепу кожу. Упитан је: 'Који иметак ти је најдражи?' 'Камиле.' Дата му је камила у десетом месецу трудноће, а анђео му је рекао: 'Нека ти Аллах да благослова у њој.'“ „Затим је отишао код ћелавог и упитао га: 'Шта би ти највише волео?' 'Лепу косу', одговорио је, 'и да од мене оде ово због чега ме свет сматра одвратним.' Овај га је потрао и то је од њега отишло. Добио је лепу косу. Упитао га је: 'Који

иметак ти је најдражи?' 'Говеда', одговорио је, па му је дата стеона крава. Анђео му је рекао: 'Нека ти Аллах да благослова у њој.'“ „Затим је отишао код слепога и упитао га: 'Шта би ти највише волео?' 'Да ми Аллах врати вид, па да њиме видим људе', одговорио је.“ Рекао је: „Овај га је потрао и Аллах му је вратио његов вид. Упитао га је: 'Који ти је иметак најдражи?' 'Ситна стока', одговорио је. Дата му је сајна овца. Ојањила је двоје јањад и то двоје јањад се оплодило. Тако је овај имао долину камила, овај други долину говеда, а овај трећи долину оваца.“ „Потом је анђео дошао губавцу у његовом претходном стању и облику и рекао: 'Ја сам сиромаш и путник. На овом мом путу сам све потрошио. Данас ми нико неће помоћи да стигнем до циља осим Аллага, а затим тебе. Молим те Оним Који ти је дао лепу боју, лепу кожу и иметак, да ми даш једну камилу јахалицу како бих могао на њој јахати на овом мом путовању.' Одговорио му је: 'Обавезе су многобројне.' Овај му рече: 'Као да те познајем. Зар ниси био губав па те свет сматрао одвратним, зар ниси био сиромаш па ти је Аллах дао иметак?' Овај му одговори: 'Ја сам овај иметак наследио од својих предака.' 'Ако лажеш, нека те Аллах претвори у оно што си био', рекао је анђео.“ „Затим је дошао ћелавом у облику и стању у каквом је овај некад био, па му је рекао исто што и претходном, а овај му је одговорио исто што и претходни. 'Ако лажеш, нека те Аллах претвори у оно што си био', рекао је анђео. Затим је дошао слепом у облику и стању у каквом је он некада био и рекао: 'Ја сам сиромаш и путник. На овом мом путу сам све потрошио. Данас ми нико неће помоћи да стигнем до циља осим Аллага, а затим тебе. Молим те Оним који ти је вратио вид да ми даш једну овцу како бих се њоме помогао на овом мом путовању.' Одговорио му је: 'Био сам слеп па ми је Аллах вратио вид. Узми шта хоћеш, а остави шта хоћеш. Тако ми Аллага, данас ти нећу ништа ускратити што узмеш у име Аллага.' Задржи свој иметак. Ви сте, уистину, само

стављени на кушњу. Аллах је тобом задовољан, а срдит је на твоја два друга.¹⁴³

У овом величанственом хадису је поука и порука. Прва двојица су занегирали Аллахову благодат, нису је Њему приписали и забранили су Аллахово право када је у питању њихов иметак, па се Аллах на њих расрдио и одузео им благодати. Трећи је признавао Аллахове благодати, Њему их приписивао и испунио Аллахово право, па је заслужио Аллахово задовољство и Аллах му је, због захваљивања на благодатима, оставио иметак.

Ибн Кајјим је рекао: „Захвалност је у основи признавање да је Благодаритељ благодат дао. Она (захвалност) се огледа у покорности Њему, понизности и љубави. Према томе, онај ко не призна благодат, него је буде занегирао, он се на њој није захвалио. Онај ко је спозна, али не спозна Благодаритеља, такође, неће се захвалити на њој. Онај ко спозна благодат и Благодаритеља, али је занегирао онако како то чини онај који пориче благодат дату од Благодаритеља, он ју је порекао. Онај који је спознао благодат и Благодаритеља, ко је потврди и не занегира је, али Му се не покори, не воли Га и није задовољан Њиме и оним што је од Њега, он се такође, није захвалио. Онај ко је спозна и спозна њеног Благодаритеља, ко је потврди и покори се Благодаритељу, заволи га, и буде задовољан њиме и оним што је од Њега, употреби је у покорности Њему и ономе што Он воли, то је онај који се истински на њој захваљује. Према томе, за захвалност је потребно знање срца и рад који прати то знање, а то је наклоност према Благодаритељу, љубав према Њему и покорност.“

¹⁴³ Бележе Бухари и Муслим.

Мало многобоштво

Мало многобоштво умањује тевхид (једноћу). Постоје ствари које спадају у мало многобоштво, а на које су нас упозорили Аллах и Његов Посланик, мир над њим, ради заштите веровања и очувања тевхида (једноће), јер мањкавост тевхида (једноће) може одвести у велико многобоштво. Узвишени је рекао:

Зато не приписујте Аллаху ортаке, а ви знате. (Кур'ан, Ел-Бекара, 22.)

Ибн Аббас, нека је Аллах задовољан са њима, је у коментару овог ајета рекао: „Приписивање Аллаху ортака је многобоштво, скривенији од хода мрава по црној стени у мрклој ноћи. То је да кажеш: 'Тако ми Аллага и твог и мог живота', или да кажеш: 'Да није овог пса дошли би нам лопови', или: 'Да није ове птице у кући дошли би нам лопови.' И да човек каже своме другу: 'Оно што Аллах хоће и ти.' Или: 'Да није Аллага и тог човека.' Немој у овим стварима придруживати никог, све је то многобоштво.“¹⁴⁴

Ибн Аббас, нека је Аллах задовољан са њима, нам је појаснио да ове ствари спадају у многобоштво, а мисли се на мало многобоштво. Овај ајет је општег карактера, односи се и на мало и на велико многобоштво, а Ибн Аббас нас упозорава на ове ствари, од нижег степена, а то је мало многобоштво, ка највећем степену, а то је велико многобоштво, јер ове ствари се могу чути од пуно људи, било да је незнање у питању или немар. Од ових ствари су:

1. Заклињање неким мимо Аллахом, узвишен нека је Он. То је многобоштво, како се преноси од Омера ибн Хаттаба, нека је Аллах задовољан са њима, да је Посланик, мир над њим, рекао:

¹⁴⁴ Бележи Ибн Еби Хатим.

„Ко се закуне нечим другим мимо Аллахом учинио је неверство или многобоштво.“¹⁴⁵

Што се тиче његових речи: **„учинио је неверство или многобоштво“**, постоји могућност да је ово сумња од стране преносиоца, или да ово **„или“** има значење **„и“**, па би значило да је починио и неверство и многобоштво истовремено, или да је починио неверство који је нижи од великог неверства (мало неверство), као што је ово мало многобоштво. Пуно људи данас се заклиње неким другим мимо Аллаха, попут оних који се заклињу својом чашћу, или Послаником, мир над њим, или када кажу: **„Тако ми мог и твог живота“**, и слични изрази. Навели смо да је у хадисима пренешена забрана заклињања неким или нечим другим мимо Аллахом и да то спада у неверства или многобоштво, јер заклињање нечим значи величање тога, а Онај Који се треба величати и Киме се треба заклињати је Аллах Узвишени а заклињање неким другим мимо Аллахом је многобоштво и највећи грех.

Ибн Мес'уд је рекао: **„Да се Аллахом лажно закунем драже ми је него да се закунем неким другим мимо Њега говорећи истину.“**

Познато је да је заклињање Аллахом у лажи велики грех; али многобоштво – а то је заклињање нечим другим мимо Аллахом, је веће од великог греха, макар било и мало многобоштво.

Стога је муслиману обавеза да пази да не узме овај пагански обичај. Посланик, мир над њим, је рекао: **„Ако се неко заклиње нека се заклиње Аллахом или нека ћути.“¹⁴⁶** И рекао је, мир над њим: **„Не заклињите се вашим очевима,“¹⁴⁷** и слични текстови који нам наређују да када се желимо заклињати да се задржимо на заклињање Аллахом и да се не заклињемо неким мимо Њега. Онај коме се неко закуне Аллахом мора бити

¹⁴⁵ Бележи Тирмизи.

¹⁴⁶ Бележе Бухари и Муслим.

¹⁴⁷ Бележе Бухари и Муслим.

задовољан тиме, као што каже Посланик, мир над њим: **„Ко се закуне Аллахом нека говори истину. Ако му се неко закуне Аллахом нека то прихвати. Онај ко не прихвати не поступа по Аллаховим прописима.“**¹⁴⁸

2. У мало многобоштво спадају и изрази попут „Шта је хтео Аллах и ти“. Бележи се од Кутејле да је неки Јевреј дошао Посланику, мир над њим, и рекао му: **„Ви чините многобоштво. Говорите: 'Шта је хтео Аллах и ти', и говорите: 'Тако ми Кабе.'“** Па им је Посланик, мир над њим, наредио да када хоће да се зақуну да кажу: **‘Тако ми Господара Кабе и да кажу: ‘Што је хтео Аллах, а затим ти.’“**¹⁴⁹

Преноси се од Ибн Аббаса, нека је Аллах задовољан са њима, да је неки човек дошао Веровеснику, мир над њим, и рекао: **„Што је хтео Аллах и ти“,** па му је Веровесник, мир над њим, рекао: **„Јеси ли ме Аллаху учинио супарником! Реци: ‘Оно што је Аллах хтео, Он Једини.’“**¹⁵⁰

Ова два хадиса указују на забрану говора: „Шта је хтео Аллах и ти“, и сличних говора томе, попут: „Да није Аллага и тебе“, „Нико ми не може помоћи осим Аллага и тебе“, итд., јер везник и у арапском језику указује на поистовећивање између две речи које су њиме повезане, а то је многобоштво. Стога треба користити реч „затим“, па се каже: „Шта је хтео Аллах, а затим ти“, или: „Шта је хтео Аллах, а затим тај и тај“, „Да није Аллага, а затим тебе“, „Нико ми не може помоћи осим Аллага, а затим тебе“, јер везивање речју „затим“ означава редослед, тј. да хтење роба долази након Аллаховог хтења, а не једнако са Аллаховим хтењем, као што каже Узвишени:

А ви не можете ништа хтети ако то Аллах, Господар светова, неће! (Кур’ан, Ет-Теквир, 29.)

¹⁴⁸ Бележи Ибн Маџе.

¹⁴⁹ Бележи Ахмед и Ен-Несаи.

¹⁵⁰ Бележи Ен-Несаи.

Воља роба следи Аллахову вољу, па роб, иако има своју вољу – супротно од уверења џебрија¹⁵¹ – она следи Аллахову вољу, па није у стању да жели нешто осим ако Аллах то није хтео, супротно од онога како сматрају кадере¹⁵² међу му'атезилама и други који потврђују човеку вољу која је супротна од онога што Аллах жели – нека је узвишен Аллах од онога што они говоре.

3. Од врсте многобоштва јесте и многобоштво у намерама, а то је оно што се назива скривеним многобоштвом (попут ријалука – претварања), а дели се на две врсте:

а) *Рија'*, реч која је изведена од *Ру'јетун* (*виђење*) – под чиме се подразумева приказивање својих богослужења да би их људи видели и да би хвалили онога који их чини. Разлика између *рија'а* и *сум'а* јесте што је *рија'* оно што се види од дела, попут намаза; док је *сум'а* оно што се чује, попут учења, предавања, спомињање Аллага, а у то улази и причање човека и хваљење својим делима. Узвишени каже:

Реци: "Ја сам човек као и ви, мени се објављује да је ваш Бог - један Бог. Па ко се нада сусрету са Господаром својим, нека чини добра дела и нека у богослужењу Господару своме никога не придружује." (Кур'ан, Ел-Кехф, 110.)

Учењак Ибн Кајјим је о овом ајету рекао: „Као што је Аллах Један, нема божанства мимо Њега, исто тако се богослужење треба упућивати само њему и Он нема судруга. Исто као што једино Он поседује својство *улухијјета*, обавезно је да се само Њему упућује *убудијјет*. Добро дело је оно које је

¹⁵¹ Џебре, секта која каже да је човек присиљен на своја дела, одвојивши од човека његово хтење, дела и одабир, сматрајући његово деловање нужним, па су занегирали мудрост и смисао Аллаховог деловања.

¹⁵² Кадерија има две фракције: Екстремне кадере, а то су њихови зачетници, које су занегирале Аллахово знање и писање кадера, сматрајући да све што се деси је ново, да Аллах зна тек кад се деси. Блажи од првих су му'тезиле, које су занегирале Аллахово хтење и стварање дела, већ сматрају да човек сам ствара дела.

чисто од претварања и у складу са суннетом (Посланиковом, мир над њим, праксом).“

Аллах је строго запретио онима који се претварају, па је рекао:

Па тешко клањачима, онима који су немарни према своје намазу (прописаној молитви), који се само људима показују и чак потреништине које се на посудбу дају они не дају! (Кур'ан, Ел-Ма'ун, 4-7.)

Аллах нас је обавестио да је претварање својство лицемера, па је рекао:

Лицемери мисле да ће Аллаха преварити, и Он ће их за варање њихово казнити. Када устају да молитву обаве, лењо се дижу, и само зато да би се показали пред светом, а Аллаха готово да и не спомену. (Кур'ан, Ен-Ниса, 142.)

Од Ебу Хурејре се преноси предаја да је Аллах Узвишени казао: „Мени најмање треба придруживање у односу на све ортаке. Ко уради дело у коме ми неког придружи, Ја остављам и њега и онога кога Ми је придружио.“¹⁵³ Ово значи: онај који циља да својим делом задовољи неког од створења, оставио сам њега и онога кога ми је придружио, а у другој верзији стоји: „Ја се њега одричем и он припада ономе кога Ми је придружио.“¹⁵⁴

Ибн Рецеб, Аллах му се смиловао, је рекао: „Знај да дела која човек чини у име неког другог мимо Аллаха има више врста. Некад је то чисто претварање, као што је било стање лицемера, као што каже Узвишени:

Када устају да молитву обаве, лењо се дижу, и само зато да би се показали пред светом... (Кур'ан, Ен-Ниса, 142.)

Ово чисто претварање тешко може да се деси правом вернику у фарз-намазу (обавезној прописаној молитви) и посту, а

¹⁵³ Бележи Муслим.

¹⁵⁴ Бележи Ибн Маџе.

можда се деси приликом зеката (милостиње), обавезног хаџа и других видљивих дела, или дела чија се корист односи на друге. Искреност у овим делима је тешко постићи. Ово дело (које није искрено у име Аллаха) муслиман не сумња да је ништавно и да његов починилац заслужује Аллахову срибу и казну. Понекад дело буде у име Аллаха и буде пропраћено претварањем. Уколико претварање буде присутно у самом почетку, веродостојни текстови нам указују на неисправност дела (...) Ако је дело у старту ради Аллаха, а затим му дође намера претварања, па уколико је то мисао која му на ум падне па је он одбаци, онда му неће нашкодити, без разилажења. Уколико та мисао са њим остане, да ли ће поништити дело или не и да ли ће бити награђен за почетну намеру? Око тога постоји разилажење код учењака првих генерација које су навели учењак Ахмед и Ибн Џерир. Они су одабрали мишљење да његово дело тиме неће бити поништено и да ће бити награђен на основу своје првобитне намере. То се преноси од Ел-Хасана и других.“

Стога чувајте ваша дела од многобоштво више него што се чувате ваших непријатеља и више него што ваш иметак чувате од крађе, јер је многобоштво опасност велика.

б) Намера човека да својим делима постигне овај свет. Ово је једна од врста многобоштва у намери. Аллах, у Својој Књизи, и Његов Посланик, мир над њим, у свом суннету (пракси) су нас упозорили на ову врсту многобоштва, а то је да човек неким од дела, којима се жели Аллахово лице, жели постићи овосветска добра. Ово је многобоштво који негира потпуни тевхид (једноћу) и упропаштава дело. Узвишени каже:

Онима који желе живот на овоме свету и лепоте његове – Ми ћемо дати плодове труда њихових и неће им се у њему ништа прикратити. Њих ће на ономе свету само ватра пећи; тамо неће имати никакве награде за оно што су на Земљи радили и биће узалудно све што су учинили. (Кур’ан, Худ, 15-16.)

Значење ова два ајета јесте да онај који својим делом намерава постићи само овосветске користи, Аллах ће му дати плодове његовог труда на овом свету, са здрављем и радошћу у

иметку, породици и деци, и ово је везано за хтење, као што каже Узвишени у другом ајету: **Ми му брзо дајемо шта хоћемо и коме хоћемо...** (Кур'ан, Ел-Исра, 18.) Овакве на ономе свету чека само ватра, јер нису радили оно што ће их од ње избавити и јер су им дела за онај свет пропала и неће имати награду за њих, јер нису тим делима желели оносветску награду.

Катаде је рекао: „Онај коме овај свет буде једина брига и намера, Аллах ће га наградити за његова добра дела на овом свету, затим на Будућем свету неће имати добро дело за које ће бити награђен. Што се верника тиче, он ће бити награђен за своја добра дела и на овом свету и на Будућем.“

Учењак Мухамед ибн Абдулвеххаб је рекао: „Од првих генерација се спомиње да је ајет својим значењем обухватио неколико врста од онога што људи чине, а да људи не знају значење тога, то су:

- Добро дело које многи чине, а којим се жели Аллахово лице, попут: садаке (милостиње), намаза (прописане молитве), спајања родбинских веза, добротинства према људима, клоњења неправде и слично. То су дела која човек чини или којих се клони, искрено ради Аллаха, али не жели награду за та дела на Будућем свету, већ жели да га Аллах награди за њих, тако што ће му сачувати иметак и напредак, или родбину и укућане, или да му продужи благодати, и он тим делом не тражи Рај и избављење од ватре. Овакав ће бити награђен за своја дела на овом свету, а на Будућем неће имати никаквог удела. Ово је врста коју је споменуо Ибн Аббас, нека је Аллах задовољан са њим.

- Друга врста је жешћа и опаснија од прве. Ову врсту спомиње Муцахид, коментаришући ајет, каже да је објављен по питању добрих дела која човек чини желећи тиме претварање пред људима, а не награду на Будућем свету.

- Трећа врста су добра дела којим човек има за циљ стицање иметка, као на пример: да обави хаџ ради узимања иметка, или да учини хиџру (исељење) ради овосветске користи или ради жене коју ће да ожени, или да се бори ради плена, а ова врста је споменута у тумачењу ајета, као и онај који учи ради

подучавања породице, ради плате или положаја, или се подучи Кур'ану и редовно обавља намаз (прописану молитву) ради упошљења у џамији, као што је данас пуно заступљено.

- Четврта врста су дела покорности која човек ради искрено Аллаха ради, и у којима му никог не придружује, али чини неко дело неверства које га изводи из оквира Ислама. Попут хришћана и Јевреја, када обожавају Аллаха, удељују, или poste, тражећи тиме Аллахово задовољство и онај свет, и попут многих из ове заједнице, који при себи имају неверства или многобоштво који их у потпуности изводи из Ислама. Они чине дела покорности искрено Аллаха ради, желећи награду од Њега на ономе свету, али раде дела која их изводе из Ислама и спречавају прихватање њихових дела код Аллаха. Ова врста је споменута у вези са овим ајетом, а преноси се од Енеса ибн Малика и других, и прве генерације су се бојале ње.

Ова два ајета обухватају све четири ове врсте, јер су уопштеног карактера. Ствар је озбиљна па је муслиману обавезно да се припази да оносветским делима не тражи овосветску користи. Онај коме је овај свет циљ и коме су за њега везане све амбиције, постаје роб овог света. Како се преноси од Ебу Хурејре да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: **„Пропао је онај који робује динару, дирхему, брокату, свили и кадифи, који, ако му се шта да задовољан је, а ако му се не да, љути се. Нека буде упропаштен и уназађен. Када га убоде бодљика, не могао је извадити клештима...“**¹⁵⁵

Лезичко значење речи *me'use* (пропао је) која је употребљена јесте „пао је“, а жели се рећи да је упропаштен. Назван је робом ових ствари због тога што су оне циљ његових дела. Стога, сваки онај који своје намере усмери ка нечему другом мимо Аллаху приписао му је судруга у робовању, као што је случај многих људи. Онај коме циљ и брига буде овај свет, против њега моли Посланик, мир над њим, и каже да је пропао,

¹⁵⁵ Бележи Бухари.

уназађен и да је немоћан извадити трн из свог тела када га убоде. Неминовно је да ће сваки онај, који буде описан овим погрдним својствима, наћи код себе трагове ових клетви и снаћи ће га оно што ће наудити и његовом овосветском животу и Будућем.

Учењак Ибн Тејмије је рекао: „Тако га је Веровесник, мир над њим, назвао робом динара, дирхема, кадифе и свиле и рекао је оно што у себи садржи проклињање у смислу изјавне реченице, а то су његове речи: 'Нека буде упропаштен и уназађен. Када га убоде бодљика, не могао је извадити клештима'. Овакво је стање онога, кога када задеси зло, из њега се не избавља нити спашава, јер је упропаштен и уназађен, па нити је постигао жељено, нити се ослободио нежељеног. Овакво је стање онога који обожава иметак. Он је описан да, када му се да, бива задовољан, а када му се ускрати он се разљути, као што каже Узвишени:

Има их који ти приговарају због расподеле зеката (милостиње). Ако им се из њега да, задовоље се, а ако им се не да, одједном се разљуте. (Кур'ан, Ет-Тевбе, 58.)

Тако је њихово задовољство због неког другог мимо Аллаха, а и срџба исто тако. Овакво је стање онога ко жуди за вођством и угледом, или томе слично од прохтева његове душе. Ако му се оствари, он буде задовољан, а ако се не деси, он се разљути. Ово је обожаватељ својих пожуда и он је њихов роб. Дакле, робовање и обожавање су у ствари робовање срца и његово обожавање, па све оно што је потчинило и поробило срце, оно је томе роб, да би у наставку рекао: „Овакво је стање онога ко тражи иметак, он га потчини и пороби. Ово можемо поделити на две врсте:

- Прва врста је оно за чиме је човек у потреби, као што је у потреби за храном, пићем, браком, станом и томе слично. Ове ствари човек тражи од Аллаха и нада се да ће од Њега и добити. За њега је иметак којег троши за своје потребе као што је и магарац којег јаше и простирке на којима седи, без тога да га то потчини па да постане шкрт.

- Друго је оно за чиме човек није у потреби. Човеково срце не треба за то да буде везано. Када му се срце веже за те ствари, онда он постаје њихов роб, и бива ослоњен на неког другог мимо Аллаха, тако да код њега неће остати бит и суштина робовања Аллаху, нити бит и суштина ослањања на Аллаха, већ ће при себи имати део робовања неком другом мимо Аллаху и део ослањања на неког другог мимо Аллаха. На оваквог се пре свега односе Посланикове, мир над њим, речи: **'Пропао је онај који робује динару, дирхему, брокату, свили и кадифи...'** Овакав је роб овим стварима, макар их тражио од Аллаха, јер ако му их Аллах да он бива задовољан, а ако му их ускрати он се разљути. Аллахов роб је уистину онај који бива задовољан оним чиме је Аллах задовољан и којег срди оно што Аллаха срди, а воли оно што воле Аллах и Његов Посланик и мрзи оно што мрзе Аллах и Његов Посланик, мир над њим, он пријатељује са Аллаховим пријатељима, а непријатељује са Аллаховим непријатељима. Овакав је употпунио своје веровање.“

Ја кажем да су робови иметка данашњице они који ступају у забрањена пословања и прљаву зараду, све због љубави према материји. Такви су они који послују са каматом, преко банака и других система, затим они који узимају иметак преко мита и коцке, или путем варања у пословању и насилно приликом парницења. Они знају да су овакве зараде забрањене, али их је љубав према иметку заслепила и учинила их његовим робовима, па су га почели тражити на сваки могући начин. Аллаха молимо да нас и све муслимане сачува похлепе, слеђења страсти и умишљености.

1. Псовање времена и томе слично. Настављамо са појашњавањем ствари које су се усталиле код многих људи, а које умањују тевхид (једноћу) и нарушавају веровање. Од тих ствари је и псовање времена, ветра и слично, чиме људи грде створења за нешто чиме она не управљају, па њихово грђење у ствари бива упућено Узвишеном Аллаху, јер је Он Створитељ Који свиме Управља. Аллах је о многобошцима рекао:

"Постоји само наш живот земаљски, живимо и умиремо, једино нас време уништи" – говоре они. А они о томе заиста ништа не знају, они само нагађају. (Кур'ан, Ел-Цасије, 24.)

Порицали су проживљење говорећи: **"Постоји само наш живот земаљски"**, у којем смо тренутно и не постоји други, **живимо и умиремо**, тј. један народ умре, а други живи, што спада у порицање Створитеља, Управитеља и везивање свих догађаја за природу. Због тога су говорили: **једино нас време уништи**, тј. дани и ноћи су ти који чине да нестajeмо, па су усмрћивање приписали времену у погрдном смислу. Овај њихов говор је произишао из незнања и нагађања, а не из доказа, јер докази одбијају овакав говор и поништавају га. Зато им је Аллах овако одговорио: **А они о томе заиста ништа не знају, они само нагађају.** Сваки говор који није заснован на знању и доказу ништаван је и одбацује се.

Сви докази упућују на то да све што се креће у космосу мора имати Мудрог Свемогућег Управитеља, а то је Аллах Узвишени. Стога, сваки онај који псује време и приписује му догађаје, такав је потпао под опис мушрика и *дехријјун*¹⁵⁶ макар и не делио њихово уверење у основи.

У сва Сахиха (најпознатије две хадиске збирке), као и у другим збиркама, забележен је хадис од Ебу Хурејре који преноси да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: **„Узвишени Аллах је рекао: 'Син Адамов ме вређа. Он псује време, а Ја сам време, Ја сам Тај Који мења дан и доћ.'“** У другој верзији стоји: **„Немојте псовати време, јер је Аллах, уистину, време.“**¹⁵⁷

Овај хадис указује на то да онај који псује и грди време у ствари псује и грди Аллага Узвишеног, јер је псовка упућена

¹⁵⁶ То су они који верују да је све време створило, о којима нас Кур'ан обавештава да говоре: **Постоји само наш живот земаљски, живимо и умиремо, једино нас време уништи.** – говоре они. А они о томе заиста ништа не знају, они само нагађају. (Кур'ан, Цасије, 24.)

¹⁵⁷ Бележи Бухари.

Онеме Који управља догађајима, Који је Њихов узрочник и Створитељ. Време је само прилика, стање и створење Управитеља, оно не управља ничим, па је због тога Узвишени рекао: „... а **Ја сам време, Ја сам Тај Који мења дан и доћ.**“ Његове речи: „**Ја сам Тај Који мења дан и доћ**“, појашњавају његов претходни говор: „**Ја сам време.**“ Такође, Његове речи: „**јер је Аллах, уистину, време**“, значе да је Аллах тај који управља временом и другим стварима, па онај који псује време, у ствари псује Онога који га је створио, а то је Аллах, Узвишени и Свети. Прве генерације су говориле да су предисламски Арапи имали обичај грдити и псовати време приликом непогода, па када би их задесила каква невоља говорили би: „Задесила их је несрећна судбина и уништило их је време.“ Па би времену приписивали те радње и псовали би га, а Аллах је Узрочник тих ствари. Према томе, приписивање непогода које би их задесиле времену, они би на тај начин вређали Аллаха Узвишени јер је Аллах истински узрочник тога.

Учењак Абдуррахман ибн Хасан је рекао: „Ибн Хазм¹⁵⁸ и они који су га следили од захиријског (буквалистичког) правца су погрешили када су „време“ убројали у једно од Аллахових лепих имена, узимајући спољашње значење хадиса. Значење овога је појашњено у наставку хадиса: „**Ја сам Тај Који мења дан и ноћ.**“ Управљање Узвишеног временом и Његово смењивање дана и ноћи је оно што неки људи воле, а други презиру. Оно што приличи муслиману јесте да се клони таквих и сличних израза, иако верује да је Аллах Тај Који управља, међутим, клониће се тих ствари да се не би поистовећивао са неверницима, да би сачувао своје веровање и због лепог опхођења према Узвишеном Аллаху.“

¹⁵⁸ Ебу Мухаммад 'Али ибн Ахмад ибн Са'ид ибн Њазм; такође познат и као Ел-Андалуси Ез-Захири, умро 456. по Хиџри, је био андалузијски учењак, великан Ислама, интелектуалац, психолог, историчар и правник, рођен у Кордоби (данашња Шпанија). Био је водећи заговорник Захири (буквалистичке) школе исламског мишљења, аутор је 400 радова, од којих је само 40 преживело до сада.

У псовање времена спада и псовање ветра, чија је забрана пренешена у хадису којег бележи Тирмизи, оценивши га веродостојним, а који је од Убејја ибн Ка'ба да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: „**Немојте псовати ветар. Када видите нешто што не волите реците: 'Аллаху, молимо Те за добро од овог ветра, за најбоље што он у себи носи, најбоље што му је наређено, а утичемо Ти се од зла овог ветра и зла које је у њему и зла које му је наређено.'**“

То је због тога што ветар дува Аллаховом наредбом и контролом, јер је Он Тај Који га је створио и који њиме управља, па псовање њега значи псовање његовог узрочника, а то је Аллах, о чему је говор претходио код псовања времена. Псовање времена и ветра се враћа на Створитеља који управља овим створењима, зато их је Веровесник, мир над њим, упутио да када виде нешто што не воле од пропратних ствари ветра, да се окрену његовом Створитељу и Ономе који га је потчинио и да моле за најбоље што ветар поседује и што у себи има, а да се утечу од његовог зла и зла које је у њему. Према томе, благодат се добија само уз покорност и захвалу Аллаху, а недаће се отклањају само тражењем уточишта од њих код Узвишеног Аллаха.

Псовање ових створења повлачи за собом многе штете: Ко их псује, он псује ствари које нису одговорне, јер су оне потчињена створења; псовање ових ствари у себи садржи многобоштво, јер онај ко их псује сматра да оне доносе корист или штету мимо Аллаха; псовање ових ствари се враћа на псовање Онога ко њима управља, а то је Аллах. Ко приликом дувања ветра каже оно на шта нас је упутио Веровесник, мир над њим, рекавши: „**Када видите нешто што не волите реците: 'Аллаху, молимо Те за добро од овог ветра, за најбоље што он у себи носи, најбоље што му је наређено, а утичемо Ти се од зла овог ветра и зла које је у њему и зла које му је наређено'**“ Такав је уточиште нашао код Аллаха, Створитеља и Управитеља ветра. Ово је тевхид (једноћа) и исправно веровање које је супротно паганском. Тако се муслиман треба увек опходити према догађајима, треба знати да они долазе од њиховог Створитеља, и од Њега треба тражити добро које они носе и заштиту од зла које носе, а не да кривицу на њих сваљује и да их

псује, тумачећи ствари на неисправан начин. Верник треба да зна да све што га је снашло од немилих догађаја да је дошло Аллаховим одређењем и да је то због његових греха, као што каже Узвишени:

Какво год вас искушење задеси, то је због грехова које сте зарадили, а Он многе и опрости. (Кур'ан, Еш-Шура, 20.)

Аллах је Тај који ветрове шаље, па они облаке терају... (Кур'ан, Ер-Рум, 48.)

А у овим данима Ми дајемо победу сад једнима, а сад другима... (Кур'ан, Али-'Имран, 140.)

Он чини да ноћ и дан наизменице наступају и у томе је, доиста, поука за оне који памети имају. (Кур'ан, Ен-Нур, 44.)

Дакле, сви су догађаји од Аллаха, па Му треба захваљивати у свакој ситуацији, у благостању и несрећи, и треба имати лепо мишљење о Њему, Њему се кајати и хрлити, као што каже Узвишени:

... и у добру и у злу смо их проверавали да би се опаметили. (Кур'ан, Ел-Е'араф, 168.)

И Ми смо фараонов народ гладним годинама и неродицом казнили, да би се опаметили. (Кур'ан, Ел-Е'араф, 130.)

Овако бива исправно тумачење и прихватање догађаја. Верник зна да је оно што га је снашло због његових греха, зато кори своју душу, а не време и ветар, затим се каје Аллаху. Неверник, велики грешник или незналица криви ова створења, он не води самообрачун нити се каје због греха. Пример таквог је песник који каже: *О време, тешко теби, никога ми ниси поштедео. Ти си зао родитељ који прождире чељад своју.*

Други каже: *Проклето да је време, свака његова ружна страна маску има.*

Да нас Аллах сачува и да нам подари да разумемо веру.

2. Говор „да сам урадио тако и тако, било би тако и тако“, у одређеним ситуацијама.

Има речи које се не смеју изговарати јер умањују веровање, а пренешене су забране везане за њих. Такав је пример говора: „Да сам...“, а то бива када човек западне у нежељену ситуацију или га погоди каква невоља. У таквим ситуацијама човек не треба говорити: „Да сам урадио овако, не би ми се ово десило“, или: „Да нисам овако урадио, не би се то десило.“ То је зато што се на такав начин исказује недостатак стрпљења, и жаљење за нечим што је прошло, а чији је исход било немогуће знати. Такође, кроз овакав говор се осећа слабост веровања у одредбу, и овакав говор садржи у себи прекоравање душе и њено препуштање ђаволским дошаптавањима и бригаама.

Када га погоди каква несрећа човек се треба предати одредби и стрпљењу при ономе што га је снашло, уз подузимање узрока који ће му донети добро и сачувати га зла, и да након тога не осећа жаљење.

Аллах је укорио оне који су овако говорили приликом несреће која је погодила муслимане на Ухуду. Када је муслимане на Ухуду снашла несрећа, неки лицемери су рекли:

"Да смо се за било шта питали", говоре они, "не бисмо овде изгинули." (Кур'ан, Али-'Имран, 154.) Супростављајући се на тај начин одредби и критикујући Веровесника, мир над њим, и муслимане што су изашли да сретну непријатеља. Аллах им је одговорио:

Реци: "И да сте у кућама својим били, опет би они којима је суђено да погину на места погибије своје изишли..." (Кур'ан, Али-'Имран, 154.) Тј. ово је ствар која је већ одређена од Аллаха и која се морала десити, и није је могао спречити останак у кућама и чување.

Говор „да сам урадио тако и тако...“ након несреће не доноси осим бол, тугу, јадиковање и клонулост. Такође има негативан утицај на веровање који се осликава кроз препуштање Аллаховој одредби.

Узвишени спомиње и други говор који је везан за лицемере:

Онима који се нису борили, а о браћи својој су говорили: "Да су нас послушали, не би изгинули." (Кур'ан, Али-'Имран, 168.)

Ово је такође један од говора лицемера на дан Ухуда. Преноси се да се Абдуллах ибн Убејј супротстављао одредби говорећи: „Да су послушали наше савете да остану и не излазе пред непријатеља не би погинули са онима који су погинули“, па му је Аллах одговорио:

Реци: "Па ви смрт избегните, ако истину говорите!" (Кур'ан, Али-'Имран, 168.) Тј. ако ће вас останак и неизлажење пред непријатељем сачувати од погибије или смрти, онда не бисте умирали, а смрт ће вам неминовно доћи ма на којем месту били, па је одагнајте од вас ако је истина да ће се онај који вас послуша спасити погибије.

Учењак Ибн Тејмије када говори о овим речима које је Ибн Убејј рекао каже да је, када је одустао од борбе на Ухуду, рекао: „Одбацио је (Посланик, мир над њим) моје и његово мишљење, а узео је мишљење деце“, па је са њим одустао велики број оних који пре тога нису били лицемери, који су били муслимани. Они су при себи имали светло веровања и Аллах је дао да буду пример, јер да су умрли пре искушења и дела скривеног лицемерства умрли би на Исламу. Они нису били истински верници који су при искушењу остали чврсти, нити су били од лицемера који су се при искушењу одметнули од веровања.“

Из овога се види да је изговарање речи: „Да смо урадили тако и тако не би се то десило“, од особина лицемера који не верују у кадер. Стога се верник мора клонити оваквих речи када га погоди искушење или недаћа, и окренути се лепом говору пуном задовољства оним што је Аллах одредио, стрпљивости и самообрачуна. То су изрази на које нас је упутио Аллахов Посланик, мир над њим, у хадису од Ебу Хурејре, да је Веровесник, мир над њим, рекао: „**Јак верник је бољи и дражи**

Аллаху од слабог верника, а у сваком од њих је добро. Стреми ка ономе што ти користи, тражи помоћ од Аллаха и не буди лењ у томе. Ако ти се нешто деси, не реци: 'Да сам урадио тако и тако, било би тако и тако', већ реци: 'Аллах је одредио и оно што је хтио урадио.' Доиста говор: 'Да сам урадио тако', отвара ђаволје деловање.¹⁵⁹

Веровесник, мир над њим, нас је усмерио ка чињењу узрока који нам користе у нашој вери, и од чега ћемо имати користи на ономе свету, од ствари које је Аллах прописао и учинио их узроцима, па неки могу бити ваџиб (обавезни), неки мустехаб (похвални), а неки мубах (дозвољени). Човек ће подузимати узроке и тражити помоћ и потпору од Аллаха, како би му се ти узроци остварили и били му од користи. Јер Аллах је тај који је дао узроке, а подузимање узрока и истовремено ослањање на Аллаха је тевхид (исправно веровање у једноћу). Затим је (Посланик, мир над њим) забранио лењости, а то је остављање узрока који користе, што је супротно стремљењу ка корисном. Када човек стреми ка ономе што користи и залаже се подузимајући узроке, па му се деси супротно од онога што је желео, или га снађе оно што не воли, не треба говорити: „Да сам урадио тако и тако, било би тако и тако“, јер ове речи ништа не користе, већ отварају ђаволски посао и изазивају жаљење и прекоравање судбине, а то поништава стрпљивост и задовољство. Стрпљивост је обавеза, а веровање у одредбу је строга обавеза. Веровесник, мир над њим, нас је упутио на говор који користи и који у себи садржи веровање у одредбу, а то је да човек каже: „Аллах је одредио и оно што је хтео урадио“, јер се оно што је Аллах одредио мора десити, а препуштање томе и прихватање тога је обавеза. Аллах ради оно што жели, а његово деловање произилази из савршене мудрости.

Учењак Ибн Кајјим је рекао: „Два су стања људи када их мимоиђе оно чему су се надали да ће да се деси:

¹⁵⁹ Бележи Муслим.

- Стање безнађа, што је ђавоље дело, па га безнађе и очај наводе да говори: 'Да сам урадио тако и тако', од чега нема користи већ то отвара врата прекора и жаљења.

- Друго стање је гледање у оно што га је мимоишло и сагледавање ситуације, и запажање да оно што је прошло, да је било одређено, не би га мимоишло и не би га нико надвладао.

Веровесник, мир над њим, нас је упутио на оно што нам користи у случају остварења жељеног и у случају његовог неостваривања, а забранио нам је да говоримо: „Да сам урадио тако и тако.“ Он нас је обавестио да те речи отварају ђавоље деловање, јер са собом носе жаљење за прошлим, бригу, тугу и прекораване одредбе, што је грех и ђавољи посао. Овакав говор није забрањен сам по себи, већ је то због ствари које иду уз њега, а налазе се у срцу и које нарушавају потпуно веровање и отварају врата ђаволу. Ако би неко казао да је Посланик, мир над њим, изговорио овакве речи када је наредио асхабима (друговима) да хаџ, који су били онемогућени обавити, замене умром, а он сам то није урадио јер је са собом повео курбан (овцу), рећи ћемо да је његов, мир над њим, говор: „**Да сам знао оно што сад знам, не бих повео курбан са собом...**“, који је у тој ситуацији казао, само обавештење о ономе што би учинио у будуће, а не супротстављање одредби. Он обавештава асхабе (другове) да ако би обукао ихраме (посебна одећа богослужења) за хаџ убудуће, не би водио курбан са собом већ би обукао ихраме за умру, а то је рекао да би орасположио њихова срца, када их је видео да су застали код извршења његове наредбе. Овакав говор није забрањен, он је обавештење о ономе што би урадио ако би се то десило у будућности, и нема разилажења око дозволе тога. Оно што је забрањено је супротстављање одредби, а Аллах најбоље зна. Овај хадис кога преноси Ебу Хурејре, а без кога се не може, у себи садржи потврђивање одредбе, потврђивање самообрачуна и успоставу робовања.

Учењак Ибн Тејмије је о значењу овог хадиса рекао: „Немој клонути у извршавању наређеног и немој очајавати због судбине која те погоди.“

Сабур (стрпљење) и његов значај у веровању

Говорили смо о забрани везаној за речи: „Да сам урадио тако и тако, било би тако и тако“, када човека задеси несрећа и рекли смо да је обавеза да човек буде стрпљив и да се преиспитује.

Учењак Ахмед је рекао: „Аллах је споменуо стрпљење на деведесет места у Својој Књизи.“

У веродостојном хадису, којег бележе Ахмед и Муслим, стоји: **„Сабур је светло.“**

Омер је рекао: „Најлепши наш живот смо остварили са стрпљењем.“¹⁶⁰

Алија је рекао: „Стрпљење је за веровање као што је глава за тело“, затим је повисио глас и рекао: „Уистину нема веровања онај који нема стрпљења!“

Бухарија и Муслим бележе предају: **„Ником није дат бољи и већи поклон од стрпљивости.“**

Сабур је изведеница од глагола „сабера“, што значи спречити и забранити, па је то спречавање или суздржавање душе од очајавања, суздржавање језика од жаљења и срџбе и суздржавање руку од ударања по лицу и цепања одеће (када умре вољена особа). Постоје три врсте стрпљења:

- Стрпљивост у чињењу дела која је Аллах наредио.
- Стрпљивост у клоњењу онога што је Аллах забранио.

¹⁶⁰ Бележи Бухари.

- Стрпљивост при несрећама које је Аллах одредио.

Узвишени Аллах је рекао:

Никаква невоља се без Аллахове воље не догоди, а Он ће срце онога који у Аллаху верује упутити – Аллах све добро зна.
(Кур'ан, Ет-Тегабун, 11.)

Његов говор: ***без Аллахове воље***, значи без Његовог одређења и хтења.

Везано за део ајета: ***А Он ће срце онога који у Аллаху верује упутити***, Алкаме је рекао: „То је онај човек којег је задесила невоља и он зна да је од Аллаху, па буде задовољан и покори се.“

Други су рекли да се ајет односи на човека којег је задесила недаћа и који буде свестан да је она Аллаховим одређењем, затим се стрпи, надајући се награди од Аллаху и преда се Аллаховој одредби, Аллах ће упутити његово срце и оно што га је мимоишло од овосветских добра надокнадиће упутом у срцу, чврстим и искреним уверењем, а можда ће му оно што му је узето заменити другим.

Се'ид ибн Џубејр је рекао: „***А Он ће срце онога који у Аллаху верује упутити***, значи да ће се присетити и рећи: 'Сви смо Аллахови и Њему се враћамо.'“

У овом племенитом ајету је доказ да су дела део веровања, да је стрпљење узрок упуте срца, да је вернику потребна стрпљивост у свакој ситуацији. Стрпљење му је потребно са његовом душом пред Аллаховим наредбама и забранама, како би своју душу приморао на чврсто придржавање. Стрпљивост му је потребна у позивању ка Аллаху и ономе што га снађе од потешкоћа и узнемиравања на том путу. Узвишени каже:

На пут Господара свога мудро и лепим саветом позивај и са њима на најлепши начин расправљај! Господар твој зна

оне који су залутали са пута Његовог, и Он зна оне који су на Правоме путу. (Кур'ан, Ен-Нахл, 125.) Све до ајета:

Стрпљив буди! Али, стрпљив ћеш бити само уз Аллахову помоћ. (Кур'ан, Ен-Нахл, 127.)

Стрпљење је потребно приликом наређивања на добро и одвраћања од зла, због непријатности које те задесе од људи на том путу. Узвишени Аллах каже да је мудри Локман казао:

О синко мој, обављај молитву и тражи да се чине добра дела, а одвраћај од лоших и стрпљиво подноси оно што те задеси – дужност је тако поступити. (Кур'ан, Локман, 17.)

Вернику је потребна стрпљивост пред искушењима која му се испрече, знајући да је то од Аллаха, те мора бити задовољан, покоравати се и суздржавати се од очајања и незадовољства који се често знају испољити језиком или рукама.

Ово је срж веровања, јер је веровање у одредбу један од шест темеља веровања, а његов плод је стрпљење на несрећама. Стога, ко се не стрпи на искушењима то је знак недостатка овог темеља или његове слабости, па ће сходно томе и подносити искушења у очају и незадовољству.

Од Веровесника, мир над њим, се преноси да је ово неверство и да уништава исламско веровање. Преноси се од Ебу Хурејре да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: „**Две су ствари присутне код људи и они их сматрају неверством: вређање због порекла и нарицање за умрлим.**“¹⁶¹

Ово су две карактеристике неверства, јер спадају у дела предисламског доба. Међутим, онај који почини овај део неверства не бива попутним неверником. Постоји разлика између неверства са одређеним чланом, као што је у речима Посланика, мир над њим: „**Граница између човека и неверстваа или**

¹⁶¹ Бележи Муслим.

многобоштва је остављање намаза (прописане молитве),¹⁶² и неверстваа без одређеног члана, као што је случај у хадису који је забележен у оба *Сахиха*: **„Није од нас ко удара по образима, цепа прорезе (на кошуљи) и дозива позивом предисламског доба.“** Ибн Кајјим је рекао да је **„и дозива позивом предисламског доба“**, дозивање на племенској или националној основи, попут фанатичне пристрасности мезхебу (правној школи), групацијама и вођама, давање предности једним над другима, позивајући у то, пријатељујући и непријатељујући на тим основама; све ово спада у позив предисламског доба.“

Аллах даје недаће Својим робовима из великих мудрости: преко њих им прикрива грехе, као што је пренешено у хадису од Енеса да је Веровесник, мир над њим, рекао: **„Када Аллах Своме робу хоће добро, убрза му казну на овом свету, а када Своме робу хоће зло, Он га остави са његовим гресима тако да са њима дође на Судњи дан.“**¹⁶³

Учењак Ибн Тејмије је рекао: „Невоље су благодати јер оне отклањају грехе, позивају у стрпљење, па човек бива награђен за њих. Оне изискују враћање Аллаху и понизност Њему, а окретање од створења и друге огромне користи. Самим искушењем Аллах опрашта грехе и погрешке, а то је највећа благодат. Искушења су милост и благодат према створењима уопштено, осим ако човек њеним узроком упадне у преступе који су гори од оних у којима је био пре, па искушења за њега буду зло са аспекта утицаја на његову веру.

Јер има људи који ако буду искушани сиромаштвом, или болешћу, или болом, задеси их безнађе, лицемерство, болест срца, очито неверство, и напуштање неких обавеза и чињење неких греха, што је неминовно штетно његовој вери. За оваквог је непостојање невоље било боље са аспекта последица искушења, а не са аспекта самог искушења, као што искушење ономе који се

¹⁶² Бележи Муслим.

¹⁶³ Хадис бележи Тирмизи, а Хаким га је оценио добрим.

стрпи и буде покоран учини да због њега заслужи награду, па му буде благодат са стране верског аспекта. Самим тим што је искушење дело Господара Силног и Племенитог, оно је милост према човеку, и Аллаху на њој треба захваљивати. Онај који буде искушан и при томе му буде подарено стрпљење, то стрпљење му бива благодат у погледу његове вере, поред тога што након искупљења греха постигне милост, заслужиће и хваљење од његова Господара. Узвишени каже:

Њих чека опрост од Господара њиховог и милост; они су на Правом путу! (Кур’ан, Ел-Бекара, 157.)

Њих чека опрост греха, повећавање степена у Рају, па ко буде дошао са стрпљењем које је обавезно, достићи ће горе наведено.“

Божанска мудрост у давању недаћа је искушавање људи ко ће се стрпити на њима и бити задовољан, а ко ће очајавати и срдити се, како каже Веровесник, мир над њим: „Доиста је величина награде према величини искушења. Када Аллах заволи неки народ Он га искуша, па ко буде задовољан заслужиће задовољство, а ко се срди заслужиће срџбу.“¹⁶⁴

Задовољство је да човек свој случај препусти Аллаху, да има лепо мишљење о Њему и да за то очекује награду.

Срџба је презирање нечега и незадовољство тиме. Па онај који се срди на Аллаха због онога што је Он одредио, такав је заслужио срџбу од Аллаха.

У хадису се спомиње да је награда сходно врсти дела. У њему се потврђује Аллахово задовољство, онако како то Њему доликује, као што је случај и са осталим својствима. У њему је појашњење мудрости давања невоља људима, потврђивање одређења (кадера) и да невоље настају Аллаховим одређењем. У хадису се говори о прописаности стрпљивости у недаћама и

¹⁶⁴ Бележи Тирмизи.

враћања Аллаху, ослањању једино на Њега у свакој болној ситуацији и отклањању сваке невоље.

Аллах нам наређује да се у животним потешкоћама и мукама потпомогнемо стрпљењем и намазом (прописаном молитвом), јер се иза тога крије свако добро и похвална завршница. Такође нас обавештава да је са Својом помоћи на страни стрпљивих, па каже:

О верници, тражите себи помоћи у стрпљивости и обављању молитве! Аллах је доиста на страни стрпљивих.
(Кур'ан, Ел-Бекара, 153.)

Ово указује на значај стрпљивости и потреби верника за њом и да је она саставни део веровања.

Аллаха молимо да нам подари стрпљивост, задовољство и да нам из Његове добротe да упути.

Изрази и речи који не доликују да се упућују Аллаху из поштовања према Њему

Аллах Племенити и Узвишени је Величанствен и обавеза је величати Га. Постоје речи и изрази који се не смеју говорити када је Аллахово право у питању, из поштовања према Њему, а постоје и предаје о њиховој забрани. Од тога јесте да се не каже: „Нека је поздрав мира на Аллаху“, јер је поздрав мира молитва за онога којега поздрављамо, уз тражење заштите и сигурности од сваког зла. Ове ствари се траже од Аллаху и Он је Тај који се моли, а не моли се за Њега, јер је Он независтан, Њему припада све што је на небесима и на Земљи, Он је чист од сваке мањкавости, Он је тај који дарује „селавет“ (сигурност и здравље). Он је Ес-Селам – Онај који даје мир и од Њега долази мир. Преноси се од Ибн Мес'уда да је рекао: **„Када смо били са Веровесником, мир над њим, у намазу (молитви), учили смо: 'Нека је селам (поздрав мира) на Аллаху од Његових робова, селам нека је на тога и тога', па је Веровесник, мир над њим,**

рекао: 'Немојте говорити: Нека је селам на Аллаха, јер, уистину, Аллах је Ес-Селам.'¹⁶⁵ Што значи да је Аллах чист од сваке мањкавости.

Учењак Ибн Кајјим је рекао: „Ес-Селам је инфинитив.“ То је реч којом се упућује молитва. У себи садржи захтев и изјаву. Њена изјавна форма није у колизији са захтевном. То је значење селам (поздрава мира) који се тражи приликом поздрављања. Даље наставља Ибн Кајјим: „Пошто је предмет тражење сигурности и мира, који су најважнији за човека, употребио је речи у форми једног од Аллахових лепих имена, а то је Ес-Селам, Онај од Кога се тражи *селамет* (мир, здравље и сигурност). Ове речи у себи садрже два значења: Прво је спомињање Аллаха, а друго је тражење селамета (спокоја), а то је циљ сваког муслимана.“

У изразе које не треба користити из поштовања према Аллаху јесу и речи: „Аллаху, опрости ми ако хоћеш.“ Уз тражење неке потребе од Аллаха не иду речи „ако хоћеш“, већ се тражи са одлучношћу. Преноси се од Ебу Хурејре да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: **„Нека нико од вас не говори: 'Аллаху, опрости ми ако хоћеш', 'Аллаху, смилуј ми се ако хоћеш', већ нека буде одлучан у молби. Јер, доиста, не постоји неко ко ће Аллаха присилити.’“**

Док Муслим бележи: **„Нека му жеља буде велика, јер, Аллаху, уистину, није тешко било шта што му да.“**

Забрана ових речи је због два разлога:

1. Нико не може присилити Аллаха на неко дело, већ је Он Тај Који ради оно шта хоће, за разлику од човека, који некад учини ствар коју мрзи, али је ради из страха или надајући се нечему од неког. Такав случај није са Аллахом.

¹⁶⁵ Бележи Бухари.

2. Везивање молбе за хтење указује на слабост жеље и потребе за оним што се тражи, па ако добије добро јесте, а ако не, може и без тога. Ово указује на немање осећаја зависности о Аллаху и потребе за Њим. У Муслимовој верзији је дошло у облику наредбе да се молба упућује са великом жељом за оним за шта се моли, јер оно што Аллах даје то за Њега није велико, за Њега не постоји нешто што је тешко, макар то било огромно у очима људи, то је због савршености Његове доброте, племенитости и неизмерног богатства. Он даје велике ствари и за њега не постоји немогуће, **када нешто хоће, Он само за то каже: "Буди!" – И оно буде.** (Кур'ан, Ја-син, 82.)

Од речи које се не требају говорити због лепог опхођења према Аллаху јесте и заклињање Аллахом да Он неће другима учинити добро.

Од Цундуба ибн Абдуллаха се преноси да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: „**Неки човек је рекао: 'Тако ми Аллага, Аллах неће опростити томе и томе', па је Аллах Узвишени рекао: 'Ко је тај који се сме заклињати са Мном да Ја некоме нећу опростити? Ја сам му већ опростио, а твоје дело сам поништио.'**“¹⁶⁶

Аллахове речи: „**Ко је тај који...**“, су упитног облика у смислу прекора. Овај човек се недолично понео према Аллаху, донео је суд о Њему и изричито је тврдио да Аллах неће опростити овоме грешнику. Као да је донео пресуду о Аллаху Узвишеном, а то је због његовог незнања по питању рубубијета и обмањености самим собом, својим делом и због његове дрскости у томе, па је добио супротно његовој намери. Грешнику је опроштено, а овоме је дело поништено због ружних речи које је изустио, и поред тога што је био побожњак. Ебу Хурејре је рекао: „Изговорио је речи које су упропастиле његов овозветски живот и Будући.“

¹⁶⁶ Бележи Муслим.

У овом хадису је обавезност лепог опхођења према Аллаху у говору и делима, а забрана дрског опхођења према Њему, самодопадања и потцењивања других, као и забрана заклинања Аллахом да Аллах неће учинити добро Својим робовима.

Што се тиче заклинања Аллахом у смислу лепог мишљења о Њему Узвишеном, надајући се добру од Њега, то је дозвољено, као што је дошло у хадису: **„Има Аллахових робова који, када преклињу Аллаха, Он му испуни његову молбу.“**¹⁶⁷

У хадису од Цундуба је појашњена опасност језика и обавезност његовог чувања. Такође, од Му'аза се преноси: **„Рекох: 'Аллахов Веровесниче, зар ћемо бити питани за оно што будемо говорили?' Он рече: 'Јадан не био, о Му'азе, а зар ће нешто друго у Паклу извртати људе на лица или носеве до оно што су починили њихови језици!?'“**¹⁶⁸

У горе наведеном је појашњена обавеза чувања језика и клоњења израза који спадају у лош одгој према Аллаху Узвишеном, јер је Он Ес-Селам (Онај који даје мир), и јер је упућивање селама (поздрава мира) молитва за неког када му желимо *селамет* (спокој), а Аллах је Тај који се моли, а не Онај за кога се моли. Такође, не каже се: „Аллаху, опрости ми ако хоћеш“, и слично томе, већ се свака молба упућује одлучно без везивања за хтење, јер Аллах ради оно шта хоће и нико Га не може присилити. Такође се не заклина Аллахом да Аллах неће опростити неком или да му се неће смиловати, јер то спада у ограничавање и ускраћивање Аллахове милости и лоше мишљење о Аллаху. Исто тако није дозвољено казати: „Шта је хтео Аллах и шта је хтео тај и тај“, већ се каже: „Шта је Аллах хтео, а затим тај и тај“, јер везивање везником „и“ за собом повлачи партнерство у нечему, а нико се не може поистоветити са Аллахом нити учествовати са Њим у некој од одредби. Што се

¹⁶⁷ Бележи Бухари.

¹⁶⁸ Бележи Тирмизи.

тиче везивања са „затим“ означава редослед, па хтење створења следи Аллахово хтење и долази након њега, а нема учешћа са Аллаховим хтењем. Све ово потврђује да је муслиману обавеза изучавање веровања и његова спознаја, шта је исправно, а шта га нарушава, да би био на правом путу и да не би упадао у забрањене ствари и не осетивши. Аллаха молим да све упути ка корисном знању и добром делу.

Једноћа Аллахових имена и својстава (Тевхидул-есма'и вес-сифат)

Раније смо појаснили да постоје три врсте тевхида: *тевхидур-рубубијје*, *тевхидул-улухијје* и *тевхидул-есма'и вес-сифат* (једноћа Аллахових имена и својстава). Говорили смо о прве две врсте тевхида, а то су *тевхидур-рубубијје* и *тевхидул-улухијје*, јер је сваку од ових врста негирала нека од фракција.

Тевхидур-рубубијје су негирале оне скупине које су порицале постојање Аллаха, попут *дехријјуна*, а од атеиста нашег времена комунисти, иако су негирање само испољавали из охолости, а у дубини душе су Га признавали, јер није разумно да створење постоји без Створитеља.

Другу врсту тевхида, *тевхидул-улухије*, негира највећи број људи, и то је оно ради чијег је позива Аллах слао посланике и спуштао Своје књиге. Ову врсту су порицали претходни многобошци и они у данашњем времену, а њихово порицање се огледа у чињењу богослужења дрвећу, камењу, киповима, гробовима и музолејима. Затим обожаваоци учењака суфијских праваца, који се лажно приписују Исламу, а уверења су да им учењаци доприносе корист и доносе добро мимо Аллаха.

Трећа врста је *тевхидул-есма'и вес-сифат*, а подразумева потврђивање свих савршених својстава које је Аллах Себи потврдио и које Му је потврдио Његов Посланик, мир над њим, а негирање свих својстава несавршености које је Аллах Себи

негирао и које Му је негирао Његов Посланик, мир над њим, а све то у границама Његових речи:

Ништа није као Он! Он је Свечујући и Свевидећи.
(Кур'ан, Еш-Шура, 11.)

Ову врсту тевхида су негирале цехмијје¹⁶⁹ и њихови ученици, му'атезиле и еш'аре. У стварности, ова врста улази у тевхидур-рубубијје, али након што се повећао број оних који га негирају и убацују сумње везане за њега, он је због проучавања издвојен и учињен засебном граном. О овом поглављу су писана многа дела. Учењак Ахмед је писао свој познати одговор цехмијама, затим је његов син Абдуллах писао дело *Ес-Сунне*, Абдулазиз Ел-Кинани је писао дело *Ел-Хајде*, које је одговор Бишру Ел-Мерисију.¹⁷⁰ Такође, Ебу Абдуллах Ел-Мервези је писао *Ес-Сунне*, затим је Осман бин Се'ид писао *Ер-Редду 'ала Бишр Ел-Мериси* (Одговор Бишру Ел-Мерисију). Затим, учењак свих учењака, Мухамед Ибну Хузејме, је писао дело *Китабут-Тевхид*, и многи други, попут учењака Ибн Тејмијје, његовог ученика Ибн Кајјима. Они су ти који су дошли након њих и наставили су њиховим путем, па нека је неизмерна хвала Аллаху на обзнањивању истине и побијању заблуде.

Први негатори Аллахових својстава за које се зна јесте скупина Арапа многобожаца поводом којих су објављени ајети:

И тако смо те послали народу пре којег су били и нестали други народи, да им казујеш оно што ти објављујемо, јер они у Свемилосног не верују. (Кур'ан, Ер-Ра'д, 30.)

¹⁶⁹ Цехмијје су секта која негира Аллахова имена и својства, а у погледу имана сматрају да је иман пуко потврђивање срцем.

¹⁷⁰ Бишр б. Гајјас Ел-Мериси Ебу Абдур-Рахман, му'тезилски правник који је оптужен за отпадништво. Узео је исламско право од Ебу Јосифа. Предводник је мерисијске групације, а о њему је у *Ел-Лисану* речено: „Залутали новотар, од њега не треба преносити, нема никакве почести.“

Повод објаве овог ајета јесте када су Курејшије чуле Посланика, мир над њим, да спомиње Свемилосног, они су Га занегирани, па је Аллах објавио:

Они у Свемилосног не верују. (Кур'ан, Ер-Ра'д, 30.)

Ибн Церир спомиње да је то било приликом Худејбије, када је писар написао: *У име Аллага, Свемилосног, Милостивог*, па су Курејшије рекле: „Што се тиче Свемилосног, ми Њега не познајемо.“ Такође бележи Ибн Церир од Ибн Аббаса: „**Једном приликом је Аллахов Посланик, мир над њим, дозивао Једнога, говорећи: 'О, Свемилосни, о Милостиви',** па су многобошци рекли: 'Овај тврди да дозива Једнога, а он дозива двојицу', па је Аллах објавио ајет:

Реци: "Зовите Га: 'Аллаху', или зовите: 'Свемилосни', а како Га год будете звали, Његова су имена најлепша. (Кур'ан, Ел-Исра, 110.)

А кад им се каже: "Учините сејду (падајте лицем на тле) Свемилосном!" Они питају: "А ко је Свемилосни?" (Кур'ан, Ел-Фуркан, 60.)

Ово су претече цехмија у негирању Аллахових имена и својстава. Лоших ли предака, а и лоших потомака. Узвишени каже:

Па зар ћете њега и пород његов, поред Мене, као пријатеље прихватити, кад су вам они непријатељи? Како је ђаво лоша замена неверницима! (Кур'ан, Ел-Кехф, 50.)

Што се тиче посланика и њихових следбеника, нарочито последњег посланика Мухаммеда, мир над њим, његових племенитих другова и оних који их следе у добру, они Аллага описују онако како је Сам Себе описао, а негирају оно што је Он Себи занегирао, оспоравајући онима који су скренули супротно од овог правца. Абдур-Разак преноси од Ма'мера, он од Ибн Тавуса, он од свога оца, а он од Ибн Аббаса да је он видео човека како се узрујао када је чуо хадис од Веровесника, мир над њим, о

својствима, негирајући то. Потом је рекао: „**Шта се ови боје? Прихватају његове јасне ајете, а пропадају код његових нејасних ајета.**“

Ибн Аббас указује на људе од обичних маса који присуствују његовим дружењима да када чују предаје које говоре о својствима, а које спадају у јасне ајете, код њих се јави страх и узрујају се као да негирају његова значења. Такви су попут оних за које Аллах каже:

Они чија су срца покварена – жељни смутње и свог тумачења – следе оне што су мање јасни. (Кур’ан, Али 'Имран, 7.) Па остављају јасне ајете, а следе мање јасне и верују у један део Књиге, а у други не верују.

Текстови објаве који говоре о својствима спадају у јасне ајете, а не у мање јасне, верници их требају читати, проучавати, разумети њихова значења и не смеју негирати ништа од тога. Веки' је рекао: „Затекли смо А'меша и Суфјана како цитирају ове хадисе (хадисе о својствима) и не негирају их.“

Ове текстове негирају новотари попут цехмија, му'атезила и њихових наследника, који су наставили стазом курејшијских многобожаца који не верују у Свемилосног и искрећу Аллахова лепа имена. А Аллах је рекао:

Аллах има најлепша имена и ви Га зовите њима, а клоните се оних који искрећу Његова имена – како буду радили, онако ће бити кажњени! (Кур’ан, Ел-Е'араф, 180.),

Па је Себи потврдио да има лепа имена и наредио је да га њима дозивамо. Како да дозивамо оним именима којима Он Себе није назвао и чије значење не разумемо, како они сматрају. Аллах је запретио онима који изврћу Његова имена, па их негирају или тумаче супротно од исправног, да ће их казнити жестоком казном, описавши их неверством у ајету:

Они у Свемилосног не верују. (Кур’ан, Ер-Ра'д, 30.)

Због тога су многи од ехли-суннета (исправних следбеника) цехмије прогласили неверницима. Ибн Кајјим каже: *О њиховом неверству говори учењака петсто из различитих места, учењак Ел-Лалика'и преноси од њих, чак спомиње Таберани пре њега.*

Обавеза поштовања Аллахових лепих имена

Узвишени Аллах каже:

Аллах има најлепша имена и ви Га зовите њима, а клоните се оних који искрећу Његова имена – како буду радили, онако ће бити кажњени! (Кур'ан, Ел-Е'араф, 180.)

Аллах, истинског бога осим Њега нема, најлепша имена има. (Кур'ан, Та-Ха, 8.)

Узвишени нас обавештава да су Његова имена најлепша, тј. достижу савршенство лепоте, па нема лепших имена, јер указују на савршена својства и величанствене особине. Његова имена су најлепша и савршена, она су дошла путем објаве, па стога није дозвољено Аллаху називати осим како је Он Себе назвао, или како га је назвао Његов Посланик, мир над њим.

Његове речи: *... и ви Га зовите њима* (Кур'ан, Ел-Е'араф, 180.) Значе: њима Га молите и преко њих Му се приближавајте. Примера ради, да човек каже: „Аллаху, опрости ми и смилуј ми се, доиста си Ти Онај који прашта и који је Милостив.“

Аллахова имена су многобројна, не могу се ограничити нити пребројати. Нека од тих имена је Аллах задржао за себе, па их не зна блиски анђеоски веровесник којег је послао, како стоји у веродостојном хадису: „**Молим те сваким именом Твојим, којим си Себе назвао, или си га у Својој Књизи**

објавио, или си њиме неког од робова Својих подучио, или си га за Себе као недокучиво знање задржао.¹⁷¹

Ибн Кајјим је рекао: „Аллах је Своја имена поделио на три врсте:

- Имена којима је Себе назвао, па их је показао коме је хтео од анђела или других створења, а није их објавио у Својој књизи.

- Имена која је објавио у Својој књизи и којима је подучио Своје робове.

- Имена која је задржао за Себе као недокучиво знање, и која није приказао ником од Својих створења.“

Његов говор: ... *а клоните се оних који искрећу Његова имена* (Кур'ан, Ел-Е'араф, 180.), значи, окрените се од њих и оставите их, јер, доиста ће Аллах своју казну на њих спустити, и зато је рекао: ... *како буду радили, онако ће бити кажњени!* (Кур'ан, Ел-Е'араф, 180.) Значење: ... *искрећу Његова имена*, јесте да изврћу њихово стварно и притврђено значење. Постоји неколико врста искретања Аллахових имена:

Прва: Да се тим именима називају кипови, попут имена *Лат*, једног од кипова многобожаца које је изведено од *Ел-Илах* (божанство), и *'Узза*, које је изведено од *Ел-'Азиз* (Силни), и уопштено њихово називање кипа божанством.

Друга: Називање Њега именима која не доликују Његовој величанствености, попут хришћана који Га називају Оцем, или филозофа који Га називају нужнопостојећим или природним узрочником.

Трећа: Описивање Аллага именима која су далеко од Његове узвишености и Светости, која су чиста од мањкавости,

¹⁷¹ Бележи Ибн Хиббан.

попут говора подлих Јевреја да је Он сиромашан, или да се одмарао суботом, или да је Његова рука стиснута (да је шкрт).

Четврта: *Та'тил* – нигирање правога значења Аллахових лепих имена, попут говора цехмија и њихових следбеника, да су то само изрази који не садрже никаква својства нити значења, па када изговарају име Свечујући и Свевидећи кажу да нема слуха нити вида, и ово је по разуму и Шеријату најгора врста искретања имена, која се подудара са искретањем многобожаца. Многобожци су по Аллаховим именима и својствима називали своја божанства, док ови негирају Његово савршенство и Његова својства и имена.

Оно што је обавеза јесте потврђивање Његових имена и уверење да она указују на Његова савршена и величанствена својства, без *тахрифа*¹⁷² и *та'тила*¹⁷³, и без *текџифа*¹⁷⁴ и *темсила*¹⁷⁵, а све у границама Говора Узвишеног:

Ништа није као Он! Он је Свечујући и Свевидећи.
(Кур'ан, Еш-Шура, 11.)

Такође је обавеза поштовање Аллахових имена и недавање Његових имена другима, и то је од ствари које употпуњавају тевхид (једноћу). Од Ебу Шурејха се преноси да су га називали Ебул-Хакем (Отац судца)¹⁷⁶, па му је Веровесник, мир над њим, рекао: „Аллах је, уистину, Ел-Хакем (Судац) и Њему припада суд.“ На то је Ебу Шурејх рекао: „Мој народ из мог племена би, када би се у нечему спорили, долазили мени, па бих им ја пресудио тако да би обе стране биле задовољне.“ „Како је то

¹⁷² Тахриф је неприкладно и неосновано тумачење шеријатских текстова, а у случају Аллахових својстава тахриф се огледа у тумачењу Аллахове руке милошћу или томе слично. (оп. прев.)

¹⁷³ Та'тил је негирање правога значења ајета и хадиса. (оп. прев.)

¹⁷⁴ Текџиф је улажење у каквоћу Аллахових својстава, замишљање и претпостављање каква је, рецимо, Аллахова рука или лице. (оп. прев.)

¹⁷⁵ Темсил је поређење Аллахових својстава са својствима створења. (оп. прев.)

¹⁷⁶ Онај који пресуђује. (оп. прев.)

лепо! Шта имаш од деце?“ Упитао је Аллахов Посланик, мир над њим. „Шурејха, Муслима и Абдуллаха“, рекао сам. Он упита: „Који је најстарији?“ Рекао сам: „Шурејх“, а он рече: „Ти си онда Ебу Шурејх.“¹⁷⁷

Тако је Веровесник, мир над њим, променио његов назив из поштовања Аллахових имена, јер је Аллах Ел-Хакем, Он је апсолутни Судац. Узвишени каже:

А Аллах суди! Нико не може пресуду Његову побити...
(Кур'ан, Ер-Ра'д, 41.)

Он је Судац на овом свету и на Будућем. Он пресуђује међу својим робовима на овом свету путем Своје објаве коју је слао преко Својих веровесника, а на Судњем дану ће пресудити међу њима Својим знањем о ономе у чему су се спорили, па ће потлаченом од насилника вратити његово право. У овом хадису је доказ забране давања имена која су специфична само Аллаху и надимака који указују на непоштовање Аллахових имена, као што су називи Ебул-Хакем и томе слично.

У поштовање Аллахових имена спада и да човек, онима који су у његовом поседу, не говори: „Робе мој“ и „Робиња моја“, јер то наводи на придруживање у рубубијјету. Од Ебу Хурејре се преноси да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: „**Нека нико од вас не говори: 'Нахрани свога господара', 'полиј за абдест (верско прање) своје господару'. Него нека говори: 'Мој господин, мој старатељ.' И нека нико од вас не говори: 'Мој роб, моја робиња', него нека говори: 'Мој слуга, моја служавка и мој дечак.'**“¹⁷⁸

Забранио је, мир над њим, коришћење оваквих израза (твој господар, мој роб, моја робиња), јер они асоцирају на придруживање Аллаху судруга, па је из предострожности забранио оно што води многобоштву и упутио је робовласнике на

¹⁷⁷ Забележио га је Ебу Давуд и други.

¹⁷⁸ Бележи Бухари.

речи попут: „Мој слуга, моја служавка“, а робове да говоре: „Мој господин“, и „Мој газда“.

У поштовање Аллахових имена спада и то да се не одбија онај који замоли Аллаховим именом. Од Ибн Омера, нека је Аллах задовољан са њима, се преноси да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: **„Ко спомињући Аллаха затражи заштиту и уточиште, пружите му помоћ, а ко вам спомињући Аллаха затражи нешто, подајте му.“** То је зато што ускраћивање ономе ко моли и тражи Аллаховим именом указује на недостатак величања Аллаха, док давање ономе ко моли Аллаховим именом указује на величање Аллаха и приближавање Њему Узвишеном.

Од поштовања Аллахових имена јесте и да се Аллаховим лицем не моли осим за Рај, због светости Аллаха, Његовог поштовања и величања. Од Џабира се преноси да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: **„Не моли се Аллаховим лицем ни за шта друго осим за Рај.“**¹⁷⁹

Аллаховим лицем се не моли за мизерне овосветске потребе, већ се њиме тражи оно што је најузвишенија потреба и молба, а то је Рај, или оно што води и приближава њему од речи и дела.

У поштовање Аллахових имена такође спада и то да се човек не заклиње често Аллахом. Узвишени је рекао:

... а о заветвама својим брините се... (Кур'ан, Ел-Маиде, 89.)

Преноси се да је Ибн Аббас рекао: „Жели рећи – Немојте се заклињати.“ То је зато што често заклињање указује на омаловажавање Аллаха и недостатак осећаја Аллахове величине и светости, а то је супротно потпуности обавезног тевхида (једноће). Од Селмана се преноси да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: **„Тројица са којима Аллах неће говорити**

¹⁷⁹ Бележи Ебу Давуд.

нити их од греха очистити и њима припада болна казна: седи старчић који блуднички, охоли и уображени сиромаси и човек који је Аллахово име учинио својом робом, па нити купује осим заклинајући се, нити продаје осим заклинајући се.“¹⁸⁰

Речи: **Који је Аллахово име учинио својом робом**, тј. који је заклинање Аллахом учинио својом робом, па је у томе претња жестоком казном за учестало заклинање, јер то указује на потцењивање Аллаховог права и на недостатак поштовања Аллахових имена.

У поштовање и величање Аллаха спада и то да се Он не моли да се заузима код својих створења, јер је то приписивање мањкавости Аллаху, и јер је заговорник на мањем степену од онога код кога се заузима. Учењак Шафија је рекао: „Заузима се код онога који је на већем положају од онога који се заузима, нека је узвишен Аллах од тога.“

Неки бедуин је дошао Посланику, мир над њим, пожалио му се на сушу и пропадање иметка и затражио је од њега да моли за кишу говорећи: **„Ми, уистину, тражимо од Аллаха да се заузме код тебе, и тражимо од тебе да се заузмеш код Аллаха“**, па му је Веровесник, мир над њим, рекао: **„Субханаллах! (слављен нека је Аллах) Субханаллах!“**, понављајући те речи да се то осетило на лицима његових асхаба (другова). Затим је рекао: **„Тешко теби! Знаш ли ти ко је Аллах? Доиста је Аллах узвишенији од тога. Од Аллаха се не тражи да се заузима код било кога од Његових створења.“¹⁸¹**

Аллахова светост је величанствена, Он је тај код Кога се заузима уз Његову дозволу.

¹⁸⁰ Бележи Таберани са веродостојним ланцем преносилаца.

¹⁸¹ Бележи Ебу Давуд, а учењак Албани га је оценио слабим.

Учење ехли-суннета вел-цема'ата у погледу Аллахових имена и својстава

Правац првих генерација, ехли-суннета вел-цема'ата, који су спасена скупина, у погледу Аллахових имена и својстава јесте, да их они потврђују онако како су дошли у Кур'ану и Суннету, верујући у оно на шта указује њихово спољашње значење, а то не подразумева потврђивање упоређивања Аллаха са створењима, јер су својства Створитеља специфична за Њега и Њему доликују, а својства створења су специфична за њих и доликују њима, и међу њима нема поређења.

Исто као што нема упоредбе између бића Створитеља и бића створења, правац ехли-суннета вел-цема'ата је у том погледу изграђен на здравим темељима и јасним дефиницијама. Његови темељи су:

Први: Аллахова имена и својства заснована су на текстовима Објаве, у смислу да се Аллаху не потврђује осим имена и својстава која је Он Себи потврдио у Својој Књизи, или онога што је о Њему потврдио Његов Посланик, мир над њим, у својим хадисима. Припадници ехли-суннета (исправног веровања у Исламу) не потврђују ништа на основу свог мишљења и разума, нити негирају осим онога што је Аллах Себи занегирао у Својој Књизи, или је то занегирао Његов Посланик, мир над њим, у своме суннету (пракси). Не нигирају ништа на основу свог разума и мишљења, стога по том питању не излазе из оквира Кур'ана и Суннета (Посланикове, мир над њим, праксе), а оно што Кур'ан и Суннет нису категорички занегирали нити потврдили, као што су *'арад*, *џисм* и *џевхер*¹⁸², они ту застају на основу овог величанственог начела.

¹⁸² 'Арад, џисм и џевхер су термини које користе припадници 'илмул-келама (апологетици). Џевхер је супстанца (суштина), која опстоји сама о себи, док је 'арад све оно што не може опстојати само о себи, него мора опстојати о нечему. Џисм је тело. (оп. прев.)

Друго: Оно чиме је Аллах Себе описао и чиме га је описао Његов Посланик, мир над њим, је исправно по његовој спољашњости, значењу и у њему нема никаквих загонетки, већ се његово значење препознаје према ономе шта говорник циља својим речима. Муслимани потврђују и изразе којима су описана својства и њихово значење. Оно чиме је Аллах Себе описао и чиме Га је описао Његов Посланик, мир над њим, не спада у нејасне ајете чије значење се препушта Аллаху, јер схватање да се значења текстова који говоре о својствима не разумеју, те текстове ставља у контекст страног, неразумљивог говора. Аллах нам наређује да промишљамо о Кур'ану у целини и подстиче нас на његово разумевање, па ако би текстови о својствима били нешто чије се значење не може разумети, онда би то значило да нам је Аллах наредио промишљање и схватање нечега о чему је немогуће промишљати и што се не може схватити и да нам је наредио веровање које нам није појаснио, нека је узвишен Аллах од тога. Према томе, значења Аллахових својстава је нешто што је познато у шта се мора веровати, док је њихова каквоћа нама непозната, њу не познаје нико мимо Аллаха Узвишеног.

Због тога је учењак Малик ибн Енес, када је био упитан о Аллаховом говору: **Свемилосни, Који се над Аршом узвисио**.¹⁸³, рекао: „Узвисивање (*Ел-Истива*) је познато¹⁸⁴. Каквоћа је непозната. Веровање у то је обавезно, а питање о томе (о каквоћи) је новотарија.“

Овај говор учењака Малика, по питању узвисивања (*Ел-Истива*) је правило које се примењује на сва Аллахова својства и то је говор ехли-суннета вел-џема'ата једногласно. Ко првим генерацијама муслимана припише да су знање о значењу Аллахових имена и својстава препуштали Аллаху и да су текстове о томе сврставали у нејасне ајете, чије је знање о

¹⁸³ Кур'ан, Та-ха, 5.

¹⁸⁴ Хоће рећи да је значење *Ел-Истива* (уздизање, узвисивање) познато у говору Арапа; *Истива* не значи *истевла* (завладати, загосподарити), како неки кажу. (оп. прев.)

њиховом значењу Аллах задржао за себе, такав је изнео потвору на њих, јер је њихов говор супротан његовом говору.

Треће: Прве генерације муслимана потврђују Аллахова својства без поистовећивања, па их не упоређују са својствима створења, јер ништа није попут Аллаха, ништа Му слично није и нико Му раван није. То је зато што је поређење Аллахових својстава са својствима створења призивање познавања њихове каквоће, а она је нама непозната као што нам је непозната каквоћа Његовог бића, и јер знање о каквоћи својства изискује знање о каквоћи онога ко се описује, а нико осим Аллаха не зна каквоћу Његовог бића. Говор о Аллаховим својствима спада у говор о Аллаховом бићу, па као што Аллахово биће не сличи другим бићима, исто тако Он има својства која не сличе својствима створења.

Нико није као Он! Он је Свечујући и Свевидећи. (Кур'ан, Еш-Шура, 11.) Тј. нико Му сличан није, ни по бићу ни по својствима, а нити по делима. Стога је обавеза веровати у оно чиме је Аллах Себе описао, јер нико боље не познаје Аллаха него што Он познаје самога Себе.

Знате ли боље ви или Аллах? (Кур'ан, Ел-Бекара, 140.)

Према томе, Аллах најбоље познаје Себе и друге. Исто тако је обавеза веровати у оно како је Аллаха описао Његов Посланик, мир над њим, јер нико након Аллаха не познаје Аллаха боље од Аллаховог Посланика, мир над њим, за којег је Аллах рекао:

Он не говори по вољи својој – то је само Објава која му се обзнањује. (Кур'ан, Ен-Неџм, 3-4.)

Овим је Аллах обавезао сваког шеријатског обвезника да верује у оно чиме је Аллах Себе описао или Га је описао Његов Посланик, мир над њим, и да је његов Господар узвишен од тога да се Његова својства пореде са својствима створења. Онај ко стави себе испред Аллаха и Посланика и усуди се да занегира

неко од величанствених својстава којима је Аллах Себе описао и којима Га је описао Његов Посланик, мир над њим, па каже: „Ово чиме си Ти Себе описао и чиме те је описао Твој Посланик, то не доликује Теби и тај опис у себи садржи ту и ту мањкавост, стога ћу га ја протумачити, поништити и заменити неким тумачењем од себе...“, као што су неки казали: *Сваки цитат који изазива сумњу тешбиха (поређења), ти му те'вил или тефвид¹⁸⁵ нађи, тежећи ка чистом мишљењу о Аллаху.* „... стога се по том питању нећу враћати на Твоју Књигу нити на суннет Твога Посланика, јер оно што је у њима наводи на *тешбих (поређење)*, већ ћу се враћати на правила мутекеллима (апологета) и говоре цехмија, му'атезила, еш'арија и матуридија.“

О, Аллахови робови, па зар је овакав истински верник у Аллаху, у Његов Кур'ан и Суннет (праксу) Његовог Посланика, мир над њим? Зар онај који овако поступа велича и поштује свога Господара? Слављен нека је Аллах, ово је велика потвора.

Четврто: Као што Аллаху потврђују својства којима је Себе описао или којима га је описао Његов Посланик, мир над њим, онако како то доликује Његовој величанствености, ехли-суннет вел-џема'ат Га не пореди са створењима. Они се клоне од приписивања Аллаху недостатака и мањкавости, на начин да их то не одведе у *та'тил*, као што то раде неки који накардно тумаче значења или изврћу право значење израза, под изговором да се клоне *тешбиха*. Правац ехли-суннета вел-џема'ата је средина између две крајности, *тешбиха* и *та'тила*. Они се клоне *та'тила* не приписујући Аллаху мањкавости, и клоне се *тешбиха* потвђујући Му својства.

Пето: Правац ехли-суннета вел-џема'ата када је у питању потврђивање Аллахових својстава и негирање мањкавости јесте

¹⁸⁵ Тефвид је препуштање Аллаху знање о правом значењу текстова. Муфеввиде, они који врше тефвид, говоре да се дотичним текстом није желело рећи оно на шта упућује његово право значење, али томе тексту не дају друго значење, већ знање о томе препуштају Аллаху. (оп. прев.)

правац Кур'ана и Суннета, а то је општениност када је негација у питању и детаљност када је у питању потврђивање, као што стоји у Аллаховом говору:

Нико није као Он! Он је Свечујући и Свевидећи. (Кур'ан, Еш-Шура, 11.)

Па је део ајета: ***Нико није као Он***, негација општениног карактера, док је: ***Он је Свечујући и Свевидећи***, детаљна потврда својстава. Свака негација када су у питању Аллахова својства, у себи садржи потврђивање савршенства, и није чиста негација, зато што сама негација није нешто похвално, јер означава непостојање, а непостојање није битна ствар. Примери негације која у себи садржи потврђивање савршенства јесу:

Аллахов говор: ***Господар твој неће никоме неправду учинити.*** (Кур'ан, Ел-Кехф, 49.) Тј. због Његове апсолутне праведности.

Затим: ***Њему није тешко одржавање њихово...*** (Кур'ан, Ел-Бекара, 255.) Тј. због Његове савршене снаге и моћи.

Затим: ***Не обузима Га ни дремеж ни сан!*** (Кур'ан, Ел-Бекара, 255.) Тј. због Његовог савршеног живота и вечности.

Таква је свака негација када је Аллах у питању, она у себи садржи потврђивање супротног ономе што се негира, а то је потврђивање савршенства и величанствености.

Аллаха молимо да нам да схватање Његове вере, молимо Га за дела покорности Њему, спознају истине и рад по њој.

Правац цехмија и њихових ученика у погледу Аллахових имена и својстава

Сваки муслиман је обавезан да потврђује Аллахова имена и својства, на начин како то доликује Његовој величанствености и величини, а у складу са оним што је дошло путем Кур'ана и Суннета. То је зато јер ове ствари спадају у поглавље веровања у Аллаха и јер је то правац ехли-суннета вел-цема'ата, који за доказ и извор узимају Аллахову Књигу и Послаников, мир над њим, суннет (праксу). Они су супротно од онога на чему су цехмије и њихови ученици - му'атезиле и еш'аре, који негирају имена и својства која је Аллах Себи потврдио, или на основу свог закључивања нека негирају, а нека потврђују. Извор у томе им је оно што су замислили њихови ограничени умови, или што су им одредили учењаци заблуде. Велика је разлика између онога ко за доказ узме Кур'ан и Суннет и онога који за доказ узме оно што му је у глави и шта му на ум падне, како каже један од њих: *„Сваки цитат који изазива сумњу тешбиха (поређења), ти му те'вил или тефвид нађи, тежећи ка чистом мишљењу о Аллаху.“*

Ово је њихов начин опхођења према цитатима Кур'ана и хадиса када је реч о Аллаховим именима и својствима – *те'вил*, а то је извртање величанствених значења, на која указују ови цитати, ка неисправним и ништавним мишљењима која су произвели њихови умови, а оно што њихови умови нису били у могућности протумачити они су одбили право значење и поверовали су у супротно од онога на шта указују ти текстови.

Нека Си слављен Господару, колико Си само величанствен и благ према Својим робовима. Они су се супротставили Твојој Књизи и дали су предност ономе што им њихови умови налажу, над оним што си Ти Објавио у Својој Књизи, занегирани су Твоја имена и својства и занегирани су Твојој Књизи доказивост и упуту. О оваквима је учењак Ибн Кајјим, Аллах му се смисловао, рекао: „Ко мисли да је спољашње значење онога што је Аллах рекао о Себи, Својим својствима и делима, нетачно, да је то поређење и поистовећивање са

створењима, да је право значење изоставио и није нас обавестио о њему, већ је Себе описао алегоријом и нејасним описом, којим нам није појаснио шта тачно жели рећи, и да се стално изражава поређењем, поистовећивањем и неистином, па да од Својих створења тражи да своју памет, снагу и мисли троше у искретању и кривом тумачењу Његовог говора, да Му стално морају тражити извештачена значења и тумачења која су сличнија загонеткама неголи истини и јасноћи, и да је препустио да спознаја Његових имена и својстава буде на основу разума и мишљења људи, а не на основу Његове књиге, чак да од њих тражи да Његов говор не тумаче онако како је познато у њиховом говору и језику, иако је кадар да им се јасно и недвосмислено обраћа, како би их поштедио израза који их могу одвести у погрешно веровање, а да ипак то није урадио, већ да им је одредио пут који је супротан упуту и јасноћи, такав ружно мисли о Аллаху. У случају да каже да Аллах није у стању да, о истини, говори јасним и недвосмисленим изразима, онако како се он и његови претходници изражавају, онда је Аллаху приписао немоћ. У случају да каже да је Аллах способан, али није појаснио, већ је уместо јасног и недвосмисленог говора одабрао онај који збуњује, чак који одводи у заблуду и накарадно уверење, такав о Аллаховој мудрости и милости има лоше мишљење. Такав сматра да се он и његови претходници јасније и истинитије изражавају од Аллага и Посланика, мир над њим, и да је њихов говор и начин изражавања истина и упута, а да спољашње значење Аллаховог говора указује на тешбих (поређење), темсил (поистовећивање) и заблуду – ово је најружније мишљење о Аллаху и сви ови су они који о Аллаху имају неистинито и паганско мишљење“, а у наставку каже: „И ко мисли да Аллах нема слух, вид, знање, нити хтење, и да он ни са ким од створења није разговарао и да никад не говори, већ да се ради о говору који као својство одувек опстоји у Њему, у ствари да је то унутрашњи, а не буквални говор, и Он нема наредбе нити забране коју извршава – такав о Њему има ружно мишљење. Такође, ко мисли да Он није изнад небеса над Својим Аршом (Престољем) одвојен

од Својих створења и да је приписивање Његовог бића Његовом Аршу свођење на најнижи контекст, и такав о Њему има најружније мишљење.“

Под овим је мислио на цехмије, му'атезиле и еш'арије који су Аллаху занегирали својства савршености, а познато је да ко Аллаху занегира својства савршености такав му је потврдио супротна својства мањкавости, нека је високо Аллах изнад онога што неправедници о Њему говоре. Затим, из оваквих размишљања произилази да ови заблуђивачи боље познају Аллаха него што Он Сам Себе познаје и да боље знају шта му доликује од Њега Самог, јер су Му занегирали оно што је Он Себи потврдио, сматрајући да Му то не доликује. Има ли веће заблуде од ове, и има ли веће смелости у опхођењу према Аллаху од ове? Такође, из овога произилази да они боље познају Аллаха него што га познаје Аллахов Посланик, мир над њим, јер је он Аллаху потврдио ова својства, а они их негирају и говоре да она не доликују Аллаху. Па има ли веће заблуде од ове, када би само размислили? Како је могуће да ове незналице и заблуђивачи боље познају Аллаха од Њега Самог? Нек је узвишен Аллах од онога што они говоре. Аллах Узвишени каже:

Он зна шта су радили и шта их чека, а они знањем не могу Њега обухватити. (Кур'ан, Та-ха, 110.)

Нема нико од створења знанији о Аллаху и о ономе шта Њему доликује од Његовог Посланика, мир над њим. Оно што је навело цехмије и њихове следбенике да занегирају Аллахова својства јесте њихово незнање о Аллаху и погрешно разумевање, када су помислили да из потврђивања ових својстава, која је Аллах Себи потврдио и која је потврдио Посланик, мир над њим, проистиче *тешибих* (поређење). То је зато што та својства виђају код створења и не праве разлику између својстава Створитеља и својстава створења, па су од својстава Створитеља разумели само оно што су разумели из својстава створења. Својства створења су њима својствена и њима доликују и нема поређења између својстава Створитеља и својстава створења, исто као што нема

поређења између бића Створитеља и бића створења, како је и рекао Узвишени:

Нико није као Он! Он је Свечујући и Сведехи. (Кур'ан, Еш-Шура, 11.)

Аллах је у овом ајету Себи потврдио својство слуха и вида и занегирао је сличност са било чиме, па то указује да потврђивање својстава не изискује поређење између Створитеља и створења. Ово је начело правца ехли-суннета вел-цема'ата када је реч о потврђивању Аллахових имена и својстава, потврђују оно што је Аллах себи потврдио без *темсила* (поистовећивања), и не приписују Му оно што Аллах Себи није приписао, без негирања.

Што се тиче цехмија и њихових ученика – му'атезила и еш'арија – они су свој мезхеб изградили на неисправним основама, које су сами од себе поставили, а то је да потврђивање ових својстава изискује поређење па је обавеза цитате, који су пренешени по питању тога, другачије схватати и то на један од два начина: или *те'вилом*; или *тефвидом*, уз уверење да се њима не жели примарно значење на које упућују. Због тога каже аутор стихова који садрже правила њиховог веровања: *Сваки цитат који изазива сумњу тешбиха (поређења), ти му те'вил или тефвид нађи, тежећи ка чистом мишљењу о Аллаху.*

Нека Си слављен Господару и много високо од онога што говоре неправедници и порицатељи. Али Аллах је дао да на језику овог аутора изађе једна истина када је рекао: *Сваки цитат који изазива сумњу тешбиха (поређења)...*, те је јасно дао до знања да је њихов мезхеб (правна школа) изграђен на сумњама, а не на чињеницама, јер су посумњали да ови цитати повлаче за собом *тешбих (поређење)*, па су их, бежећи од тога, почели криво тумачити. Да ли се због сумње сме супротстављати текстовима објаве и да ли се на сумњи може градити веровање. Сумња је на мањем степену од претпоставке, а Аллах каже:

... а претпоставка истини заиста нимало не користи. (Кур'ан, Ен-Неџм, 28.)

Одговор мушеббихама¹⁸⁶ и му'аттилама¹⁸⁷, који су скренули са пута исправних муслимана по питању Аллахових имена и својстава

Групације које су скренуле са пута првих генерација по питању Аллахових имена и својстава су: *мушеббихе* и *муаттиле*.

1. Мушеббихе су упоредиле Аллаха са Његовим створењима и Његова својства су упоредили са својствима створења, па су због тога прозвани *мушеббихама*. Први који су заступали овакав говор били су Хишам Ибнул-Хакем (рафидија) и Бејан Ибн Сем'ан Ет-Темими, којем се приписује фракција екстремних шија бејанија. *Мушеббихе* су претерали у потврђивању Аллахових својстава до те мере да су у својства убацили оно што је Аллах Себи занегирао и што Му је занегирао Његов Посланик, мир над њим, од својстава мањкавости која не доликују Њему, нека је узвишен Аллах од онога што они говоре. Од оних који су заступали такав говор су и Хишам ибн Салим Ел-Цевалики и Давуд Ел-Цевариби. Аллах је у Својој Књизи занегирао Себи сличност са створењима и забранио је Његово поређење, па је рекао:

Нико није као Он! (Кур'ан, Еш-Шура, 11.)

Знаш ли да има неко Њему сличан? (Кур'ан, Мерјем, 65.)

И нико Му раван није! (Кур'ан, Ел-Ихлас, 4.)

Зато са Аллахом ништа не поредите! (Кур'ан, Ен-Нахл, 74.)

Зато онај који је упореди Аллахова својства са својствима створења није истински Аллахов роб, већ он робује кипу којег је насликала његова машта и којег је замислио његов ум, па је такав

¹⁸⁶ Мушеббихе су они који Аллахова својства пореде са својствима створења. (оп. прев.)

¹⁸⁷ Му'аттиле су они који негирају истинско значење шеријатских текстова. (оп. прев.)

роб кипа, а не роб Свемилосног. Ибн Кајјим је рекао: „Ми не поредимо Аллахова својства са својствима нашим. Доиста је такав (мушеббиха) роб кипова.“

Онај ко пореди Аллахова својства са својствима створења, такав опонаша хришћане, који чине богослужење Месику Исусу, сину Маријином, нека је на њега мир и спас. Ибн Кајјим такође каже: „Ко Аллаха Величанственог са створењима Његовим пореди, Такав се приписује многобошцима хришћанским.“

Учењак Не'им ибн Хаммад, Аллах му се смиловао, је рекао: „Ко Аллаха упореди са Његовим створењима, курф (неверство) је починио и ко занегира оно чиме је Аллах Себе описао и чиме Га је описао Његов Посланик, мир над њим, такав је неверство починио. Нема *тешбиха* (поређења) у ономе чиме је Аллах Себе описао или га је описао Његов Посланик, мир над њим.“

2. Му'аттале су они који су Аллаху занегирали својства савршености којима је Себе описао и којима Га је описао Посланик, мир над њим, сматрајући да њихово потврђивање изискује *тешбих* (поређење) и приписивање тела Аллаху. Они су супротна крајност од мушеббиха.

Овакво учење (та'тил) преузето је од Јевреја, идолопоклоника и сабејаца, а први од кога је забележен овакав говор у повести Ислама био је Цад ибн Дирхем на почетку другог столећа по Хиџри. Он је ово покварено учење преузео од Цехма ибн Сафвана, коме се приписује секта цехмија. Затим је ово учење прешло у *му'атезилизам* и *еш'аризам* и ово су његове фазе, а ланац му сеже до Јевреја, сабејаца, идолопоклоника и филозофа. Ове фракције се међусобно разликују у врсти негирања Божијих својстава:

- Цехмије негирају имена и својства.
- Му'атезиле потврђују имена одвојено од њихових значења, а негирају својства.

- Еш'арије потврђују имена и само седам својстава: знање, живот, моћ, хтење, слух, вид, говор, а негирају остала својства.

Ове скупине су закључиле да Аллахова својства треба негирати, како би, како они тврде, избегли приписати Аллаху сличност са створењима, па сходно томе сваког ко потврђује својства називају *мушеббихом*. Ове скупине према шеријатским текстовима који указују на потврђивање својстава имају два става:

Први став: Верују у њихове изразе, а чине *тефвид* када су њихова значења у питању, тако што не тумаче њихово значење већ знање о томе препуштају Аллаху, уз негацију да то указује на било које својство. Овај пут називају путем првих генерација и говоре како је овакав начин схватања најсигурнији и најздравији.

Други став: Мењање правог значења ових текстова за значења која су они увели, и ово називају правцем *те'вила* и правцем потоњих генерација (халефа), говорећи да је ово најјученија и најмудрија метода.

Одговор на њихове доказе јесте да је несумњиво да је Кур'ан изричито негирао Аллаху *темсил*, попут ајета:

Нико није као Он! Он је Свечујући и Свевидећи. (Кур'ан, Еш-Шура, 11.)

Знаш ли да има неко Њему сличан? (Кур'ан, Мерјем, 65.)

И нико Мураван није! (Кур'ан, Ел-Ихлас, 4.)

Зато не чините друге Аллаху равним... (Кур'ан, Ел-Бекара, 22.)

Зато са Аллахом ништа не поредите! (Кур'ан, Ен-Нахл, 74.)

Међутим, и поред тога што је Себи негирао сличност и поређење са створењима, Аллах је Себи потврдио својства савршености, попут ајета:

Нико није као Он! Он је Свечујући и Свевидећи. (Кур'ан, Еш-Шура, 11.)

Па је у овом племенитом ајету спојио негацију сличности (*тешбиха*) а потврдио је Себи својства слуха и вида и доказао да потврђивање својстава не изискује поређење (*тешбих*), јер међу њима нема никакве повезаности. Има пуно ајета у којима можемо наћи потврђивање својстава са негацијом *тешбиха* (*поређења*) једно уз друго, и то је правац првих добрих генерација, потврђују својства, а негирају *темсил* (поистовећивање) и *тешбих* (*поређење*).

Ко мисли да потврђивање својстава не доликује Аллаху јер изискује *тешбих* (*поређење*), на такво размишљање га је одвело погрешно разумевање јер је схватио да је потврђивање својстава уско повезано са *тешбихом* (*поређењем*), па га је ово погрешно разумевање одвело у негирање онога што је Аллах Себи потврдио. Овакав незналица је сам у старту постао *мушеббиха*, а затим и *му'аттила*, па је на самом почетку и на крају починио оно што не доликује Аллаху. А да му је срце било чисто од *тешбиха* (*поређења*) схватио би да су Аллахова својства врхунац савршенства и величанствености, што прекида сваку сумњу и могућност поређења између својстава Створитеља и својстава створења, па би му срце било спремно да поверује у Аллахова својства на начин на који то доликује Аллаху, без поређења са створењима. Што се тиче онога који је замислио да су Аллахова створења слична својствима створења, такав није истински спознао Аллаха и Његову величину, зато је и заглибио у *та'тил* и оне који потврђују Аллахова својства савршенства - који му не приписују мањкавости, поводећи се за Кур'аном и Суннетом - почео називати *мушеббихама* и *муџессимама*. То је урадио зато што је умислио да су Аллахова својства слична својствима створења, незнајући да је он сам тај који заслужује тај назив, јер је он тај који је прво упоредио, а затим занегирало својства.

Предводник учењака и помагач суннета, Ебу-Бекр Ибн Хузејме¹⁸⁸, Аллах му се смислио, као одговор цехмијама и

¹⁸⁸ Ебу-Бекр Мухаммед б. Исхак б. Хузејме б. Ел-Мугире б. Салих б. Бекр Ес-Сулеми Ен-Нејсабури еш-Шафи'и. (223. х. г. -311.х. г.) Хафиз хадиса, учењак и

њиховим следбеницима, који сматрају да потврђивање својстава изискује поређење, написао је говор, чији сажетак преносимо: „Дехмије, нека је на њих Аллахово проклетство, тврде за следбенике суннета (Посланикове, мир над њим, преаксе) – који следе предаје и говоре по Књизи њиховог Господара и суннету њиховог Веровесника, мир над њим, потврђујући Аллаху својства којима је Он Себе описао у Својој јасној Објави, која је у корицама, и језиком Његовог веровесника Мухаммеда, мир над њим, са праведним ланцем који сеже до њега – да су *мушеббихе*. То раде зато што не познају Књигу нашег Господара и Суннет (праксу) нашег Веровесника, мир над њим, и због слабог познавања језика оних чијим језиком нам се Аллах обраћа ...“

Све до речи: „Кажемо, као што кажу и сви наши учењаци свих крајева, да наш Бог има лице, како нас је Он и подучио у Својој јасној Објави, па га је описао величанственост и племенитост и рекао да ће остати и да неће пропасти. Ми кажемо да лице нашег Господара поседује блиставост, светлост и величанственост, да када би открио са њега застор, светлости Његовог лица би спалиле све докле поглед допире. Такође кажемо да људи имају лица којима је Аллах прописао нестанак и кажемо да су људска лица створена и обликована након што нису постојала, па их је Аллах створио и учинио да постоје након што су била ништа. Сва лица потомака Адамових су пролазна, сва ће умрети, а затим ће да иструну, па ће Аллах поново да их створи након што су иструнула...а затим ће отићи, или у Рај, да се наслађују у њему, или у ватру, да се кажњавају у њој.

Па да ли може, о ви који разума имате, један разумом обдарен човек – који разуме арапски језик и познаје његово

узор. Имао је стотине учитеља од којих је слушао и сазнавао годинама, тражећи знање у бројним исламским центрима. У свом делу *Китабут-тевхид*, не рачунајући *Сахих* и друга дела, спомиње својих 135 учитеља. Написао је велики број дела и списа. Хаким Ен-Нејсабури спомиње да је написао преко 140 различитих дела, изузимајући одређена питања која обухватају додатних 100 мањих дела. Његов *Сахих* убраја се међу најкориснија хадиска дела и заузима трећу позицију међу збиркама названим *сахих*, одмах након Бухаријиног и Муслимовог *Сахиха*.

беседништво и који зна шта је *тешбих* (*поређење*) – да помисли да су ова два лица слична? О ви који памети имате, има ли било каква сличност између лица нашег Господара, нека је величанствена Његова слава, Који је онакав каквог смо Га описали и појаснили Му својства из Кур'ана и Суннета, и између људских лица, која смо споменули и описали? Када би оно што говоре наши учењаци било *поређење*, онда би, свако ко каже да човек има лице, и да свиње, мајмуни, пси, звери, магарци, муле, змије и акрепи имају лице, значило да пореди лице човека са лицем свиња, мајмуна, паса и других споменутих. Не сумњам да би се и најпаветнији цехмија наљутио када би му човек који му је највише добра учинио рекао да његово лице сличи лицу свиње, мајмуна, пса, магарца, муле или слично...“

Даље каже: „Ако је ово што смо споменули, везано за опис, потврђено од стране разумних људи и оних који знају разлучивати ствари, онда је онај који припаднике ехли-суннета (исправног веровање у Исламу) – који говоре по Књизи њиховог Господара и Суннету (пракси) њиховог Веровесника – оптужи за тешбих (*поређење*), такав је рекао неистину, лаж и потвору, такав ради супротно Кур'ану и Суннету и поступио је супротно правилима арапског језика...“ Даље каже: „Цехмије негирају свако Аллахово својство којим је Себе описао у Својој књизи и путем Његовог Веровесника, мир над њим, зато што су незналице по питању шеријатских наука. То је зато што су наишли да је Аллах, на неким местима у Кур'ану, неким од тих својстава описао нека Своја створења, па су – због непознавања шеријатских наука – помислили да ко Аллаха опише неким од тих својстава којима је Себе описао, да Га је упоредио са Његовим створењима. Послушајте, о разумом обдарени, како је очито незнање ових који негирају Аллахова ствојства. Можемо наћи да Аллах Себе на многим местима у Кур'ану описује и даје Његовим робовима верницима до знања да је Он Свечујући и Свевидећи.

Аллах је за Себе рекао:

Он је Свечујући и Свевидећи. (Кур'ан, Еш-Шура, 11.) А такође је, везано за човека, рекао:

... и чинимо да он чује и види. (Кур'ан, Ел-Инсан, 2.)

Аллах нам је дао до знања да Он види, па је рекао:

И реци: "Трудите се! Аллах ће труд ваш видети, а и Посланик Његов и верници..." (Кур'ан, Ет-Тевбе, 105.)

Мојсију и Харуну је рекао:

"Ја сам са вама, Ја све чујем и видим." (Кур'ан, Та-Ха, 46.) Па нам је дао до знања да Он види дела људи и да Његов Посланик, мир над њим, који је човек, такође види њихова дела. И рекао је:

Зар они не виде како птице у пространству небеском без муке лете. (Кур'ан, Ен-Нахл, 79.) Што значи да и људи такође виде птице које лете. Даље каже:

И гради лађу пред Нашим очима... (Кур'ан, Худ, 37.)

А ти стрпљиво чекај пресуду Господара свога, јер ти си пред Нашим очима ... (Кур'ан, Ет-Тур, 48.)

Наш Господар је на овим местима Себи потврдио око, а и људима је потврдио очи па је рекао:

... видиш како им лију сузе из очију... (Кур'ан, Ел-Маиде, 83.) Па нас је обавестио да Он има око и да људи имају очи.

Обраћајући се Иблису, нека је на њега проклетство, Аллах Узвишени је рекао:

"Шта те је навело да не учиниш сеиду ономе кога сам Ја Својим двама рукама створио?" (Кур'ан, Сад, 75.)

На другом месту је рекао:

Напротив, обе руке Његове су пружене, Он удељује колико хоће. (Кур'ан, Ел-Маиде, 64.) Па је наш Господар потврдио да има две руке, а знамо да и људи имају две руке.

По схватању ових грешника, свако ко потврђује оно што је Аллах Себи потврдио у овим ајетима, такав је упоредио свога Господара са створењима. Да Аллах сачува, далеко од тога да је ово *тешбих (поређење)*, како они због свог незнања тврде.“

Ово је сажетак Ибн Хузејминог упечатљивог одговора цехмијама и њиховим следбеницима, на који још не могу дати одговор. Цехмијама су одговарали многи великани, попут учењака Ахмеда, учењака Ибн Тејмијје, Ибн Кајјима и хвала Аллаху па су одговори и даље на страни ехли-суннета вел-цема'ата.

Издвојили смо пример учењака Ибн Тејмијје, како је одговарао скупинама које су тврдиле да шеријатски текстови о Аллаховим својствима спадају у нејасне ајете чије значење не познаје нико осим Аллага. Они сматрају да се из ових текстова не узима њихово примарно значење, јер, по њима је то *тешбих (поређење)*, већ ти шеријатски текстови имају секундарно значење, које само Аллах зна, зато знање о томе препуштају Аллаху и сматрају да је то метода првих генерација (селефа). Слагали су прве генерације и приписали им оно од чега су чисти, јер је веровање исправних муслимана управо потврђивање Аллахових својстава онако како су нам указали на то Кур'ан и Суннет – а то је према њиховом примарном значењу – тумачећи њихово значење онако како то доликује Аллаху, не чинећи *тефвид*, већ код њих текстови о својствима спадају у јасне ајете, а не у нејасне. Ибн Тејмијје, Аллах му се смиловао, је рекао: „Што се тиче говора њихових великаша – порицатеља својстава – да право значење тих текстова не познаје нико до Аллах и да је њихово спољашње значење, које је Аллах хтео, обавеза мењати, онда према њиховом говору посланици и веровесници нису знали значење онога што им је Аллах објавио, нити то знају анђели, нити су знали асхаби (другови). Према томе, значи да све оно, или већина онога чиме је Аллах Себе описао у Кур'ану, његово значење нису знали веровесници, већ су изговарали речи чије значење нису разумели...“ Даље каже: „Познато је да је овакав

говор увреда за Кур'ан и веровеснике, са обзиром да је Аллах објавио Кур'ан и обавестио нас да га је учинио упутом и појашњењем људима, и да је наредио Посланику, мир над њим, да га у потпуности достави и појасни људима оно што им је објављено, да је наредио да се о њему размишља, па најплеменитије о чему нас Господар извештава у њему јесу Његова својства, односно чињеница да је Он Створитељ свега и да све у детаље зна, или то да је наредио и забранио, да је обећао и запретио и оно што нас је обавестио о Судњем дану – па је ли могуће да значење свега тога не познаје нико, нити га може схватити, нити о томе промишљати, или да Посланик, мир над њим, није појаснио људима оно што им је објављено, нити је у потпуности доставио?“

Негирајући приписивање оваквог говора првим генерацијама, Ибн Тејмије каже: „Што се тиче сврставања Аллахових имена и својстава, или неких од њих, у нејасне ајете чије је право значење Аллах задржао за Себе, постављамо питање: шта је доказ такве тврдње? Не знам да је ико од првих генерација, нити учењака, као што су Ахмед ибн Ханбел и други, сврставао ове ствари у нејасне ајете који потпадају под ајет:

Он је Онај Који ти објављује Књигу у којој су ајети јасни; они су матица Књиге; други нису сасвим јасни. (Кур'ан, Али-'Имран, 7.)

Не знам да је ико говорио да значење ајета о својствима не зна нико, и да су Аллахова имена и својства ставили на степен страног језика који нико не разуме. Напротив, говорили су да те речи имају исправно значење, да се хадиси о својствима прихватају онаквим какви су дошли до нас, а забрањивали су крива тумачења (*те'вил*) цехмија – који су негирали значење на које указују шеријатски текстови – давали одговоре на њихове заблуде и побијали су их. Цитати који се преносе од учењака Ахмеда и учењака пре њега јасно указују на то да су они побијали *те'вил* цехмија, а да су потврђивали значења на која указују шеријатски текстови. Дакле, консензус је на томе да су

учењаци првих генерација знали значење ових шеријатских текстова и да се нису устручавали појашњавати их и тумачити их на исправан начин, чак су сложни на томе да се они појашњавају и тумаче без искривљивања речи или извртања Аллахових имена и ајета.“

Ово је констатација учењака Ибн Тејмије, коју преноси од учењака и првих генерација, да они шеријатске текстове о својствима нису сврставали у нејасне ајете чије се значење не може разумети и које подлеже *тефвиду*, тј. препуштању њиховог значења Аллаху. Напротив, они су знали значење оваквих текстова и исправно су их тумачили, а знање о њиховој каквоћи су препуштали Аллаху Узвишеном. Као што су учењак Малик и други говорили: „Узвисивање (*ел-истива*) је познато. Каквоћа је непозната. Веровање у то је обавезно, а питање о томе (о каквоћи) је новотарија.“

Ибн Кесир је рекао: „Што се тиче Аллаховог говора: ... ***а затим се над Аршом узвисио.*** (Кур’ан, Ел-Е’араф, 54.) Око њега има пуно мишљења и нећемо их набрајати, већ ћемо одабрати по овом питању правац првих генерација: Малика, Евза’ија, Севрија, Лејса ибн Са’да, Шафије, Ахмеда, Исхака ибн Рахавејха и других од учењака заједнице претходнице и данашњице, а то је да се овај ајет прихвата онакав какав јесте без улажења у *текџиф* (каквоће), без *тешбиха* (поређења) и *та’тила* (негирања правог значења).“

Негирамо оно како мушеббихе замишљају Аллага, јер Аллах није сличан нити једном од Његових створења:

Нико није као Он! Он је Свечујући и Сведехи. (Кур’ан, Еш-Шура, 11.)

Већ је ствар онаква како су рекли учењаци заједнице, од којих је и Не’им ибн Хаммад Ел-Хуза’и, учењак Бухарије, који је рекао: „Ко Аллага упореди са Његовим створењима, курф (неверство) је починио и ко занегира оно чиме је Аллах Себе описао и чиме Га је описао Његов Посланик, мир над њим, такав је неверства (неверство) починио. Нема *тешбиха* (поређења) у

ономе чиме је Аллах Себе описао или га је описао Његов Посланик, мир над њим. Ко Аллаху потврди оно што је дошло у недвосмисленим ајетима и веродостојним предајама, онако како доликује Аллаховој величанствености, а занегира Аллаху мањкавости, такав је одабрао пут упуте.“

Ово је правац учењака у тумачењу Аллахових имена и својстава, а то је њихово потврђивање онако како су дошли у Кур'ану и хадису, без поређења са својствима створења и без негације, већ је то потврђивање без упадања у *тешибих* (поређења), и сматрање да је Аллах чист од мањкавости без упадања у *та'тил*, све у границама Аллаховог говора:

Нико није као Он! Он је Свечујући и Свевидећи. (Кур'ан, Еш-Шура, 11.)

Па ко првим генерацијама припише да је њихов мезхеб (правна школа) био *тефвид*, слагао је на њих, потворио их и оптужио за нешто чега се они одричу.

Аллаха молимо за опрост и нека је мир и благослов на Његовог веровесника Мухаммеда, мир над њим.

Друго начело: Обавезност веровања у анђеле

Сва хвала припада Аллаху и нека је мир и благослов на онога након кога нема више посланика, Мухаммеда, мир над њим, на његову породицу и другове, а затим:

Настављамо дружење са хадисом који говори о исламском веровању. У првом делу књиге смо говорили о првом начелу исламског веровања, а то је веровање у Аллаха. У другом делу ћемо, уз Аллахову дозволу, говорити о другом начелу, а то је веровање у анђеле, а затим и о осталим начелима.

Веровање у анђеле је један од шест темеља веровања, како је дошло у хадису од анђела Гаврила, мир над њим, када каже: **„Веровање је да верујеш у Аллаха, Његове анђеле, Његове**

књиге, Његове посланике, Судњи дан и да верујеш у Његово одређење било да је добро или зло!¹⁸⁹

Веровање у анђеле заједно са веровањем у Аллаха се спомиње на пуно места у Кур'ану. Узвишени каже:

... сваки верује у Аллаха, и анђеле Његове, и књиге Његове, и посланике Његове ... (Кур'ан, Ел-Бекара, 285.)

На другом месту каже:

... честити су они који верују у Аллаха и у Онај свет, и у анђеле, и у књиге, и у веровеснике... (Кур'ан, Ел-Бекара, 177.)

Према томе, веровање у анђеле садржи веровање да они постоје, да су Аллахови честити робови које је Allah створио да му богослужење чине и извршавају његове наредбе, веровање да их има разних врста и описа, да имају своја задужења која извршавају, како је пренешено у Кур'ану и хадису, затим, веровање да они имају посебну вредност и место код Аллаха. У Муслимовом *Сахиху* се преноси да их је Allah створио од светлости. Од ствари које указују на њихову вредност јесте то што их Allah из почасту спомиње заједно са Собом, када каже:

Allah и анђели Његови благосиљају Веровесника. (Кур'ан, Ел-Ахзаб, 56.)

... сваки верује у Аллаха, и анђеле Његове... (Кур'ан, Ел-Бекара, 285.)

А онај ко не буде веровао у Аллаха, и у анђеле Његове... (Кур'ан, Ел-Бекара, 136.);

Ко је непријатељ Аллаху и анђелима Његовим... (Кур'ан, Ел-Бекара, 98).

Allah повезује њихово сведочење са Својим и њихов благослов са Својим, па каже:

¹⁸⁹ Бележи Муслим.

Аллах сведочи да нема другог бога осим Њега – а и анђели... (Кур'ан, Али-'Имран, 18.);

Аллах и анђели Његови благосиљају Веровесника. (Кур'ан, Ел-Ахзаб, 56).

Аллах их је описао племенитошћу и почашћу:

У рукама писара часних и честитих. (Кур'ан, 'Абесе, 15-16.)

А над вама бдију чувари, код Нас цењени писари. (Кур'ан, Ел-Инфитар, 10-11.);

А анђели су само робови поштовани. (Кур'ан, Ел-Енбија, 26.)

Аллах их је такође описао да су узвишени и Њему блиски:

Да не прислушкује анђеле узвишене. (Кур'ан, Ес-Саффат, 8.)

Над њом бдију они Аллаху блиски. (Кур'ан, Ел-Мутафифин, 21.)

Такође спомиње да носе Арш (Аллахов Престо) и да га чувају:

Они који носе Арш и они који су око њега. (Кур'ан, Гафир, 7.)

И видећеш анђеле како Арш окружују. (Кур'ан, Ез-Зумер, 75.)

Такође, Узвишени спомиње да су они код Њега, да Му богослужење чине и да Га славе:

Они који су код Господара твога доиста не зазиру да Му богослужење чине; само Њега хвале и само Њему на сеиду падају. (Кур'ан, Ел-Е'араф, 206.)

А ако они неће да те послушају – па, они који су код Господара твога хвале Га и ноћу и дању и не досађују се. (Кур'ан, Фуссилет, 38.)

Они се, сходно задужењима која обављају, деле на врсте:

Од њих су носиоци Арша, како каже Узвишени:

Они који носе Арш и они који су око њега... (Кур'ан, Гафир, 7.)

... а престо Господара твога ће тог дана изнад њих осмерица држати. (Кур'ан, Ел-Хакка, 17.)

Затим Аллаху најближи анђели:

Месиху (Исусу) неће бити зазорно да призна да је Аллахов роб, па ни анђелима, Њему најближим. (Кур'ан, Ен-Ниса, 172.)

Од анђела има и оних који су задужени за Рај и спремање почести за његове становнике.

Затим имају анђеле који су задужени за Пакао и мучење његових становника, то су зебаније, а испред њих је деветнаест жестоких анђела стражара и главни чувар Пакла Малик, као што каже Узвишени:

Над њим су деветнаестерица. (Кур'ан, Ел-Муддессир, 30.)

Они ће дозивати: "О Малик! Нека Господар твој учини да умремо!" (Кур'ан, Ез-Зухруф, 77.)

И они који ће у ватри бити говориће стражарима пакленим: "Замолите Господара свога да нам бар један дан патњу ублажи!" (Кур'ан, Гафир, 49.)

... о којој ће се анђели строги и снажни бринути, који се ономе што им Аллах заповеди неће опирати, и који ће оно што им се нареди извршити. (Кур'ан, Ет-Тахрим, 6.)

Има анђела који су задужени за чување људи на овом свету. Узвишени каже:

Уз сваког од вас су анђели, испред њега и иза њега – по Аллаховом наређењу над њим бдију. (Кур'ан, Ер-Ра'д, 11.) Тј. са њим су анђели који га чувају спреда и отпозади, па када дође Аллахово одређење, они га остављају.

Затим, имају анђели који су задужени за памћење и записивање људских дела. Узвишени каже:

... један са десне, а други са леве стране, он не изустити ниједну реч, а да поред њега није присутан онај који бдије. (Кур'ан, Каф, 17-18.);

А над вама бдију чувари, код Нас цењени писари. (Кур'ан, Ел-Инфитар, 10-11.)

Такође, Посланик, мир над њим, је казао: „Над вама се смењују анђели, ноћу и дању...”¹⁹⁰

Према томе, уз човека су анђели који га чувају, затим анђели који записују његова дела.

Има анђела који су задужени за чување плода у материци, како стоји у хадису од Ибн Мес'уда да је Посланик, мир над њим, рекао: „Заиста се свако од вас формира у утроби мајке четрдесет дана. Затим буде исто толико времена заквачак, затим постане комад меса у истом толиком периоду. Након тога Аллах пошаље анђела да удахне у њега душу, и нареди му да запише четири ствари: опскрбу, дужину живота, дела и да ли ће бити срећан или несрећан...”¹⁹¹

Од анђела има и оних који су задужени за узимање душа, како каже Узвишени:

А кад некоме од вас смрт дође, изасланици Наши му, без оклевања, душу узму. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 61.)

¹⁹⁰ Бележи Бухари.

¹⁹¹ Бележи Муслим.

Реци: "Анђео смрти, који вам је за то одређен, душе ће вам узети, а после ћете се Господару своме вратити." (Кур'ан, Ес-Сецеде, 11.)

Анђео смрти има своје помагаче међу анђелима који ваде душе људи из њихових тела, све док не дођу до гркљана, када их преузима анђео смрти.

Аллах је, Његовом дозволом, наредбом и хтењем, групи анђела поверио уређивање Његових одредби које се одвијају на небеском и земаљском свету. Како је Узвишени рекао:

Они не говоре док Он не одобри и поступају онако како Он нареди. (Кур'ан, Ел-Енбија, 27.)

... који се ономе што им Аллах заповеди неће опирати, и који ће оно што им се нареди извршити. (Кур'ан, Ет-Тахрим, 6.)

Због тога Узвишени уређивање и управљање приписује некада анђелима, због тога што су они непосредни извршиоци Његових наредби, као у ајету:

И оних који одредбе уређују. (Кур'ан, Ен-Нази'ат, 5.) А некад уређивање и управљање приписује Себи, као у ајету:

Он управља свима... (Кур'ан, Ес-Сецеде, 5.)

Анђели су Аллахови изасланици у Његовом стварању и наредби, а име *мелек (анђео)* у себи садржи значење посланика, јер је настало од *Ел-Елукех*, што значи посланица. Узвишени је рекао:

Сва хвала нека је Аллаху, Створитељу небеса и Земље, Који анђеле са по два, три и четири крила чини изасланицима. (Кур'ан, Фатир, 1.)

Тако ми оних који се један за другим шаљу. (Кур'ан, Ел-Мурселат, 1.)

Према томе, они су Аллахови изасланици у спровођењу Његових космичких закона којима се уређују небеса и Земља, и

такође, они су Његови изасланици у уређивању верских наредби које преко њих доставља посланицима од људи. Узвишени каже:

Он шаље анђеле са Објавом, по одредби Својој, оним робовима Својим којима хоће: "Опомињите да нема бога осим Мене и бојте Ме се!" (Кур'ан, Ен-Нахл, 2.)

Аллах одабаре посланике међу анђелима и људима. (Кур'ан, Ел-Хаџ, 75.)

Највреднији од анђела је Гаврило, који је Повереник објаве, како каже Узвишени:

И Кур'ан је, сигурно, објава Господара светова; доноси га поверљиви анђео гаврило на срце твоје, да опомињеш на јасном арапском језику. (Кур'ан, Еш-Шу'ара, 192-195.);

Реци: „Од Господара твога спушта га анђео Гаврило, Дух Благословљени са Истином...“ (Кур'ан, Ен-Нахл, 102.)

Аллах је анђелима дао способност да се преобраћају у разне облике, па су Авраму и Лоту, нека је над њима мир, долазили у лику људи; анђео Гаврило је Веровеснику, мир над њим, долазио такође у различитим облицима, некада у лику човека. То се од стране анђела Гаврила, мир над њим, десило два пута, зато што људи анђеле не могу видети у њиховом правом облику, па када су многобошци приговорили зашто им Аллах не пошаље анђеле као посланика. Узвишени је рекао:

А да анђела пошаљемо, са њима би свршено било, ни цигли час времена им се не би више дао. А да га анђелом учинимо, опет бисмо га као човека створили и опет бисмо им учинили нејасним оно што им није јасно. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 8-9.)

Значи да када бисмо људима послали анђела као посланика, био би у човековом облику како би били у могућности да разговарају са њим и да се окористе од онога што им доноси,

јер свака врста осећа блискост својој врсти, а зазире и бежи од друге врсте.

Треће начело: Веровање у Божије књиге

Веровање у Божије књиге је један од темеља веровања, а то је чврсто уверење да су оне истина, да су говор Узвишеног Аллаха, да је у њима упута и светло и у њима је све што је потребно онима којима је објављено.

Верујемо у оне књиге које је Аллах споменуо, од којих су: Кур'ан, Теврат (Тора), Инцил (Јеванђеље), Зебур (Давидови листови); и у оне које није споменуо, јер Аллах има књиге које не познаје нико осим Њега Узвишеног.

Спуштање књига је од Аллахове милости према људима због тога што је човечанство у потреби за њима, а разум човека је ограничен па не може докучити све детаље, користи и штете, иако може разликовати између корисног и штетног уопштено. Такође, људски разум надвладавају страсти и њиме се поигравају различити прохтеви и интереси, па када би човечанство било препуштено његовом непотпуном разуму оно би залутало, али је Аллаховом милошћу и мудрошћу одређено објављивање књига Његовим одабраним посланицима, да би појаснили људима оно на шта те књиге упућују, какве праведне прописе и корисне опорукe садрже, затим наредбе и забране којима се жели бољитак човечанству.

Када је Узвишени Аллах Адама, мир над њим, оца човечанства, протерао из Раја, рекао му је:

Од Мене ће вам упутство долазити, и они који упутство Моје буду следили – ничега се неће бојати и ни за чим неће туговати. (Кур'ан, Ел-Бекара, 38.)

О синови Адамови, кад вам између вас самих буду долазили посланици који ће вам прописе Моје обаишњавати –

онда они који се буду Аллаха бојали и добра дела чинили неће се ничега бојати нити ће за било чим тужовати. (Кур'ан, Ел-Е'араф, 35.)

Када су небеске књиге у питању, људи су се поделили на три скупине:

- Прва скупина су они који су занегирали све књиге, а то су непријатељи посланика – неверници, идолопоклоници и филозофи.

- Друга скупина су они који су поверовали у све књиге, а то су верници који су поверовали у све посланике и оно што им је објављено, како каже Узвишени:

Посланик верује у оно што му се објављује од Господара његовог, и верници – сваки верује у Аллаха, и анђеле Његове, и књиге Његове, и посланике Његове. (Кур'ан, Ел-Бекара, 285.)

- Трећа скупина су они који су у неке књиге поверовали, а у друге нису. То су Јевреји и хришћани и сви они који следе њихов пример, говорећи:

"Ми верујемо само у оно што је нама објављено" – и неће да верују у оно што се после објављује, а то је истина која потврђује да је истинито оно што они имају. (Кур'ан, Ел-Бекара, 91.)

Штавише, овакви верују у један део њихове књиге, а у други не верују, као што каже Узвишени:

Зар ви у један део Књиге верујете, а други негирате?! Никакве казне за оне од вас који тако чине, сем понижења на овоме свету, неће бити, а на Судњем дану биће стављени на муке најтеже! Аллах, доиста, није немаран према ономе што ви радите. (Кур'ан, Ел-Бекара, 85.)

Нема сумње да веровање у један део књиге, или неке књиге, а неверовање у други део књиге, или друге књиге, спада у неверовање у све књиге, јер човек мора веровати у све небеске књиге и све посланике и јер је веровање једна целина, нема

одвајања и одбацивања неких ствари. Аллах је у негативном контексту споменуо оне који су се разјединили и око књиге подвојили, као што каже:

... а они који се о Књизи разилазе доиста су у расколу великом. (Кур'ан, Ел-Бекара, 176.)

Разлог неверства оних који су занегирали све, или неке књиге, или део једне књиге јесте њихово слеђење страсти, претпоставке, сматрање да им је довољан разум, држање до својег мишљења и разумско закључивање. Они себе називају мудрацима и филозофима, а исмејавају се са посланицима и њиховим следбеницима, описујући их безумнима. Узвишени каже:

Када су им посланици њихови јасне доказе доносили, они су се знањем које су имали дичили, и снашло их је оно чему су се стално ругали. (Кур'ан, Гафир, 83.)

Што се тиче следбеника посланика они верују у све књиге које је Аллах објавио, не правећи разлику међу њима. Веровање у претходне књиге спада у опште веровање, а бива потврђивањем њих срцем и језиком.

Што се тиче веровања у Кур'ан оно спада у детаљно веровање и бива потврђивањем срцем, језиком и слеђењем онога што је дошло у њему, прихватајући његову пресуду било да се ради о ситницама или крупним стварима, такође, веровање да је Кур'ан Аллахов говор, који је објављен и није створен, од Њега је почео и Њему ће се вратити.

Аллахова је мудрост да су претходне књиге биле намењене за одређена временска раздобља и да је њихово чување било поверено људима од којих је тражено да их чувају, као што каже Узвишени:

Ми смо објавили Теврат (Тору), у коме је упутство и светло. По њему су Јеврејима судили веровесници, који су били Аллаху послушни и честити људи, и учени, од којих је

тражено да чувају Аллахову књигу, и они су над њом бдели.
(Кур'ан, Ел-Маиде, 44.)

Што се пак Кур'ана тиче, Аллах га је објавио свим генерацијама сваког народа, у сваком месту, до Судњег дана, а његово чување је Себи узео у обавезу,¹⁹² зато што улога ове књиге не престаје до нестанка човечанства на земљи. Узвишени је рекао:

Ми, уистину, Кур'ан објављујемо и заиста ћемо Ми над њим бдети! (Кур'ан, Ел-Хиџр, 9.)

Такође је рекао:

Лаж јој не може прићи ни спреда ни отпозади; то је Објава од Мудрога и Хваљенога. (Кур'ан, Фуссилет, 42.)

Обавеза је у свим споровима и несугласицама тражити пресуду и враћати се Кур'ану. Аллах је парничење пред другим законом мимо закона Његове књиге назвао парничењем пред *тагутом* (*ђаволом*)¹⁹³. Узвишени каже:

Зар не видиш оне који тврде да верују у оно што је објављено теби и у оно што је објављено пре тебе како желе да им се пред тагутом (ђаволом) суди, иако им је наређено да у њега не верују? (Кур'ан, Ен-Ниса, 60.)

¹⁹² Аллах је сачувао Кур'ан, првенствено олакшавајући његово учење и памћење и такође људима који су га својим трудом и залагањем сачували и чувају попут праведних халифа (владара), хафиза, учених и других.

¹⁹³ *Тагут* је сваки онај који се издигне и пређе преко своје границе коју му је Узвишени Аллах одредио, свеједно да ли се исти следио, обожавао или му се покоравало. *Тагут* је и онај који суди по другом закону мимо Аллаховог Шеријата. Треба напоменути да онај који сматра да је Аллахов закон једини исправни закон и да је једино дозвољено судити по Аллаховом закону, залаже се за његову примену колико је у могућности, али није у могућности судити по њему из одређених разлога, као што су оправдани страх, немоћ и сл., такав се не проглашава тагутом и неверником, као што су појаснили учењак Ибн Тејмије и други.

Тагут је реч настала од *туџан*, што значи прелажење границе. Аллах кори оне који тврде да верују у све књиге, а остављају суђење по Кур'ану и Суннету (Посланиковој, мир над њим, пракси) и траже пресуду код неких *тагута*. Веровесник, мир над њим, је рекао: „**Ниједан народ није судио по нечему другом мимо онога што је Аллах објавио, а да се међу њима није јавило непријатељство.**“¹⁹⁴

Ово спада у највеће промене држава и подметање нереди и непријатељстава међу народима, јер веровање у Кур'ан изискује суђење по њему, па ко тврди да верује у Кур'ан, а тражи пресуду по нечему другом, такав је у контрадикцији са својим тврдњама. Од Кур'ана се не може изоставити ниједан део, већ се мора примењивати у потпуности и по њему поступати у свим сферама: у веровању, обредима, међуљудским односима, сопственим случајевима, када је кривично и казнено право у питању и у самом понашању. Узвишени каже:

А они што не суде према оном што је Аллах објавио, они су заиста неверници. (Кур'ан, Ел-Маиде, 44.)

Они који не суде према ономе што је Аллах објавио заиста су зулумћари. (Кур'ан, Ел-Маиде, 45.)

Они који нису судили према ономе што је Аллах објавио - заиста су према Аллаху непокорни. (Кур'ан, Ел-Маиде, 47.)

И, тако Ми Господара твога, они неће веровати док за судију у споровима међусобним тебе не прихвате, а потом у душама својим тегобе не осете за оно што си одредио и сасвим се не предају! (Кур'ан, Ен-Ниса, 65.)

Аллах је, заклинјући се, изричито занегирао веровање ономе ко пресуду Посланика, мир над њим, не прихвати широких прса и не покори се Аллаховом закону, а оне који не суде по ономе што је Аллах објавио описао је неверством,

¹⁹⁴ Бележе Ибн Маџе И Ел-Хахим.

неправедношћу и великим грехом (фиском), макар тај призивао себи веровање и правичност. Па тешко се народу који Аллахов закон замени лаичким тагутским (неисламским) законима, а који тврди да верује.

Четврто начело: Веровање у посланике

Верованье у посланике је један од темеља веровања, јер су они веза између Аллаха и Његових створења у достављању Његове посланице и успостави доказа над људима. Веровање у посланике значи веровање у истинитост њихове посланице и потврђивање њиховог веровесништва, и да су искрени у ономе што су нам пренели од Аллаха, а пренели су посланице и појаснили су људима оно по питању чега не смеју бити незналице. Доказа о обавезности веровања у посланике има много. Каже Узвишени Аллах:

... него је право добротинство добротинство оних који верују у Аллаха, у Будући свет, и у анђеле, и у књиге, и у веровеснике... (Кур'ан, Ел-Бекара, 177.)

... сваки од њих верује у Аллаха, и анђеле Његове, и Књиге Његове, и посланике Његове: "Ми међу посланицима Његовим не правимо разлику!" (Кур'ан, Ел-Бекара, 285.)

Они који у Аллаха и посланике Његове не верују и желе да између Аллаха и посланика Његових у веровању направе разлику, и говоре: "У неке верујемо, а у неке не верујемо", и желе да између тога некакав став заузму – они су заиста прави неверници... (Кур'ан, Ен-Ниса, 150-151.)

У овим ајетима је Узвишени Аллах поставио везу између веровања у посланике и веровања у Њега, Његове анђеле и књиге, а оне који праве разлику између веровања у Аллаха и посланике, па говоре да у једне верују, а да у друге не верују, Аллах им је пресудио неверством. Слање посланика је Аллахова благодат према људском роду, јер је човечанство у прекој потреби за

њима. Стање човека се не може уредити, нити његова вера може бити исправна, осим са посланицима, стога је потреба човечанства за посланицима већа од његове потребе за храном и пићем. То је зато што је Аллах посланике учинио везом између Њега и његових робова, када је у питању њихова спознаја Аллаха, и онога што им користи и штети, затим детаљи Аллахових прописа, наредби, забрана, дозвољених ствари, појашњења шта Аллах воли, а шта не воли. Не постоји начин спознаје ових ствари осим преко посланика, јер разум нас не може упутити у детаље ових ствари, иако уопштено може закључити да је у потреби за овим стварима. Узвишени је рекао:

Сви људи су сачињавали једну заједницу, па је Аллах слао веровеснике да доносе радосне вести и опомену, и по њима је слао Књигу са Истином, да по њој суди људима у ономе у чему су се они разилазили. (Кур'ан, Ел-Бекара, 213.)

Потреба Аллахових робова за посланицама њиховог Господара већа је од потребе болесника за лекаром, јер, непостојање лекара може наштетити телу, док непостојање посланице штети срцима људи. Становника Земље ће бити само док буде остатака Аллахове посланице међу људима, па када тога нестане Аллах ће дати да наступи Судњи дан.¹⁹⁵

У оне посланике које је Аллах споменуо у Кур'ану обавезно је веровати у сваког од њих, а споменуто их је двадесет и пет. Осамнаест од њих Аллах је споменуо у следећим ајетима:

То су докази Наши које дадосмо Авраму за народ његов. Ми више степене дајемо онима којима Ми хоћемо. Господар твој је, уистину, Мудри и Свезнајући. И Ми му поклонисмо и Исака и Јакова; и сваког упутисмо – а Ноја смо још пре

¹⁹⁵ Казао је учењак ибн Тејмије: „Овај свет је проклет и све што је на њему, осим онога што је обасјало сунце упуте (посланице) и што је саздано на њој, нема опстанка становницима Земље осим док су остаци посланице међу њима, кад ишчезну и нестану трагови посланства Аллах ће уништити светове, и горње и доње, па ће наступити Судњи дан.“

упутили – и од потомака његових Давида, и Соломона, и Јоба, и Јосифа, и Мојсије, и Аруна – ето, тако Ми награђујемо оне који добра дела чине – и Захарија, и Јована, и Исуса, и Елијаса – сви су они били добри – и Јушмаела и Елизеја и Јона и Лота – и свима смо предност над светом осталим дали. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 83-86.)

Осталих седам је споменуто у различитим ајетима.

У оне посланике који нису споменути у Кур'ану, обавеза је веровати у њих уопштено. Узвишени је рекао:

И пре тебе смо посланике слали, о некима од њих смо ти казивали, а о некима ти нисмо казивали. (Кур'ан, Гафир, 78.)

На другом месту је рекао:

И посланицима о којима смо ти пре казивали и посланицима о којима ти нисмо казивали... (Кур'ан, Ен-Ниса, 164.)

Постоји једно питање које захтева објашњење, а то је разлика између посланика (*ресула*) и веровесника (*небијја*):

Посланик је човек, мушкарац коме се објављује шеријат – верозакон који му је наређено да достави.

Веровесник је човек, мушкарац коме се објављује шеријат – верозакон и није му наређено његово достављање.

И посланику и веровеснику се објављује, али веровесник бива некад послат верничком народу са шеријатом који је пре био, попут веровесника Бену Израила, који су владали шеријатом Теврата (Торе), а некада би се једном веровеснику објављивала посебна објава по питању одређене ствари или прописа.

Што се тиче посланика, они су слати неверничком народу да их позивају у једноћу Аллаха и чињење богослужења само Њему, па би их неки утеривали у лаж.¹⁹⁶

Посланик је бољи од веровесника, а веровесници су одликовани једни над другима, као што каже Узвишени:

Неке од тих посланика одликовали смо више него друге.
(Кур'ан, Ел-Бекара, 253.)

Од посланика су најбољи посланици одлуке (*Улул-'азм*)¹⁹⁷, а то су петерица: Ноје, Аврам, Мојсије, Исус и Мухаммед, нека је на њих Аллахов мир и спас. Они су споменути у ајетима:

Сети се кад смо од веровесника завет њихов узели, и од тебе, и од Ноа, и од Аврама, и од Мојсија, и од Исуса, сина Маријиног. Од њих смо чврст завет узели. (Кур'ан, Ел-Ахзаб, 7.)

Он вам прописује у вери исто оно што је наредио Ноји и оно што објављујемо теби, и оно што смо наредили Авраму и Мојсију и Исусу... (Кур'ан, Еш-Шура, 13.)

Најбољи од посланика одлуке су двојица Аллахових присних пријатеља, Аврам и Мухаммед, нека је на њих Аллахов

¹⁹⁶ Учењаци заступају неколико мишљења у смислу разликовања између веровесника и посланика од којих су најпознатија:

- Да је веровесник онај којем је дошла објава али му није наређено да је достави док је посланик онај коме је објављено и коме је наређено да достави људима. Ово је одабир Ибн Ебул Изза Ел-Ханефија у коментару Тахавијеве посланице стр. 158.

- Друго је мишљење да је посланик послат са новим и посебним Шеријатом за себе и свој народ док је веровесник онај који доставља Шеријат претходног посланика. Ово је прихваћеније мишљење. У сваком случају посланик је посебнијег значења него веровесник, јер је сваки посланик веровесник, док сваки веровесник није посланик.

¹⁹⁷ Названи су посланици одлуке (*Улул-'азм*) јер су били крајње стрпљиви, постојани и одлучни у позиву ка Аллаху, трпећи велике непријатности од свога народа.

благослов и спас. Од њих двојице бољи је Мухаммед, мир над њим.

Такође, веровесништво је ствар којом Аллах вреднује и одабира једне над другима, као што је рекао:

Аллах одабере посланике међу анђелима и људима.
(Кур'ан, Ел-Хаџ, 75.)

Веровесништво није ствар која се стиче положајем и трудом, обавезивањем на различите врсте богослужења и добрих дела, нити склоношћу да човек напредује и поправља себе, чисти мисли и побољшава своје понашање, нити се стиче тренирањем своје душе, како кажу неки филозофи. Они кажу: „Могуће је стећи веровесништво“, јер мисле да онај ко срцем види суштину ствари након што је своју вањштину и унутрашњост довео до савршенства кроз чишћење душе и њено вежбање да стекне врлине и отклони мане, јер то доводи до тога да се огледало његове нутрине (душе) потпуно очисти и углача, и отвара се духовни вид његовог ума, па бива способан за оним што други нису. Према филозофима, веровесништво има три карактеристике:

Прва је моћ знања, у смислу да човек стекне знање без учења, већ путем моћи.

Друга је моћ замишљања, тако што човек замишља некаква светлосна бића која му се обраћају и од којих слуша говор.

Трећа је моћ утицаја на људе и то називају још утицај на материјални свет, сматрајући да се ове способности стичу, па су зато неке суфије трагале за веровесништвом, што је код њих попут заната. Овакво схватање је погрешно, а одговор налазимо у Аллаховом говору:

... они говоре: "Ми нећемо веровати све док се и нама не да нешто слично ономе што је Аллаховим посланицима

дато." А Аллах добро зна коме ће поверити посланство Своје.
(Кур'ан, Ел-Ен'ам, 124.)

Аллах одабире посланике међу анђелима и људима.
(Кур'ан, Ел-Хаџ, 75.)

Дакле, веровесништво је Аллахов одабир сходно Његовој мудрости и знању о томе ко је најбољи за ту ствар, а није нешто што човек сам може стећи. Тачно је да су веровесници, нека је на њих Аллахов благослов и спас, били одликовани посебним особинама над осталим светом, али веровесништво опет није у смислу у којем то схватају заблудели филозофи.

Знаци веровесништва

То су знаци на основу којих се распознаје веровесништво истинског веровесника од лажних који су призивали веровесништво, и ово је јако битна тема. Знаци веровесништва су многобројни, разноврсни и неограничени. Неки од њих су следећи:

- Муџиза, што је реч настала од *ел-аџез* - неспособност, што је супротно способности, а у речницима *муџиза веровесника* јесте изазов пред којим непријатељи остају немоћни. То је наднаравна способност коју Аллах даје онима које одабира за веровесништво, да би њоме указао на његову искреност и истинитост његове посланице. Посланичке муџизе (наднаравна дела) су многобројне, а неке од њих су: камила која је дата Салиху, мир над њим, као доказ против његовог народа; затим претварање штапа у змију, доказ Мојсију, мир над њим; способност лечења слепих и губавих и оживљавање мртвих, што је дато Исусу, мир над њим; затим *муџизе* нашег веровесника Мухаммеда, мир над њим, којих је пуно и које су велике, а највеће су: Кур'ан, који је вечита муџиза, којом је Аллах изазвао цинне и људе; затим ноћно путовање (*Исра* и *Мираџ*); затим расцепљење Месеца; каменчићи који су чинили тесбих (изговарали „субханаллах – слављен нека је Аллах“) у руци

Посланика, мир над њим; чежња дрвета за Послаником, мир над њим; Посланикова предсказања о ономе што ће да се деси и казивања о прошлости.

Знакови веровесништва нису ограничени само на муџизе (наднаравна дела), како сматрају апологетичари. Они су многобројни и разноврсни.

- Од знакова веровесништва јесу и њихова предсказања својим народима о подвизима који их чекају и о издаји њихових непријатеља, и да коначница припада њима верницима, што се и остваривало заиста онако како су рекли. Као што се дешавало Ноји, Еберу, Салиху, Јетроу, Авраму, Лоту, Мојсију и нашем Посланику, Мухаммеду - нека су Аллахови мир и благослов на свих њих - од оних ствари које је Аллах споменуо у Кур'ану.

- Такође, шеријати (закони) и казивања са којима су дошли, који су врхунац савршенства, који нам откривају тајне и истине¹⁹⁸, који упућују људе, што нужно указује на то да такве ствари не могу доћи осим од најученијих и најбољих људи.

- Такође, од знакова јесте и то да је њихов начин наређивања чињења богослужења једино Аллаху, чињење добрих дела, веровање у Судњи дан, у све књиге и посланике, идентичан, па је немогуће да један од њих одступи од онога око чега су сложни. Они су потврђивали своје претходнике од посланика, а претходници су доносили радосну вест о посланицима који ће доћи након њих, као што су Исус, мир над њим, и претходни посланици доносили радосну вест о доласку Мухаммеда, мир над њим, и као што је Мухаммед, мир над њим, потврђивао све веровеснике пре њега.

- Од знакова веровесништва јесте и Аллахово помагање веровесника. Аллахов закон који се понавља је тај да Он Узвишени неће помоћи лажова као што помаже искренога, већ ће лажова да осрамоти и уништи. Ако некад и помогне неког

¹⁹⁸ У то спадају предсказања о догађајима који ће се десити, казивања о несталим народима о којима се изгубио сваки траг, затим, неке научне чињенице које је наука тек скоро открила и многе друге ствари. (оп. прев.)

владара насилника који завлада неким местом, па тај владар не призива веровесништво и не лаже на Аллаха, већ је само насилник коме је Аллах дао да надвлада насилника попут њега, као што каже Узвишени:

Тако исто Ми препуштамо власт једним силницима над другим због онога што су зарадили. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 129.)

То је супротно онима који говоре: „Доиста га је Аллах послао, а он лажов.“ Ради се о томе да Аллах њему не даје константну помоћ, већ га оставља до одређеног тренутка, а затим га уништи. Постоји пуно начина препознавања искренога од лажова у стварима које нису призивање веровесништва, а како је тек када неко призива веровесништво. Онај који призива да му се објављује мора бити, или најбољи од људи, са најбољим особинама, или је човек који има највише мана. Зато је један од угледника племена Секиф, када је Посланик, мир над њим, дошао да их позове у Ислам, рекао: **„Тако ми Аллаха, нећу ти рећи ни реч. Ако си искрен, па ти си племенитији код мене од тога да ти одговарам, а ако си лажов, онда ниси вредан да ти ишта одговорим.“**

Немогуће је не разликовати најбоље и најсавршеније створење од најмизернијег и најкрњавијег, јер ни један лажов није призивао посланство, а да његово незнање, лаж, разврат и управљање ђавола њиме нису испливали на површину и били видљиви сваком оном који иоле зна разлучивати ствари. Док, ниједан искрен није призивао посланство, а да нису дошли до изражаја његово знање, искреност, добротинство и разна добра дела која су видљива сваком ономе који има и трун разума, јер прави посланик мора обавештавати људе о стварима, наређивати им и чинити неке ствари. Док, из онога што лажац наређује, о коме казује и оно шта чини, бива видљива његова лаж из више аспеката.

- Можда ће се неко запитати како направити разлику између знакова веровесништва и магије коју изводе врачари и врачевеи и задивљујућих изума који су се појавили данас. Многе су разлике између знакова посланства са једне стране, и враџбина, маџионичара и врачара и технолошких изума са друге

стране. Веровесничка казивања не могу промашити и погрешити, за разлику од казивања гатара и астролога, чија су казивања у већини случајева лажна, иако некад могу рећи истину уз помоћ онога што их обавесте њихови ђаволи који прислушкују. Такође, ствари које раде врачари и изуми су уобичајене и познате ствари које човек може стећи и научити, оне не излазе из оквира способности џинна и људи, и могуће је супротставити им се и парирати им сличнима, док то није случај са знаковима веровесника. Те ствари нису у стању учинити ни људи ни џинни, како каже Узвишени:

Реци: "Кад би се сви људи и џинни удружили да сачине један овакав Кур'ан, они, такав као што је он, не би сачинили, па макар једни другима помагали." (Кур'ан, Ел-Исра, 88.)

- Муџизе (наднаравна дела) веровесника нису у стању чинити ни људи ни џинни, већ су то ствари које Аллах даје као доказ њихове истинитости, попут ствари које смо раније споменули, као што је расцепљење Месеца, претварање штапа у змију, каменчићи који јасним гласом чине тесбих (славу-величање) Аллага, чежња пања, увећавање мале количине воде и хране – ово су ствари које није у стању учинити нико осим Аллах. Такође, веровесници су искрени верници, муслимани, који само Аллага обожавају на начин који им је наређен, потврђујући све оно са чиме су дошли претходни веровесници, док су врачари и они који призивају веровесништво лажови и нису ништа друго осим идолопоклоници који поричу оно што је Аллах објавио.

- Затим, чиста природа у којој је Аллах створио човека и разум се слажу са оним са чиме су дошли веровесници, нека је на њих Аллахов мир и благослов, док се врачари, гатари и преваранти супротстављају разумским, чулним и доказима чисте људске природе.

- Затим, веровесници су дошли са стварима које ће употпунити и усавршити разум и природу човека, док оно, са чиме долазе врачари и њима слични, квари разум и природу човека.

- Такође, *муџизе* (наднаравна дела) нису ствари које веровесници раде сами од себе, већ су то ствари које чини Аллах, као доказ и знак у њихову корист, попут расцепљења Месеца, претварања штапа у змију, Кур'ана, обавештавања о прошлости и будућности и скривеним стварима које су специфичне само за Аллаха. *Муџизе* (наднаравна дела) су од Аллаха, а не нешто што створења одабирају, као што је Аллах рекао Његовом Веровеснику, мир над њим, када су му тражили неко чудо:

Реци: *"Чуда су једино од Аллаха, а ја само јасно опомињем."* (Кур'ан, Ел-Анкебут, 50.)

- Што се тиче трикова врачара и технолошких изума, те ствари су дела људи.

- Разлика између веровесничких *муџиза* (наднаравних дела) и чуда која чине врачари има пуно и оне су јасне. Ко жели прочитати више о томе, може наћи у књизи *Ен-Небеват* од учењака Ибн Тејмијје.

Наднаравност (муџиза) Кур'ана

Највећа наднаравност која је дата посланику Мухаммеду, мир над њим, јесте величанствени Кур'ан, јер је наднаравност сваког веровесника била сходно стању његовог народа. Зато је Аллах фараоновом народу, код којег је било познато и проширено врачање, послао Мојсија са штапом да се супротстави ономе што су чинили врачари, па је његов штап прогутао оно што су извели, па су се запрепастили и остали поражени видевши да је оно са чиме је дошао Мојсије истина а не врачање, како каже Узвишени:

И чаробњаци се лицем на тло бацише. "Ми верујемо у Господара светова", повикаше, "Господара Мојсијевог и Аруновог!" (Кур'ан, Ел-Е'араф, 120-122.)

Тако нешто се догодило само Мојсију, мир над њим, док је у времену Исуса, мир над њима, у коме је била позната медицина,

Исус, мир над њим, дошао са нечим што је запрепастило лекаре, а то је оживљавање мртвих, лечење слепих и губавих од непријатности за коју медицина није имала лека, затим оживљавање птице од иловаче уз Аллахову дозволу, што је одувало умове лекара, па су понизно признали да је то од Аллаха. Арапи су били господари изражавања, стилистике и прави витезови говорништва, па је Аллах посланику Мухаммеду, мир над њим, дао Кур'ан као *муџизу* (наднаравно дело) којој:

... лаж не може прићи ни спреда ни отпозади; то је Објава од Мудрога и Хваљенога. (Кур'ан, Фуссилет, 42.)

И то је вечита муџиза (наднаравно дело) актуелна за сва времена. Аллах је ову дивну наднаравност одабрао да буде задња небеска посланица читавом човечанству уопштено, па је Кур'ан муџиза (наднаравно дело) коју читају генерације сваког времена, знајући да је то истински Аллахов говор, а не говор човека. Аллах је људе и џинне изазвао да дођу са сличном књигом, или са десет поглавља сличних Кур'ану, или макар са једном поглављем, па нико још од времена слања Мухаммеда, мир над њим, па све до данас и заувек неће бити у стању да дође са сличном књигом нити поглављем, упркос томе што је било пуно непријатеља Посланика, мир над њим, и вере Ислама кроз историју. Узвишени каже:

А ако сумњате у оно што објављујемо робу Своме, начините ви једно поглавље слично објављену њему, а позовите и божанства ваша, осим Аллаха, ако истину говорите. Па ако не учините, а нећете учинити, онда се чувајте ватре за невернике припремљене, чије ће гориво бити људи и камење. (Кур'ан, Ел-Бекара, 23-24.)

Тако да је изазов важећи до Судњег дана у речима Узвишеног: ***Па ако не учините, а нећете учинити...***

Зар они да говоре: "Измишља га!" – Не, него они неће да верују; зато нека они саставе говор сличан Кур'ану, ако истину говоре! (Кур'ан, Ет-Тур, 33-34.)

Учењак Ибн Тејмије каже: „Овај изазов се десио у Мекки, пошто су поглавља Јунус, Худ, Ет-Тур меканска поглавља. Затим се изазов поновио у Медини након Хиџре (пресељења), па је Аллах рекао у поглављу Ел-Бекара, а оно је мединско:

А ако сумњате у оно што објављујемо робу Своме, начините ви једно поглавље слично објављеним њему, а позовите и божанства ваша, осим Аллага, ако истину говорите. Па ако не учините, а нећете учинити, онда се чувајте ватре за невернике припремљене, чије ће гориво бити људи и камење.

Аллах је овде споменуо две ствари. Прва је у Његовим речима: **Па ако не учините, а нећете учинити, онда се чувајте ватре...**, хоће да каже да ако не учините, онда сте знали да је ово истина, па се бојте Аллага због тога што поричете, да вас не погоди патња коју је обећао порицатељима. Друга ствар су Његове речи: **... а нећете учинити...**, што означава негацију за будуће време, па је Аллах потврдио да они у будућем времену неће бити у стању доћи са сличним поглављем, како је и обавестио. Аллах Узвишени се обраћа Посланику, мир над њим, у поглављу Ел-Исра – које је меканско и које је отпочео спомињањем ноћног путовања до Бејтул-Макдиса у Палестини, а он (Посланик, мир над њим) је био у Мекки према кур'анском тексту и веродостојним предајама – и каже му:

Реци: "Кад би се сви људи и џинни удружили да сачине један овакав Кур'ан, они, такав као што је он, не би сачинили, па макар једни другима помагали." (Кур'ан, Ел-Исра, 88.)

Аллах наређује Посланику, мир над њим, да свим створењима пренесе вест о јасном изазову, да, када би се сви сакупили не би били у стању да саставе нешто слично Кур'ану, макар се међусобно потпомагали. И ово је изазов свим створењима, а чуо је за њега свако ко је чуо Кур'ан, упознали су га и обични и посебни људи, и поред тога нису били у стању супротставити му се нити су дошли са нечим попут њега. Тако је

од како је послат Посланик, мир над њим, па до дан-данас, уз то да су људи били неверници пре него што је послат, па када је послат, следила га је мала скупина, док су се неверници највише трудили да побију Аллахов говор на сваки могући начин. Некада би ишли код следбеника књиге, па би их питали о стварима невидљивог света, чак и о њему, као што су њега питали о казивањима о Јосифу, мир над њим, о младићима из пећине, о Зулкарнејну, да би се након тога скупљали на скуповима да донесу заједнички став о томе шта да кажу о њему. Затим би почињали називати га разним именима и упоређивати га са некима који му нису ни приближни и од којих се он јасно разликовао. Па би некад говорили да је луд, а некад да је врачар, гатар, песник и сличне ствари, за које су и сами знали, а знао је и сваки разуман човек који би то чуо, да је то потвора на њега. Пошто их је изазивао из дана у дан да дођу са нечим сличним, то је побило све њихове тврдње о њему, јер је логично да би учинили то да су били способни. Јер, постојање потпуног и притврђеног повода (као што је овај изазов) уз постојање могућности изискује постојање онога што тај повод (изазов) тражи. Затим, овакав говор важи за сва створења на Земљи. На основу наведеног јасно видимо да свако на Земљи зна да је немоћан да дође са нечим попут Кур'ана, и ово је већи доказ од *муџиза* (наднаравних дела) чија се врста понављала, попут оживљавања мртвих, јер нико није био у стању да дође са нечим чиме би се супротставио. Па устрајавање Посланика, мир над њим, на овом изазивању, док је био у Мекки и док је број његових следбеника био мали – да каже да, када би се саставили и цинни и људи да начине нешто попут Кур'ана да не би то могли учинити ни тада ни убудуће – то је могуће говорити само уз чврсто уверење у то. У супротном, човек који сумња у свој говор не би тако говорио јер би се бојао да се његова лаж не открије па да се обрука и да се људи одврате од тога да му верују, а не би био чврсто убеђен у то да му Аллах то није обзнанио, јер код уобичајених наука човек не може знати да читаво човечанство не може доћи са говором попут његовог, осим ако зна да је то нешто

ван људских способности. Онда то изискује да тако нешто буде наднаравност.

На Кур'ан као наднаравност можемо посматрати са више аспеката: са аспекта кур'анског израза, конструкције и стилистике која се огледа у значењима на која нас упућује израз. Такође, кур'анска наднаравност се огледа кроз значења и вредности које Кур'ан наређује, затим са аспекта значења којима нас извештава о Аллаху, Његовим именима и својствима, о анђелима и томе слично. Затим са аспекта његових значења којима нас извештава о непознатом свету будућности, прошлости и Будућем свету. Такође са аспекта онога што је у њему појашњено од доказа везаних за уверење.

Непогрешивост веровесника

Језичко значење речи ел-'исмех – безгрешност, значи чување, браћење; ел-'асим – бранитељ, чувар; ел-и'тисам – држање за нешто. Под појмом безгрешности се мисли на Аллахово чување веровесника од греха и непокорности.

Говорећи о разилажењу по овом питању, учењак Ибн Тејмије, појашњава преовладавајуће мишљење па каже: „Веровесници су, нека су на њих Аллахови благослови, непогрешиви кад је у питању њихова обавест о Аллаху и њихово достављање посланице, и то је тако по консензусу заједнице. Зато је веровање у оно са чиме су дошли обавеза, како каже Узвишени:

Реците: "Ми верујемо у Аллаха и у оно што се објављује нама, и у оно што је објављено Авраму, и Јишмаилу, и Исаку, и Јакову, и унуцима, и у оно што је дато Мојсију и Исусу, и у оно што је дато веровесницима од Господара њиховог; ми не правимо никакве разлике међу њима, и ми се само Њему покоравмо." Па, ако буду веровали у оно у шта ви верујете, на Правоме су путу; а ако главе окрену, они су онда само инације

и Аллах ће те сигурно од њих заштитити, јер Он је Свечујући и Свезнајући. (Кур'ан, Ел-Бекара, 136-137.)

... него је право добротинство добротинство оних који верују у Аллаха, у Будући свет, и у анђеле, и у књиге, и у веровеснике... (Кур'ан, Ел-Бекара, 177.)

Посланик верује у оно што му се објављује од Господара његовог, и верници – сваки верује у Аллаха, и анђеле Његове, и књиге Његове, и посланике Његове: "Ми не издајамо ниједног од посланика Његових." И они говоре: "Чујемо и покоравамо се; опрости нам, Господару наш; Теби ћемо се вратити." (Кур'ан, Ел-Бекара, 285.)“

Даље каже учењак: „Овом безгрешношћу коју поседују веровесници постиже се циљ веровесништва и посланства. Веровесник је онај који обавештава о Аллаху, а посланик је онај којег је Аллах послао. Сваки посланик је уједно и веровесник, али није сваки веровесник посланик, а њихова безгрешност у достављању од Аллаха је потврђена и ту се не може десити грешка, тако је по консензусу муслимана...“

Такође каже: „Што се тиче непогрешивости веровесника мимо оне непогрешивости у достављању Објаве, око тога су људи подељени на више мишљења:

- Да ли је безгрешност у нечему мимо достављања Објаве потврђена Кур'аном и разумом?

- Да ли су веровесници сачувани од великих и малих греха?

- Да ли су сачувани само од неких греха?

- Или можда нису сачувани од упадања у грехе, али су сачувани од тога да их Аллах остави на томе без упозорења?

- Или можда не мора да се сматра да су сачувани од погрешке осим у достављању Објаве?

- И да ли је обавезно да буду сачувани неверства и греха пре него што им је почела Објава?

Став већине људи, који уједно одговара предајама које се преносе од учењака првих генерација, јесте да су веровесници сачувани од тога да их Аллах остави на греху а да их не упозори и укори. Када погледамо у одговор онима који кажу да веровесници нису сачувани ни од овога, и у доказе оних који потврђују безгрешност веровесника, и добро их размотримо, видимо да све то указује на ову врсту безгрешности и сачуваности. Докази оних који негирају безгрешност веровесника не указују на то да се може десити грех на којем их Аллах остави без упозорења и укора. Они који потврђују безгрешност то доказују да је људима прописано слеђење веровесника у делима која им је Аллах одобрио, а не која им је забранио или од којих су се повратили, као што је обавезно покоравати се у наредбама и забранама које нису дерогиране, док, наредбе и забране које су дерогиране није дозвољено сматрати нечим што је наређено или забрањено.

Такође за доказ узимају и то да су греси супротни савршености, или да је грех, када се нађе код неког коме је Аллах дао тако велику благодат (веровесништво), још ружнији, или да он може довести до измене Шеријата, и сличне разумске доказе. То би било тачно када би они остали на гресима и када се не би враћали са грешака, а искрено покајање које Аллах прими подиже покајника на још веће степене.

Како кажу неки учењаци првих генерација: 'Давид, мир над њим, је након покајања био бољи него што је то био пре греха.'

Други каже: 'Да покајање није од ствари које Аллах највише воли, не би гресима искушавао најплеменитије робове.' Аллахов Посланик, мир над њим, је рекао: '**Аллах се више**

радује покајању некога од вас него што се неко од вас радује повратку изгубљене камиле (у пустињи).¹⁹⁹

Даље каже учењак: „Кур'ан, веродостојни хадиси и Објаве пре Кур'ана потврђују овај говор, док су они који одговарају на то користили погрешна тумачења попут *те'вила* цехмија, кадерија и дехрија када су у питању текстови о именима и својствима, о одредби, о Судњем дану, а то спада у врсту *те'вила* карамита-батинија, за који се нужно зна да је неисправан и да спада у извртање ајета. Овакви људи циљају величање веровесника, а у ствари их утерују у лаж, желе постићи веровање у веровеснике, а упадају у неверство.

Затим, они се нису користили доказима Шеријата, разума и консензуса, који указују на безгрешност у достављању Објаве. Они нису потврђивали оно са чиме су дошли веровесници, већ су потврђивали израз искривљујући му право значење, или су били попут неписмених који не познају Књигу већ само нагађају. Безгрешност коју они заговарају и када би била потврђена они од ње не би имали користи нити су у потреби за њом, јер је она везана за неког другог, а не за оно у шта им је наређено да верују. Тако неки од њих приписују веровесницима оно за шта немају доказ од Аллаха, а остављају оно што је обавеза – потврђивање искренности веровесника и покорност њима, а то је оно са чиме се постиже срећа, док се са супротним од тога постиже несрећа. Узвишени каже:

... он је дужан радити оно што се њему наређује, а ви сте дужни радити оно што се вама наређује... (Кур'ан, Ен-Нур, 54.)

Аллах у Кур'ану није споменуо ниједног од веровесника, а да га није споменуо уз тражење опроста, попут Адама, мир над њим, и његове жене, који су говорили:

¹⁹⁹ Бележи Бухари.

"Господару наш" – рекоше они – "сами смо себи криви, и ако нам Ти не опростиш и не смилујеш нам се, сигурно ћемо бити изгубљени." (Кур'ан, Ел-Е'араф, 23.)

Ноје, мир над њим, је говорио:

"Господару мој" – рече – "Теби се ја утечем да Те више никад не замолим за оно што не знам! Ако ми не опростиш и не смилујеш ми се, бићу изгубљен." (Кур'ан, Худ, 47.)

Аллахов пријатељ, Аврам, мир над њим је говорио:

"Господару наш, опрости мени, и родитељима мојим, и свим верницима – на Дан кад се буде полагао рачун!" (Кур'ан, Аврам, 41.)

Аврамове, мир над њим, су, такође, речи:

И који ће ми, надам се, погрешке моје на Судњем дану опростити! (Кур'ан, Еш-Шу'ара, 82.)

Мојсиј, мир над њим, је говорио:

Ти си Господар наш, па нам опрости и смилуј нам се, јер Ти прашташ највише. (Кур'ан, Ел-Е'араф, 155.)

Мојсије је такође казао:

Господару мој" – рече онда – "ја сам сам себи зло нанео, опрости ми!" И Он му опрости, Он, уистину, прашта и Он је милостив. (Кур'ан, Ел-Касас, 16.)

Чим се освести, рече: "Хваљен нека си! Кајем Ти се, ја сам верник први!" (Кур'ан, Ел-Е'араф, 143.)

За Давида, мир над њим, Аллах каже:

... па опрост од Господара свога замоли, паде лицем на тле и покаја се. И Ми смо му то опростили, и он је, доиста, близак Нама и дивно пребивалиште га чека. (Кур'ан, Сад, 24-25.)

О Соломону, мир над њим, Узвишени каже:

"Господару мој" – рекао је – "опрости ми и даруј ми власт какву нико, осим мене, неће имати! Ти си, уистину, Дароваатељ обилни!" (Кур'ан, Сад, 35.)

Што се тиче Јосифа, мир над њим, Аллах му не спомиње грех, зато није ни споменуо тражење опроста које одговара том греху, већ је рекао:

... тако би, да одвратимо од њега издајство и блуд, јер је он уистину био Наш искрени роб. (Кур'ан, Јосиф, 34.)

Па нас је обавестио да је Он од њега одвратио зло и разврат, што указује да Јосиф, мир над њим, није учинио издајство нити блуд. Што се тиче Аллаховог говора:

И она је била пожељела њега, а и он би њу пожелио да од Господара свога није опомену угледао... (Кур'ан, Јосиф, 24.),

Учењак Ахмед каже: 'Постоје две врсте жеље: жеља која човеку само падне на памет и жеља у којој је човек упоран.'

Преноси се да је Посланик, мир над њим, рекао: „Доиста, када човек пожели да учини лоше дело оно му се не уписује. Када га остави пише му се добро дело, а када га учини пише му се само једно лоше дело.“²⁰⁰

Ако човек остави лоше дело, али из неког другог разлога, а не Аллаха ради, не пише му се ни добро ни лоше дело. Јосиф, мир над њим је пожелио нешто и оставио је то Аллаха ради, зато је Аллах због његове искрености од њега одвратио издајство и разврат. То бива када се човеку, који намерава да учини грех, испречи искреност према Аллаху, која га одврати од чињења тог дела. Зато Јосиф, мир над њим, није учинио ништа друго осим доброг дела због којег ће бити награђен. Узвишени каже:

²⁰⁰ Бележи Бухари.

Они који се Аллаха боје, чим их саблазан ђавоља додирне, сете се, и одједном дођу себи. (Кур'ан, Ел-Е'араф, 201.)“...

Све до његових речи: „Ово би уједно био и одговор на сумње оних који кажу да Аллах не даје да посланик буде осим онај који је био безгрешан пре посланства. Тако говоре рафидије и други. Такође се односи и на оне који говоре да послаником не бива осим онај који је био верник (му'мин) пре посланства. Они мисле да су греси мањкавост, макар се човек и покајао од њих, и ово је суштина њихове грешке. Ко сматра да грешник бива мањкавим чак и након искреног покајања, такав очито греши, јер укор и казна која следује грешнике неће следовати онога који се искрено покајао. Ако човек пожури са покајањем неће имати ништа од казне, међутим, ако одгађа покајање, између тренутка чињења греха и тренутка покајања стићи ће га од казне и укора сходно његовом стању.

Веровесници, нека су на њих Аллахов мир и благослови, нису одгађали покајање, већ су ка њему журили и хрили. Они нису одгађали покајање нити су устрајавали на греху, већ су били сачувани од тога. Ако би неко одложио покајање на тренутак, Аллах би то прикрио искушењем које би га задесило, као што је поступио са Јоном, мир над њим. Познато је да се ово десило након што је постао веровесник, а онај ко каже да је то било пре веровесништва, нема потребе за том тврдњом.

Покајник од неверства и греха некада може бити бољи од онога који није упао у неверство и грех, па ако би био бољи онда би такав био пречи да буде веровесник од онога који је на мањем степену од њега. Аллах је споменуо Јосифову, мир над њим, браћу и споменуо је њихове грехе, а они су потомци које је Аллах учинио веровесницима²⁰¹. Узвишени Аллах је рекао:

²⁰¹ Већина учењака је на ставу да Јосифова браћа нису били веровесници, а Учењак Ибн Тејмије заступа став већине, и каже: „Оно на шта указују Кур'ан,

И Лот му једини поверова! А Аврам рече: "Ја се селим онамо куда ми је Господар мој наредио, јер је Он, уистину, силан и mudar." (Кур'ан, Ел-Анкебут, 26.) Лот је поверовао Авраму, мир над њим, а затим га је Аллах послао Лотовом народу.

Приповедајући о посланику Шу'ајбу (Јетроу), Аллах каже:

Главешине народа његовог, оне које су биле охоле, рекоше: "Или ћете безусловно веру нашу прихватити, или ћемо ми, о Шу'ајбе, и тебе и оне који са тобом верују из града нашег истерати." – "Зар и против наше воље?" – Рече он. "Ако бисмо веру вашу прихватили након што нас је Аллах спасио ње, на Аллаха бисмо лаж изнели. Ми је не требамо прихваћати, то неће Аллах, Господар наш, јер Господар наш знањем Својим све обухвата; у Аллаха се уздамо! Господару наш, Ти пресуди нама и народу нашем по правди, Ти си судија најправеднији!" (Кур'ан, Ел-Е'араф, 88-89.)

Неверници су говорили посланицима својим: "Или ћете вере наше бити или ћемо вас, доиста, из земље наше протерати!" (Кур'ан, Аврам, 13.)

Ако знамо да се у обзир узима потпуна награда и успех напослетку, а не мањкавост на почетку – а та се потпуност постиже покајањем и тражењем опроста – онда сваки роб мора да се покаје, јер је она обавеза првих и каснијих генерација, као што каже Аллах:

језик и разум јесте да Јосифова браћа нису били веровесници. Не постоји никакав доказ из Кур'ана, нити је од Посланика, мир над њим, а нити од другова пренешено је да их је Аллах учинио веровесницима. Они који кажу да су били веровесници то доказују ајетима из поглавља Ел-Бекара и Ен-Ниса „ وَالْأَسْبَاطِ“ (...и унуцима...), што се тумачи као деца Јаковљева. Међутим, исправно је да се не мисли на његову рођену децу, већ на његове касније потомке, исто као што се за њих каже „Синови Израилови“, а међу његовим потомцима је било веровесника, па су унуци синова Израилових као племена од синова Ишмаилових.“ (Цами'ул-меса'ил ли Ибни Тејмије)

Да би Аллах лицемере и лицемерке, и многобошце и многобошкиње казнио, а верницима и верницама опростио. А Аллах прашта и самилостан је. (Кур'ан, Ел-Ахзаб, 73.)

Аллах нам говори о покајању Адама, Ноје и о онима након њих, па све до печата свих посланика, Мухаммеда, мир над њим, и од последњих ајета које му је објавио јесте:

Када Аллахова помоћ и победа дођу, и видиш људе како у скупинама у Аллахову веру улазе – ти величај Господара свога хвалећи Га и моли Га да ти опрости, Он је увек покајање примао. (Кур'ан, Ен-Наср, 1-3.)“

Након тога учењак спомиње многе предаје о Посланиковом, мир над њим, тражењу опроста, а затим каже: „Пуно је кур'анско-хадиских текстова по овом питању и они су јасни, а такође и предаја од асхаба (прве генерације муслимана), таби'ина (друге генерације муслимана) и исламских учењака. Међутим, они који тврде супротно тумаче ове текстове на начин на који то раде цехмије и батиније, а јасно је свакоме да су та њихова тумачења неприхватљива и да спадају у извртање речи, попут кривог тумачења ајета: **да би ти Аллах раније и касније грехе опростио...** (Кур'ан, Ел-Фетх, 2.) Где кажу да се ово **раније** односи на грех Адама, мир над њим, а **касније** на грех његовог народа, што је нетачно.“

Такође каже учењак: „Већина која каже да је могуће да веровесници чине мале грехе, кажу да су они сачувани од тога да их Аллах не опомене и од тога да устрају на њима, зато их не описују осим њиховим савршенством, јер дела се мере према завршници. Док говор друге скупине нужно изискује да се веровесници нису кајали Аллаху...“

Укратко о овој теми износимо следеће ставке:

Што се тиче безгрешности веровесника, има ствари око којих су сложни сви, на почетку и на крају, а има ствари око

којих постоји разилажење на почетку, али не на крају, а појашњење тога је:

1. Сви су сложни око њихове непогрешивости када је у питању достављање посланице од Аллаха, јер безгрешност по питању овога је нешто чиме се достиже циљ посланице и веровесништва.

2. Разишли су се по питању њихове непогрешивости када су у питању греси, па су неки казали да су безгрешни било да се ради о великим или малим гресима, јер положај веровесништва је узвишен од чињења греха и намерног супротстављања Аллаху. Нама је наређено њихово слеђење, а то је немогуће ако у њиховим делима има греха, јер наредба њиховог слеђења повлачи за собом да сва њихова дела буду покорност, па су криво протумачили ајете и хадисе у којима се нешто од тога потврђује. Већина је на томе да је могуће да се веровесницима догоде мали греси, на основу доказа из Кур'ана и онога што је пренесено, међутим веровесници нису устрајавали на греху, већ су се одмах кајали и одустајали од греха, како смо пре детаљно и појаснили. Па су безгрешни у смислу устрајавања на греху, а слеђење њих бива у њиховом кајању од греха.

Вера свих веровесника

Вера свих веровесника је једна вера, иако су им се шеријати (верозакони) разликовали, Узвишени каже:

Он вам прописује у вери исто оно што је прописао Ноу и оно што објављујемо теби, и оно што смо наредили Авраму и Мојсију и Исусу: "Праву веру исповедајте и у томе се не подвајајте!" (Кур'ан, Еш-Шура, 13.)

Такође је рекао:

"О посланици, дозвољеним и лепим јелима се храните и добра дела чините, јер Ја добро знам шта ви радите! Ова

ваша вера – једина је права вера, а Ја сам Господар ваш, па Ме се причувајте!" (Кур'ан, Ел-Му'минун, 51-52.)

А Посланик, мир над њим, је рекао: „**Ми веровесници смо исте вере,²⁰² сви веровесници су браћа по оцу, мајке су им различите, а вера им је једна.**“²⁰³

Вера веровесника је Ислам, осим које Аллах неће примити другу веру, а његово значење је: Преданост Аллаху кроз испољавање тевхида (једноће), повиновање Аллаху кроз покорност његовом Шеријату, и одрицање од многобоштва и његових следбеника.

Узвишени каже о Нои: ***"... мени је наређено да будем муслиман."*** (Кур'ан, Јунус, 72.)

О Авраму каже: ***Када је њему Господар његов рекао: "Предан буди!" Он је одговорио: "Ја сам предан Господару светова."*** (Кур'ан, Ел-Бекара, 131.)

О Мојсију каже: ***И Мојсије рече: "О народе мој, ако верујете у Аллага, поуздајте се у Њега ако сте муслимани!"*** (Кур'ан, Јунус, 84.)

И каже за Исуса: ***И када сам ученицима наредио: 'Верујте у Мене и Посланика Мога!' – Они су одговорили: 'Верујемо, а Ти буди сведок да смо ми муслимани'.*** (Кур'ан, Ел-Маиде, 111.)

Такође, о веровесницима које смо пре спомињали и о Теврату (Тори), Узвишени је рекао: ***По њему су Јеврејима судили веровесници, који су били Аллаху послушни и побожни људи...*** (Кур'ан, Ел-Маиде, 44.)

²⁰² Исламски учењаци кажу: „(...) Значење хадиса јесте да су им темељи веровања исти, а то је веровање у веру једноће, а прописи и закони су им различити, тако да су они сложени на темељима једноће, а када су у питању огранци шеријата у томе се разликују.“ Учењак Невеви, *Коментар Муслимове збирке хадиса*, бр. 119/15.

²⁰³ Бележи Бухари.

О краљици Сабе Узвишени каже: **"Господару мој" – узвикну она – "ја сам се према себи огрешила и у друштву са Соломоном предајем се Аллаху, Господару светова!"** (Кур'ан, Ел-Касас, 44.)

Дакле, Ислам је вера свих веровесника, а то је преданост Аллаху Једином. Ко се преда Њему и неком поред Њега постао је многобожац, а ко Му се не преда такав је охолник. Онај који Аллаху придружи неког и онај ко се узохоли да Му не чини богослужење, таква су обојица неверници.

Преданост Аллаху се састоји од чињења богослужења једино Њему и покоравања једино Њему, а то бива покорношћу у сваком времену делима која је наредио да се чине у то време. Па ако је на почетку Ислама наредио окретање према Бејтул-Макдису (Јерусалиму), а након тога наредио окретање према Каби, обе наредбе су од Ислама, јер је вера покоравање, а оба дела спадају у чињење богослужења Аллаху, само су се неки облици тих дела разликовали, попут правца окретања клањача. Исто тако, вера свих посланика је једна, иако су им се шеријати, методологије и обреди мењали, али то није препрека да им вера буде иста. Исто тако, мењање неких облика прописа у шеријату једног веровесника нема препреку.²⁰⁴ Као што смо споменули пример мењања правца кибле од Бејтул-Макдиса (Јерусалима) ка другој кибли, Каби, у шеријату Мухаммеда, мир над њим. Аллах може у неком времену прописати неки пропис из Његове мудрости, а затим у другом времену прописати другу ствар, опет из Његове мудрости. Стога је поступање по неком дерогираном пропису пре његове дерогације покорност Аллаху, а након дерогације обавеза је поступати по дерогирајућем. Ако би неко

²⁰⁴ Мисли се на мењање или дерогирање прописа од стране Аллаха Узвишеног у току спуштања објаве, након тога не може да дође нико и да мења прописе које је Аллах објавио, јер је вера употпуњена, како каже Узвишени у трећем ајету поглавља Ел-Маиде: **Сада сам вам веру вашу усавршио и благодат Своју према вама употпунио и задовољан сам да вам Ислам буде вера.** (оп. прев.)

поступао по дерогираном пропису, а остављао дерогирајући, такав није на вери Исламу и такав не следи ниједног од веровесника. Због тога су Јевреји и хришћани постали неверници, јер су следили и држали се верозакона који је замењен и дерогиран. Аллах је сваком народу прописивао шеријат који одговара његовом стању и времену, гарантујући да је тај шеријат за њихову добробит и да садржи све користи за тај народ. Затим је Аллах мењао један шеријат другим, када би дошло време за то, све док није послао Мухаммеда, мир над њим, последњег веровесника свим људима на кугли земаљској, док буде века све до Судњег дана, и прописао му је шеријат који је свеобухватан и који одговара сваком времену и месту, који више неће да се мења нити ће бити дерогиран. Стога сви људи требају да га следе и верују у њега. Узвишени каже:

Ми смо те послали заиста свим људима као радосних вести доноситеља и упозоритеља... (Кур'ан, Себе', 27.)

А тебе смо (о, Мухаммеде) само као милост световима послали. (Кур'ан, Ел-Енбија, 107.)

Мухаммед није отац ниједном од ваших људи, него је Аллахов посланик и печат, последњи веровесник... (Кур'ан, Ел-Ахзаб, 40.)

У ајетима који су објављени Мухаммеду, мир над њим, Аллах се обраћа свим створењима, људима и џиннима свих нација. Прописи се не односе само на Арапе, већ се прописи вежу за имена попут: неверник, верник, муслиман, лицемер, послушан, грешник, добротинитељ, насилник и друга имена која су споменута у Кур'ану и хадису. Ниједан пропис у Кур'ану и хадису се посебно не односи на Арапе, прописи се вежу за својства која утичу на оно што Аллах воли и оно што Аллах мрзи, а разлог објављивања Кур'ана на арапском језику јесте ради достављања. Јер Посланик, мир над њим, га је прво доставио своме народу, а затим посредством њих осталим народима. Аллах је Тај који му је наредио да прво достави његовом народу, затим онима који су му

у близини, као што је џихад (борба на Божијем путу) наређен прво против оних који су у близини. Ово није ради неке спецификације већ је ово ради постепености у достављању.

Смисао свега јесте да је вера свих веровесника иста – а то је искрено упућивање богослужења једино Аллаху и забрањивање многобоштва и нереди – иако им се разликују шеријати у зависности од услова и потреба, све до завршавања посланства Мухаммедом, мир над њим, чија је посланица обухватила сва створења и која важи до Краја света, која неће бити дерогирана нити ће се мењати. Она одговара и користи за свако време и место. Након Мухаммеда, мир над њим, неће више бити посланика до Судњег дана. Он наређује оно што су наређивали посланици пре њега – веровање и искрено упућивање богослужења Њему на начин како је прописао. Он је дошао да потврди његову браћу посланике, а они су доносили радосну вест о њему, нарочито посланици који су му временски најближи, а то је Месија, Исус, син Мерјемин, мир над њим, када је рекао:

"О синови Израилови, ја сам вам Аллахов посланик да вам потврдим пре мене објављени Теврат (Тору) и да вам донесем радосну вест о посланику чије је име Ахмед, који ће после мене доћи." (Кур'ан, Ес-Сафф, 6.)

У пријашњим књигама су појашњене особине и карактеристике овог Посланика, мир над њим, које су јасне као дан, макар се Јевреји и хришћани противили из зависти и охолости. Као што каже Узвишени:

Они којима смо дали Књигу знају Посланика као што синове своје знају, али неки од њих доиста свесно истину прикривају. (Кур'ан, Ел-Бекара, 146.)

Аллаху, прикажи нам истину истином и дај да је следимо, и прикажи нам неистину неистином и дај да је се клонимо.

Карактеристике посланика Мухаммеда, мир над њим

Посланик Мухаммед, мир над њим, има карактеристике којима је одликован над осталим веровесницима и карактеристике којима је одликован над својим народом. Одлике над осталим веровесницима су многе:

1. Он је печат свих веровесника. Узвишени је рекао: **Мухаммед није отац ниједном од ваших људи, него је Аллахов посланик и печат, последњи веровесник...** (Кур'ан, Ел-Ахзаб, 40.)

И рекао је Аллахов Посланик, мир над њим: **„Ја сам печат свих веровесника. Нема веровесника након мене.“**²⁰⁵

2. Аллах ће му даровати *Мекамун махмуд* - место хвале достојно у Рају, како каже Узвишени: **Господар твој ће ти на ономе свету хвале достојно место даровати.** (Кур'ан, Ел-Исра, 79.)

Такође, у подужем хадису о шефаату (заузимању), спомиње се да ће Аллах сакупити људе на једном месту, па ће једни говорити другима: **„Зар не видите у чему сте и шта вас је снашло?! Зар нећете погледати неког ко би се заузео за вас код вашег Господара?!“** Па ће отићи код Адама, затим Ноа, затим код Аврама, Мојсија, Исуса и на крају код Мухаммеда, нека је на све њих Аллахов благослов и мир. Сваки ће од њих говорити: **„Идите код неког другог“**, осим Мухаммеда, мир над њим. Он ће рећи: **„Ја ћу се заузимати“**, па ће пасти на сеџду Аллаху и остаће тако док му се не дозволи заузимање. У овоме се огледа његова вредност у односу на сва створења и његова одлика овим положајем.

3. Општениност његовог слања људима и џиннима. Узвишени каже: **Реци: "О људи, ја сам свима вама Аллахов Посланик.** (Кур'ан, Ел-Е'араф, 158.)

²⁰⁵ Бележи Таберани.

Ми смо те послали заиста свим људима као радосних вести доноситеља и упозоритеља... (Кур'ан, Себе', 27.)

Нека је узвишен Онај који робу Своме објављује Кур'ан да би световима био опомена. (Кур'ан, Ел-Фуркан, 1.)

А тебе смо (о, Мухаммеде) само као милост световима послали. (Кур'ан, Ел-Енбија, 107.)

Када ти посласмо неколико џинна да Кур'ан слушају, када дођоше да га чују, они рекоше: "Пст!" А кад се заврши, вратише се народу своме да опомињу. (Кур'ан, Ел-Ахкаф, 29.)

Ово је оно на чему су сви сложни, и у ајетима који су објављени Мухаммеду, мир над њим, Аллах се обраћа свим створењима, џиннима и људима, јер је Његова порука општеница, људима и џиннима. Иако су од повода објаве ствари које су биле присутне код Арапа, то не значи да је иједан од ајета посебно везан само за одређени повод ради којег је објављен, и то је по консензусу свих муслимана. Нико од муслимана није рекао да се ајети о разводу брака, зихару,²⁰⁶ сазивању проклетства, казни за крађу, непријатељима против којих се ратује, и други, специјално односе само на одређене особе које су биле повод објаве тих ајета. Суштина је у томе да, иако је повод неких ајета одређена ствар која је била присутна код Арапа, прописи ајета су општег карактера, па се односе на све што ајет изискује, изразом и значењем, ма које врсте то било. А Мухаммед, мир над њим, је послат људима и џиннима, његов позив обухвата и људе и џинне, ма које нације били, тако да се никако не може мислити да се прописи односе посебно на Арапе. Као што је послат људима, исто тако је послат и џиннима. Они су слушали његово учење Кур'ана и враћали су се своме народу опомињући их, што је

²⁰⁶ *Зихар* је када човек каже својој жени да му није допуштена као што му није допуштена рођена мајка, као што се десио случај за време Аллаховог Посланика, мир над њим, да је један од другова тако рекао својој жени, па се она пожалила Аллаховом Посланику, мир над њим. (Погледај тефсир поглавља Ел-Муџадиле).

Аллах и споменуо, и ово је оно на чему су сложни сви муслимани. Такође, Аллах у Кур'ану спомиње обраћање људима и џиннима које нам појашњава ово начело, па каже:

"О скупе џиннски и људски, зар вам из редова вас самих посланици нису долазили..." (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 130.)

Аллах нас обавештава о џиннима, па каже да су рекли:

А међу нама има и добрих и оних који то нису, има нас врста различитих. (Кур'ан, Ел-Џин, 11.) Тј. има нас различитих праваца: муслимана, неверника, оних који су припадници ехли-суннета (исправних следбеника) и оних који су новотари. И казали су:

... и има нас муслимана, а има нас залуталих. (Кур'ан, Ел-Џин, 14.)

Учењак Ибн Тејмије је рекао: „Сваки човек мора знати да је Аллах послао Мухаммеда, мир над њим, свим људима и џиннима, и обавезао их да верују у њега и у оно са чиме је дошао, да му се покоравају, да оно што су Аллах и Његов посланик дозволили сматрају дозвољеним, а оно што су забранили да сматрају забрањеним, да воле оно што воли Аллах и Његов Посланик, и да презиру оно што презире Аллах и Његов Посланик, мир над њим, и да свако над киме је успостављен доказ посланицом Мухаммеда, мир над њим, од џинна и људи, па не поверује у њега, да заслужије Аллахову казну попут неверника којима је послат Посланик. Ово је начело на којем су сложни асхаби (прве генерације муслимана), табини (друге генерације муслимана) који их следише у добру, сви учењаци муслимана и остале скупине муслимана ехли-суннета вел-џема'ата и други, нека је Аллах задовољан свима њима.“

4. Од одлика Мухаммеда, мир над њим, јесте величанствени Кур'ан пред чијом наднаравношћу су устукли и покорили се најречитији џинни и људи, а највештији говорници свих вера су признали да нису у стању доћи ни са најкраћим поглављем попут кур'анских, о чему је детаљно говорено.

5. Такође, од одлика је и Мираџ, уздицање у небеске сфере, до *Сидратул-Мунтеха*,²⁰⁷ до степена где је чуо шкрипу пера приближивши се близу колико два лука или ближе.

Одлике над својим народом

Учењак Куртуби наводи у свом тефсиру: „Аллах је Свога Посланика одликовао шеријатским прописима којима нису били одликовани други, строгим обавезама, забранама и дозвољеним стварима, издвајајући га од његовог заједнице на тај начин и поклањајући му посебан степен. Тако су њему биле обавезне неке ствари које нису биле обавезне другима, а забрањене ствари које нису забрањене другима и дозвољене ствари које нису биле дозвољене другима. Од тих ствари има оно око чега су сви сложни и око чега постоји разилажење...”

Затим је споменуо те одлике, а од њих су:

- Ноћни намаз, за који неки кажу да му је био обавезан све док није преселио, сходно ајету: ***О ти, умотани! – Пробдиј ноћ, осим малог дела;*** (Кур’ан, Ел-Музземмил, 1-2.) Али Кур’ан директно указује да је тај пропис докинут ајетом: ***Пробдиј део ноћи у намазу (молитви) – теби додатној...*** (Кур’ан, Ел-Исра, 79.);

- Од тих одлика јесте и та да када би радио неко дело он би га употпунио и устрајавао би на њему.

- Њему и његовој породици није било дозвољено узимање зеката нити садаке (милостиње).

- Њему је било дозвољено спајање поста по неколико дана.

- Била му је дозвољена женидба са више од четири жене.

- Дозвољена му је борба у Мекки.

²⁰⁷ *Сидретул-Мунтеха* је огромно дрво које се налази на седмом небу.

- Он се не наслеђује.

- Његове жене су и након смрти остајале његове, и није их било дозвољено женити. Да је развео неку од жена, његово право на њу би остајало и она се не би удавала, и многе друге одлике од одлика веровесништва.

У наредном ћемо говорити о три највеће одлике нашег веровесника Мухаммеда, мир над њим, а то су Исра, Мирац, општениност његове посланице и печат веровесништва.

Исра и Мирац

Узвишени је рекао:

Узвишен нека је Онај Који је у једном часу ноћи превео Свога роба од Часне џамије до Најдаље џамије, чију смо околину благословили како бисмо му нека знамења Наша показали.²⁰⁸ Он је, уистину, Онај Који све чује и Који све види. (Кур'ан, Ел-Исра, 1.)

Хафиз Ибн Кесир у коментару овог ајета каже: „Аллах Себе слави и велича Свој положај због Своје моћи коју нико други осим Њега не поседује. Нема другог истинског божанства мимо Њега нити господара поред Њега.

Онај Који је у једном часу превео Свога роба, тј. Мухаммеда, мир над њим;

ноћу, тј. у току ноћи;

од Часне Џамије, а то је џамија у Мекки;

²⁰⁸ Узвишени Аллах сам Себе велича због моћи, величине и узвишености коју само Он има и нико други. Он је у једном часу ноћи превео Мухаммеда, мир над њим, из Мекке до Кудса у Јерусалиму, а одатле у небеске сфере. У небеским сферама Аллах му је показао нека Своја величанствена знамења, као што су: Рај, Пакао, Небеску Кабу, анђела Гаврила... Иначе, џамија у Кудсу је названа Ел-Месџидул-акса (Најудаљенија џамија) јер је она далеко од друге две најчасније џамије: оне у Мекки и оне у Медини.

до Најдаље Цамије, а то је Бејтул-Макдис у Јерусалему, центар веровесника, почев од Аврама, мир над њим. Због тога су се ту сви веровесници скупили па им је он, Мухаммед, мир над њим, предводио молитву у њиховом месту и пребивалишту, што указује да је он највећи лидер и главни предводник – нека је Аллахов мир и благослов на њега и на све посланике;

чију смо околицу благословили, тј. усевима и плодовима;

како бисмо му показали, тј. Мухаммеду, мир над њим;

нека знамења Наша, велика знамења, као што каже Узвишени: **Видео је највеличанственија знамења свога Господара.** (Кур'ан, Ен-Неџм 18.)

Он је, уистину, Свечујући и Свевидећи, чује говор робова Својих, оних који Га верују и оних који Га не верују, оних који Га потврђују и оних који Га негирају; и Који их види, па даје сваком од њих оно што заслужује на Овом и на Оном свету.“

Реч *Мираџ* је настала од *'уруџ*, а то је предмет успињања, нешто попут лестви, међутим његову каквоћу не зна нико осим Аллага, и оно спада у гајб (недокучиве) ствари у које једноставно верујемо не распитујући се о њиховој каквоћи. Оно што се преноси од учењака јесте да се *Исра* десио једном у Мекки након веровесништва, а годину пре Хиџре или годину и два месеца, како спомиње Ибн Абдулберр²⁰⁹.

²⁰⁹ Он је учењак, ауторитет, хафиз Магриба, Учењак, Ебу Омер Јусуф б. Абдуллах б. Мухаммед б. Абдул-Берр б. Асим Ен-Нумери, Ел-Куртуби, Ел-Енделуси, Ел-Малики, аутор изузетно вредних и прелепих дела. Историчари се разилазе када је у питању датум рођења хафиза Ибн Абдул-Берра. Једни кажу да је рођен 362. х. г., док други кажу да је рођен 368. х. г. Одрастао је у граду Кордоби, који је у том времену био престоница хилафета у Шпанији, град и колевка знања и боравиште ехли-суннета вел-џемата (исправних следбеника заједнице). Хафиз Ибн Абдул-Берр одрастао је у једном таквом окружењу и у кући познатој по знању, части и скромности. Учио је и слушао од великог броја знаменитих учењака Кордобе из разних области: исламског права, хадиса, језика, историје, књижевности, све док им се за кратко време није придружио

Опис Исра и Мираца кроз веродостојне текстове

Хафиз Ибн Кесир наводи у свом тефсиру: „Исправно је да је он, мир над њим, преведен из Мекке до Бејтул-Макдиса (Јерусалима) у будном, а не у спаваћем стању, јашући на Бураку, па када је стигао до улаза у џамију, свезао је јахалицу код улаза и клањао је два реката у почаст џамији (техијјетул-месџид – поздрав џамији) у његовом прочељу. Затим је узнесен на *Мирац*, а он је попут лестви са пречкама преко којих се успиње, па се преко њих успео на земаљско небо, а затим и до преосталих седам небеских сфера. На сваком небеском пространству дочекали су га његови становници. Поздравио је поздравом мира веровеснике на тим небесима сходно њиховим положајима и степенима, све док на шестом небу није прошао поред Мојсије, мир над њим, онога са којим је Узвишени Аллах разговарао, и Аврама, мир над њим, Аллаховог пријатеља, на седмом небеском пространству. Затим је превазишао њихове положаје и положаје свих осталих веровесника, нека је на њих мир и благослов, све док није дошао до нивоа на којем је чуо шкрипу пера кадера (одредбе). Видео је *Сидратул-Мунтеха*, кога су прекривале Аллахове величанствене ствари попут лежаја од злата и различитих боја, и анђела. Видео је анђела Гаврила, мир над њим, у његовом лику са шест стотина крила. Видео је, такође, зелено узглавље – Рефреф – које је прекрило хоризонт. Видео је Бејтул-

и његово име проширило међу најзнаменитијим учењацима Кордобе. Ибн Хазм је рекао: "Не познајем некога ко је сличан њему када је у питању разумевање хадиса, па како да постоји неко ко је бољи од њега?" Хафиз Ез-Зехеби је рекао: "Био је учењак, побожан, поверљив, великог знања, придржавао се суннета и следио га... у веровању је био на правцу првих генерација. Није се бавио апологетиком, већ се задржао на веровању својих учењака." Иза себе је оставио многобројна дела из сваке области, дела којима слична нису претходила. Писао је о кираетима (начинима учења Кур'ана), хадису, исламском праву, историји, књижевности, моралу и одгоју, исламском веровању, поезији и другим областима. Смрт га је затекла у граду Шатиба 463. х. г. у деведесет и петој години живота, Аллах му се смиловао и био задовољан њиме.

Ма'мур (Небеску Кабу) и Аврама, мир над њим, градитеља земаљске Кабе, наслоњеног леђима на њу. У ову Небеску Кабу сваког дана уђе седамдесет хиљада анђела, чинећи богослужење у њој не враћајући се одатле до Судњег дана. Видео је Рај и Пакао. Аллах му је тада прописао педесет дневних намаза (молитве), да би му затим, из Своје милости и благости према Својим робовима, смањено на пет. У овоме је велико придавање значаја светости намаза (молитве) и његовој величини. Затим је спуштен до Бејтул-Макдису, а са њим су спуштени и остали веровесници, па им је предводио намаз (молитву) када је наступило његово време. Могуће је да је био сабах-намаз (јутарња молитва) у питању. Има оних који сматрају да им је предводио молитву на небу, међутим, оно на шта указују предаје јесте да је то било у Бејтул-Макдису (Јерусалиму). По неким предајама је тај намаз (молитва) био приликом његовог првог уласка у џамију, међутим, уочљиво је да је то било приликом његовог повратка у њу, јер када је пролазио поред њих и њихових пребивалишта, питао је анђела Гаврила, мир над њим, за свакога од њих понаособ, а анђеоло Гаврило га је о њима обавештавао. И ово је оно што одговара, јер је он прво био позван у небеске висине, да би се њему и његовом народу прописало оно што Аллах жели. Након што је испунио оно је Аллах од њега тражио, сакупљен је са својом браћом веровесницима у Бејтул-Макдису, након чега је манифестирана његова почаст и предност над њима тиме што је предводио свима намаз (молитву), на што му је анђеоло Гаврило алудирао. Затим је изашао из Месцидул-Аксаа (Јерусалима), узјахао је Бурака и вратио се у Мекку у рану зору. А Аллах најбоље зна.“

Да ли је Исра била телесно и духовно, или само духовно путовање?

Ибн Кесир наводи: „Људи су се разишли око тога да ли је *Исра* била духовно и телесно, или само духовно путовање. Два су става у том погледу. Већина учењака је на томе да је путовање

било и духовно и телесно, у будном стању, а не у сну. Доказ за то јесу ајети:

Узвишен нека је Онај Који је у једном часу ноћи превео Свога роба од Месцидул-Харама (Забрањене џамије у Мекки) до Месцидул-Акса (Јерусалима), чију смо околину благословили...
(Кур'ан, Ел-Исра, 1.)

Величање и слављење Аллаха се спомиње код великих догађаја, па да је то био сан, то не би било нешто велико нити нешто чему би се придавао велики значај, нити би неверници Курејша пожурили да га у лаж утерују, нити би група новопридошлих муслимана, због сна одбацила Ислам након што га је пригрлила. Такође појам 'абд-роб подразумева композицију душе и тела. Узвишени каже: ***...Који је у једном часу ноћи превео Свога роба***; Он такође каже: ***А призор који смо ти показали само смо људима искушењем учинили***. (Кур'ан, Ел-Исра, 60.)

Ибн Аббас каже: „То је виђење очима које је показано Аллаховом Посланику, мир над њим, у ноћи у којој је био пренешен.“²¹⁰

Узвишени такође каже: ***Поглед му није скренуо, није прекорачио***. (Кур'ан, Ен-Неџм, 17.)

Поглед је инструмент бића, а не душе. Такође, он је јахао на Бураку, заслепљујућој белој животињи са крилима која је блистала. Ово је својствено телу, а не души, јер душа у свом кретању нема потребе за јахалицом коју би јахала.“

Други кажу: „Не, путовање Аллаховог Посланика, мир над њим, је било духовно, а не телесно“, овај говор преноси Ибн Исхак од Аише и Му'авије, нека је Аллах задовољан са њима. Слично се преноси и од Хасана Ел-Басрија. Под овим говором се не мисли да је путовање било у сну, већ да се његова душа одвојила од тела, да је прешла тај пут и вратила се у тело. Ово је

²¹⁰ Бележи Бухари.

од ствари којима је одликован Посланик, мир над њим, јер душе других не могу доживети потпуно уздизање у небеса осим након смрти.

Под сном се некад мисли на слику познату из стварног живота, а коју онај који спава види у сну, па види као да се пење у небо и да је отишао до Мекке, а његова душа нити се пела нити је отишла, већ му је анђеолова душа задужен за снове приказао то.

Разлика између ове две ствари је јасна. Они који кажу да је ноћно путовање било душевно, а не и телесно, то доказују предањем од Шурејка (Ибн Еби Нимр), који преноси од Енеса да је Посланик, мир над њим, рекао: „... **затим сам се пробудио и нашао у проторији...**“ На то постоје два одговора:

- Први је да се ово убраја у грешке Шурејка. Хафиз хадиса кажу да је Шурејк погрешно у изразима код хадиса о Исрау.

- Други одговор је да израз *буђење*, може имати значење преласка из једног стања у друго.

Ибн Кесир каже: „Ово мишљење је боље од сматрања да је Шурејк погрешно у изразу, а Аллах најбоље зна...“ Затим каже: „Ми не негирамо сан пре Исраа, као ни оно што се десило након тога, јер је Посланик, мир над њим, доживљавао сан попут светлости зоре, о чему је било речи у хадису о почетку спуштања објаве, да је оно што му се дешавало на јави пре тога видео у сну, што је био предзнак веровесништва, да би га то учврстило, припремило и улило му сигурност. А Аллах најбоље зна.²¹¹“

Да ли се Мирац (уздизање) поновило више пута

Након што је навео хадисе који говоре на ову тему, хафиз Ибн Кесир каже: „Када бисмо застали код свих хадиса који

говоре на ову тему, оних који су веродостојни, добри и слаби, дошли бисмо до онога што је заједничко свим тим предајама о путовању Посланика, мир над њим, из Мекке у Бејтул-Макдис (Јерусалим) да се то десило једном, иако се изрази преносилаца хадиса у њиховом излагању разликују, неки имају додаток, а неки су нешто изоставили, и свако мимо веровесника, мир над њима, може погрешити. Они који су сваку предају која се разликује убројали у посебно путовање, па су закључили да је тих ноћних путовања било више, дошли су са чудним ставом, који је далеко од истине и побегли су у ћорсокак, а нису стигли до жељеног циља. Неки савременици су тврдили да је Посланик, мир над њим, једном преведен из Мекке на небо, а други пут у Бејтул-Макдис, па из њега на небо, мислећи да су дошли до исправног решења и да су избегли све несугласице – овако нешто је далеко од истине и није пренешено ни од кога из првих генерација. Да се овако нешто понављало више пута, Посланик, мир над њим, би свој народ сигурно обавестио о томе и то би сигурно било пренето до нас.

Неке суфије су тврдиле да се *Мираџ* Посланика, мир над њим, поновио тридесет пута, а други су рекли тридесет и четири пута, једно од тих уздицања је било са његовим племенитим телом, а остала су била духовна. Неки су рекли да се *Исра* десио два пута – једном на јави, а други пут у сну. Они који су овако казали као да су хтели да споје између хадиса од Шурејка – у коме се преноси: „...**Затим сам се разбудио...**“, и између осталих предаја. Има и оних који кажу да се то десило два пута, једном пре објаве, а други пут након објаве. Има и оних који кажу да је било три пута, једном пре објаве и два пута након објаве. Када год би им нека предаја изгледала другачија они би повећали број путовања.

Ибн Кајјим каже: “Чудим се онима који мисле да се *Мираџ* понављао више пута. Како је могуће да помисле да им је сваки пут прописивано педесет намаза и да се сваки пут Посланик, мир над њим, враћао између Мојсија и свога Господара док број

дневних намаза није смањен на пет, и да сваки пут гласник каже: **‘Ја сам закључио Моју наредбу (фарз) и олакшао сам Мојим робовима’**, а да након тога број намаза врати на педесет, смањујући их сваки пут на пет?”

Ибн Кесир каже: “Неки преносиоци су изостављале неке вести јер су биле познате, или су их заборављали, или би споменули оно што је по њима било битније, или би некад читаву предају цитирали, док би некада изостављали говор остављајући само оно што је према њима корисније. А што се тиче оних који су сваку предају сматрали посебним путовањем, већ смо рекли да је то далеко од истине. Свака од ових предаја у себи садржи називање мира веровесницима, упознавање са њима и у свакој се прописују намази (молитве), па како је могуће тврдити да се односе на бројна путовања? Ово је врло далеко и немогуће. Аллах најбоље зна.”²¹²

Општениност посланице Мухаммеда, мир над њим, и одговор онима који то негирају

Група Јевреја, хришћана и оних који се поводе за њима говоре да је Мухаммед, мир над њим, послат само Арапима, а не и ехлил-китабијама (хришћанима и Јеврејима).

Они покушавају прикрити истину говорећи: „Ако је његова (Мухаммедова) вера исправна, па и наша је вера исправна, а путеви ка Аллаху су различити“, упоређујући то са мезхебима (школама - правцима) учењака, тј. иако се једном од мезхеба даје предност, то не значи да су следбеници других мезхеба (правних школа) неверници. Неисправност оваквог говора је јасна, јер чим

²¹² Као закључак поновићемо говор хафиза Ибн Кесира где каже: „Када бисмо застали код свих хадиса који говоре на ову тему, оних који су веродостојни, добри и слаби, дошли бисмо до онога што је заједничко свим тим предајама о путовању Посланика, мир над њим, из Мекке у Бејтул-Макдис – да се то десило једном...“ (оп. рецез.)

су поверовали у његову посланицу, онда морају веровати у све оно о чему их је обавестио.

Он је рекао да је Аллахов Посланик целом човечанству, а посланик не лаже, па му се мора веровати у потпуности. Он је слао своје изасланике и писма у различите земље: Кисри, Кајсару, Неџашији, Мукавкису и осталим владарима разних земаља, позивајући их у Ислам. Затим је слао своје борце следбеницима Књиге, поробио их и дозволио њихову крв, наметнуо им *џизију*²¹³, што је нужно позната ствар, пренешена веродостојним путем. Позивао је многобошце и следбенике Књиге да поверују у његово посланство, и борио се против следбеника књига као што се борио против многобожаца.

Борио се против племена: Бену Кајнука', Бену Надир, Бену Курејза, становника Хајбера, а сви су они Јевреји. Поробио је њихово потомство, жене, запленио је њихову имовину, борио се са хришћанима у години Тебука, својим животом и шаљући ратне коњице, чак је у тим походима погинуо Зејд Ибн Харис, Послаников, мир над њим, помоћник, затим Џа'фер, и други из његове породице. Од хришћана Неџрана је узимао џизију, а исто су чиниле и његове праведне халифе након њега. Борили су се против следбеника књиге и оних који су се борили против њих, успоставили им џизију, коју су им ови давали понизно. Кур'ан, за који свако зна да је књига са којом је Посланик, мир над њим,

²¹³ Џизја или главарина је порез скупљан од стране исламске државе од немуслиманских субеката, од стране оних који испуњавају одређене критеријуме. Порез се прикупља од способно-радних и одраслих мушкараца (уз одређене изузетке). Џизја је материјални доказ немуслиманима да прихватају и да се потчињавају држави муслимана и њеним законима. За узврат, не-муслиманским субектима се дозвољава да у слободи практикују своју веру, уживају део општинске аутономије, обезбеђена им је заштита муслиманске државе од спољних агресора и ослобођени су војне службе и зеката (милостиње) који је прикупљан од искључиво муслиманског грађанства. Постојала је пре Ислама тј. Исламом се не уводи ова пракса по први пут. Ислам искључује од плаћања џизје оне људе који су у немогућности да испуне, попут (слепих, деце, старијих, сиромашних). (оп. рец.)

дошао, пун је позива упућених следбеницима Књиге, да га следе, а свакога ко га од њих не буде следио, Кур'ан проглашава неверником и проклиње га. Исто тако је прогласио неверницима и многобошце који су одбили да га следе, како каже Узвишени:

О ви којима је Књига дата, у ово што објављујемо поверујте – оно што потврђује као истинито оно што већ имате... (Кур'ан, Ен-Ниса, 47.)

А ајети у којима се Аллах обраћа са: ***О следбеници књиге,*** и такође: ***О синови Израилови,*** су многобројни. Аллах Узвишени каже:

Нису се неверници између следбеника Књиге и многобошци одвојили, све док им није дошао доказ јасни; (Кур'ан, Ел-Бејјине, 1.) Па све до ајета: ***...најбоља створења.*** (Кур'ан, Ел-Бејјине, 7.)

Пуно је оваквих примера у Кур'ану. Аллах такође каже: ***Реци: "О људи, ја сам свима вама Аллахов Посланик, Његова власт је на небесима и на Земљи..."*** (Кур'ан, Ел-Е'араф, 158.)

Ми смо те послали свима људима... (Кур'ан, Себе', 28.)

Посланик, мир над њим, нам то мало шире појашњава, па каже: ***„Одликован сам над осталим веровесницима са пет ствари“***, а међу тим стварима је споменуо: ***„Сваки је веровесник слат своме народу, а ја сам послат свим људима“***, а веродостојним путем је пренешено да је послат људима и циннима.

Ове ствари су пренешене веродостојним путем. Пренешено је да је позивао следбенике Књиге да поверују у њега, да је онима који не поверују пресудио неверством и да је наредио борбу против њих све док не прихвате Ислам или пристану понизно да дају цизију. Борио се против њих животом, слао борбене коњице на њих, успоставио им порез, убијао њихове ратнике, поробљавао њихове породице, запленио им иметке. Опседао је Бену Кајнука', а затим их протерао. Опседао је Бену

Недир, затим их протерао у Хајбер, и Аллах је поводом тога објавио поглавље Ел-Хашр. Када је племе Бену Курејза прекршило уговор, опседао их је, мушкарце је поубија и поробио, а иметке им запленио, што је Аллах споменуо у поглављу *Ел-Ахзаб*. Борио се против становника Хејбера док га није освојио, па је поубијао његове људе, поробио породице, а њихову земљу поделио верницима, што је Аллах споменуо у поглављу *Ел-Фетх*. Хришћанима је наметнуо цизију, а поводом њих је Аллах објавио поглавље *Али 'Имран*. Такође се борио против хришћана у години Тебука, па је Аллах објавио поглавље *Ет-Тевбе*. Уопштено, мединска поглавља попут *Ел-Бекаре*, *Али 'Имран*, *Ен-Нуса*, *Ел-Маиде* и осталих, су пуни позива следбеницима Књиге и обраћања њима. Затим, халифе које су дошле након њега, Ебу-Бекр, Омер и они који су са њима од мухацира и енсарија, за које се зна да су били најдоследнији у слеђењу Посланика, мир над њим, у извршавању његових наредби и чувању његовог обећања, наставили су истим путем. Нападали су Римљане, као и Персијанце, и борили се против следбеника Књиге као што су се борили против мецусија, па су се борили против оних који су се против њих борили и узимали цизију од оних који су је давали.²¹⁴ У веродостојном хадису Посланика, мир над њим, се преноси:

„Тако ми Оног у Чијој је руци моја душа, неће чути за мене ниједан Јевреј нити хришћанин из ове заједнице, па да не поверује у мене, а да неће ући у ватру.“²¹⁵

Сеид ибн Џубејр је рекао: „Ово је потврдила и Аллахова књига ајетом: *А ко год га негира, међу разним групацијама, Ватра ће му место где ће скончати бити...* (Кур’ан, Худ, 17.)“

²¹⁴ Борба није ради освајања већ ради ослобађања од неверничких система како би се становницима ослобођених места дало право слободе изабара, ко је хтео могао је да прихвати Ислам а ко је хтео могао је у својој вери да остане и да плаћа порез, борбе које су споменуте су наступиле након тешке издаје и повреде уговора које су та племена имала са муслиманима, стога је и њихова казна сурова. (оп.рецеуз.)

²¹⁵ Хадис мутеватир.

Сходно свему што смо навели, он, мир над њим, мора бити Посланик свим народима. Потврдио је да је он Аллахов Посланик и следбеницима књиге и другима, а Аллахов Посланик не лаже. Он се не би борио против људи због непокорности њему осим након наредбе од Аллаха, нити би дозволио њихове животе, иметке и огњишта, осим уз Аллахову дозволу. Онај ко тврди за себе да му је Аллах нешто наредио, а није му наредио, такав је лажов, онај који измишља потвору на Аллаха је неправедник.

– *Ко је неправеднији од онога који лажи о Аллаху износи или који говори: "Објављује ми се" – а ништа му се не објављује...* (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 93.) – И поред тога што је неправедник, лажов и од оних који највише жуде за уздизањем себе и нередом на Земљи, гори је од неправедних владара насилника, јер се неправедни владари боре против људи због непокорности њима и не говоре: „Ми смо Аллахови посланици вама, па ко нам се покори ући ће у Рај, а ко то одбије ући ће у ватру.“ Чак ни фараон и њему слични не спадају у ову категорију људи. Овако нешто може тврдити или искрени веровесник, или неко ко призива веровесништво, као лажац попут Мусејлеме²¹⁶, Есведа²¹⁷ и осталих²¹⁸.

²¹⁶ Мусејлеме ЕИ-Кеззаб који се појавио пред крај Посланиковог, мир над њим, живота, па му је Посланик, мир над њим, послао писмо и назвао га лажовом. Њега су муслимани убили за време Ебу-Бекрове, нека је Аллах са њим завољан, владавине у познатој бици на Јемами.

²¹⁷ Пред крај живота Посланика, мир над њим, Ел-Есвед се у Јемени прогласио послаником. Заједно са присташама које су му се прикључиле. Он је подузео неколико војних акција и био је у стању заузети Јемен на три или пет месеци. Посланик, мир над њим, послао је писмо муслиманима у Јемени тражећи да се боре против њега. Они су се одазвали на овај захтјев и убили га у његовој кући, уз помоћ његове жене (муслиманке) која је била са њим у браку након што је он убио њеног мужа. Од момента његовог проглашења за лажног посланика до његове смрти прошло је три или пет месеци.

²¹⁸ У Бухарији и Муслиму се наводи хадис Ебу Хурејре, нека је Аллах са њим задовољан, да је Посланик, мир над њим, рекао: “Неће наступити Судњи дан све док се не појаве варалице и лажови, њих око тридесет. Сваки од њих ће за себе говорити да је Аллахов Посланик.” (Погледај Фетхул-Бари 6/617)

Ако знамо да је он Веровесник, онда је оно о чему нас обавештава истина и обавеза је покоравати му се у свему што нареди, као што каже Узвишени:

А Ми смо послали сваког посланика зато да би му се, према Аллаховом наређењу, покоравали. (Кур'ан, Ен-Ниса, 64.)

Такође, ако нас је обавестио да је он Аллахов Посланик следбеницима књиге и да су обавезни да му се покуравају, онда то мора бити истина.

Онај ко потврђује да је Мухаммед, мир над њим, Аллахов посланик, а негира да је послат и следбеницима књиге, такав је попут онога који каже да је Мојсије, мир над њим, био посланик, а да му није било наређено да уђе у Палестину, нити да избави Бену-Израилћане из Мисра, да му Аллах то није наредио, да му није наредио светковање суботе, да му није објавио Тору и да није са њим говорио на Синајској гори. Или је попут онога који каже да је Исус, мир над њим, био Аллахов посланик, али да није био послат Бену-израилћанима, и да им није била обавеза да му се покуравају и да је он Јеврејима учинио неправду и слични говори који су врхунац неверства. Због тога је Аллах рекао:

Они који у Аллаха и посланике Његове не верују и желе да између Аллаха и посланика Његових у веровању направе разлику, и говоре: "У неке верујемо, а у неке не верујемо", и желе да између тога некакав став заузму – они су збиља прави неверници; а Ми смо неверницима припремили срамну патњу. (Кур'ан, Ен-Ниса, 150-151.)

Слање Објаве је запечаћено слањем Мухаммеда, мир над њим

Узвишени Аллах је веровесништво запечатио послаником Мухаммедом, мир над њим. Узвишени каже: ***Мухаммед није родитељ ниједном од ваших људи, него је Аллахов посланик и последњи веровесник...*** (Кур'ан, Ел-Ахзаб, 40.)

Посланик, мир над њим, је рекао: „**Ја сам печат свих веровесника. Нема веровесника након мене...**“²¹⁹ Овај хадис јасно указује да је он печат посланика, јер оно што је печат општег, обухвата и посебно, а значење тога да је његовим веровесништвом ударен печат на веровесништво јесте да неће поново бити веровесништва и да се неће прописивати други верозакон након његовог веровесништва и верозакона. Што се тиче силаска Исуса, мир над њим, када буде поново спуштен на Земљу практиковаће шеријат нашег Веровесника, мир над њим, а не претходне верозаконе, јер су они дерогирани, па неће радити осим по овом шеријату, било да су у питању основе или огранци вере. Он ће бити од веровесника који ће владати по Мухаммедовом, мир над њим, верозакону и по њему ће судити међу људима.

Овај последњи веровесник, који је печат свих веровесника, нека је Аллахов благослов и спас на свих њих, послат је са најбољом Књигом, најпотпунијим шеријатом, најодабранијим путем и најпотпунијом вером. Дошао је са шеријатом који ће задовољити све потребе створења и који одговара сваком времену и месту све до Судњег дана. Са њим је употпуњен круг веровесника и након њега веровесника више неће бити. Бухарија, Муслим и други бележе хадис од Џабира ибн Абдуллаха, а он од Посланика, мир над њим, да је рекао: „**Пример мене и осталих веровесника је као пример човека који је направио лепу кућу, па је довршио и уљепшао осим једног дела на којем недостаје једна цигла. Људи су стали улазити у ту грађевину и дивити јој се говорећи: 'Да је само још једне цигле на овом месту...'**“ А у Муслимовој верзији стоји додатак: „**Па сам ја дошао као печат веровесника.**“ У два сахиха се такође преноси у истом значењу од Ебу Хурејре: „**Па су људи почели да је обилазе и говоре: 'Да си још само ставио ову једну циглу.'** Ја сам та цигла и ја сам печат веровесника.“

²¹⁹ Бележи Тирмизи.

Посланик, мир над њим, је рекао: „**Бену-Израилћанима су управљали веровесници. Када би год умро један веровесник, након њега би дошао други. Међутим, након мене више неће бити Веровесника, али ће бити халифе...**“²²⁰

Од Цабира ибн Семуре се преноси да је рекао: „**Видео сам печат на леђима Аллаховог Посланика, мир над њим, био је попут голубљег јајета.**“²²¹

Хафиз Ибн Хаџер у *Фетхул-Барију* наводи да је учењак Ел-Куртуби рекао: „Сви веродостојни хадиси се слажу да је печат веровесништва био црвена израслина код његове леве плећке, нешто између величине голубијег јајета и величине скупљене шаке, а Аллах најбоље зна.”

Учењаци кажу да је тајна места на коме се печат налазио у томе што се срце налази у том правцу. Сухејли каже да је печат веровесништва код његове плећке јер је сачуван од ђаволског дошаптавања, а то је место одакле улази ђаво.

Хафиз Ибн Кесир каже: „Од Аллахове милости према робовима јесте што им је послао Мухаммеда, мир над њим, а Његова је почаст према њима та што га је учинио печатом свих веровесника и посланика, и што му је употпунио ову чисту веру. Аллах нас је обавестио у Својој Књизи, а Његов Посланик, мир над њим, у хадисима, да након њега неће више бити Веровесника, да би знали да је сваки који након њега призива себи тај положај, лажов, Антихрист, заблуђеник који одводи у заблуду, па макар дошао са разним наднаравним делима и враџбинама, то је немогуће и то је заблуда за сваког ко памети има. Попут разних накарадних чаролија и радњи, и безвредног говора, које су изводили Есвед Ел-'Анеси из Јемена и Мусејлема Кеззаб из Јемаме, који су код разумом обдарених и паметних људи били препознати као два лажова и заблуђеника које је Аллах проклео.

²²⁰ Бележи Бухари.

²²¹ Бележи Муслим.

То се односи на сваког онога који призива веровесништво, све до Судњег дана, све до последњег лажова који ће се појавити од њих, а то је Месих Ед-Деџал. Сви су они лажови којима је Аллах дао нека чуда за која су учењаци и верници посведочили да су неистина. Од Аллахове добротe према Својим робовима јесте то што је природа тих лажака таква да они не наређују на добро нити одвраћају од зла, осим да би себе сачували или из неке друге користи и циља. Њихов говор и дела су испуњени развратом, потворама, као што каже Узвишени:

Хоћете ли да вас обавестим коме долазе ђаволи? Они долазе свакоме лажову, грешнику. (Кур'ан, Еш-Шу'ара, 221-222.)

Ово није случај са веровесницима, нека су на њих Аллахови благослови и спас, они су најискренији, најправичнији и најустрајнији. Најправеднији су у ономе што говоре, што наређују и што забрањују, уз наднаравне ствари које су им дате, и доказе величанствене и јасне, па нека су на њих Аллахов мир и благослов заувек, све док је небеса и Земље.

Људи нису у потреби за поновним слањем веровесника након Мухаммеда, мир над њим, због савршености његовог шеријата и због његове подобности свим потребама човечанства. И шта је то што би изискивало слање новог посланика након Мухаммеда, нека је на њега Аллахов мир и благослов? Ако би неко рекао да се народ искварио и да је за његово поправљање потребно слање новог веровесника, рећи ћемо: Зар су веровесници слати на овом свету само ради поправљања стања, па да се и у овом времену пошаље један само ради те потребе? Веровесник се не шаље осим да би му се објављивало, а потреба за објавом не бива осим ради достављања нове посланице, или употпуњавања старе, или да би се очистила од искривљивања и промена. Након што су све ове потребе за објавом испуњене очувањем Кур'ана и праксе Мухаммеда, мир над њим, и употпуњавањем вере преко њега, мир над њим, данас нема потребе за веровесницима, већ за онима који поправљају стање.“

Овде завршава његов говор са благим освртом и одговором на секту Кадијанија.

Аллах је окончање веровесништва и посланице обзнанио је веровесништвом Мухаммеда, мир над њим, у ајету:

Мухаммед није родитељ ниједном од ваших људи, него је Аллахов посланик и последњи веровесник – а Аллах све добро зна. (Кур'ан, Ел-Ахзаб, 40.)

Оно што је сигурно јесте да констатно присуство Кур'ана, који са својим законима и прописима обухвата темеље свих људских потреба за законима, сачуваног онаквим какав је објављен Мухаммеду, мир над њим, уз присуство Посланиковог животописа, и његовог веродостојног Суннета (Праксе), који на исправан начин појашњава значења Кур'ана, јесте исто као да је сам Посланик, мир над њим, и даље наставио да живи међу нама. Узвишени каже:

А ако се у нечему не слажете, обратите се Аллаху и Посланику... (Кур'ан, Ен-Ниса, 59.)

Обраћање Аллаху представља враћање на Његову Књигу, а обраћање Посланику након његове смрти, представља враћање на његов суннет. Са те две ствари након Мухаммеда, мир над њим, свет више нема потребе за слањем веровесника и посланика и обнављањем верозакона људима. А ако би Аллах и слао посланике и веровеснике након њега, они не би ништа мењали нити би шта додавали од веровања и прописа са којима је дошао посланик Мухаммед, мир над њим. Аллах је усавршио веру и употпунио шеријат када је рекао:

Данас сам вам веру вашу усавршио и благодат Своју према вама употпунио и задовољан сам да вам Ислам буде вера. (Кур'ан, Ел-Маиде, 3.)

Ако је циљ слања посланика био ширење ове посланице и позивање људи у веру, онда је то задатак и посао исламских учењака, на њима је да достављају људима овај позив.²²²

Онај који заговара идеју да веровесништво није окончано након Мухаммеда, мир над њим, или верује ономе који то тврди, такав је отпадник од вере Ислама. Зато су следбеници пресудили отпадништвом свакоме који је призивао веровесништво након Мухаммеда, мир над њим, и борили су се против њега и његових присталица сматрајући их неверницима. На овоме су сложни сви исламски учењаци првих и каснијих генерација.²²³

Мудрост у окончању веровесништва Мухаммедом, мир над њим

Веровесништво Мухаммеда, мир над њим, представља окончање и печат веровесништва, јер је он послат свим људима до Судњег дана. Узвишени је рекао:

Ми смо те послали свим људима да радосне вести доносиш и да опомињеш. (Кур'ан, Себе', 28.)

Неизмерно је Благословљен Онај Који робу Своме објављује Фуркан (Књига која раставља Истину од неистине) да би световима био упозоритељ. (Кур'ан, Ел-Фуркан, 1.)

²²² Ебу Дерда, нека је Аллах задовољан са њим, спомиње да је чуо Аллаховог Посланика, мир над њим, како каже: „Вредност учењака над побожњаком је попут вредности Месеца у ноћи уштапа над осталим звездама. И учењаци су, доиста, наследници веровесника, а веровесници нису остављали, иза себе у наследство, динаре нити дирхеме, већ су остављали знање, па ко узме, узео је потпуни удео.“ Бележи Ебу Давуд, 3/317/3641, Тирмизи, 4/153/2823, Ибн Маџе, 1/81/223.

²²³ Преноси се од Севбана, нека је Аллах задовољан са њим, да је рекао: “Рекао је Аллахов Посланик, мир над њим: ‘Неће наступити Судњи дан све док се племена моје заједнице не сустигну са многобошцима, па почну да обожавају кипове, појави се око тридесет лажова од којих ће сваки за себе тврдити да је посланик, а ја сам последњи Посланик и нема посланика после мене.’” Бележи Ахмед 5/16.

Реци: „О људи, ја сам свима вама Аллахов Посланик.“
(Кур'ан, Ел-Е'араф, 158.)

Ако је његова посланица за све људе општенито, онда његов шеријат мора бити савршен и обухватати све потребе човека, па нема потребе за новим шеријатом поред овога и за слањем другог посланика, као што каже Узвишени:

Данас сам вам веру вашу усавршио и благодат Своју према вама употпунио и задовољан сам да вам Ислам буде вера. (Кур'ан, Ел-Маиде, 3.)

Ми теби објављујемо Књигу као објашњење за све и као упуту и милост и радосну вест за муслимане. (Кур'ан, Ен-Нахл, 89.)

А теби објављујемо Књигу, саму истину, да потврди књиге пре ње објављене и да над њима бди. (Кур'ан, Ел-Маиде, 48.)

Учењак Ебул-Е'ала Ел-Мевдуди²²⁴ у свом одговору кадијанијама каже: „Када бисмо тражили у Кур'ану који су то

²²⁴ Сејид Ебул Е'ала Ел-Мевдуди, познат као Ебул-Е'ала Ел-Мевдуди (25. септембра 1903.-22. септембра 1979.) био је правник, новинар и учењак. Долази из верничке и учене породице. Отац га је подучавао приватно и није му дао да похађа колонизаторске школе и програме. Његова бројна дела написана урду језиком, су преведена на енглески, арапски, хинду, бенгалски, тамилски, бурмански и друге језике. Настојао је не само да оживи Ислам, као обновитељ, већ је почео пропагирати и позивати у истински Ислам као лек за слабости које су муслимани трпили столећима. Веровао је да је политика битна за Ислам и да је потребно успоставити Шеријат и очувати исламску културу од онога што је видео као зла секуларизма, национализма и женске еманципације и комунистичког социјализма јер су били резултати западног колонијалног империјализма, и да исламски свет треба бити интелектуално независан, интелектуално деколонизиран. Утемељитељ је Јамаат-е-Исламија, највеће исламске организације у Азији. Хапшен је у Пакистану три пута и осуђен на смрт 1955. Казна је преиначена у доживотни затвор због реакција и осуда. На њега је покушано више атентата. Зачетник је идеје успоставе Исламског универзитета у Медини, након оснивања постао је члан савета универзитета. Био је један од чланова врховног већа Светске муслиманске

разлози због којих се јављала потреба за слањем веровесника неком од народа на Земљи, видели бисмо да су то четири разлога:

1. Да је то народ којем пре од Аллаха није долазио веровесник, нити су до њих дошли закони веровесника који су слати другим народима.

2. Да је то народ којем је слат веровесник пре, али је његово учење избрисано, заборављено или измењено, тако да је људима немогуће да га у потпуности и на исправан начин следе.

3. Да је то народ коме је пре тога слат веровесник, међутим, његов шеријат није потпуно обухватао и био довољан за потребе времена наредних генерација, па се јављала потреба за слањем још веровесника како би се вера употпунила.

4. Да им је слат веровесник, али је ситуација изискивала слање другог веровесника како би потврдио његову истинитост и како би га помагао.

Сви ови разлози су нестали након веровесника Мухаммеда, мир над њим, стога исламски народ и било који други народ на свету више нема потребе да им се шаље нови веровесник након Мухаммеда, мир над њим. Кур'ан нам гарантује и појашњава да је веровесник Мухаммед, мир над њим, послат свим људима и да је упута свих људи општенито. Узвишени је рекао:

Реци: "О људи, ја сам свима вама Аллахов посланик..."
(Кур'ан, Ел-Е'араф, 158.)

Такође, историја цивилизација нам указује да су од његовог посланства па надаље услови олакшани тако да његов позив стигне до сваког дела Земље и до свих народа, па након њега, мир над њим, нема више потребе за слањем нових

лиге – Рабита. Аутор је многих радова и преко шездесет књига. Умро је 22. септембра 1979. године, и укопан у дворишту своје куће у Лахореу, у Пакистану.

веровесника било којем народу у било који крај Земље, па је тиме отклоњен први разлог слања веровесника.

Такође, оно што нам потврђују Кур'ан, књиге хадиса и животописи Мухаммеда, мир над њим, јесте да је учење са којим је дошао Мухаммед, мир над њим, и даље живо и сачувано у свом оригиналном облику, са којим се није поиграла рука заборављања, искривљивања нити измене. Што се тиче Кур'ана са којим је дошао, на њему се није десила никаква измена, недостатак, а ни додавање нити и једног слова, нити ће се десити до Судњег дана. Утицај његове упуте коју је дао људима кроз његове изреке и дела, видимо како је жив и сачуван до данашњих дана, као да стојимо поред његове личности у његовом времену, па је са тиме отклоњен и други разлог слања веровесника.

Затим, Кур'ан нам јасно говори да је Аллах Узвишени своју веру усавршио и употпунио преко Мухаммеда, мир над њим, па је тиме отклоњен и трећи разлог.

Такође, да је било потребно слање још једног веровесника са Мухаммедом, мир над њим, ради потврђивања његове истинитости и ради његовог потпомагања, то би било учињено у његово време, па је овим нестао и четврти разлог. Па има ли још неки посебан разлог након отклањања ова четири разлога?!“

Наднаравности добрих верника

Било је говора о наднаравностима веровесника и о разлици између наднаравног дела које су њима дате и чуда која изводе мађионичари и врачеве и чудесних модерних открића, и какав је њихов утицај.

Сада ћемо говорити о наднаравности добрих верника, због њихове јаке везе са наднаравностима веровесника, и појаснићемо разлику између наднаравности и магије мађионичара и врачара.

Аллахове евлије - штићеници су богобојазни верници, као што је рекао Узвишени:

Заиста, за Аллахове штићенике нема страха и они ни за чим не треба да тугују, они који буду веровали и који се буду Аллаха бојали. (Кур'ан, Јунус, 57-58.)

Сваки богобојазан верник је Аллахов евлија сходно степену његовог имана и богобојазности, па Аллах некад даје да му се догађају наднаравне ствари, које се називају керамети. Према томе, керамети су наднаравне појаве које Аллах даје неким својим добрим робовима, следбеницима Посланика, мир над њим, из почаста њима и због благослова њиховог слеђења Посланика, нека је над њим Аллахов мир и благослов. Наднаравности се не догађају свим добрим људима, већ то Аллах даје неким од њих, да би им ојачао веровање, или због њихове потребе, или као доказ против његових противника који се супротстављају истини.

Нејављање наднаравности код одређених добрих људи никако не указује на њихову мањкавост, као што јављање наднаравности код одређених добрих људи не указује да су бољи од других. Наднаравности су истина по консензусу свих учењака исправних следбеника заједнице, и на њих указују Кур'ан и Суннет (Пракса посланика Мухаммеда, мир над њим), а негирају их само новотари попут секте му'атезила, цехмија и њихових следбеника, и ово је негирање онога што је потврђено Кур'аном и Суннетом. Кур'ан нам приповеда причу младића у пећини, затим причу о Марији, а из Суннета имамо пример спуштања анђела у облику светлећег облака да би слушали учење Усејда ибн Худајра, затим упућивање поздрава мира 'Имрану ибн Хусајну од стране анђела, и још пуно примера. Ко жели опширније да чита о овој теми нека се врати на књигу „Разлика између Аллахових штићеника и ђавољих штићеника“, од учењака Ибн Тејмијје.

Када је реч о наднаравностима, код људи су се појавила искривљена схватања и сумње. Неке скупине, попут цехмија,

му'атезила и оних који их следе, занегирале су наднаравности у потпуности, па су се супротставили текстовима Објаве и стварности.

Друга скупина је претерала када је веровање у наднаравности у питању, то су учењаци заблуде и обични свет. Они су приписали наднаравности великим грешницима и развратницима, људима који нису Аллахови одабраници, већ су ђавољи, а своје тврдње темеље на лажним причама, сновима и ђавољским наднаравностима. Па су наднаравности приписали врачарима, гатарима и лажовима међу учењацима суфијских праваца, до те мере да су их узели за божанства мимо Аллаха, било да се ради о живима или мртвима. Онима за које су сматрали да су евлије (одабраници), на њиховим гробовима саградили су маузолеје, на којима се дуго моле, приписали су им да управљају свемиром, да се одазивају потребама оних који од њих траже помоћ и спас, називајући их *кутбовима* (првак, вођа) и *гавсовима* (помагач, спаситељ). Овакве измишљене приче и такозване наднаравности су одвеле људе у чињење богослужења онима којима се приписују те наднаравности, а у ствари су то враџбине, обмана и магија, а све због неправљења разлике између стварних наднаравности и ђаволских радњи, и између Аллахових одабраника и ђавољих одабраника. Осим тога, чак и да се утврди да је неко Аллахов одабраник на основу Кур'ана и Суннета и да му се дешавају наднаравности, није дозвољено чинити њему богослужење мимо Аллаха, нити узимати благослове преко њега или његовог гроба, јер једино Аллах заслужује да му се богослужење чини. Постоје разлике између наднаравности добрих људи и чуда која изводе мађионичари, врачари и краљеви обмане:

- Узроци наднаравности јесу богобојазност и добра дела, а дела која изводе врачари су проузрокована неверством, великим гресима и развратом.

- Наднаравности служе за потпомагање у богобојазности, добротинству и у стварима које су дозвољене, док дела врачара

служе за потпомагање у забрањеним стварима, као што је многобоштво, опијање и одузимање живота.

- Наднаравности добрих људи постају јачи спомињањем Аллаха и испољавањем тевхида (једноће), док се дела врачара уништавају или слабе спомињањем Аллаха, учењем Кур'ана и испољавањем тевхида (једноће).

Овим је појашњено да између наднаравности и лакрдије врачара постоје разлике на основу којих се раздваја истина од неистине.

Као што смо споменули, Аллахови одабраници су истина и они не злоупотребљавају наднаравности које им Аллах даје да би се домогли положаја и да би обмањивали људе како би их ови величали, већ наднаравности код њих повећавају понизност, љубав према Аллаху и преданост у чињењу богослужења Њему. Супротно томе раде врачари и врачевеи. Они злоупотребљавају ове ђаволје радње које спроводе, да би их људи величали и обожавали их мимо Аллаха, чак је сваки од њих основао свој правац и групацију која се назива по његовом имену, попут: шазилија, руфа'ија, накшибендија и других суфијских праваца.

Људи су се по питању наднаравности деле на три скупине:

- **Прва скупина** је претерала у негирању наднаравности, негирајући чак и наднаравности који су потврђени Кур'аном и Суннетом, а који су дати богобојазним Аллаховим одабраницима.

- **Друга скупина** је претерала када је веровање у наднаравности у питању до те мере да су магије, враџбине и обмане почели да сматрају наднаравностима, па су то узели као посредство до многобоштва, везавши се за људе који изводе те ствари, било да се ради о живима или мртвима, па је из тога настао велики многобоштво који се огледа у обожавању грובה, величању и светковању људи, сматрајући да поседују наднаравности.

- **Трећа скупина** су припадници ехли-суннета вел-цема'ата (исправних следбеника заједнице) и они су средина

између једне и друге крајности. Они потврђују од наднаравности оно што је потврђено Кур'аном и Суннетом, не претерују у погледу људи којима су дате наднаравности, не вежу своја срца за њих мимо Аллаха, нити их сматрају бољима од других, већ постоје одабраници који су бољи од таквих иако им нису дате наднаравности. Ова скупина одбацује оно што је супротно Кур'ану и Суннету, попут враџбина, обмана и магије, сматрајући то ђаволским делима, а не наднаравностима добрих људи.

Хвала Аллаху Који је истину учинио јасном и појаснио заблуду, као што је казао Узвишени:

... да неверник остане неверник после очигледног доказа, и да верник остане верник после очигледног доказа. (Кур'ан, Ел-Енфал, 42.)

Пето начело: Веровање у Судњи дан

- Веровање у предзнаке Судњег дана:

Пошто веровање у Судњи дан обухвата веровање у његове предзнаке који му претходе, споменућемо најбитније од њих, зато што је веровање у њих обавезно и јер је оно срж веровања. Узвишени каже:

Ближи се Час и Месећ се располутео! (Кур'ан, Ел-Камер, 1.)

Зар они чекају да им Смак света изненада дође, а већ су предзнаци његови ту? (Кур'ан, Мухаммед, 18.)²²⁵

А шта ти знаш – можда је Смак света близу! (Кур'ан, Еш-Шура, 17.)

Чекају ли они друго осим да им Смак света дође ненадано, и да они и не осете?! (Кур'ан, Ез-Зухруф, 66.)

Због близине доласка и наступања Судњег дана Узвишени Аллах га спомиње у контексту сутрашњице, па каже:

И нека сваки човек гледа шта је за сутра припремио... (Кур'ан, Ел-Хашр, 18.) А сутра је оно што долази након данас.

Такође каже за Судњи дан:

Они, заиста, сматрају да је далеко, а ми видимо да је близу. (Кур'ан, Ел-Ме'ариц, 6-7.)

Учењак Бухарија бележи хадис од Ебу Хурејре да је Посланик, мир над њим, рекао: „Послати смо, ја и Судњи дан, као ова два,“ па је показао на кажипрст и средњи прст.²²⁶

²²⁵ Учењак Бегави каже: „Слање веровесника Мухаммеда, мир над њим, је од предзнака.“

²²⁶ Овим се указује на чињеницу да нема након Мухаммеда, мир над њим, других посланика и може се разумети да је оно што је остало од овог света (до

Бухарија и Муслим бележе хадис од Абдуллаха ибн Омера, нека је Аллах задовољан обојицом: „Ваш век у односу на народе који су били пре вас је као од икиндије (послеподневског) - намаза (молитве) па до заласка Сунца“, а у другој верзији: „Ваш останак на овом свету у односу на народе који су били пре вас је као од икиндије-намаза па до заласка Сунца.“

Због жестине Судњег дана и његове тежине, и брига о њему, у односу на друге ствари је већа. Зато је Посланик, мир над њим, појаснио његове предзнаке, обавестио је о нередима који ће се десити пре њега и упозорио је свој народ да би се за тај дан припремили. Што се тиче знања о времену његовог наступања, Аллах је то задржао за Себе и прикрио је од Својих робова, а све то због њихове користи, да би се стално припремали, као што је прикрио знање о томе када ће ко умрети, да би се сваки човек константно припремао и ишчекивао тај тренутак и да не би био немаран и лењ када је чињење добрих дела у питању.

Рекао је велики учењак Сеффарини: „Затим, знај да се предзнаци Судњег дана деле на три врсте:

- Они који су се појавили и окончали, а то су давнашњи предзнаци.

- Они који су се појавили и нису се окончали, већ су у константном порасту.

- Велики предзнаци за којима ће брзо наступити Судњи дан, а наступиће један за другим попут перли на прекинутој огрлици.

Прва врста предзнака – су они који су се појавили и који су окончани, а од тих предзнака је: посланство Мухаммеда, мир над њим и његова смрт, освајање Бејтул-Макдиса (Јерусалима), убиство халифе Османа, нека је Аллах задовољан са њим...

Судњег дана) незнатно у односу на оно што је прошло (до појаве Мухаммеда, мир над њим).

Хузејфе је рекао: „**Прва фитнесна је убиство Османа**“, па је споменуо ратове који су се након тога десили између муслимана и појаву заблуделих скупина попут хариџија и рафидија. Затим је казао: „**Од предзнака је и појава лажова, сваки ће призивати да је веровесник. Од предзнака је и престанак краљевине Арапа.**“²²⁷

Од предзнака је и мноштво иметка, како преносе Бухарија, Муслим и други, затим мноштво земљотреса, пропадање у земљу, падање камења са неба, мењање људских облика и други догађаји о којима нас је обавестио Посланик, мир над њим, који су се десили и прошли.

Друга врста - су они предзнаци који су се појавили и који се још нису окончали, већ се увећавају и умножавају. Њих има пуно, а од њих је и, како каже Посланик, мир над њим: „**Неће наступити Судњи дан све док неваљалац, син неваљалца не буде најугледни човек код људи.**“²²⁸ У хадису је употребљен назив *Луке'у бин Луке'*, а то значи роб, глупан, презрењак, па је значење хадиса да неће наступити Судњи дан све док људе не буду предводили презрењаци, глупани и њима слични.

Такође, од предзнака је од Посланика мир над њим, споменуто: „**Доћи ће време када ће онај који буде стрпљив у вери бити попут човека који држи жеравицу у шаци.**“²²⁹

Такође: „**Неће наступити Судњи дан док се људи не буду надметали у украшавању џамија.**“²³⁰

Рекао је Аллахов Посланик, мир над њим: „**Појавиће се пред крај света робови незналице и учачи велики грешници.**“

Од предзнака је и увећавање месеца у тренутку његовог рађања, када ће људи због његове величине говорити да је стар

²²⁷ Бележи Тирмизи.

²²⁸ Бележи Учењак Ахмед, Тирмизи и Дија' Ел-Мақдиси.

²²⁹ Бележи Тирмизи.

²³⁰ Бележи Учењак Ахмед, Ебу Давуд, Ибн Хиббан и Ибн Маџе.

два дана, а у том контексту бележи Таберани од Ибн Мес'уда: „Од предзнака Судњег дана јесте увећавање месеца.“

Од предзнака је и претварање џамија у путеве...“ – Све до речи када каже: „Од предзнака је и оно што бележе Бухарија и други, од Енеса који је рекао: „**Хоћете ли да вам говорим шта сам чуо од Аллаховог Посланика, мир над њим, о чему нећете чути од другог? Чуо сам Аллаховог Посланика, мир над њим, да каже: 'Од предзнака Судњег дана јесте да ће се подићи знање, а повећаће се незнање, увећаће се блуд и пијење алкохола, и смањиће се број мушкараца, а увећати број жена, тако да ће бити педесет жена на једног мушкараца.**“

Преноси се од Ебу-Хурејре да је рекао: „Док се Веровесник, мир над њим, обраћао народу, дође му бедуин и упита га: 'Када ће наступити Судњи дан?' Посланик, мир над њим, је наставио говорити, па су неки рекли да је чуо шта је овај рекао, а неки да није чуо. Па када је завршио говор упитао је: 'Где је човек који пита о Судњем дану?' Па се јави овај: 'Ево ме, о, Аллахов Посланиче.' Посланик, мир над њим, му одговори: 'Када нестане поверења, онда ишчекујте Судњи дан.' Човек упита: 'А како ће нестати поверења?' Посланик, мир над њим, рече: 'Када вођство буде поверавано онима који га нису достојни, онда ишчекујте Судњи дан.'”²³¹

Трећа врста – То су велики предзнаци који ће се појавити, као што су: долазак Мехдија, појава Децала, спуштање Исуса, мир над њим, излазак Гога и Магога, рушење Кабе, појава дима, подизање Кур'ана, излазак Сунца са запада, излазак животиње, појава ватре из правца Јемена (Аден), прво пухање у сур, затим друго пухање у сур, нестанак створења и пухање у сур због проживљења и сакупљања људи ради полагања рачуна.

У сваком случају, ствар је озбиљна, а ми смо утонули у немар. Велики број предзнака се појавио, па молимо Аллаха да

²³¹ Бележи Бухари.

нас учврсти на Његовој вери, да нас усмрти на Исламу и сачува од најгорег нереда, видљивог и невидљивог.²³² Ове ствари спадају у знакове веровесништва и наднаравности Посланика, мир над њим, да обавештава о догађајима будућности, о којима му је Узвишени Аллах дао знање, па се десило онако како је обавестио, и ово су ствари које јачају иман верника. У овим Посланиковим, мир над њим, предказањима је милост за вернике, да би били на опрезу, да би се припремали и имали јасан поглед на ствари, па нека су Аллахов мир и благослов на овог племенитог Веровесника, који је доставио ову јасну поруку, и најбоље је појаснио, а ми смо сведоци томе. Први од ових предзнака су долазак Мехдија, затим појава Децала, затим силазак Исуса, мир над њим итд.

Појава Мехдија

Раније смо спомињали велике предзнаке уопштено, а сада ћемо о њима детаљније говорити. Први велики предзнак о коме ћемо говорити је долазак Мехдија. Од Абдуллаха Ибн Мес'уда се преноси да је Посланик, мир над њим, рекао: **„Дани се неће окончати нити ће доћи крај времена, све док Арапима не завлада човек из моје породице, чије ће се име поклапати са мојим именом.“**²³³

Учењак Сеффарини каже да постоји мноштво предаја које говоре о Мехдију, а учењак Ибн Тејмије каже: „Хадиси којима се доказује долазак Мехдија су веродостојни, а забележили су их Ебу Давуд, Тирмизи, Ахмед и други.“

²³² Види: **”Предзнаци Судњег дана: мали, средњи, велики”**, Ал-Вабил Јосиф б. Абдулах б. Јусуф, са арапског превели Расим Брковић и Сенад Ћеман, Сарајево, Бемуст, 2001.

²³³ Бележе Учењак Ахмед, Ебу Давуд, Тирмизи, са веродостојним ланцима преносилаца.

Име Мехдија ће бити Мухаммед, син Абдуллахов, од потомака Хасана Ибн Алија Ибн Еби Талиба, нека је Аллах задовољан са њим. Појавиће се пред крај света, када ће Земља бити испуњена неправдом и насиљем, па ће је испунити правдом. То што ће Мехди бити од потомака Хасана иза тога се крије једна интересантна ствар. Хасан је оставио власт Аллаха ради, па је Аллах дао да од његових потомака буде неко ко ће са истином успоставити власт и која ће бити сачињена од правде којом ће испунити Земљу, и ово је Аллахов закон над његовим робовима. Онај ко ради Аллаха остави нешто, Аллах ће њему или његовом потомству дати боље од тога.

Рекао је учењак Сеффарини: „Пуно је мишљења по питању Мехдија, чак има и оних који су рекли да Мехди није нико други до Исус, мир над њим, међутим, исправно је оно на чему је скупина истине, а то је да Мехди није Исус и да ће се појавити пре силаска Исуса, мир над њим. Такође, предаја које говоре о његовом доласку је толики број да су по значењу достигле степен мутеватира, и то је постало толико познато код учењака ехли-суннета (исправних следбеника), да се чак убраја у питања веровања.“

Људи су по питању Мехдија подељени на три скупине:

Прва скупина – Они који негирају долазак Мехдија у потпуности, попут неких савремених књижевника, који уопште не познају хадиску науку и говоре учењака, већ се ослањају на своја мишљења и разум.

Друга скупина – Заблуделе скупине које су претерале по питању Мехдија до те мере да је свака од њих свога вођу проглашавала Мехдијем, па рафидије тврде да је Мехди један од њихових учењака којег чекају да изађе из рупе, а кажу да му је име Мухаммед ибн Хасан Ел-Аскери и да је још као мало дете, пре петсто година ушао у рупу, и да ишчекују његов излазак. И фатимије су тврдиле да је њихов вођа Мехди. Тако је са сваким који је желео завладати људима и да их обмани, тврдио би за себе

да је Мехди, исто као што раде суфије које обмањују људе говорећи да су они из лозе Посланика, мир над њим, и да су они *Сејјиди*.

Трећа скупина – То је скупина средњег пута по питању Мехдија и они су ехли-суннет вел-џема'ат (исправни следбеници заједнице). Они потврђују долазак Мехдија сходно ономе што је споменуто у веродостојним предајама о његовом имену и имену његовог оца, његовог порекла, његовим особинама и времену његовог појављивања. Они о томе не говоре мимо онога што је дошло у хадисима. Појави Мехдија ће претходити предзнаци које су навели учењаци.

Учењак Сеффарини каже: „Од многих другова се преносе различита предања која говоре о Мехдију, а такође и од таби'ина, тако да све то заједно представља категоричко знање о томе, па је веровање у долазак Мехдија строга обавеза, као што су то учењаци ехли-суннета забележили у својим књигама...“

Затим је рекао Сеффарини говорећи о његовом животу: „Учењаци спомињу да ће Мехди радити по суннету (пракси) Посланика, мир над њим, да ће се борити по суннету, неће оставити ни један суннет, а да га неће спровести, нити ће оставити новотарију а да је неће уклонити, успостављаће веру пред крај света као што је Мухаммед, мир над њим, успостављао првих дана, завладаће целим светом као што су владали Зул-Карнејн и Давуд, нека је мир над њима. Поломиће крст, убиће свињу и муслиманима ће да врати слогу и благостање. Земљу ће испунити правдом и добротом као што је била испуњена неправдом и насиљем. Делиће иметак, а неће га бројати...“ Све до речи: „Што се тиче давања присега, присега ће му се дати у Мекки између Рукна и Мекама на ноћ Ашуре. Учиниће хиџру из Мекке у Бејтул-Макдис...“

Даље каже: „Када је у питању дужина владавине Имама Мехдија предаје се разликују. У неким се спомиње да ће владати пет, седам или шест година са понављањем, у неким тридесет, у

некима четрдесет, од којих ће девет година бити у примирју са Римом. Могуће је спојити између предаја, ако претпоставимо да су све исправне, да се то односи на периоде његове владавине од њеног јављања до пуне снаге, па се најдужи период који је споменут односи на укупну владавину од тренутка присега, мањи периоди се односе на врхунац моћи, а средњи на средњи период владавине...“

Затим каже: „Тако ће Мехди владати све док власт не преда Месиху, Исусу, сину Маријином, мир над њим, па ће Мехди Исусу, мир над њим, предводити један намаз (молитву) и то сабах (јутарњу), а затим ће Мехди након предаје власти њему, клањати иза Исуса, мир над њим. Затим ће Мехди преселити (умрети), а Исус, мир над њим, ће му клањати ценазу (погребну молитву) и укопаће га у Бејтул-Макдису.“

Такође, говорећи о његовом опису, каже: „Затим ће се појавити човек из Посланикове, мир над њим, лозе, Мехди, лепих особина, напашће Кајсаров град, и то ће бити последњи владар из Мухаммедове, мир над њим, заједнице. У његовом времену ће се појавити Децал, спустиће се Исус, син Маријин.“

Даље каже: „Пренеси нам учењак Мер'и у својој књизи *Феваидул-фикр*, од Ебул-Хасана Мухаммеда ибну-Хусејна, да је рекао: 'Хадиси о доласку Мехдија, са мноштвом равија који преносе од Посланика, мир над њим, су достигли степен мутеватира, говоре да ће Мехди бити из Посланикове, мир над њим, породице, да ће владати седам година, да ће испунити Земљу правдом, да ће се појавити са Исусом, мир над њим, и да ће га помоћи у убијању Децала, код места Бабул-Лудд у Палестини, и да ће предводити овај народ у намазу (молитви), а да ће Исус, мир над њим, клањати за њим један намаз (молитву), а то је сабах (јутарња молитва)...“

То је Мехди о коме нас је обавестио Аллахов Посланик, мир над њим, и појаснио нам је његове дивне особине, време његовог појављивања и његов животопис. Било је заблуделих

скупина које су призивале појављивање Мехдија много пре него што се треба појавити, тврдећи то за одређене личности чији опис не одговара опису Мехдија, желећи обманути масе и злоупотребити то за своје личне циљеве. Међутим, Аллах је разоткрио њихове лажи и раскринкао њихову неистину. Ово није ништа чудно, јер су људи призивали веровесништво и износили су на Аллаха потворе:

Ко је неправеднији од онога који лажи о Аллаху износи или који говори: "Објављује ми се" – а ништа му се не објављује... (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 93.)

Аллаха молимо да нам истину прикаже истином и да учини да је следимо, а да нам неистину прикаже неистином и да учини да је се клонимо и да нас поштеди зла заблуделих учењака и лажова. Нека је хвала Аллаху, Господару светова.

Појава Децала (Антихриста)

Месихи-Децал (Антихрист) је велико искушење, лажов и лажни Месих, Аллаху се утичемо од његовог искушења. На њега су веровесници упозоравали своје народе и појаснили су његова својства. И наш веровесник, Мухаммед, мир над њим, је пуно упозоравао на њега и описао га је у детаље, тако да ће га препознати сваки онај чије срце не буде слепо.

У Тирмизијином *Суннену* стоји да ће се појавити из правца Хоросана,²³⁴ а у Муслимовом *Сахиху* од Енеса се преноси да ће Децала (Антихриста) следити седамдесет хиљада Јевреја Исфахана са тајлесанима (перзијски турбани) на главама. Назван је Месихом због тога што ће му једно око бити потрано, избрисано (*'ајнуху мемсухатун*), а кажу такође и због тога што ће

²³⁴ Хорасан је назив за историјску регију односно важно културно жариште које се протеже преко североисточног Ирана, северног Авганистана, западног Таџикистана и јужних делова Туркменистана и Узбекистана.

прелазити земљу великом брзином (*јемсеху ел-ерда*). Назван је Децалом (Антихристом) од речи *децеле* што значи преварити, обманути, а Децал долази на облик хиперболе, што значи онај који пуно лаже и обмањује. Појавиће се у времену Мехдија, како каже хафиз Ибн Кесир: „А затим ће му бити допуштено – тј. Децалу – да изађе, пред крај света, након што муслимани буду освојили град који се зове Константинопољ. Појавиће се у Исфахану у месту Јехудијја, а помоћи ће га седамдесет хиљада наоружаних Јевреја са тајлесанима, као и седамдесет хиљада татара и становника Хоросана. Прво ће се појавити у облику силних краљева, затим ће призивати посланство, а затим божанственост, па ће се за њим повести незналице и најгори слој људи, а супротставиће му се они које Аллах буде упутио од добрих и богобојазних људи. Заузимаће постепено град по град, тврђаву по тврђаву, област по област, све док не остане ниједно место, а да не уђе у њега са својом коњицом и војском, осим Мекке и Медине. Дужина његовог останка на Земљи биће четрдесет дана, први дан ће бити као година, други као месец, трећи као седмица, а остали ће бити као обични дани у том времену, што је укупно годину и два и по месеца. Аллах ће му дати да чини чуда којима ће заводити кога Аллах буде хтео, а која ће вернике само учврстити, па ће им се веровање и упута повећати. У времену Месиха заблуде, сићи ће Исус, син Маријин, Месих упуте. Спустиће се код источне беле мунаре у Дамаску, па ће се око њега окупити богобојазни и верници, па ће их Исус, мир над њим, повести ка Децалу (Антихристу) који ће бити на путу ка Бејтул-Макдису (Јерусалиму). Када га Децал (Антихрист) буде угледао почеће да се топи као што се со топи у води и почеће да бежи, па ће га Исус, мир над њим, сустићи код капије града Лудд.²³⁵ Рећи ће му: 'Ја имам за тебе један ударац.' Убиће га копљем и то ће бити крај проклетника, на шта указују веродостојни хадиси.“ Ово је Ибн Кесиров сажетак приче о

²³⁵ Место у окупираној Палестини од стране циониста.

Деџалу (Антихристу), сходно веродостојним предајама, који је веома користан.

Оно на шта још указују предања јесте Деџалово (Антихристово) искушење. За оне који му се буду одазвали наредиће небу па ће пасти киша, а Земља ће дати растиње од којег ће се хранити они и њихова стока, која ће им се враћати угојена и пуна млека. Они који му се не буду одазвали и који му се супротставе, њих ће погодити суша, глад и немаштина, стока ће им умирати, губиће иметке, животе и плодове. Такође, од његових искушења и смутњи ће бити и то да ће га пратити земаљска блага као пчелињу матицу, да ће убити једног младића па га оживети, и све ће то бити испит за људе пред Судњи дан, па ће многи залутати. И поред свих ових ствари и чуда која ће изводити, Деџал (Антихрист) је код Аллаха безвредан, јасни грешник, насилник, између очију ће му писати кафир - неверник, а чуда која ће изводити су дата као искушење од Аллаха људима, и то је тешко искушење од којег ће утећи само људи јаког веровања и уверења.

Од Ебу Убејде ибн Церраха се преноси да је чуо Посланика, мир над њим, да је рекао: **„Није дошао ниједан веровесник након Ноје, а да није опомињао свој народ за Деџала (Антихриста), и ја вас опомињем за њега.“**²³⁶

Веровесник, мир над њим, нам је наредио да на крају сваког намаза тражимо уточиште од смутње Деџала (Антихриста), па се од Ебу Хурејре преноси да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: **„Када неко од вас заврши са задњим тешеххудом - седењем, нека код Аллаха затражи уточиште од четворо: од паклене патње, од казне у гробу, од смутње живота и смрти и од зла Месиџи-Деџала (Антихриста).“** Овај хадис су забележили Ахмед и Муслим, а пуно је хадиса преко различитих путева који потврђују излазак

²³⁶ Бележе га Ахмед, Ебу Давуд и Тирмизи.

Децала (Антихриста), појашњавају каква ће бити његова смутња и да треба тражити уточиште од њега.

Ехли-суннет вел-цема'ат (исправни следбеници заједнице) је слојан на томе да ће се Децал (Антихрист) појавити пред Судњи дан и то спомињу у склопу верских тема, па ко занегира његов излазак такав се супротставио мутеватир хадисима и ономе на чему је ехли-суннет (исправно слеђење). Појаву Децала (Антихриста) су негирале само новотарске скупине попут хариџија, цехмија и му'атезила, као и неких савремених писаца који се приписују знању. Они се при томе нису ослањали на неки доказ, осим свог разума и страсти, и такви су небитни као и њихов говор.

Обавеза верника је да верује у све што је потврђено од Аллаха и Његовог Посланика, мир над њим, и да верује у оно на шта то указује, а не да буде од оних за које је Аллах рекао:

Они поричу пре него што темељито сазнају шта има у њему, а још им није дошло ни тумачење његово... (Кур'ан, Јунус, 39.)

Јер веровање у Аллаха и Посланика, мир над њим, изискује повиновање и веровање у све што од њих долази, а ко тако не поступи такав је следбеник својих страсти, а не Аллахове упуте. Код Аллаха тражимо спас и заштиту од сумње, многобоштва, неверства, лицемерства и лошег понашања и да не допусти да наша срца скрену након што нас је упутео. Нека је хвала Аллаху Господару светова.

Силазак Исуса, сина Маријиног, мир над њим

Силазак Исуса, сина Маријиног, мир над њим, ће се десити као што на то указује Кур'ан. О томе нас је обавестио онај који само истину говори, који не говори по вољи својој, наш веровесник Мухаммед, мир над њим, а пуно је предаја од њега на ту тему и учењаци заједнице претходних и потоњих генерација су сложни на томе и веровање у то сматрају строгом обавезом.

Сеффарини је рекао: „Његов, мир над њим, силазак је потврђен Кур'аном, Суннетом (Посланиковом, мир над њим, праксом) и консензусом заједнице. Што се тиче Кур'ана, то је потврђено у Аллаховом говору:

И нема ниједног следбеника Књиге који, пре његове смрти, неће у њега онако како треба поверовати... (Кур'ан, Ен-Ниса, 159.) Тј., повероваће у Исуса, мир над њим, пре Исусове смрти, а то је када сиђе са неба пред Судњи дан, када ће бити само једна вера, вера Аврама, мир над њим, који је био правоверан, муслиман...“

Даље каже: „Што се тиче Суннета (Посланикове, мир над њим, праксе), у оба *Сахиха* и другим збиркама се преноси од Ебу Хурејре да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: „**Тако ми Онога у Чијој је руци моја душа, сигурно ће међу вас ускоро сићи син Маријин, као праведан судица. Сломиће крст, убиће свињу и успоставиће порез...**“ А у Муслимовој верзији стоји: „**Тако ми Аллаха, сигурно ће међу вас сићи син Маријин, као праведан судица. Сломиће крст...**“

Муслим је такође забележио од Џабира ибн Абдуллаха да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: „**Непрестано ће у моме народу бити скупина која ће се борити на страни истине до Судњег дана. Па ће сићи Исус, син Маријин, а њихов вођа ће рећи: 'Дођи и предводи нам намаз', а он ће му одговорити: 'Не. Ви сте једни другима вође и предводници. То је Аллахова почаст овом народу.'**“

Што се тиче консензуса, народ се сложио на томе да ће Исус, мир над њим сићи и нико од учењака није тврдио супротно. Ту ствар су негирали само филозофи, атеисти, или они чије се неслагање не убраја у разилажење учењака. Консензус муслимана верује да ће он сићи и да ће судити Мухаммедовим, мир над њим, шеријатом, а неће доћи са посебним шеријатом са небеса, иако је веровесништво и даље при њему и њиме је описан и преузеће вођство од Мехдија, а Мехди ће бити један од његових следбеника, као и остали.“ Овде је крај Сеффаринијевог говора, Аллах му се смислово.

Учењак Ибн Тејмије је рекао: „Исус је жив на Небу и он још није умро, а када сиђе са неба неће владати осим по Кур'ану и Суннету (Посланиковој, мир над њим, пракси) и ништа мимо тога.“

На другом месту такође каже: „Исус, мир над њим, је жив, а у веродостојном хадису од Веровесника, мир над њим се преноси да је рекао: **„Сићи ће међу вас син Маријин, као праведан судач и владар. Сломиће крст, убиће свињу и успоставиће порез.“**

Тakoђе је потврђено у *Сахиху* од Веровесника, мир над њим: **„Спустиће се на белу мунару западно од Дамаска и убиће Децала (Антихриста).“**

Онај чија се душа раставила од тела, његово тело неће сићи са Неба, а његово оживљење ће бити када устане из свог гроба. Што се тиче Аллахових речи:

"О Исусе, Ја ћу те узети, и к Себи те уздигнути и очистити те од неверника..." (Кур'ан, Али 'Имран, 55.) Ово је доказ да се не мисли на смрт, јер када би се овим мислило на смрт, онда би Исус по томе био попут осталих верника, којима Аллах узима душе и уздиже их на Небо, па у томе не би имало никакве специфичности над осталима. Што се тиче Његових речи: ***„...Очистити те од неверника...“***, да је његова душа

напустила његово тело, оно би било под земљом, као тела осталих веровесника. Узвишени у другом ајету каже:

А нису га ни убили ни разапели, већ им се причинило. Они који су се о њему у мишљењу разилазили, они су сами о томе у сумњи били; о томе нису ништа поуздано знали, само су нагађали; а сигурно је да га нису убили, већ га је Аллах уздигао Себи... (Кур'ан, Ел-Маиде, 157-158.)

Говор: ... ***већ га је Аллах уздигао Себи...***, јасно указује на то да је Аллах уздигао његово тело и душу, као што је и потврђено у *Сахику* да ће сићи његово тело и душа. Ако би се под овим мислило да је умро, онда би гласио ајет: „*А нису га ни убили ни разапели, већ је умро.*“

Зато учењаци кажу да ајет: ***Ја ћу те узети;*** значи уздићи те, твоју душу и твоје тело. Каже се *тевевфејтул-хисаб ве истевфејтуху* – сравнао сам рачуне и тражио сам да ми се поравнају рачуни, па израз *тевевффа* сам не значи узимање душе без тела, нити узимање обојега осим уз посебну индикацију која упућује на такав контекст. А под овим се може мислити и на узимање душе у току сна, као што је споменуто у ајету:

Аллах узима душе у часу њихове смрти, а и оних који спавају... (Кур'ан, Ез-Зумер, 42.), и на другом месту:

Он вас ноћу усављује – а зна и шта сте преко дана зрешили... (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 60.)

Кади Ијјад је рекао: „Истина је да ће се Исус, мир над њим, спустити и да ће убити Деџала (Антихриста), према ставу ехли-суннета (исправних следбеника), због веродостојних хадиса по том питању, и не постоји ништа са разумске нити шеријатске стране што би побило ову чињеницу. Стога је потврђивање овога обавеза, а то су негирале му'атезиле, цехмије и они који су се сложили са њима. Они су сматрали да овај хадис побијају речи Узвишеног: ... ***и печат, последњи веровесник...*** (Кур'ан, Ел-Ахзаб, 40.) И хадис Аллаховог Посланика: „**Нема веровесника**

након мене“, као и консензус муслимана да неће бити веровесника након нашег Веровесника, мир над њим, и да његов шеријат остаје непроменљив до Судњег дана и да не може бити дерогиран. Овакво доказивање је неисправно, јер се Исус, мир над њим неће спустити као веровесник који ће другим шеријатом дерогирати наш шеријат, и ни у једном хадису не постоји нешто што упућује на такво значење. Већ су ови хадиси и хадиси који су споменути у поглављу о веровању веродостојни и говоре да ће Исус, мир над њим сићи као праведан судца, који ће судити по нашем Шеријату и који ће оживети оне ствари од нашег Шеријата које су људи оставили.“

И у данашње време неки књижевници, који су неуки по питању вере и полуучени, негирају силазак Исуса, мир над њим, ослањајући се на свој разум и идеологију. Они доводе у питање веродостојне хадисе и тумаче их на неисправан начин. На вернику је да верује у све што је потврђено од Посланика, мир над њим, јер то спада у веровање у скривене ствари које му је Аллах пренео.

Како каже учењак Сеффарини: „Мухаммед, мир над њим, је онај који дефинише шеријатске прописе, потврђује их и одређује, јер је он Посланик ове заједнице, о чему је било речи, а Исус, мир над њим, ће Аллаховом наредбом на небу научити овај шеријат пре него што сиђе. Неки учењаци су помислили да ће доласком Исуса, мир над њим, Мухаммедов, мир над њим, шеријат постати необавезујући, што се никако не може прихватити. У веродостојним предајама је дошло да ће он следити овај шеријат, као обновитељ, јер је ово задњи објављен шеријат а наш веровесник Мухаммед, мир над њим, је задњи посланик, а овај свет не може остати без обавезујућег шеријата. Овај свет ће опстојати све док је шеријата, док се на Земљи буде говорило: „Аллах, Аллах“. Учењак Куртуби у своме делу *Тезкира* спомиње: 'Што се тиче Исусовог, мир над њим, остајања и смрти у хадису од Ебу Хурејре, којег су забележили Таберани и Ибн Асакир, преноси се да је Посланик, мир над њим, рекао:

„Спустиће се Исус, син Маријин, па ће остати међу људима четрдесет година.“ Док код учењака Ахмеда, Ибн Еби Шејбета, Ебу Давуда, Ибн Церира и Ибн Хиббана стоји да ће остати међу људе четрдесет година, а затим ће умрети, па ће му муслимани клањати ценазу (погребну молитву) и укопаће га код посланика Мухаммеда, мир над њим.“

Излазак Гога и Магога

У светлу Кур'ана и Суннета ћемо говорити о великом догађају, изласку Гога и Магога, зато што је веровање у ово обавеза сваког муслимана. Излазак Гога и Магога је потврђен Кур'аном, Суннетом (Посланиковом, мир над њим, праксом) и консензусом заједнице. Учењак Сеффарини то спомиње, па каже: „Што се тиче Кур'ана споменути су у ајету:

И када се отворе Гог и Магог и када се буду низ све стрмине журно спуштали и приближи се истинита претња, тада ће се погледи неверника укочити. "Тешко нама, ми смо према овоме равнодушни били; ми смо сами себи неправду учинили!" (Кур'ан, Ел-Енбија, 96-97.)

Такође су споменути у причи о Зул-Карнејну.

И он пође путем. Кад стиже између две планине, нађе испред њих народ који је једва говор разумевао. "О Зулкарнејне" – рекоше они – "Гог и Магог чине неред по Земљи, па хоћеш ли да између нас и њих зид подигнеш, ми ћемо те наградити." "Боље је оно што ми је Господар мој дао" – рече он. "Него, само ви помозите мени што више можете, а ја ћу између вас и њих зид подићи. Донесите ми велике комаде гвожђа!" И кад он изравна две стране брда, рече: "Пушите!" А кад га усија, рече: "Донесите ми растопљен месинг да га залијем. "Ово је благодат Господара мога!" – Рече он. "А када се претња Господара мога испуни, Он ће га са земљом сравнити, а претња Господара мога ће се, сигурно, испунити."

И Ми ћемо тада учинити да се једни од њих као таласи сударају са другима. И пухнуће се у рог, па ћемо их све сакупити, и тога дана ћемо неверницима Пакао јасно показати. (Кур'ан, Ел-Кехф, 92-100.)

Ради се о гвожђаној брани између два брда коју је подигао Зул-Карнејн и која се сјединила са брдима, па овај народ који чини неред на Земљи спречава да узнемирава људе и да даље чини неред. А када дође време у које је одређено да ће се брана срушити, Аллах ће учинити да се сравни са земљом и ово је обећање које се мора остварити. Када брана буде срушена изаћи ће на људе журно, спуштајући се са стрмина попут таласа, и након неког времена ће се дувнути у сур.

Што се тиче Суннета, у Муслимовом *Сахиху* се преноси од Нуваса ибн Сем'ана да је Веровесник, мир над њим, рекао: „Аллах ће објавити Исусу, мир над њим, након што он убије Децдала (Антихриста): **'Ја сам извео Своје робове којима се нико у борби супротставити не може, па склони Моје робове (муслимане) на брдо Тур.'** Затим ће Аллах послати Гог и Магог, који ће журити са свих стрмина. Први ће проћи поред језера Табере,²³⁷ па ће попити сву воду из њега. Када последни наиђу рећи ће: **'Овде је некад било воде.'** Затим ће опколити Исуса, мир над њим, и његове присталице, толико да ће воловска глава једном од њих тада бити вреднија него стотину златника данас неком од вас.“

²³⁷ Галилејско море или Галилејско језеро; назива се још Тиберијадско језеро (Тиберијско језеро), Генезаретско језеро или језеро Кинерет (Кинаретско језеро); највеће је слатководно језеро на територији под окупацијом Израела. Дуго је 21, а широко око 13 километара. Површина му је 166 км квадратних. Највећа дубина му је 43 метра. Налази се 209 метара испод нивоа мора, што га чини другим најнижим на свету (на првом је месту Мртво море). У њега се на северу улива и на југу из њега извире река Јордан која се касније улива у Мртво море.

У предању којег бележи Таберани од Хузејфе стоји: „**А Аллах ће им забранити улазак у Мекку, Медину и Бејтул-Макдис (Јерусалим).**““

Учењак Невеви каже: „Већина учењака је на томе да су они потомци Адама.“

И каже Ибн Абдулбер: „Консензус учењака је на томе да су они потомци Јафиса, Нојевог, мир над њим, сина.“

Учењак Сеффарини је споменуо говор Ибн Кесира по том питању, који каже: „Гог и Магог су два племена која припадају турским народима, потомци су Адама, мир над њим“, а затим је рекао: „Они су потомци Ноје, од лозе Јафиса, оца турских народа.“

Веровесник, мир над њим, је обавестио да се приближило време њиховог изласка и упозорио је на њих. У два *Сахиха* се преноси од Ебу Хурејре да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: „**Данас се отворила брана Гога и Магога оволико...**“, а у хадису Зејнебе бинт Цахш стоји да се Аллахов Посланик, мир над њим, код ње пробудио црвеног лица говорећи: „**Нема (истинског) Бога осим Аллаха! Тешко се Арапима од зла које им се приближило! Данас се отворила брана Гога и Магога и то оволико.**“ Па је спојио своје прсте направивши круг.

Њихов изглед – Ибн Кесир каже: „Они личе на своје сународнике, турска племена гатамских монгола, ситних очију... Ко сматра да их има високих попут палминих стабала и јако ниских, и да неки од њих имају огромне уши, једним се покривају а на другом леже, такав претерује и говори без знања и без доказа. Што се пак тиче њиховог нереда, узнемиравања и њиховог нестанка, о томе нам говори хадис којег бележи учењак Ахмед од Ебу Се'ида Ел-Худрија, који је чуо Аллаховог Посланика, мир над њим, да каже: „**Отвориће се (брана) Гога и Магога, па ће изаћи на људе као што каже Узвишени: ...и када**

се буду низ све стрмине журно спуштали и приближили.²³⁸ Потпуно ће опколити људе па ће се људи склонити од њих у своје градове и утврде. Са собом ће потерати своју стоку, па ће попити сву воду на Земљи, до те мере да ће неки проћи поред реке и попити је док не пресуши, а они који прођу након њих рећи ће: 'Овде је некад било воде.' Када од људи не буде остао нико, осим по неко у утврдама или граду, рећи ће: 'Решили смо се становника Земље. Остали су још становници небеса.' Тада ће један од њих замахнути копље и баћиће га према небу, а оно ће му се вратити обојено крвљу, због несреће и смутње. У том тренутку ће Аллах послати црве²³⁹ на њихове вратове па ће сви помрети без икаквог гласа. Тада ће муслимани повикати: 'Има ли добровољца који ће се жртвовати да извиди шта се десило са непријатељем.' Издвојиће се један од њих, не надајући се да ће се жив вратити. Спустиће се до њих и видети да сви леже мртви једни преко других. Тада ће позвати: 'О скупино муслимана! Радујте се! Аллах вас је решио вашег непријатеља!' Тада ће муслимани изаћи из својих места и утврда изводећи своју стоку, која неће наћи пашњака до њихових тела. Међутим, биће захвална на томе као што је некада била најзахвалнија на било којем биљу до којег би дошла.“

Ибн Кесир каже: „Овакву верзију бележи и Ибн Маце од Јунуса ибн Бекира, од Мухаммеда ибн Исхака са добрим ланцем.“

Неки модернисти су занегирали постојање Гога и Магога говорећи да Гог и Магог осликавају све данашње неверничке земље супериорне у индустрији. Нема сумње да је ово порицање кур'анско-хадиског текста, или тумачење истога на непримеран начин. Такође, нема сумње да је онај ко негира оно што је дошло у Кур'ану или у сахих Хадису неверник. Онај ко то тумачи на

²³⁸ Кур'ан, Ел-Енбија, 96.

²³⁹ Црви који се настањују у ноздрвама дева и ситне стоке (сточни паразити) .

другачији начин од његовог смисла, такав је на заблуди, а за страх је и да не упадне у неверство. Овакви се ослањају на претпоставку да је Земља читава истражена, тако да није остало простора за Гог и Магог или за њихову брану.

Одговор на ову сумњу гласи: То што истраживачи нису наишли на Гог, Мегог и њихову брану није доказ њиховог непостојања, већ људске немоћи да обухвати и докучи Аллахово царство. Можда је Аллах учинио да их не могу видети, или је поставио одређене препреке да се до њих дође, Аллах је свемогућ, а за сваку ствар постоји већ одређено време, као што каже Узвишени: ***Твој народ казну пориче, а она је истина. Реци: "Ја нисам ваш чувар, сваки наговештај има своје време, и ви ћете знати!"*** (Кур'ан, Ел-Ен'ам,66-67.) Шта је оно што је очи претходника учинило слепима пред овосветским богатствима која су открили они данас, попут нафте и томе слично, осим да је Аллах то предодредио за одређено време.

Излазак животиње

Излазак животиње је споменут у ајету:

И кад дође време да они буду кажњени, Ми ћемо учинити да из земље изађе једна животиња која ће им рећи да људи у доказе Наше нису уверени. (Кур'ан, Ен-Немл, 82.)

Учењак Ибн Кесир, Аллах му се смиловао, каже: „Ибн Аббас, Хасан и Катаде кажу, а исто се преноси и од Алије да ајет: ***која ће им рећи***, значи да ће им се обратити, тј. да ће са њима разговарати. 'Ата Ел-Хурасани каже да ће животиња са њима разговарати и да ће им рећи: ***да људи у доказе Наше нису уверени.*** Ово се преноси и од Алије, а такође га одабира и Ибн Церир. Оваквом мишљењу се може приговорити, а Аллах најбоље зна.

Од Ибн Аббаса се преноси мишљење да ће их рађавати пишући на чело неверника 'неверник', а на чело верника 'верник',

а такође се од њега преноси мишљење да ће радити обоје, да ће са њима разговарати и означавати их. Ово је добро мишљење које је спојило између два мишљења и у којем нема опречности, а Аллах најбоље зна.“

Такође је рекао у свом тefsиру: „Ова ће се животиња појавити пред Смак света када се људи буду искварили, када буду оставили Аллахове наредбе и када буду променили исправну веру. Аллах ће им тада извести из земље животињу, неки кажу из Мекке, а неки из другог места, па ће она са њима говорити.“

Учењак Куртуби по питању ајета – ***И када дође време да они буду кажњени, Ми ћемо учинити да из земље изађе једна животиња која ће им рећи...*** (Кур'ан, Ен-Немл, 82.) – каже: „По питању значења ајета - ***И када дође време да они буду кажњени*** – и животиње постоје различита мишљења. Неки кажу да: ***И када дође време да они буду кажњени*** значи да када буду заслужили срџбу. Катаде и Муцахид кажу да то значи када не буду веровали. Ибн Омер и Ебу Се'ид Ел-Худриј кажу: 'То значи да када не буду наређивали на добро и одвраћали од зла, заслужиће Аллахову срџбу.' Абдуллах ибн Мес'уд каже да казна бива умирањем учењака, нестанком знања и подизањем Кур'ана са Земље.'

Абдуллах је говорио: 'Повећајте своје учење Кур'ана пре неголи буде подигнут.' Рекоше: 'Па зар ће из Мусхафа бити подигнут? Шта ће тек бити са оним што је у прсима људи?' Рече: 'Биће им узето у току ноћи па ће им прса остати празна. Заборавиће речи *ла илахе иллаллах* (нема истинског бога осим Аллага) и упашће у говор и обреде цахилијета (предисламског доба), и то ће бити време њиховог уништења.'“

Куртуби спомиње још неке говоре везане за значење овог ајета, а затим наставља: „Сви ови говори када се размотре и када се о њима размисли указују на једно значење, а доказ за то је крај ајета: ***да људи у доказе Наше нису уверени.***“

Преноси се од Ебу Хурејре, да је Посланик, мир над њим, рекао: **'Када изађе троје (три предзнака), ниједном човеку неће бити од користи то што ће тада веровати, ако пре није веровао или ако није, као верник, какво добро урадио: када Сунце изађе са запада, када изађе Деџал (Антихрист) и када изађе животиња из земље.'**²⁴⁰ Око врсте животиње, њеног описа и места појављивања постоји велико разилажење које смо споменули у књизи *Ет-Тезкира...*⁴

Од Хузејфе ибн Усејда Ел-Гифарија се преноси: **„Појавио се Веровесник, мир над њим, у тренутку док смо међусобно разговарали о Судњем дану и упитао: 'О чему разговарате?' 'О Судњем дану', одговорише му. Он на то рече: 'Неће наступити Судњи дан док не видите десет предзнака...'**²⁴¹ Један од предзнака који је споменуо у хадису је и животиња.

Преноси се од 'Алаа, а он од свог оца, а овај од Ебу Хурејре, који каже да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: **„Пожурите са чињењем добрих дела пре шест ствари: изласка Сунца са запада, појаве дима, појаве Деџала (Антихриста), појаве животиње, ваше смрти и Судњег дана.**²⁴²

Такође се преноси од Абдуллаха ибн 'Амра да је рекао: **„Запамтио сам од Аллаховог Посланика, мир над њим, хадис којег још нисам заборавио. Чуо сам Аллаховог Посланика, мир над њим, да каже: 'Први предзнаци који ће се појавити су: излазак Сунца са запада и излазак животиње међу људе усред бела дана. Који год од ова два предзнака дође први, други ће доћи одмах за њим.'**²⁴³

Ибн Кесир каже: **„Мисли се да ће ово бити први предзнаци који су несвакидашња појава, иако ће се појава Деџала (Антихриста) и силазак Исус десити пре тога, као и појава Гога и**

²⁴⁰ Бележи Муслим.

²⁴¹ Бележе Учењак Ахмед, Ебу Давуд, Муслим и аутори *Сунена*.

²⁴² Бележи Муслим.

²⁴³ Бележи Муслим.

Магога. Све су ово уобичајене ствари јер су то људска бића чија је појава уобичајена. Што се тиче изласка животиње, то ће бити несвакидашња појава. Њено обраћање људима, називајући их именима верника и неверника, све то спада у неуобичајене појаве и то ће бити први земаљски предзнак, као што ће појава Сунца са запада, које је такође неуобичајена појава, бити први небески предзнак.“

Улога ове животиње ће бити како је дошло у хадисима, а то је да ће она људе називати верницима и неверницима. Када погледа верника видеће његово лице блиставо попут звезде и написаће међу његове очи „му'мин“, док ће између очију неверника остављати црну мрљу и исписивати „кафир-неверник.“

Што се тиче њеног описа учењак Абдуррахман ибн Насир Ес-Са'ди²⁴⁴ је рекао у свом тефсиру: „Ово је позната животиња која ће се појавити пред крај света и која ће бити од предзнака Судњег дана, као што је пренешено у многим хадисима. Аллах и Његов Посланик, мир над њим, нису споменули каква ће она бити, али су споменули њен утицај и сврху њеног појављивања, и да ће бити од Аллахових доказа, да ће се обраћати људима правим говором. Њен говор је наднаравна ствар, са обзиром да ће бити упућен људима, када буду сумњали у Аллахове доказе, па ће она бити доказ за вернике, а доказ против инаџија.“

Неки савременици су занегирали излазак ове животиње, сматрајући то немогућим, док су други то тумачили неким

³⁵ Ебу Абдуллах Абдур-Рахман б. Насир б. Абдуллах б. Насир Ес-Са'ади (1889-1956.) из породице Са'ди из Хамрана пореклом од Бену Анбер б. Амр из Темима. Познат ЈЕ као Ибн Са'ади рођен је у месту Унејза у покрајини Касим. Мајка му је умрла када је навршио своју четврту годину, а отац му је умро када је напунио седму годину, тако да је израстао као сироче, упркос томе имао је лепо детињство. Још у раном детињству се истакао својом интелигенцијом, оштроумношћу и јаком вољом за изучавањем знања. Аутор је познатог тефсирског дела *Тејсирул-Керимил-Меннан*, познатије као Са'дијев тефсир.

испразним тумачењима за која немају доказа осим тога што њихови разуми то не могу прихватити.

Верник је обавезан веровати и прихватати оно што је дошло од Аллаха и Његовог Посланика, мир над њим, то потпада под веровање у невидљиви свет (гајб) по чему је Аллах похвалио вернике. Молимо Аллаха за упуту и усмерење ка спознаји истине и раду по њој.

Излазак Сунца са запада

Узвишени Аллах је рекао:

Зар они чекају да им анђели дођу, или казна Господара твога, или неки предзнаци од Господара твога? Онога дана када неки предзнаци од Господара твога дођу, ниједном човеку неће бити од користи то што ће тада веровати, ако пре није веровао или ако није, као верник, какво добро урадио. Реци: "Само ви чекајте, и ми ћемо, доиста, чекати!" (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 158.)

Ибн Кесир тумачећи овај ајет наводи хадис који је забележио учењак Бухари, који преноси од Ебу-Хурејре да је Посланик, мир над њим, рекао: „**Неће наступити Судњи дан док Сунце не изађе са запада, па када га људи виде, сви ће до једног поверовати. То ће бити када ...ниједном човеку неће бити од користи то што ће тада веровати, ако пре није веровао.**“

Учењак Сеффарини је рекао: „Учењаци кажу да је излазак Сунца са запада потврђен веродостојним хадисима и јасним текстовима, штавише, потврђен је Кур'аном који је објављен Веровеснику, мир над њим, у којем стоји:

Онога дана када неки предзнаци од Господара твога дођу, ниједном човеку неће бити од користи то што ће тада

веровати, ако пре није веровао или ако није, као верник, какво добро урадио. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 158.)“

Сви тумачи Кур'ана су сложни, или већина, да се овде мисли на излазак Сунца са запада и да ће се то десити. А суштина ајета јесте да ко не буде успоставио веровање пре изласка Сунца са запада, тада му неће користити то што ће поверовати, нити ће му користити сва добра дела, јер је изгубио веровање, који је темељ у односу на друга дела. Зато тада неће бити од користи то што ће поверовати, нити добра дела која је чинио пре, од добротинства, спајања родбинских веза, ослобађања робова, гостопримства и слична дела која спадају у моралне особине, јер им недостаје темељ. Узвишени каже:

Дела неверника у Господара њиховог налик су на пенео који вихор у олујном дану разнесе... (Кур'ан, Аврам, 18.) Тада веровање неће бити прихваћено.

Од Ебу-Хурејре се преноси да је Посланик, мир над њим, рекао: **„Неће наступити Судњи дан док Сунце не изађе са запада па када га људи буду угледали сви ће до једног поверовати. То ће бити када ниједном човеку неће бити од користи то што ће тада поверовати.“**²⁴⁵

Ибн Кесир каже: „У хадису којег бележе Ахмед и Тирмизи, а Несаи и Ибн Маџе га оцењују веродостојним, преко Асима ибн Ебин-Неџуда, од Зерра ибн Хубејша, од Сафвана, од Асала, да је чуо Аллаховог Посланика, мир над њим, да је рекао: **„Доиста је Аллах у правцу запада отворио врата покајања чија је пространост седамдесет година и неће их затворити све док Сунце не изађе са те стране.“** У овим хадисима и ајету је доказ да онај који верује и покаје се након што Сунце изађе са запада, да му то неће бити примљено. Аллах најбоље зна, а то је зато што је то предзнак Судњег дана који је доказ његове

²⁴⁵ Бележе Бухари и Муслим.

близине, па ће то време бити као да је Судњи дан и наступио, како каже Узвишени Аллах:

Онога дана када неки предзнаци од Господара твога дођу, ниједном човеку неће бити од користи то што ће тада веровати... (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 158.)

А кад би казну Нашу видели, онда би говорили: „Ми верујемо у Аллаха, у Њега јединог, а одричемо се оних које смо Му у обожавању придруживали!“ Али им веровање њихово, када би казну Нашу видели, не би нимало користило. То је према Аллаховом закону који је примењен за све робове Његове - и тада би неверници страдали. (Кур'ан, Гафир, 84-85.)

Па, да ли они чекају само да Час суђења изненада дође, а већ су дошли предзнаци његови? А какве им користи од прихватања опомене кад им он дође? (Кур'ан, Мухаммед, 18.)“
Овде се завршава говор Ибн Кесири.

Такође је рекао у свом тефсиру: ***ниједном човеку неће бити од користи то што ће тада веровати, ако пре није веровао...*** Тј. ако неверник поверује тога дана то му неће бити од користи. А онај ко је био верник пре тога, ако је чинио добра дела биће у великом добру, а ако не буде до тада добра дела чинио, па се тада покаје, његово покајање неће бити примљено, као што на то указују многобројни хадиси, а на то упућује и ајет: ***... или ако није, као верник, какво добро урадио***, тј. чињење добрих дела му неће тада користити, ако их пре тога није чинио.“

Учењак Бегави²⁴⁶ каже: ***Онога дана када неки предзнаци од Господара твога дођу, ниједном човеку неће бити од***

²⁴⁶ Ебу Мухаммед, Хусејн ибн Мес'уд ибн Мухаммед Ел-Ферра Ел-Бегави. Рођен је 436/1044. год. у Хоросану у месту Бега по којем је назван Бегави између Херата и Мерва. Умро је 510/1117. год. у Мерверузу где је и укопан. Био је један од најученијих људи свог времена. Истакао се у разним исламским дисциплинама. Аутор је чувеног тефсира који спада у групу традиционалних. Био је стручан и у исламском праву и хадису, што показују и написана дела из тих области. Са правом је назван: “Онај који оживљава

користи то што ће тада веровати, тј. неће им користити то што ће поверовати када се појави предзнак који ће их натерати да поверују.

... или ако није, као верник, какво добро урадио, жели се рећи да невернику неће користити што ће тада поверовати, нити грешнику што ће се тада покајати.“

Учењак Куртуби каже: „Учењаци кажу да ниједном човеку неће користити то што ће поверовати када Сунце изађе са запада, јер ће страх у њиховим срцима убити сваку жељу за страстима, и отклонити сву њихову телесну снагу, попут онога коме је дошла смрт и прекинула све његове и жеље његовог тела за гресима. Ко се у таквом стању буде покајао, његово покајање неће бити примљено, као што неће бити примљено покајање онога коме је дошла смрт. Посланик, мир над њим, је рекао: „**Доиста Аллах прима покајање роба све док не почне хрпрати.**“²⁴⁷ Тј. док му душа не допре до гркљана, а то је тренутак када човек угледа своје место у Рају или ватри, па је пример онога који буде гледао излазак Сунца са запада попут човека коме је дошла смрт.“

Све у свему, ово је велики догађај и застрашујући приказ, када ће бити дозвољена промена свемирског уређења и закона и када ће се примаћи Судњи дан, а у томе је доказ Аллахове велике моћи и да је ово Сунце подређено створење које се може пореметити уз Аллахову дозволу.

Аллаха Племенитог и Узвишеног молимо да нас опскрби искреним веровањем и корисним уверењем које ће нас терати да чинимо добра дела, и припремањем опскрбе која ће нам користити на дан повратка, пре него што пропустимо шансу или нам смрт дође. Код Аллаха је уточиште и нека је хвала Господару светова.

суннет (Посланикову, мир над њим, праксу).“ Био је познат по изузетној скромности и побожности.

²⁴⁷ Бележи Учењак Ахмед.

Окупљање људи у земљи Шама

Ибн Кесир наводи: „У оба Сахиха се бележи хадис да је Посланик, мир над њим, рекао: **'Људи ће бити сакупљени у три скупине. Они који се надају и страхују, групе по двојица на камили, тројица на камили, четворица на камили, десеторица на камили; и остали – њих ће терати ватра која ће са њима заноћити где они буду заноћили, одмараће у подне где они буду одмарали, освањиваће где они буду освањивали и омркаваће где они буду омркавали.'**“

Затим је навео хадисе у том значењу, па је рекао: „Ови контексти указују да се мисли на сакупљање људи који су преостали на овом свету из свих крајева света на једно место, а то је земља Шама, и да ће их бити три скупине. Једна скупина ће бити добро храњена, одевена, на јахалицама. Друга ће мало пешачити, а некада јахати, смењујући се на једној јахалици, као што је наведено у хадису: **'... по двојица на камили, тројица на камили, четворица на камили, десеторица на камили...'**“ , све до речи: **'... и десеторица који се смењују на камили због мањка јахалица...'**, о чему је било пре речи у хадису, а како је појашњено у другом хадису: **'... и остали – њих ће терати ватра...'**, а то је ватра која ће се појавити из Адена,²⁴⁸ па ће окруживати људе са свих страна, терајући их ка земљи махшера (окупљања). Ко од њих буде заостао ватра ће га прогутати. Све ове ствари указују на то да ће се то десити пред крај света, јер ће људи користити храну и пиће, јахаће на купљеним јахалицама, и због тога што ће ватра уништити оне који заостану. Ако би то било након пухања проживљења, онда не би имало смрти, нити јахалица за куповину, нити хране нити пића...“

²⁴⁸ Аден (кратер) се налази на југу Арапског полуотока (Јемен) у аденском заливу. Сам град је смештен у кратеру угашеног вулкана што није било раније познато, а установљено је тек ваздушним снимањима британских колонизатора, а наш Посланик, мир над њим, даје прецизан опис толико времена пре њих.

Хадиси указују да ће се пред крај времена појавити ватра из Адена, која ће људе терати ка месту окупљања. Од тих је и хадис: **„Појавиће се ватра из правца Адена (Јемена) која ће терати (сакупљати) људе. Омркаваће са њима где омркну и спаваће у подне где и они.“**²⁴⁹

Од Абдуллаха ибн Омера, Аллах био задовољан обојицом, се преноси да је Посланик, мир над њим, рекао: **„Изаћи ће ватра из Хадрамеута,²⁵⁰ или из правца хадрамеутског мора, пре Судњег дана, која ће терати људе.“** Рекоше: **„Шта нам наређујеш, о Аллахов Посланиче?“** Он им одговори: **„Држите се Шама.“**²⁵¹

Учењак Сеффарини каже: „По питању терања и окупљања људи са истока према западу, учењаци имају подељено мишљење, да ли ће се то десити пре или после Судњег дана. Учењак Куртуби и Хаттаби кажу да ће то бити пре Судњег дана, што сматра и Кади 'Ијад.

Што се тиче сакупљања људи након проживљења из гробова, то ће бити онако како нам осликава хадис Ибн Аббаса, **„Бићете сакупљени (проживљени) боси, голи и необрезани...“**(...)²⁵²

Кади 'Ијад заступа мишљење Хаттабија и Куртубија, да хадис од Ебу-Хурејре, у коме се каже да ће заноћивати, освањивати, одмарати у подне и омркавати, указује на сакупљање које ће бити пре Судњег дана, јер су ово стања специфична за оводуњалучки живот.(...) Учењак Куртуби у свом делу *Ет-Тезкира* спомиње да постоје четири сакупљања: два на овом и два на оном свету. Што се тиче два на овом свету, прво је споменуто у поглављу *Хашир* (Прогонство). То је прогонство Јевреја и њихово сакупљање у Шам. Веровесник, мир над њим, им је

²⁴⁹ Бележе Ахмед, Муслим и аутори *Сунена*.

²⁵⁰ Ова покрајина се налази на североистоку Јемена уз обале арапског мора.

²⁵¹ Бележе Ахмед, Тирмизи, Ибн Хиббан.

²⁵² Бележе Бухарија, Муслим и други.

рекао: „Изађите!“ „Где?“ – Упиташе. „У земљу Шама“, одговори он. Затим их је Омер ибн Хаттаб прогнао са Арабијског полуотока. Друго сакупљање је споменуто у предзнацима, а то је ватра која ће сакупљати људе са истока према западу, како је дошло у хадису од Енеса, Абдуллаха ибн Селама и у хадису од Ибн Омера, нека је Аллах задовољан њима: **„На становнике истока ће бити послата ватра која ће их сакупљати (терати) према западу. Заноћиваће где они заноће, спаваће у подне где и они, све што им падне и ко заостане биће њен. Гониће их као што се гони камила сломљене ноге.“**

Хафиз Ибн Хаџер каже: „То што ће се ватра појавити из Адена није опречно томе да ће сакупљати људе од истока ка западу, јер ће почетак њеног изласка бити Аден, па када изађе прошириће се по целој земљи. Циљ хадиса је да се укаже на општениност сакупљања, а не на спецификацију истока и запада, или да ће након њеног ширења прво сакупити становнике истока...“

Што се тиче два сакупљања на Будућем свету, учењак Куртуби каже да је једно сакупљање људи након проживљења из гробова, сходно ајету:

А њих смо већ сакупили, ниједног нисмо изоставили. (Кур’ан, Ел-Кехф, 47.) А друго сакупљање у Рају и Паклу. И каже у стиховима: *„Последњи предзнак је сакупљање ватром. Као што је дошло са предајом јасном. Последњи предзнак* (мисли на последњи од великих предзнака).

Речи: *Сакупљање ватром* – тј., ватра која ће сакупљати људе од истока према западу, од Јемена до места хиџре Аврама, мир над њим, а то је земља Шама.

Као што је дошло – Недвосмислено и јасно.

...са предајом јасном – а то су веродостојне предаје.“

Затим је споменуо хадисе о њеном изласку из Јемена, из места Аден (Ебен), па хадисе који говоре да ће сакупљати људе

од истока према западу и хадисе који говоре да ће их сакупљати према земљи Шама. Спојивши између то двоје каже да су то две ватре, једна која ће сакупљати људе од истока према западу и друга која ће изаћи из Јемена, па ће протерати људе до Махшера, а то је Шам. А ако се ради о само једној ватри, онда се може спојити између хадиса: **„Изаћи ће ватра из Хадрамеута пре Судњег дана која ће терати људе“**, а у другој верзији: **„Изаћи ће ватра из Адена која ће терати људе ка Махшеру“**, и хадиса: **„... ватра која ће сакупљати људе од истока према западу“**, а затим рећи да је Шам, који је Махшер (место окупљања), запад у односу на исток, па ће почетак изласка ватре бити Аден у Јемени, а када изађе прошириће се по истоку и сакупљаће његове становнике према западу, који је Шам, земља Махшера. Ебен је име краља који је саградио тај град. Ибн Кесир каже да је Аден (Ебен) чувени град у Јемени, који се приписује Ебену, а то је човек из племена Химер, који му је ударио темеље, а Аллах најбоље зна.

Дување у сур (рог) и усмрћивање

Дување у рог се понавља на неколико места у величанственом Кур'ану и споменуто је шта ће се све догађати приликом тога. Учењак Ибн Тејмије каже: „Кур'ан нас обавештава да ће бити три дувања у рог:

- Дување стрављења (*ел-фезе'*), које је споменуто у поглављу Ен-Немл:

А на Дан кад се у Рог дуне па се смртно истраве и они на небесима и они на Земљи, изузев оних које Аллах поштеди... (Кур'ан, Ен-Немл, 87.);

- Затим дување усмрћивања (*ес-са'к*) и проживљења, која су споменута у поглављу Ез-Зумер:

И у Рог ће се дувнути, и умреће они на небесима и они на Земљи, остаће само они које буде Аллах одабрао; после ће се

у Рог по други пут дувнути и они ће, одједном, устати и чекати. (Кур'ан, Ез-Зумер, 68.)

Што се тиче оних који ће бити изузети из овога, може се односити на хурије које су у Рају, јер у Рају неће бити смрти, а може се односити и на друге. Не може се тврдити кога ће све Аллах изузети, јер Аллах уопштено о томе говори у Својој Књизи, а у хадису је дошло веродостојним путем да је Посланик, мир над њим, рекао: „Сви људи ће помрети на Судњем дану, а ја ћу бити први који ће устати и затећи ћу Мојсија како се већ ухватио за стуб Арша. Не знам да ли је устао пре мене или је од оних које је Аллах изузео.“²⁵³

Неки кажу да је ово дување четврто, а неки кажу да је једно од споменутих у Кур'ану.“

Учењак Сеффарини каже: „Знај да ће бити три дувања у рог. Прво ће бити дување које ће застрашити све, које ће променити овај свет и пореметити његов природни склад, а на ово дување указује ајет:

А и ови само чекају један звук који неће бити поновљен.
(Кур'ан, Сад, 15.)

А на Дан кад се у Рог дуне па се смртно истраве и они на небесима и они на Земљи, изузев оних које Аллах поштеди...
(Кур'ан, Ен-Немл, 87.)

Замахшери²⁵⁴ је у свом тефсиру *Кешшаф* прокоментарисао да се изузимање у ајету односи на анђеле чије срце Аллах буде учврстио, а то су Џибрил, Микаил, Исрафил и Мелекул-Меут (Мелек смрти), а има и оних који кажу другачије. То дување ће изазвати жесток страх (...) Друго дување ће усмртити све. Узвишени каже:

²⁵³ Бележе Бухарија, и ово је његова верзија, и Муслим.

²⁵⁴ Махмуд Абу ал-Оасим бин Омар бин Мухаммед бин Омар ал-Хаваризими Ез-Земахшери (1074–1143.). Познати му'тезил, следбеник ханефијског мезхеба, аутор познатог тефсира.

И у Рог ће се дунути, и умреће они на небесима и они на Земљи, остаће само они које буде Аллах одабрао... (Кур'ан, Ез-Зумер, 68.)

Реч (*са'к*) која је споменута у ајету тумачи се као смрт. (...) А сур је рог од светлости у који ће бити стављане душе створења. Муцахид каже: 'Сур је попут трубе.' Спомиње се од Абдуллаха ибн Амра ибн Ел-'Аса, да је дошао неки бедуин Посланику, мир над њим, и упитао га: **'Шта је то сур?' Он му рече: 'Рог у који ће се дувнути.'**²⁵⁵

Треће дување је дување проживљења, о чему су дошли ајети и предаје које указују на то. Узвишени Аллах каже:

И дунуће се у рог, па ће они из гробова према Господару своје похрлити. (Кур'ан, Ја-син, 51.)

... после ће се у Рог по други пут дунути и они ће, одједном, устати и чекати. (Кур'ан, Ез-Зумер, 68.)

А када се у Рог дуне – биће то напоран дан неверницима, неће бити лаган. (Кур'ан, Ел-Муддесир, 8-10.)

И послушај! Дан када ће гласник позвати из места које је близу, Дан када ће они, уистину, чути глас - то ће бити Дан изласка. (Кур'ан, Каф, 41-42.)

Тумачи Кур'ана кажу да је гласник у овом ајету анђео Исафил, мир над њим, који ће пухнути у Сур (рог) и дозвати: 'О иструхле кости, о разједињени зглобови, о раскомадано месо, о власи раздвојене! Аллах вам неређује да се сакупите ради Суђења!' Неки кажу да ће Исафил пухнути у Сур, а да ће анђео Гаврило дозвати. А место које је близу јесте стена Бејтул-Макдиса (Јерусалима). Једна скупина тумача Кур'ана каже да ће између првог и другог дувања проћи четрдесет година, а неки учењаци кажу да се на томе слажу предаје. "Преноси се од Ебу-

²⁵⁵ Бележе Бухари и Тирмизи.

Хурејре: „Између два дувања ће проћи четрдесет.“ Упиташе га: „О Ебу-Хурејра, је ли четрдесет дана?“ Рече: „Не могу потврдити.“ Упиташе: „Је ли четрдесет месеци?“ Рече: „Не могу потврдити.“ Упиташе: „Је ли четрдесет година?“ Рече: „Не могу потврдити.“²⁵⁶

По питању речи Ебу-Хурејре „Не могу потврдити“ имају три тумачења. Једни кажу да то значи „суздржавам се појаснити вам“, други да значи „суздржао сам се питати Аллаховог Посланика“, а трећи кажу да то значи да је заборавио. Неки пак кажу да је то тајна коју не зна нико осим Аллага, и да је то од Његових тајни.

У дугачком хадису од Ебу-Хурејре се преноси да је рекао како им је Аллахов Посланик, мир над њим, држао говор: „Након што је Аллах створио небеса и Земљу створио је Сур (рог), а затим га дао Исафили. Он га је ставио на своја уста, усмерио је свој поглед према Аршу и чека када ће му бити наређено.“ Упитах га: „О Аллахов Посланиче, шта је то Сур?“ Рече: „Рог.“ Упитах га: „Какав је?“ Он одговори: „Огроман. Величина његовог отвора је као небеса и Земља. Дунуће у њега три пута. Прво дување је дување стрављења, друго је дување усмрћивања, а треће је дување устајања Господару свих светова. Аллах ће наредити Исафили да дуне први пут и рећи ће му: „Дуни дувањем стрављења.“ Па ће дунути и смртно ће се престравити становници небеса и Земље, осим кога Аллах буде изоставио. Наредиће му па ће дуго дувати без прекида. То ће бити дување за које Аллах каже: *А и ови само чекају један звук који неће бити поновљен.* Затим ће Аллах покренути планине, па ће промицати попут облака и привиђење ће постати. Земља ће се са својим становницима затрести и биће попут разорене лађе на мору коју ударају валови, и попут окачене ламбе коју љуљају ветрови, а то је како Узвишени каже: *На Дан када се Земља*

²⁵⁶ Бележи Муслим.

*потресом затресе, за којим ће следити следећи.*²⁵⁷ Тада ће се Земља покренути са људима на њој, дојиље ће оно што доје заборавити, труднице ће своје плодове побацити, деца ће оседети, а ђаволи ће летећи бежати од страха, све док не стигну до места где ће их дочекати анђели ударајући их по лицима, па ће се вратити. Људи ће се дати у бег, узмичући, дозивајући једни друге. То је како каже Аллах: *Дан када будете једни друге дозивали, на Дан када будете узмичући бежали, када вас од Аллага неће моћи нико одбрани.*²⁵⁸ И док они буду у том стању, погледаће у Земљу и видеће како се расцепила и раздвојила од једног места до другог, па ће људи угледати велики призор и снаћи ће их невоља какву само Аллах зна. Затим ће погледати у небеса, која ће бити као талог од зејтина, Сунце и Месец се помрачили, а његове звезде попадале, затим ће се небо уклонити (смотати). Аллахов Посланик, мир над њим, рече: „Мртви тога дана ништа о томе неће знати.“ Рекох: „О Аллахов Посланиче, ко су они које је Аллах изузео у ајету: ... *изузев оних које Аллах поштеди?*“ Он рече: „То су шехиди (погинули борци). Они су живи и опскрбљени код свог Господара. Њих ће Аллах сачувати страхоте тога дана, поштедеће их Његове казне, а дување стрављења ће да се деси над онима који су остали у животу. То је казна коју ће Аллах послати на најгора створења...“²⁵⁹

Аллах каже: *О људи, Господара свога се бојте! Заиста ће потрес, када Смак света наступи, велики догађај бити! На дан кад га доживите свака дојиља ће оно што доји заборавити, а свака трудница ће свој плод побацити, и ти ћеш видети људе пијане, а они неће пијани бити, већ ће тако изгледати зато што ће Аллагова казна страшна бити.* (Кур'ан, Ел-Хаџ, 1-2.)

²⁵⁷ Кур'ан, Ен-Нази'ат, 6-7.

²⁵⁸ Кур'ан, Гафир, 32-33.

²⁵⁹ Бележе Ибн Џерир Ет-Табери, Ебу Ја'ла у свом Муснеду, и Бејхеки.

Људи ће у таквом стању бити док Аллах буде хтео. Молимо Аллаха да нас упути на пут устрајности и да нас учини од оних које неће бринути највећи ужас и које ће анђели дочекати: „Ово је ваш дан који вам је обећан.“

Веровање у Судњи дан

Назван је *Јевмул-Ахир* (Последњи дан) зато што ће доћи на крају овог света. На овај дан указује разум и фитра (природа) на којој је човек створен, а такође и све небеске књиге. Сви веровесници и посланици су позивали у његову истинитост, а Аллах у Својој племенитој Књизи у већини поглавља доказује и одговара онима који га негирају.

Сви људи уопштено потврђују постојање Господара, осим инација попут фараона. За разлику од тога, број оних који негирају Судњи дан је велики. Зато што је Мухаммед, мир над њим, последњи веровесник и зато што су он и Судњи дан послати непосредно један за другим, он је појаснио Судњи дан у детаље како није било појашњено у књигама других веровесника.

Докази о проживљењу су разнолики кроз призму Кур'ана, па некад нас Кур'ан обавештава о онима које је Аллах усмртио, а затим проживио на овом свету, попут Мојсијевог народа који су говорили:

„Покажи нам Аллаха!“ (Кур'ан, Ен-Ниса, 153.) Па каже: **... муња вас је ошинула, видели сте. Затим смо вас, после смрти ваше, оживили да бисте захвални били.** (Кур'ан, Ел-Бекара, 55-56.)

Затим каже:

... о онима који су из страха од смрти из земље своје побегли – а било их је на хиљаде. Аллах им је рекао: "Помрите!" – А после их је оживео. (Кур'ан, Ел-Бекара, 243.)

И прича о Авраму, мир над њим, кад је рекао:

"Господару мој, покажи ми како мртве оживљујеш!"
(Кур'ан, Ел-Бекара, 260.)

И као што стоји о Исусу, мир над њим, да је уз Аллахову дозволу оживљавао мртве, затим прича о онима у пећини, који су оживљени након триста девет година.

Некада Аллах за доказ користи прво стварање, јер је поновно стварање лакша ствар у односу на почетак стварања, како каже Узвишени:

Ако сумњате у проживљење – на Ми смо вас доиста створили од земље... (Кур'ан, Ел-Хаџ, 5.)

Реци: "Оживеће их Онај који их је први пут створио..."
(Кур'ан, Ја-син, 79.)

"А ко ће нас у живот вратити?" – Упитаће они, а ти реци: "Онај који вас је и први пут створио." (Кур'ан, Ел-Исра, 51.)

Он је Тај који из ничега ствара и Он ће то поново учинити, то је Њему лако... (Кур'ан, Ер-Рум, 27.)

Некада се као доказ наводи стварање небеса и Земље, јер доиста је стварање тога двојега веће од поновног стварања човека, како Кур'ан каже:

Зар не знају да је Аллах – који је небеса и Земљу створио и који није, стварајући их, изнемогао – кадар да оживи мртве?
(Кур'ан, Ел-Ахкаф, 33.)

А некад се доказује тиме да непостојање проживљења не доликује Аллаху, као у ајетима:

Зар сте мислили да смо вас узалуд створили и да Нам се нећете повратити? (Кур'ан, Ел-Му'минун, 110.)

Зар човек мисли да ће сам себи препуштен бити, да неће одговарати? ... и зар Тај није у могућности мртве оживети? (Кур'ан, Ел-Кијаме, 36-40.)

Међу људима на овом свету има добротинитеља и грешника, деси се да умру, а да не добију награду (или казну) за своја дела, зато мора постојати онај свет на којем ће се задовољити правда, па ће свако добити сходно својим делима.

Веровање у Судњи дан је један од темеља веровања, као што на то указује пуно ајета у Кур'ану, па се веровање у Судњи дан некада спомиње заједно са свих шест верских темеља, а то су: веровање у Аллаха, анђеле, књиге, посланике и Судњи дан, како је споменуто у хадису од Омера када је анђеоло Гаврило, мир над њим, Посланику, мир над њим, постављао питања; Некад се веровање у Судњи дан спомиње заједно за веровањем у Аллаха као што је споменуто у ајету:

Борите се против оних којима је дата Књига, а који не верују ни у Аллаха ни у онај свет... (Кур'ан, Ет-Теубе, 29.)

О верници, не кварите своју милостињу приговарањем и увредама, као што то чине они који троше иметак свој да би се људима показали, а не верују ни у Аллаха ни у онај свет... (Кур'ан, Ел-Бекара, 264.)

Аллах је овај дан назвао многим именима због његових разних стања и опомињући Своје робове да га се боје, па га је назвао Последњим даном, јер долази на крају овог света, и јер након њега нема другог дана. Такође га је назвао Кијаметским даном (Даном устајања), јер ће људи устати из својих гробова њиховом Господару. Назвао га је и Неизбежни догађај (*Ел-Ваки'а*), Час обистињења (*Ел-Хакка*), Удар засташујући (*Ел-Кари'а*), Оно што потреса (*Ер-Раџифе*), Глас застрашујући (*Ес-Сахха*), Блиски час (*Ел-Азифе*), Највећи ужас (*Ел-Фезе'ул-Екбер*), Дан полагања рачуна (*Јевмул-хисаб*), Дан суда (*Јевмуд-дин*), Истинито обећање (*Ел-Ва'дул-хакк*)... Сва ова имена указују на тешкоћу и жестину овог дана, и шта ће од страха доживети људи. То је дан у коме ће погледи остати укочени, а срца ће се померити са свог места и доспеће до грла, ***на Дан када ће човек од брата свога побећи и од мајке своје и од оца свога и од жене***

своје и од синова својих – тога Дана ће се сваки човек само о себи бринути. (Кур'ан, Абесе, 34-37.)

Онога Дана када небо буде као талог од зејтина, а брда као вуна шарена, када ближњи неће ближњег ништа питати, иако ће једни друге видети. Неверник би једва дочекао да се од патње тога Дана искупи синовима својим, и женом својом, и братом својим, и породицом својом која га штити, и свима осталима на Земљи – само да се избави. (Кур'ан, Ел-Ме'ариц, 8-14.)

Човека веровање у овај дан тера на чињење добрих дела и припремање, како каже Узвишени:

Па ко се нада сусрету са Господаром својим, нека чини добра дела и нека у богослужењу Господару своје никога не придружује. (Кур'ан, Ел-Кехф, 110.)

Тражите себи помоћ у стрпљењу и намазу (молитви). То је доиста тешко, осим понизнима, онима који су уверени да ће се срести са Господаром својим и да ће се Њему вратити. (Кур'ан, Ел-Бекара, 45-46.)

Они су завет испунили и плашили су се дана чија ће коб свуда присутна бити, и храну су давали, мада су је и сами волели, сиромасу, сирочету и сужњу. "Ми вас само зарад Аллаховог лица хранимо, од вас ни признања ни захвалности не тражимо! Ми се Господара нашег бојимо, на Дан када ће лица смркнута и намргођена бити." Њих ће Аллах страхоте тог дана сачувати и блиставост и радост ће им даровати. (Кур'ан, Ел-Инсан, 7-11.)

Такође, веровање у Судњи дан човека подстиче на постојаност пред непријатељем и стрпљивост у тешкоћама. Узвишени нам казује причу о Талуту и његовој војсци, када су срели непријатеља, који их је бројчано надмашивао, након што су прешли реку искушења и након што се само мали број спасио:

И када је пређоше, он и они који су са њим веровали – повикаше: "Ми данас не можемо изићи на крај са Цалутом (Талутом) и војском његовом!" Али они који су тврдо веровали да ће пред Аллаха изаћи рекоше: "Колико су пута малобројне чете, Аллаховом вољом, надачале многобројне чете!" – А Аллах је са стрпљивима. (Кур'ан, Ел-Бекара, 249.)

Исто тако, недостатак веровања у Судњи дан човека наводи на неверство и непокорност, чињење насиља, непријатељства и нереда. Узвишени каже:

Онима који не очекују да ће пред Нас стати и који су задовољни животом на овоме свету, који су у њему смирени, и онима који су према доказима Нашим равнодушни – пребивалиште њихово биће Пакао, због онога што су радили. (Кур'ан, Јунус, 7-8.)

Оне који скрећу са Аллаховог пута чека тешка патња зато што су Дан обрачуна заборављали. (Кур'ан, Сад, 26.)

Заиста се они нису надали полагању рачуна и потпуно лажним сматрали су Наше ајете и знакове. (Кур'ан, Ен-Небе', 27-28.)

Знаш ли ти онога који онај свет пориче? Па то је онај који грубо одбија сироче, и који да се нахрани сиромах – не подстиче. (Кур'ан, Ел-Ма'ун, 1-3.)

Аллах је наредио да човек страхује од тог дана и да се за њега припрема чинећи добра дела која ће га сачувати његових страхаота. Узвишени је рекао:

И бојте се Дана када ћете се сви Аллаху вратити, када ће се свакоме оно што је заслужио исплатити – никоме криво неће учињено бити. (Кур'ан, Ел-Бекара, 281.)

И бојте се Дана када нико ни за кога неће моћи ништа учинити, када се ни од кога откуп неће примити, када никоме

заговор неће користити и када им нико неће моћи помоћи!
(Кур'ан, Ел-Бекара, 123.)

... и страхујте од Дана кад родитељ детету своје неће моћи нимало помоћи, нити ће дете моћи своје родитељу имало помоћи! Аллахова претња је истинита, па нека вас никако живот на овоме свету не завара и нека вас у Аллаха ђаво не поколеба. (Кур'ан, Лукман, 33.)

Око веровања у Судњи дан су сложни и муслимани, и Јевреји, и хришћани, а негирају га само многобошци, дехријуни²⁶⁰ и атеисти, који говоре:

"Нема живота осим на овоме свету и ми нећемо бити оживљени!" (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 29.)

И такође: **Зар кад помremo и земља постанемо...? Незамислив је то повратак!"** (Кур'ан, Каф, 3.)

"Хоћете ли да вам покажемо човека који вам предсказује да ћете, када се сасвим распаднете, заиста, поново створени бити? Износи ли он о Аллаху лажи или је луд?" (Кур'ан, Себе', 7-8.); И слични заблудели говори.

Аллах нам казује да су сви посланици упозоравали своје народе на овај дан. Аллах нам каже за невернике када буду бачени у ватру:

Кад год се која гомила у њега баца, стражари у њему ће је упитати: "Зар није нико долазио да вас опомиње?" "Јесте, долазио нам је онај који нас је опомињао" – одговориће – "а ми смо порицали и говорили: 'Аллах није објавио ништа, ви сте у великој заблуди!'" (Кур'ан, Ел-Мулк, 8-9.)

И обавештава нас да су их сви посланици опомињали, али су они порицали посланицу. Узвишени каже:

²⁶⁰ Атеистички материјализам, уверење да не постоји ништа осим материје која није створена.

Они који нису веровали у гомилама ће у Пакао бити натерани, и кад до њега дођу, капије његове ће се поотварати и чувари његови ће их упитати: "Зар вам нису долазили ваши посланици, који су вам ајете Господара вашег казивали и опомињали вас да ћете овај ваш Дан доживети?" – "Јесу" – рећи ће они – "али још је давно одређено да ће неверници кажњени бити." (Кур'ан, Ез-Зумер, 71.)

"О скупе џински и људски, зар вам из редова вас самих посланици нису долазили који су вам ајете Моје казивали и упозоравали вас да ћете овај ваш дан дочекати?" Они ће рећи: "Ми то признајемо на своју штету." (Кур'ан, Ел-Ен'ан, 130.)

Аллах нас је обавестио да је до људи и џинна стигла Аллахова посланица и да су их упозоравали на Судњи дан, па су тврдили да је немогуће да се њихова тела, након што су нестала и након што су им кости прах постале, врате у првобитно стање, упоређујући моћ Створитеља, за коју не постоји ограничење, са својом ограниченом моћи.

Веровање у Судњи дан подразумева да све што долази након смрти сматраш истинитим, као што су: патње и уживања у гробу, проживљење након тога и полагање рачуна, мерење дела, награду и казну, Рај и Пакао и све оно чиме је Аллах описао Судњи дан. Назван је Задњим даном (*Јевмул-Ахир*) због тога што долази на крају овог света, а има и пуно других назива у Кур'ану од којих су:

1. *Јевмул-ба'с* – Дан проживљења, јер ће се у њему десити проживљење и живот након смрти.

2. *Јевмул-хуруи* – Дан изласка, јер ће људи излазити из својих гробова у други живот.

3. *Јевмул-Кијамети* – Дан (кијамета) стајања – јер ће људи стајати ради полагања рачуна.

4. *Јевмуд-дин* – Дан суђења, јер ће се судити створењима па ће бити награђени према својим делима.

5. *Јевмул-фасл* – Дан раздвајања, јер ће људи бити праведно одвојени.

6. *Јевмул-хаир* – Дан терања, јер ће људи бити терани на једно место ради полагања рачуна.

7. *Јевмул-џем'и* – Дан сакупљања, јер ће људи бити сакупљени ради награде или казне.

8. *Јевмул-хисаб* – Дан полагања рачуна, јер ће људи полагати рачуне за своја дела која су чинили на овом свету.

9. *Јевмул-ве'иди* – Дан обистињења претње, јер ће се остварити Аллахова претња неверницима.

10. *Јевмул-хасрати* – Дан туге, јер је у њему туга за невернике.

11. *Јевмул-хулуд* – Дан вечности, јер ће живот у њему бити вечан.

12. *Дарул-ахирати* – Будућа кућа, зато што долази након оовсветске и зато што она остаје, и после ње нема пресељења у другу.

13. *Дарул-карар* – Кућа вечног боравка, јер је у њему вечити боравак без престанка и пресељења.

14. *Дарул-хулд* – Кућа вечности, јер ће човек остати у њој вечно.

15. *Ел-Ваки'ату* – Неизбежни догађај, због остварења тога догађаја.

16. *Ел-Хаккату* – Час обистињења, јер ће сустићи и надвладати сваког који се расправљао и борио за неистину.

17. *Ел-Кари'ату* – Заstraшујући удар, јер ће својим заstraшујућим и језовитим ударом престравити људска чула и срца.

18. *Ел-Гашијету* – Општа невоља, зато што ће својим страхотама прекрити и потпуно обухватити сва створења.

19. *Ет-Таммету* – Највећа невоља, јер је већа од свих других невоља.

20. *Ел-Азифету* – Блиски час, због његове блискости у односу на овосветски век.

21. *Јевмут-тегабун* – Дан обмане, јер ће становници ватре на крају бити надмудрени од стране становника Раја.

22. *Јевмут-тенад* – Дан дозивања, јер ће сви сви људи бити позивани са њиховим вођама, људи ће дозивати једни друге, становници Раја становнике ватре и становници ватре ће дозивати становнике Раја, а они на врховима бедема²⁶¹ ће дозивати и једне и друге.

Од ствари које ће претходити Судњем дану је смрт, и она се назива малим судњим даном. Мали судњи дан јесте пресељење сваке особе са овог света на Будући након што јој дође одређени рок.

Аллах Своје робове константно подсећа на смрт, да би се припремали чинећи добра дела и кајући се од лоших дела, јер када смрт дође, сва дела човека се прекидају²⁶² и неће бити више остајања ради чињења добрих дела. Узвишени каже:

О верници, нека вас имања ваша и деца ваша не забаве од сећања на Аллаха. А они који то учине, биће изгубљени. И од онога чиме вас Ми опскрбљујемо удељујте пре него што неком од вас смрт дође, па да онда каже: "Господару мој, да

²⁶¹ То су они који ће имати подједнако и добрих и лоших дела, недовољно добрих дела да уђу у Рај, нити толико лоших дела да заслуже улазак у Ватру. Стајаће на бедемима и препознавати људе по изгледима. Па ће их наш Господар Милостиви напослетку увести у Рај и сачувати Ватре.

²⁶² Човекова дела прекидају се његовом смрћу, период рада је период живота током којег чини добра дела и не сме да буде немаран. Треба пожурити са чињењем добрих дела пре смрти и не одгађати за време које се можда неће доживети. Од Ебу-Хурејра, р.а., преноси се да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: "Када човек умре, прекидају се његова добра дела, осим у три случаја: трајна садака, знање којим се други користе, или добро дете које за њега упућује молитву." (Муслим)

ме још само кратко време задржиш, па да милостињу удељујем и да добар будем!" Аллах, сигурно, неће оставити у животу никога коме смртни час његов дође; а Аллах добро зна оно што ви радите. (Кур'ан, Ел-Мунафикун, 9-11.)

Свако живо биће ће смрт окусити... (Кур'ан, Али 'Имран, 185; Ел-Енбија, 35; Ел-Анкебут, 57.)

Као што смо рекли, смрт је мали Судњи дан, док је Судњи дан велики Судњи дан. Учењак Ибн Тејмијје каже: „Узвишени Аллах је у једном поглављу споменуо заједно и мали и велики Судњи дан, попут поглавља Ел-Ваки'а. На почетку је споменут велики Судњи дан, и да ће људи бити подељени у три скупине, као што каже Узвишени:

Када се Неизбежни догађај збије, догађању његовом нема поништења, неке ће понизити, а неке узвисити. Кад се Земља јако потресе и брда се у комадиће здробе, и постану прашина разасута, вас ће три врсте бити. (Кур'ан, Ел-Ваки'а, 1-7.)

Затим, на крају поглавља спомиње мали Судњи дан у контексту смрти, и да ће бити три врсте људи након смрти:

А зашто ви, кад душа до гуше допре, и кад ви будете тада гледали - а Ми смо му ближи од вас, али ви не видите - зашто је онда, ако рачун нећете полагати, не повратите, ако истину говорите? И ако буде један од оних који су Аллаху блиски - удобност и опскрба лепа и рајске благодати припашиће њему! А ако буде један од оних који су са десне стране, па, мир теби од оних са десне сретне! А ако буде један од оних који су порицали и у заблуди остали, па, кључалом водом биће угошћен и у Огњу пржен. (Кур'ан, Ел-Ваки'а, 83-94.)

Аллах Узвишени у једном ајету узимање душа приписује Себи:

Аллах узима душе у часу њихове смрти... (Кур'ан, Ез-Зумер, 42.)

Некада то приписује анђелима:

... А кад некоме од вас смрт дође, изасланици Наши му, без оклевања, душу узму. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 61.)

А да си само видео кад су анђели неверницима душе узимали... (Кур'ан, Ел-Енфал, 50.).

Док, то некад такође приписује и Анђелу смрти, као што је у ајету:

Реци: "Анђео смрти, који вам је за то одређен..." (Кур'ан, Ес-Седе, 11.)

Не постоји никаква опречност у овим ајетима, узимање душа је приписано сваком сходно његовом уделу, односно улози у томе. Па је Аллах Тај Који је одредио смрт и она наступа његовим одређењем, када дође одређени тренутак, зато се у првом ајету узимања душа приписује Аллаху. Анђео смрти је овлашћен и одређен од Аллага да узима душе и вади их из тела, затим их преузимају анђели милости или анђели казне, који су задужени за њих након њега, па је приписивање у сваком ајету сходно задужењу у процесу узимања душе.

Узимање душа у току сна и приликом смрти

Душа је та која управља телом и која се растаје од тела приликом смрти, а то је душа која је удахнута и иста она која напушта тело у току сна. Када му се десило да је преспавао намаз (молитву), Аллахов Посланик, мир над њим, је рекао: „Аллах нам је узео душе кад је хтео и вратио их је кад је хтео.“ Билал му је рекао: „О, Аллахов Посланиче, мене је обузело оно што је и тебе.“²⁶³

²⁶³ Бележи Учењак Малик у *Муветти*.

Узвишени Аллах каже:

Аллах узима душе у часу њихове смрти, а и оних који спавају, па задржава оне којима је одредио да умру, а оставља оне друге до рока одређеног. (Кур'ан, Ез-Зумер, 42.)

Ибн Аббас и већина тумача Кур'ана каже: „Постоје два узимања душе – приликом смрти и у току сна. Затим у току сна задржава душе оних који су умрли, а друге оставља до рока његове смрти. У оба *Сахиха* се преноси да је Веровесник, мир над њим, када би одлазио на починак говорио: „**Са Твојим именом Господару мој спуштам свој бок и у Твоје име устајем, ако ми узмеш душу, опрости јој и смилуј јој се, а ако је вратиш сачувај је онако као што чуваш Твоје добре робове.**“

И ово је једно од два мишљења по питању овог ајета, а то је да су и она душа коју Аллах задржава и она коју враћа, обе у стању сна, па ону којој је дошао рок смрти Аллах задржи код Себе и не враћа је у њено тело, док ону којој није дошао рок враћа у њено тело док се не испуни одређени јој рок.

Друго мишљење је да је душа коју Аллах узима она коју узима усмрћивањем прво, а она коју враћа је она која је узета у тренутку сна, што значи да душу онога кога је усмртио узима и не враћа је до Судњег дана, а душу онога који спава узима и затим је враћа у њено тело до одређеног рока када ће је поново узети. Узвишени каже: **Он вас ноћу успављује...** (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 60.)

Стварност душе

Учењак Ибн Тејмије каже: „Правна школа првих генерација муслимана, других генерација и оних који их следише у добру, и остатка првих добрих претходника заједнице и учењака Суннета (Посланикове, мир над њим, праксе), јесте да је душа ентитет (биће) које засебно постоји и да није нечије својство. Душа напушта тело, душа ужива и пати, и она није тело

нити део тела пошто је учењак Ахмед један од оних који су то изричито рекли, као и други учењаци, његови следбеници се у томе нису разишли.“

На другом месту каже: „Исправно је да душа није нешто што је састављено од недељивих супстанци (атома), нити је од матере, нити је облик, нити је тело попут тела која су уоквирена, која посматрамо и која су позната. А што се тиче показивања ка души, може се показати на њу у смислу да се успиње и спушта, да излази из тела као што о томе говоре шеријатски текстови, и на шта указују разумски докази. Што се тиче говора о месту њеног боравка у телу, душа се не налази у неком посебном делу тела, већ се простире целим телом као што се простире живот – који је супстанција (особина) – целим телом. Душа је услов постојања живота, па ако је душа у телу, онда је и живот у телу, а када душа напусти тело, и живот га напусти.“

Душа је створена

Учењак Ибн Тејмијје каже: „Учењаци првих генерација и исправних следбеника су сложни на томе да је људска душа створена из ничега, и консензус учењака заједнице је на томе да је она створена.“

Његов ученик Ибн Кајјим каже да њено стварање доказује са више аспеката, па је набројао дванаест:

- Аллахов говор: *Аллах је Створитељ свега...* (Кур’ан, Ез-Зумер, 62.) Овај ајет је општенитог карактера и никако не упућује на неку одређену ствар. У ово значење не улазе Аллахова ствојства, јер она су унутар Његових имена. Аллах Узвишени је описан својствима савршености и Он Узвишени је Својим бићем и својствима Створитељ, а све мимо Њега је створено.

- Аллахов говор: *Ми смо вас створили и онда вам облик дали, а после смо анђелима рекли: "Сејду (челом на тле падните) Адаму учините!"* (Кур’ан, Ел-Е’араф, 11.)

- Аллахов говор: **"... и тебе сам раније створио, а ниси ништа био."** (Кур'ан, Мерјем, 9.) Ово обраћање је упућено његовој души и телу, а не само телу, јер тело само по себи не разуме, нити се обраћа, нити размишља, већ је душа та која разуме, размишља и обраћа се.

- Аллахов говор: **Ми смо вас створили и онда вам облик дали, а после смо анђелима рекли: "Сејду Адаму учините! (челом на тле падните)."** (Кур'ан, Ел-Е'араф, 11.) Овај говор се може односити на душе и на тела, на чему је већина, или се односи на душе пре стварања тела, како сматрају неки. Било да се мисли на једно или друго, ајет је недвосмислен и јасно говори да су душе створене.

- Такође текстови који указују на то да је човек као целина роб и да се његово робовање не односи само на његово тело без душе, већ је робовање душе основа, а робовање тела га следи, као што је тело следи у осталим прописима, и она је та која га покреће и користи, док је оно следи у робовању.

- Аллахов говор: **Зар је то давно било кад човек није био спомена вредан?** (Кур'ан, Ел-Инсан, 1.) Да је човекова душа одувек, он и даље не би био вредан спомена, човек се назива човеком са његовом душом, а не са његовим телом.

- Предаја од Ебу-Хурејре од Посланика, мир над њим, да је рекао: **„Душе су мобилисане војске. Оне које се препознају зближе се, а оне које се не препознају разиђу се.“**²⁶⁴ А мобилисане војске су створене.

- Душа је описана као смртна и да је Аллаха узима, задржава и враћа, а такво је стање створења које је потчињено.

Начин узимања душе и шта је чека након смрти

О начину узимања душе, и о ономе шта је чека након смрти је дошло појашњење у дугој хадису Бераа ибн Азиба, који

²⁶⁴ Бележи Бухари.

каже: „Присуствовали смо погребној молитви на Беки'и, када нам је дошао Веровесник, мир над њим, па је сео и ми смо поседали око њега. Били смо мирни као да нам је на главама птица. Откопавао је гроб и три пута је поновио: 'Аллаху се утичем од патње у гробу.' Затим је рекао: 'Када верник крене према Будућем свету напуштајући овај свет, сићу му анђели као да им је на лицима Сунце, носећи са собом рајске чаршафе и балзам, а затим седну удаљени од њега колико поглед допире. Затим му дође Анђео смрти, седне код његове главе и каже: 'О ти добра душо, изађи ка опросту и задовољству твог Господара.' Па ће изаћи попут капљице која се слије из грла мешине. Затим ће да је узме Анђео смрти. Када је Анђео смрти узме, неће проћи ни колико трептај ока, а да је неће узети анђели, оденуће је у чаршафе и намирисаће је, па ће изаћи као најлепши мирис миска који постоји на овом свету. Затим ће се са њом успињати и неће проћи ни поред једног места на којем су анђели, а да анђели неће упитати: 'Која је ово добра душа?' Ови ће одговорити: 'То је тај и тај, син тога и тога', ословљавајући га најлепшим именима којима је ословљаван на овом свету. И тако све док не дођу до неба, када ће тражити да му се отвори, па ће му се отворити, а анђели са сваког неба ће да га поздрављају све док не стигне до неба на којем је Аллах, узвишен нека је Он. Аллах ће рећи: 'Упишите књигу мога роба у „иллијине“ и вратите га у Земљу. Од ње сам их створио, у њу ћу их вратити, и из ње ћу их поново извести.' Па ће се његова душа поново вратити у његово тело и доћи ће му два мелека, па ће га ставити у седећи положај и рећи ће му: 'Ко је твој Господар?' Одговориће: 'Мој Господар је Аллах.' Па ће га питати: 'Која је твоја вера?' Одговориће: 'Моја вера је Ислам.' Затим ће га питати: 'Ко је човек који вам је послат?' Одговориће: 'Он је Аллахов Посланик.' Поново ће га питати: 'Одакле знаш?' Па ће одговорити: 'Учио сам Аллахову књигу, веровао у њу и сматрао је истинитом.' Затим ће гласник са неба дозвати: 'Истину је рекао Мој роб. Прострите

му рајску простирку, отворите му врата Раја.' Па ће до њега допрети његови мириси, а у гроб ће му се прострети докле допире поглед. Затим ће му доћи човек лепог лица, лепе одеће и угодног мириса и рећи: 'Радуј се, ово је дан који ти је обећан.' Овај ће га упитати: 'Ко си ти? Твоје лице је лице онога ко долази са добрим.' Одговориће: 'Ја сам твоје добро дело.' Затим ће човек рећи: 'О, Господару, отпочни Судњи дан како бих се вратио својој породици и иметку.' А што се тиче неверника који напушта овај свет и приступа Будућем свету, њему ће са неба сићи анђели црних лица, носећи са собом најгрубље платно и сесеће на раздаљини колико поглед допире. Затим ће му доћи Анђео смрти, сесеће поред главе, а затим ће рећи: 'О ти покварена душо, изађи ка срби и гневу свога Господара.' Па ће се раздвојити од његовог тела и ишчупати као што се чупају гребени кроз мокру вуну. Када је Анђео смрти извади, анђели је неће оставити у његовим рукама ни колико трептај ока, већ ће је оденути у оно грубо платно, а из ње ће излазити трухо и најодвратнији мирис који постоји на Земљи. Затим ће се са њом успињати. Неће проћи ни поред једне скупине анђела, а да анђели неће упитати: 'Која је ово покварена душа?' Па ће јој рећи: 'То је син тога и тога', називајући га најружнијим именима којима је називан на овом свету. И тако све док не стигну до овосветског неба, када ће тражити да му се отвори, али му се неће отворити. Затим је Аллахов Посланик, мир над њим, проучио: *Кније небеске неће се отворити, и пре ће дебело уже кроз иглене уши проћи него што ће они у Рај ући.*²⁶⁵ *А онај ко Аллаху придружује друге - као да је са неба пао, па га птице разграбе, или га ветар у далеки предио одува.*²⁶⁶ Аллах Узвишени ће рећи: 'Упишите књигу његових дела у „сиџин“, у најниже земаљске степене, и његова душа ће бити одбачена. Затим је Аллахов Посланик проучио: *А онај ко Аллаху придружује*

²⁶⁵ Кур'ан, Ел-Е'араф, 40.

²⁶⁶ Кур'ан, Ел-Хаџџ, 31.

*друге - као да је са неба пао, па га птице разграбе, или га ветар у далеки предидо одува.*²⁶⁷ Затим ће његова душа бити враћена у тело и доћи ће му два анђела, сместиће га у седећи положај, па ће му рећи: 'Ко је твој Господар?' А он ће одговорити: 'Ах, ах. Не знам.' Питаће га: 'Ко је човек који вам је послан?' Одговорит ће: 'Ах, ах. Не знам.' Затим ће гласник са небеса позвати: 'Мој роб је порицао. Опремите га за Пакао и отворите му врата Пакла.' Па ће до њега допрети његова врелина и ужареност, а гроб ће му се стиснути тако да ће му ребра једна кроз друга пролазити. Доћи ће му човек ружног лица, ружне одеће и одвратног мириса, па ће му рећи: 'Радуј се ономе што ће те ожалостити. Ово је дан који ти је обећан.' Он ће упитати: 'Ко си ти, твоје лице је лице онога ко долази са злом?' Одговориће му: 'Ја сам твоја лоша дела.' Неверник ће рећи: 'Господару, не дај да отпочне Судњи дан.'²⁶⁸

Коментатор књиге „Тахавијска акида“ каже да су значење овог хадиса потврдили сви учењаци исправних следбеника, а и други веродостојни хадиси појачавају овај хадис.

Учењак Ибн Тејмијје каже: „Што се тиче споменутог хадиса, начину узимања душе верника, њеног пењања до неба на којем је Аллах, хадис је познат са добрим ланцем преносилаца. Што се тиче речи „на којем је Аллах“, мисли се као у ајету:

Јесте ли сигурни да вас Онај Који је на небесима неће у земљу утерати, кад се она почне изненада трести?! Или сте сигурни да Онај Који је на небесима на вас неће ветар са камењем послати?! Па, ћете знати какво је упозорење Моје! (Кур'ан, Ел-Мулк, 16-17.)“

Ибн Кајјим каже: „Душе су у загробном животу на различитим степенима. Биће душа које су на најузвишенијим

²⁶⁷ Кур'ан, Ел-Хаџ, 31.

²⁶⁸ Бележи Ахмед, Ебу Давуд, Хаким, Ебу 'Аване, Ибн Хиббан и Ен-Несаи, а учењак Албани га је оценио исправним.

степенима *'Иллијуна*, а то су душе веровесника, нека су на њих мир и благослови, и оне се међусобно разликују по степенима, онако како их је видео Посланик, мир над њим, у ноћи Мираца (Издизања на небо).

Затим, има оних које су у зеленим птицама попут превозних средстава, које лете Рајем где пожелеле, а то су душе неких шехида (мученика), али не свих, јер ће међу душама шехида бити оних које су спречене од уласка у Рај.

Има оних шехида (мученика) који ће бити задржани у свом гробу, као што је споменуто у предаји о човеку који је украо огртач од ратног плена, а затим погинуо као шехид (мученик), па су људи рекли: 'Нека му је пријатан Рај.' Посланик, мир над њим, је рекао: 'Тако ми Онога у Чијој руци је моја душа, оно парче тканине које је узео ће му потпалити ватру у гробу.'

Затим, биће и оних чије ће боравиште бити код рајских врата, као што је споменуто у предаји Ибн Аббаса: **'Шехиди (мученици) ће бити на *Барик*у – реци код рајских врата – у зеленим дворцима. Њихова опскрба ће им долазити из Раја ујутру и навече.'**

Има и оних које ће бити задржане у земљи и неће се попети до узвишеног места, а то је свака ниска земаљска душа. Доиста се земаљске душе неће састајати са небеским душама, као што се нису састајале на овом свету. Душа која на овом свету није стекла спознају свога Господара, Његову љубав, спомињање, присност и блискост са Њим, већ је била ниска земаљска душа, када напусти тело неће бити на већем степену од онога на којем је била пре. Док ће узвишене душе, које су на овом свету биле посвећене стицању Аллахове љубави, спомињању Аллаха, приближавању Аллаху и Његовој блискости, након напуштања тела бити са узвишеним душама које њој доликују. Човек ће у загробном животу и на Судњем дану бити са онима које воли, јер, Аллах спаја сродне душе у загробном животу и на Судњем дану, па чини да верници буду са угодним, себи сличним, добрим

душама. Оне ће се након напуштања тела састати са себи сличним душама, са власницама добрих дела и са њима ће остати.

Неке душе ће бити у пламену припремљеном за блуднике и блуднице, неке ће пливати у реци крви, а камење ће им бити давано у уста, залагај по залагај. Срећне и несрећне душе неће бити на истом месту, него ће неке бити на узвишеном боравишту, а неке се неће уздићи са Земље...“

А ти, ако размислиш о хадисима и говору другова, бригом о томе ћеш постићи велико добро и спознаћеш истинске доказе за то. И не мисли да међу предајама о овој теми постоји контрадикторност, све су оне истина и једна другу потврђују, само је проблем у њиховом схватању, познавању душе и прописа који се вежу за душу, и да се њени прописи разликују од прописа тела (...) Душе се деле на слободне, заробљене, узвишене и ниске. Оне након растанка са телом имају особине здравља, болести, угодности, наслађивања и бола, све то израженије него кад су биле спојене са телом. Оне тамо доживљавају ропство, бол, патњу, болест и тугу, као и угодност, спокој, уживања и слободу.“

Да ли су „Рух“ и „Нефс“ једно те исто или су то два различита појма

Људи су се разишли по овом питању. Већина је става да се под тиме подразумејева једно те исто, али има и оних који кажу да су то два различита појма. Констатација је да се и један и други израз користе у различитим значењима, па некад означавају једну те исту ствар, а некад различите појмове.

Израз *нефс* се користи у различитим значењима:

- Некад се користи у значењу *руха* (душе), као на пример „изашао је његов *нефс*“, тј. његов *рух* (душа), или у речима Узвишеног када каже:

А да ти је видети невернике у смртним мукама, када анђели буду испружили руке своје према њима: „Извадите душе своје“... (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 93.)

- Некада означава биће или тело. Такође, на то значење указује и ајет:

Назовите селам једни другима... (Кур'ан, Ен-Нур, 61.)

- Некада се мисли на крв, па се каже: „Потекла му је крв“, или у говору исламских правника када кажу: *Ма леху нефсун са'илетун ве ма лејсе леху нефсун са'илетун/Све оно чијим телом тече крв и оно чијим телом не тече крв*, и каже се: *Нефесетил-мер'ету иза хадат/ жена је прокрварила у току менструације; такође: Нефесет иза неффесеха веледуха/прокрварила је након порођаја; такође за жене које су у стању нифаса се каже нуфеса'.²⁶⁹*

Учењак Ибн Тејмије каже: „Каже се да постоје три врсте нефса (душе):

- Душа која наређује на зло, а то је она коју надвладавају њени прохтеви кроз чињење греха и непокорности.

- Душа која себе кори, а то је она која чини грехе и каје се. Она при себи има добра и зла, али када учини зло каје се и враћа Аллаху. Назива се душом која кори јер она кори свога власника због греха, и због тога што је стално између добра и зла.

- Смирена душа, а то је она која воли добро и чињење добрих дела, а мрзи зло и лоша дела, и то је постало делом њеног карактера и обичај. Све су ово својства и стања једног бића, јер је душа (нефс) код сваког човека једна душа, не постоје две.

Израз *рух* такође може носити више значења:

- Односи се на Кур'ан који је Аллах објавио Своме Посланику. Узвишени каже:

²⁶⁹ Свим овим речима је заједнички корен са речју *нефс*. (оп. прев.)

Тако Ми и теби објављујемо Рух²⁷⁰ (Кур'ан) од Наше одредбе... (Кур'ан, Еш-Шура, 52.)

- Такође се односи на анђела Гаврила, мир над њим. Узвишени каже: **Донеси га поверљиви Дух.** (Кур'ан, Еш-Шу'ара, 193.)

- Некада долази у значењу објаве коју Аллах објављује Својим веровесницима и посланицима. Узвишени каже:

Он је власник високих ступњева, Господар Арша Који шаље рух (објаву) из одредбе Своје – коме хоће од робова Својих... (Кур'ан, Гафир, 15.) Објава је названа рухом, тј. душом, јер човек преко ње долази до корисног живота, а живот без ње човеку није ни од какве користи.

Душа је названа душом јер тело са њом бива живо. Такође, израз *рух* се користи и за ваздух који човек удише и издише. Горе смо појаснили да *рух* означава оно са чијим растанком престаје живот, па је у том контексту она синоним *нефсу*, а разлика је у томе што израз *нефс* може значити тело и крв, док се израз *рух* не користи у том смислу (...) Аллах најбоље зна.

Искушење, казна и уживање у гробу

Веровање у Судњи дан подразумева веровање у све након смрти о чему нас је обавестио Веровесник, мир над њим. У то спада веровање у искушење, казну и уживање у гробу, тј. да између смрти, којом се завршава овај живот, и проживљења са којим отпочиње будући живот. Другим речима, између малог и великог Судњег дана постоји један период, који је у Кур'ану назван *берзахом*²⁷¹, попут ајета:

²⁷⁰ Одговарајући превод речи „рух“ на нашем језику је „дух“. Аллах Кур'ан назива рухом - духом јер је он попут душе, живота, и јер су тела без душе беживотна тела.

²⁷¹ Загробни живот

Кад некоме од њих смрт дође, он узвикне: "Господару мој, поврати ме да урадим какво добро у ономе што сам оставио!" – Никада! То су речи које ће он узалуд говорити – пред њима ће берзах (препрека) бити све до дана када ће оживљени бити. (Кур'ан, Ел-Му'минун, 99-100.)

Језичко значење *берзах* јесте препрека између две ствари. Овај берзах је мерило оносветске награде, он је прва оносветска станица и у њему је испитивање од стране два анђела, а затим казна или уживање.

Испитивање од стране Мункира и Некира

Ово је названо искушењем у гробу и оно је испит за умрлог, када ће два анђела да га испитују. Пуно је хадиса од Посланика, мир над њим, који говоре о овом искушењу, преносе их Бера ибн Азиб, Енес ибн Малик, Ебу-Хурејра и други, и ово се општенито односи на све шеријатске обвезнике, осим што око веровесника постоји разилажење. Такође има разилажења да ли се односи на малолетну децу, малоумне особе, па су неки рекли да ове категоре неће бити искушаване, јер ће испит бити спроведен над шеријатским обвезницима, док су други рекли да ће ипак бити искушани.

Они који кажу да ће ове категоре бити испитиване то доказују тиме што је прописано клањање погребне молитве овој категорији особа, упућивање молитве за њих и тражење од Аллаха да их сачува патње у гробу и искушења. Учењак Малик је у својој *Муветти* навео од Ебу-Хурејре да је Посланик, мир над њим, клањао погребну молитву једном детету, па га је чуо како моли: „Аллаху сачувај га патње у гробу.“

Такође за доказ узимају оно што преноси Али ибн Ма'бед од Аише, нека је Аллах са њом задовољан, да је поред ње **прошла поворка неког детета па је заплакала. Упиташе је: „О мајко верника, шта те је расплакало?“** Па рече: „Ово дете.

Плачем због њега, сажаљевајући га због гробног стиска.“

Каже се да ће им Аллах употпунити разум тако да би сазнали своје место и да ће бити надахнути да одговоре на питање које им буде постављено. Многи хадиси указују на то да ће бити испитивани на Будућем свету, а то преноси и Еш'ари од исправних следбеника и хадиса, па ако ће бити испитани на Будућем свету, онда нема препреке за испит у гробу.

Они који имају друго мишљење кажу да ће испитивани бити они који поимају Посланика и Онога Који га шаље, па ће бити питан да ли је веровао у Посланика, и да ли му се покораво или није. А дете није разборито по том питању, па како да буде питано шта је говорило о човеку који им је послат? А у случају да му се памет врати у гроб, неће бити питано за оно што није могло спознати нити знати, нити има користи од таквог питања. За разлику од испита на Будућем свету, Аллах ће им послати Посланика и наредиће им да му се покоравају, а они ће бити при разуму, па ко га буде следио биће спасен, а ко одбије биће бачен у ватру. То ће тада бити њихов испит, који ће се огледати кроз наредбу, а не питање о нечему што је прошло на овом свету од покорности или непокорности, попут питања два анђела у гробу. Њихов одговор на доказе прве скупине је, да се хадисом од Ебу-Хурејре који говори о патњи у гробу не мисли да ће дете бити кажњавано због остављања покорности или чињења греха, јер Аллах никога ко није починио грех неће казнити. Под патњом у гробу се овде мисли на бол који ће сваки умрли искусити због других разлога, а не због својих дела. Један од тих разлога је наведен у предаји: **„Доиста умрли пати због плача његове породице за њим”**²⁷² Тј. осећа бол и тугу због тога, а не значи да бива кажњаван због греха живог човека. ... **и ниједна душа неће**

²⁷² Бележе Бухарија и Муслим.

носити грехе друге. (Кур'ан, Ел-Исра, 15.)²⁷³ И ово је попут речи Посланика, мир над њим: „**Путовање је део патње,**“²⁷⁴ па је патња општијег карактера од казне. А несумњиво да гроб носи са собом патње, бриге и тугу, које ће чак и дете да осети. Зато је прописано да му се клања погребна молитва и да се тражи од Аллаха да га сачува те патње, а Аллах најбоље зна.

Разилажење постоји око тога да ли је испитивање у гробу општенито за муслимане, лицемере и невернике, или обухвата искључиво муслимане и лицемере. Па једни кажу да се то односи само на муслимане и лицемере, без неверника порицатеља, а други да је испитивање у гробу општенито за муслимане и невернике, и ово је оно на шта указују Кур'ан и Хадис, а изузимање неверника из овога је неосновано.

Такође се разилазе да ли се испитивање односи само на овај народ, или се односи и на друге. Постоје три мишљења по том питању:

- Да се испитивање односи посебно на овај уммет²⁷⁵, јер су народима пре нас долазили посланици са Објавом, па када би одбили, посланици би их напуштали и убрзавали би им казну. Али када је послат Мухаммед, мир над њим, са милошћу, као предводник свим створењима, како каже Узвишени: ***А тебе смо само као милост световима послали.*** (Кур'ан, Ел-Енбија, 107.)

Од њих је уздигнута казна, и дата му је сабља, како би у Ислам ушли они који су страховали од сабље, не би ли им се касније иман устабилио у срцима. Међутим, они су одуговлачили са веровањем па се зато појавило лицемерство. Они су скривали неверство, а испољавали су веровање и били у муслиманским

²⁷³ Дозвољено је жаљење и плакање за умрлом особом, али је строго забрањено нарицање и јадиковање. У хадисима у којима се прети да ће умрла особа бити кажњавана у гробу, због плача оних који је жале, мисли се, како истице Ибн Хаџер, на плакање са јадиковањем, нарицањем и великим пуштањем гласа. Проф. др. Шефик Курдић, *Исламски бонтон*.

²⁷⁴ Бележе Бухарија и Муслим.

²⁷⁵ Следбенике Мухаммеда, мир над њим.

редовима. Када су умрли, Аллах им је послао два анђела како би питањем извукли из њих оно што су тајили у прсима. Овај говор доказују хадисима: „Доиста ће овај народ бити искушаван у гробу...“²⁷⁶ И: „Објављено ми је да ћете бити искушавани у вашим гробовима.“²⁷⁷ Спољашњост хадиса указује да се ово односи посебно на овај народ, такође на то указује и питање два анђела: „Шта си говорио за човека који је послат међу вама?“

- Друго мишљење је да се испитивање у гробу односи на овај народ и на друге. За доказ прве скупине кажу да се не односи посебно на овај народ, а да речи „овај народ“ могу да значе заједница људи, тј. Адамових потомака, као што је речено у ајету: *Све животиње које по Земљи ходе и све птице које на крилима својим лете светови (уммети) су попут вас...* (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 38.) Па је свака врста животиња названа умметом (светом). Чак и да се односи на уммет Мухаммеда, мир над њим, не постоји ништа што би негирало испитивање других заједнице, јер се тиме само извештава да ће бити испитивани у гробовима, као и у предаји: „Објављено ми је да ћете бити искушавани у вашим гробовима“, а самим обавештавањем се не негира да ће и други бити испитивани.

- Треће мишљење је да се код овог питања застаје, јер докази који указују на то носе и једну и другу могућност и нису категорични, а Аллах најбоље зна.

Опис испитивања умрлог кроз хадисе

У предаји од Бераа ибн Азиба је дошло: „... Затим му душа бива враћена у тело и долазе му два анђела...“, и у Бухаријином и Муслимовом *Сахиху* је забележен хадис од Катаде, од Енеса, од Посланика, мир над њим, да је рекао: „Доиста, када умрли буде спуштен у његов гроб, и када се од њега окрену његови другови, он чује лупкање њихових

²⁷⁶ Бележи Муслим.

²⁷⁷ Бележе Бухарија и Учењак Ахмед.

папуча (док одлазе). Затим му дођу два анђела, посаде га да седне и питају га: 'Шта си говорио за човека, Мухаммеда?' Верник ће рећи: 'Сведочим да је он Аллахов роб и Посланик.' Затим ће му бити речено: 'Погледај своје место у ватри. Аллах ти га је заменио местом у Рају.' Аллахов Посланик каже: 'Па ће видети оба места.' Што се тиче неверника и лицемера, упитаће га: 'Шта си говорио о овом човеку?' Одговориће: 'Не знам. Говорио сам оно што говоре људи.' Биће му речено: 'Нити си знао, нити си следио онога ко зна!' Затим ће бити јако ударан гвозденим маљем између ушију, и крикнуће толико да ће то чути сви осим људи и цина.“

У другој предаји коју бележи Ебу Хатим у свом *Сахиху* стоји: „Долазе му два црна анђела зелених очију, један се зове Мункир, а други Некир.“²⁷⁸ У хадису којег бележи учењак Ахмед у свом *Муснеду*, а и Ебу-Хатим у *Сахиху*, од Ебу-Хурејре да је Посланик, мир над њим, рекао: „Када умрли буде спуштен у свој гроб, он чује клепет обуће када буду одлазили од њега. Па ако је био верник, код његове главе ће му бити намаз (молитва), са његове десне стране пост, а са леве зекат (милостиња). Код његових ногу ће бити добра дела попут милостиње, спајања родбинских веза и добротинства. Затим ће му доћи анђели са стране његове главе, па ће намаз (молитва) рећи: 'Са моје стране не можете прићи.' Затим ће му доћи са његове десне стране, па ће пост рећи: 'Са моје стране не можете прићи.' Затим ће доћи са његове леве стране, па ће зекат рећи: 'Са моје стране не можете прићи.' Затим ће доћи са стране његових ногу, па ће добра дела – милостиње, спајање родбинских веза и добротинство – рећи: 'Са моје стране не можете прићи.' Затим ће му се рећи: 'Седи.' Када седне, приказаће му се Сунце на почетку заласка. Биће упитан: 'Ко је човек који је био међу вама? Шта говориш за њега и шта сведочиш по питању њега?' Па ће рећи: 'Пустите

²⁷⁸ Бележи га и Тирмизија, а учењак Албани га је оценио добрим.

ме да клањам.' Па ће му рећи: 'Клањаћеш, обавести нас о ономе шта те питамо.'

Ови хадиси и све што је дошло у њиховом значењу нам указују на следеће:

- Да ће се испитивање десити када човек буде спуштен у гроб, и у овоме је уједно и одговор новотарима попут му'тезила који кажу да ће се испитивање десити између два дувања у рог.

- Називање два анђела именима Мункир и Некир, и у овоме је одговор му'атезилама²⁷⁹ који тврде да их није дозвољено тако називати, па криво тумаче хадис да се под Мункиром мисли на његово муцање док буде испитиван, а под Некиром се мисли на прекоривање од стране анђела.

- Да ће му душа бити враћена у гроб, да ће сести и бити испитиван, и у овоме је одговор Ебу Мухаммеду ибн Хазму,²⁸⁰ који је негирао ово, осим ако је мислио на негацију враћања у живот након смрти, онда је то исправно, јер враћање душе у тело умрлог није исто што и њено враћање у оводуњалучки живот. Ако је тако, онда је то потпуније са неколико аспеката, као што друго стварање није попут првог, иако је потпуније од њега. Штавише, сваки становник у оводуњалучкој кући, у загробном животу и Судњем дану има прописе који се односе посебно на њега, зато нас је Веровесник, мир над њим, обавестио да ће се умрлом проширити гроб, да ће бити испитиван итд, иако се земља можда не мења, душе се враћају у тело умрлог и напуштају га.

²⁷⁹ Дају предност разуму над Објавом.

²⁸⁰ Ебу Мухаммад 'Али ибн Ахмед ибн Са'ид ибн Њазм; познат као Ел- Ендалуси Ез-Захири; (994–1064.) (456. по хиџри) је био андалузијски алим, великан Ислама, интелектуалац, психолог, историчар и правник, рођен у Кордоби (данашња Шпанија). Био је водећи заговорник захиријске (буквалистичке) школе исламског мишљења, аутор је 400 радова, од којих је само 40 преживело до сада.

Везе душе за тело

Постоји пет врста повезаности душе са телом и њихови прописи су променљиви:

Прва је веза душе са телом као плодом у утроби мајке.

Друга је веза са телом након што изађе на свет.

Трећа је веза у току сна, па је она у стању везе са једног аспекта, а у стању одвојености са другог.

Четврта је веза душе са телом у загробном животу. Иако се душа одваја од тела, она га не напушта у потпуности, у смислу да више са њим нема никаквих додирних тачака. Многи хадиси указују на то да се она враћа у тело приликом испитивања од стране анђела, затим када муслиман назове поздрав мира становницима гробова, и ово враћање не значи да је тело живо пре Судњег дана.

Пета је веза са телом на дан његовог проживљења, и то је њена најпотпунија веза са телом. Ова врста нема никакве везе са другим врстама, јер је то веза која телу не доноси смрт, нити сан, нити ће више бити раскинута.

Патња и уживање у загробном животу

Став исправних следбеника и њихових учењака по овом питању је да ће човек када умре бити у уживању или патњи, и да се то дешава његовој души и телу, и да душа након што напусти тело ужива или пати. Она некад успоставља везу са телом па тело уз њу доживљава уживање или патњу. Стога су следбеници Суннета (Посланикове, мир над њим, праксе) и Џема'ата (заједнице) сложни на томе да душа ужива и кажњава се посебно од тела, такође ужива и пати када се споји са телом и када се тело споји са њом, тако да уживање и казну у оваквом стању осећају и једно и друго, исто као што то бива са душом када је одвојена од

тела. Да ли се тело кажњава и да ли ужива посебно без душе, око тога постоје два позната говора следбеника хадиса и апологета.

Кур'ански докази о кабурској патњи и уживању

Аллах каже: *А да ти је видети невернике у смртним мукама, када анђели буду испружили руке своје према њима: "Извадите своје душе! Од сада ћете неиздржљивом казном бити кажњавани зато што сте на Аллаха оно што није истина износили и што сте се према доказима Његовим охоло понашали."* (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 93.)

Ово је обраћање њима приликом смрти. Анђели, који су искрени, обавештавају да ће неверници тада бити кажњавани неиздржљивом казном, а да се хтело рећи да ће се то дешавати на крај овог света, онда не би било исправно рећи им: *Од сада ћете неиздржљивом казном бити кажњавани...* Па ово указује да се мисли на кабурско кажњавање. Узвишени Аллах каже:

Зато их пусти док се не суоче са Даном у коме ће помрети, Даном када им лукавства њихова нимало неће користити и када им нико неће помоћи. А за све насилнике и друга ће казна пре оне бити, али већина њих не зна. (Кур'ан, Ет-Тур, 45-47.)

Ово може значити њихову казну убијањем или другим начином на овом свету, а може значити да се мисли на њихову казну у загробном животу, што је очигледније, јер многи од њих умру, а остану некажњени на овом свету. Може се рећи да ко од њих умре биће кажњаван у загробном животу, а ко од њих остане на овом свету да ће бити кажњен убијањем или на други начин, и ово је претња која их чека на овом свету и у загробном животу. Узвишени каже:

И Аллах га је сачувао невоље коју су му они сновали, а фараонове људе зла коб задеси. Они ће се ујутру и навече у

ватри пржити, а када наступи Час: "Уведите фараонове људе у патњу најтежу!" (Кур'ан, Гафир, 45-46.)

Овде је недвосмислено споменута казна у загробном животу и на Судњем дану, па је овде потврђена патња у гробу. Узвишени Аллах каже:

А зашто ви кад душа до гуше допре, и кад ви будете тада гледали, а Ми смо му ближи од вас, али ви не видите, зашто је онда кад нисте у туђој власти не повратите, ако истину говорите? И ако буде један од оних који су Аллаху блиски – удобност и опскрба лепа и рајске благодати њему! А ако буде један од оних који су срећни – па, поздрав теби од оних који су срећни! А ако буде један од оних који су порицали и у заблуди остали, па, кључалом водом биће угошћен и у огњу пржењем. (Кур'ан, Ел-Ваки'а, 83-94.)

Овде споменути прописи везани за душе приликом смрти, а на почетку поглавља су споменути прописи који се тичу Судњег дана, и то је прво споменуто у поглављу због његове огромне важности. Споменуте су три категорије приликом смрти, као што су споменуте три на Будућем свету.

Докази патње у гробу из Посланикове, мир над њим, праксе

Ако размислиш о хадисима који говоре о патњи и уживањима у гробу, видећеш да они детаљно појашњавају доказе из Кур'ана. Хадиси о патњи у гробу који се преносе од Веровесника, мир над њим, су многобројни. Неки од њих су:

Преноси се од Ибн Аббаса, да је Веровесник, мир над њим, прошао поред два гроба и рекао: „**Ова двојица се кажњавају, а не кажњавају се за нешто велико. Један од њих се није чувао од мокраће, а други је преносио туђе речи.**“

Затим је затражио да му се донесе палмин лист.²⁸¹ Располовио га је, а затим је рекао: „Ово ће им олакшати патње док се не осуши.“²⁸²

Преноси се од Зејда ибн Сабита, који каже: „Аллахов Посланик, мир над њим, је пролазио на својој мазги поред једног од зидова племена Бени Неццар. Ми смо били са њим. Одједном, мазга се почела пропињати, скоро да га је збацила са себе. Указали су се гробови, шест или пет или четири. Аллахов Посланик, мир над њим, је упитао: 'Ко познаје власнике ових гробова?' Један човек рече: 'Ја.' 'Када су ови умрли?' – Поново је упитао Посланик, мир над њим, а човек је одговорио: 'За време многобоштва.' Аллахов Посланик, мир над њим, затим рече: 'Уистину, овај народ се кажњава у својим гробовима. А да није бојазни да се нећете упожавати, ја бих молио Аллаху да вам омогући да чујете казну у гробу коју ја чујем.'“²⁸³

Такође од Ебу-Хурејре се преноси да је Веровесник, мир над њим, рекао: „Када неко од вас заврши са задњим тешеххудом – седењем, нека код Аллаха затражи уточиште од четверо: од паклене патње, од казне у гробу, од смутње живота и смрти, и од зла Антихриста.“²⁸⁴

Ебу Ејјуб је рекао: „Веровесник, мир над њим, је изашао једном приликом, а Сунце је већ зашло. Зачуо је гласове, а затим рекао: 'Јевреји се кажњавају у својим гробовима.'“²⁸⁵

Преноси се такође од Аише, нека је Аллах са њом задовољан, да је рекла: „Ушла је код мене нека старица од Јевреја Медине, па ми је рекла: 'Доиста се становници гробова кажњавају у њиховим гробовима', а ја сам је у лаж

²⁸¹ Овај поступак (стављања гране и лишћа на гроб) је посебно за Посланика и двојицу споменутих, није дошло у Суннету ништа што би нам указало на општениност овог поступка стога то не треба практиковати.

²⁸² Бележе Бухари и Муслим.

²⁸³ Бележи Муслим.

²⁸⁴ Бележи Муслим.

²⁸⁵ Бележе Бухари и Муслим.

утерала и нисам хтела да јој верујем, па је изашла. Затим је ушао Аллахов Посланик, мир над њим, па сам му рекла: 'О, Аллахов Посланиче, ушла је једна старица од Јевреја Медине и тврдила је да се становници гробова кажњавају у својим гробовима.' Рекао је: 'Истину је рекла. Доиста се они кажњавају таквом казном коју чују све животиње.' Након тога га нисам видела, а да у намазу (молитви) није тражио заштиту од патње у гробу.²⁸⁶

Важна напомена:

Патња и испитивање у гробу од стране два анђела ће стићи сваког ко умре, макар се и не упоао, јер то је назив за казну и уживање у загробном животу, и то је оно што га чека између овог света и Будућег. Аллах каже: *... пред њима ће берзах (препрека) бити све до дана када ће оживљени бити.* (Кур'ан, Ел-Му'минун, 100.) Назива се патњом у гробу, због тога што се већина људи упоава у гроб. Па, онога који је разапет, спаљен, утопљен, кога су појеле звери и птице, следује загробна патња и уживање сходно делима. Иако постоје разни узрочници и начини уживања и патње у гробу, један је човек мислио да ако му се тело спали и постане пепео, и ако јак ветар један део распрши по мору, а други по копну, да ће бити спашен тога, па је наредио синовима да то ураде. Аллах је затим наредио мору да сакупи оно што је у њему, и копну да сакупи оно што је на њему, а затим је рекао: „Устани!“ Па је устао пред Аллаха. Затим га је Аллах упитао: „Шта те је навело да то урадиш?“ Човек је рекао: „Страх од Тебе, о, Господару. А Ти то боље знаш.“ Па му се Аллах смиловао.²⁸⁷

Видимо да ни у оваквом стању није било могуће избећи казну или награду у загробном животу. Чак када би се умрли окачио на врхове дрвећа и да дувају јаки ветрови, његово тело би снашло оно што му је прописано од патње у гробу. А када би се

²⁸⁶ Бележе Бухари и Муслим.

²⁸⁷ Бележе Бухари и Муслим.

добар човек сахранио у огањ са ватром, његово тело и душу би снашло од загробних уживања оно што је прописано, и Аллах би ватру за овог учинио хладном и спасоносном, а ваздух за првог би учинио ватром и кобним по њега. Сви атоми и честице у свемиру су потчињени своје Господару и Створитељу, који их покреће како Он хоће и ништа од тога Му није непокорно, већ се потчињава његовој наредби, хтењу и моћи. Зато није немогуће да се душа врати у тело разапетог, утопљеног, спаљеног, а да ми то и не осетимо, јер је то другачија врста враћања, различита од оне на овом свету. Онај који је онесвешћен, јако пијан или запрепашћен, он је жив и његова душа га није напустила, али ти то не осећаш.

За Онога Који је Свемогући не постоји препрека да направи спој душе и тела чији су делови растављени, ма колико они били удаљени једни од других или близу, тако да осете бол и уживање. Аллах је учинио да неживи предмети имају осећања и опажања којима ће величати свога Господара, да камење попада од страха према Њему, да Му планине и дрвеће чине сецду (покоравају се), да му каменчићи, воде и биљке тесбих (величају Га) чине, као што каже Узвишени:

... и не постоји ништа што га не велича, хвалећи Га; али ви не разумете величање њихово. (Кур'ан, Ел-Исра, 44.)

Ако ови обекти имају осећања, онда су тела која поседују душу и живот преча за тим. Аллах је на овоме свету затражио од Својих робова да посведоче враћање потпуног живота у тело којег је душа напустила, па је причало, ходало, јело, пило, женило се и добијало потомство:

... онима који су из страха од смрти из земље своје побегли – а бијаше их на хиљаде. Аллах им је рекао: "Помрите!" – А после их је оживео. (Кур'ан, Ел-Бекара, 243.)

Или за онога који је, пролазећи поред једног до темеља порушеног града, повикао: "Како ће Аллах оживети ове што су помрли?" И Аллах учини те он умре и тако остаде

стотину година, а онда га оживи и запита: "Колико си остао?" – "Дан или део дана" – одговори. (Кур'ан, Ел-Бекара, 259.)

И попут скупине Бену-Исраилћана који рекоше Мојсију:

"О Мојсије, ми ти нећемо веровати док Аллаха не видимо!" (Кур'ан, Ел-Бекара, 55.) Па их је Аллах усмртио, а затим оживио након тога.

Или попут скупине младића у пећини, или приче о Авраму, мир над њим, и четири птице. Након што је потпуни живот вратио у ова тела која је смрт охладила, шта је то што ће спречити Његову супериорну моћ да у њих врати нестални живот, преко кога ће спроводити своју наредбу, да их учини да проговоре, да их кажњава или благодатима обаспе, сходно њиховим делима? Порицање тога није ништа друго до чисто утеривање у лаж, опирање и супротстављање истини.

Одговор на сумње порицатеља патње и ужитка у гробу

Патњу и уживање у гробу занегирали су атеисти и отпадници, говорећи: „Када откопамо гроб ми не нађемо никакве анђеле како ударају умрле, нити змије, нити ватре које букте. И како то да се гроб шири докле поглед допире, или да се стиска, када ми налазимо да је исте величине као када је особа укопана? И како то да гроб постаје једна од рајских башти, или паклених провалија?“

Наш одговор на ово питање је:

Прво; стање у загробном животу спада у гајб - невидљиве ствари о којима су нас известили веровесници. Њихова обавест није проистекла из маште, стога је обавеза у њу веровати.

Друго; ватра у гробу није овосветска, нити је зеленило у гробу од овосветских њива, па да се може посматрати овосветским оком. То су оносветска ватра и зеленило, и ова ватра

је жешћа од оловетске, стога је становници овог света не могу осетити. Аллах ће становнику гроба земљу и камење изнад и испод њега учинити врелијим од оловетског камења, па кад би га дотакли становници овог света, то не би осетили, а Аллахова моћ је много већа од тога. Ако Аллах хоће да неком од својих робова прикаже казну у гробу, Он ће је приказати, а за друге ће и даље остати од невидљива ствар, јер, када би свим људима била приказана патња у гробу, нестало би мудрости чињења наредби и клоњења забрана и веровања у непознато. Људи се тада не би упожавали, како је дошло у хадису код Бухарије и Муслима којег смо споменули: **„А да није бојазни да се нећете упожавати, ја бих молио Аллага да вам омогући да чујете казну загробног живота коју ја чујем.“**²⁸⁸

Пошто мудрост тога није везана за животиње, оне то могу чути, што се и десило са Посланиковом, мир над њим, мазгом, која се преплашила и умало га није збацила са себе, када је прошла поред оних који се кажњавају у гробу. Стога је виђење ватре у гробу попут виђења анђела и цинна, дешава се некада онима којима Аллах хоће да прикаже то. Како неко ко је спознао Аллага и ко признаје Његову моћ, може негирати овакве догађаје и то да до њих погледи неких створења не могу допрети, због Аллахове мудрости и милости према њима, јер они нису у стању поднети гледање и слушање тога? Човеков вид и слух су слаби да би поднели гледање загробног живота. Тајна је у томе што пространство и тескоба гроба, његова светлост, зеленило и ватра нису исте врсте као пролазне ствари овога света. Аллах Узвишени је дао човечанству да може видети све што је са овог света и што је на њему, а што се тиче ствари везаних за Будући свет, то је сакрио од погледа, учинивши потврђивање тога и веровање у то узроком човекове среће, па када открије застор постаће видљиво. Зато када би умрли остао положен пред људима не би имало запреке да дођу два анђела и да га испитују,

²⁸⁸ Од страха не би упожавали своје умрле, нити би било могуће, јер би од страхоте тог звука сви умрли.

а да присутни то уопште не осете, а он би им одговарао без да присутни чују њихов разговор, такође би га могли ударати, а да присутни не виде њихове ударце. Сличан пример имамо када један од нас спава поред другог који је будан, па бива мучен, ударан и осећа бол у сну, а да будни поред њега о томе не зна ништа.

Учењак Ибн Тејмије каже: „Што се тиче хадиса о загробној казни и питања Мункира и Некира, они су многобројни и веродостојно пренесени од Посланика, мир над њим, попут хадиса од Ибн Аббаса, нека је Аллах са њим задовољан, којег су забележили Бухарија и Муслим, да је Посланик, мир над њим, прошао поред два гроба и казао: **„Ова двојица се кажњавају, а не кажњавају се за нешто велико. Један од њих се није чувао од мокраће, а други је преносио туђе речи.“** Затим је затражио да му се донесе свежи лист палме, па га је располовио на два дела и у сваки кабур забио је по део. Упиташе га: **„О, Аллахов Посланиче, зашто си то урадио?“** Он одговори: **„Не би ли им олакшало муке док се не осуши.“**

Такође, код Муслима и осталих аутора сунена се преноси од Ебу-Хурејре да је Веровесник, мир над њим, рекао: **„Када неко од вас заврши са задњим тешеххудом – седењем, нека код Аллаха затражи уточиште од четверо: од паклене патње, од заградне казне, од смутње живота и смрти и од зла Антихриста.“**

Ибн Тејмије је навео мноштво хадиса, а затим је наставио: „Многбројне су предаје од Посланика, мир над њим, које потврђују патњу у гробу и уживање оних који су заслужили нешто од тога двоје, такође испитивање од стране два анђела, зато је обавеза имати уверење по питању тога и веровати у то. Ми не говоримо о каквоћи тога, јер разум не може спознати каквоћу тога, са обзиром да ништа слично томе није видео на овом свету.

Кур'ан и Суннет (Посланикова, мир над њим, пракса) нису дошли да би били вагани разумом, већ они некад у себи садрже

нешто што разум не може да докучи, па враћање душе у тело није слично овосветском враћању, већ је то враћање другачије од оног овосветског. (...) Знај да је патња у гробу казна загробног живота и да ће казну осетити свако ко умре, а буде је заслужио. Тако ће бити, укопавао се или се не укопавао, макар га и звери појеле, или био спаљен, а његов пепео расут по ваздуху, био разапет или бачен у море, његова душа и тело ће искусити патњу загробног живота, као и што се преноси да ће бити постављен у седећи положај, и да ће му ребра једна кроз друга пролазити и томе слично. Мора се разумети шта је Посланик, мир над њим, хтео тиме да каже, на исправан начин, без додавања и одузимања. Његов говор не треба схватати на другачији начин од онога шта он у себи носи, нити треба одузимати од његовог значења и од онога шта Упута и појашњење траже. Колико је само погрешног тумачења одвело у заблуду и промашај, само Аллах зна. (...) Према томе постоје три куће: овосветска, загробна и вечна кућа. Аллах је дао посебне прописе који се вежу за сваку од ових кућа, а човека је саздао од тела и душе, па је учинио посебне прописе на овом свету који се вежу за тело и душу и у загробном посебне прописе који се односе на тело и душу. А када дође дан сакупљања тела и устајања људи из гробова, пропис уживања и кажњавања ће обухватити и тела и душе заједно. Ако дубоко размислиш о овом значењу, увидећеш да се то што ће гроб за некога бити једна од рајских башти, а за неког једна од паклених провалија, поклапа са разумом и да је то истина, а не измишљотина. И по томе се одваја онај који верује у невидљиви свет од осталих. Треба знати да ватра и уживање који су у гробу нису исте врсте као овосветска ватра и уживање, па ако би Аллах укопаном до највећег степена ужарио земљу и камење које је испод и изнад њега, а када би је становници овог света дотакли не би ништа осетили. Још чудније од тога јесте то што се два човека укопају један поред другог, па је за једнога то паклена провалија, а за другог једна од рајских башти, и да ништа од жестине ватре једнога не допире до суседа, нити ишта од ужитака допире до овога који је у мукама. Аллахова моћ је још већа и чуднија од

тога, али душе воле да поричу све што не могу да докуче. Аллах нам је још на овом свету показао чуда Своје моћи, која су много већа од споменутог, и када Аллах жели он ће неком од Својих робова то приказати, а за друге оставити то невидљивим. А да је Аллах свет гајба свим људима учинио доступним, нестало би мудрости обвезништва и веровања у тај невидљиви свет, и људи се не би укопавали, што је споменуто раније.

Узроци казне у гробу

Учењак Сеффарини каже: „Узроци због којих ће становници гробова бити кажњени се деле на опште и појединачне.

Што се тиче општих, то је да ће бити кажњавани због њиховог незнања о Аллаху, пропуштања Његових наредби и чињења греха, док Аллах никад неће казнити душу која Га је спознала и заволела, која је извршавала Његове наредбе и клонила се забрана, нити ће казнити тело у којем је та душа била. Казна у гробу и казна будућег света су резултат Аллаховог беса и срџбе на Свог роба, па ко расрди Аллага на овом свету кршењем забрана, а затим се не покаје и умре на томе, следује га толико казне у гробу сходно величини Аллахове срџбе према њему. Ако буде радио мање дела која срде Аллага, биће мање кажњен, а ако их буде имао више при себи, биће више кажњен, веровао или не веровао у казну то ће га снаћи.

Што се тиче појединачних узрока, Посланик, мир над њим, нас је обавестио о двојици који се кажњавају у гробовима, један од њих је преносио туђе речи, а други се није чувао од мокраће. Такође је споменуо онога који ће бити кажњаван јер је клањао (обављао прописану молитву) без абдеста (телесне чистоће), па онога који је прошао поред потлаченог, а није му помогао, и онај који је научио Кур'ан, а затим би ноћ преспавао (преспавајући прописани намаз) и није радио по њему дању. Спомиње се да ће бити кажњавани блудници и блуднице, они

који једу камату, па они који су лењи и приковани за кревет када је сабах-намаз (јутарња молитва) у питању. Кажњавани ће бити и они који не дају зекат, па они који убацују смутњу међу људе, силници, охолници, они који се претварају пред људима, клеветници, подругљивци.

Казну у гробу су занегирали атеисти и отпадници, ослањајући се на свој разум и осећања, јер, како кажу, ништа од тога не могу да виде.

Ми кажемо да патња у гробу спада у знање о непознатом по чијем питању се ослањамо на веродостојне кур'анско-хадиске текстове, и није остављено да се разумом и мислима продре у то. Стања на Будућем свету се не мере према стањима овог света и то што човек није у стању да нешто докучи не значи да не постоји.

Проживљење

Знај да на проживљење из гробова указују Кур'ан и Суннет (Посланикова, мир над њим, пракса), разум и здрава фитра (природа) на којој је човек створен. Аллах нас је у Племенитој Књизи обавестио о томе, успоставио је доказ и у многим ајетима је одговорио порицатељима. И сви веровесници су својим народима говорили о проживљењу и тражили су од порицатеља да поверују у то, а пошто је Мухаммед, мир над њим, Печат свих веровесника и пошто је послат заједно са Судњим даном,²⁸⁹ он је ову ствар до у детаље појаснио како није појашњено у књигама претходних веровесника.

Велики Судњи дан је нешто што је било познато код свих веровесника, од Адама до Ноје, затим Аврама, Мојсија, Исуса и других, мир над њима. Аллах је, када је протерао Адама, рекао:

²⁸⁹ Посланик, мир над њим, је рекао: „Послат сам, а између мене и Судњега дана је раздаљина као између ова два прста – па испружи своја два прста.“ (Бележи Бухари).

"Излазите" – рече Он – "једни другима бићете непријатељи! На Земљи ћете боравити и до смрти остати. На њој ћете живети, на њој ћете умирати и из ње ћете оживљени бити" – рече Он. (Кур'ан, Ел-Е'араф, 24-25.)

А када је проклети Сотона рекао:

"Господару мој" – рече он – "дај ми времена до дана када ће они бити оживљени!"

Аллах му је рекао:

"Даје ти се рок" – рече Он – "до Дана већ одређеног." (Кур'ан, Ел-Хиџр, 37-38.)

И Ноје, мир над њим, је говорио свом народу:

Аллах вас од земље попут биља ствара, затим вас у њу враћа и из ње ће вас, сигурно, извести. (Кур'ан, Нух, 17-18.)

Аврам, мир над њим, је говорио:

И који ће ми, надам се, погрешке моје на Судњем дану опростити! (Кур'ан, Еш-Шу'ара, 82.)

Аллах је говорио Мојсију, мир над њим:

Час оживљења ће сигурно доћи – од сваког га тајим – кад ће сваки човек према труду своје награђен или кажњен бити. И нека те зато никако не одврати од веровања у њега онај који у њега не верује и који следи страст своју, па да будеш изгубљен. (Кур'ан, Та-ха, 15-16.)

Мојсије, мир над њим, је у својој дови говорио:

И досуди нам милост на овоме свету, и на ономе свету – ми се враћамо Теби!" (Кур'ан, Ел-Е'араф, 156.)

Аллах нас обавештава да ће неверници, када буду бачени у ватру, потврђивати да су их посланици њихови упозоравали на овај Дан, како каже у ајету:

"Зар вам нису долазили ваши посланици, који су вам ајете Господара вашег казивали и опомињали вас да ћете овај ваш Дан доживети?" – "Јесу" – рећи ће они – "али још је давно одређено да ће неверници кажњени бити." (Кур'ан, Ез-Зумер, 71.)

Па су сви веровесници упозоравали на оно на шта је упозоравао Печат свих веровесника, нека је на све њих Аллахов мир и благослов. Аллах нас је обавестио да ће мртви устати из њихових гробова након трећег²⁹⁰ дувања у Сур, па каже:

... после ће се у Рог други пут дунути и они ће, одједном, устати и чекати. (Кур'ан, Ез-Зумер, 68.)

И дунуће се у рог, па ће они из гробова према Господару своје похрлити. (Кур'ан, Ја-син, 51.)

Учењак Сеффарини каже: „Са'леби наводи у тумачењу поглавља Ез-Зумер предају од Ебу-Хурејре: „Аллах ће на Земљу послати кишу која ће падати четрдесет дана док не достигне дванаест лаката. Тада ће Аллах наредити телима да никну попут траве, па када се тела употпуне као што су пре била, Аллах ће рећи: 'Нека оживе носиоци Арша, нека оживе анђели Гаврило, Микаило, Исрафило и Азраило (анђеосмрти).' Затим ће Аллах наредити Исрафилу, па ће узети Сур и ставити га на своја уста и дозвати душе. Довесће се душе.

²⁹⁰ Узвишени Аллах је рекао: **И у рог ће се дунути и умреће они на небесима и они на Земљи, остаће само они које буде Аллах одабрао; после ће се у рог други пут дунути и они ће, одједном, устати и чекати.** У овом ајету се спомињу два дувања у рог: први пут ради смрти, а други пут ради проживљења. И рекао је Узвишени: **А на Дан кад се у рог дуне па се смртно истраве и они на небесима и они на Земљи, изузев оних које Аллах поштеди, све ће Му понизно доћи.** Ако се реч *ел-фезе'*, у овоме ајету тумачи као смрт, онда се мисли на прво дување у рог споменуто у поглављу Ез-Зумер. А ако се реч *ел-фезе'* не тумачи као смрт, онда се мисли на треће дување у рог, које ће бити пре ова два. То потврђује дуги хадис о рогу, јер се у њему спомињу три дувања: дување са смртним истрављивањем, дување са умирањем и дување ради устајања Господару светова.

Душе верника ће блистати нуром, а друге ће бити мрачне. Све ће их узети и убацити их у Сур, а затим ће му Аллах наредити да пухне пухањем проживљења, па ће све душе изаћи попут пчела и испуниће простор између неба и Земље. Затим ће Аллах рећи: 'Тако ми Моје моћи и узвишености, свака ће се душа вратити у своје тело.' Па ће душе почети улазити на носне шупљине и распрострањити се по телу попут отрова по човеку кога је ујела змија. Затим ће се земља изнад њих провалити и ја ћу бити први коме ће се земља отворити, а затим ћете ка Господару вашем похрлити.“

Преноси се од Ебу-Хурејре да је Посланик, мир над њим рекао: „Спустиће се киша са неба, па ће људи изнићи као што ниче биље. Сваки део човека ће иструхнути осим једне кошчице, а то је репњача. Од ње ће људи бити састављени на Судњем дану.“²⁹¹

„Код човека постоји једна кост коју земља никада неће разјести. Од ње ће људи бити саздани на Судњем дану.“ Упиташе: „Која је то кост, Аллахов Посланиче?“ Он рече: „То је репњача.“²⁹²

Учењаци кажу да је *ацебуз-зенеб* (репњача) кост на дну кичменог стуба²⁹³, а у многим хадисима је дошло да је она попут

²⁹¹ Бележе Бухари и Муслим.

²⁹² Бележи Муслим.

²⁹³ Посланик, мир над њим, је рекао научну чињеницу која је откривена тек пре неколико година. Специјалисти ембриологије су доказали, као што је рекао др. Мухаммед Али Ел-Бар (у опширном истраживању) да је људско тело створено из јако осетљивог влакна које је названо "првобитно ткиво". Ово је створено Аллаховом вољом 15. дана оплодње јајника и његовог усађивања у зид материце. Кад ово влакно буде створено, сви органи ембрија се почињу формирати, посебно нервни систем, основни делови кичменог стуба и остали делови тела. Ово зато што је Аллах овом влакну дао способност стимулсања ћелија да се деле, разликују једна од друге и да усвоје своје властите специфичне карактеристике. Такође им помаже да се нагомилају заједно у посебна ткива и целе органе, који се надопуњују међусобно и заједнички раде на извођењу свих телесних функција. Доказано је да се ово првобитно влакно

зрна горушице и да ће из ње изнићи тело човека. Многобошци су тврдили да је поновно стварање човека након смрти немогуће, па су занегирали проживљење и сакупљање. Зато је Аллах наредио Своме веровеснику да се Њиме закуне да ће се то десити, и да ће то без сумње тако бити, па је рекао:

А неверници говоре: "Час оживљења нам неће доћи!" Реци: "Хоће, тако ми Господара мога, који зна и оно што је скривено, зацело ће вам доћи." (Кур'ан, Себе', 3.)

Они те запиткују: "Да ли је истина да ће оно бити?" Реци: "Јест, Господара ми мога, заиста је истина и ви нећете моћи умаћи!" (Кур'ан, Јунус, 53.)

Неверници тврде да неће бити оживљени. Реци: "Хоћете, Господара ми мога, сигурно ћете бити оживљени, па о ономе што сте радили, доиста, ћете бити обавештени!" – А то је Аллаху лако. (Кур'ан, Ет-Тегабун, 7.)

Аллах нас обавештава да се тај тренутак примакао, па каже:

Ближи се Час и Месећ се располутео! (Кур'ан, Ел-Камер, 1.)

Људима се ближи час полагања рачуна њиховог, а они, безбрижни, не маре за то. (Кур'ан, Ел-Енбија, 1.)

распада (након човекове смрти) осим малог дела (основне репњаче) која остаје на дну кичменог стуба (или у пршљену познатијем као репњача) и у овом хадису то је оно што се подразумевало као *аџебу-з-зенеб*. Након што човек умре цело тело иструне, осим једног дела, из којег ће, као што је споменуто у хадису, човек бити поново створен, заиста као што биљка ниче из семена. Овај процес ће се десити када, за време проживљења, посебна киша падне са неба вољом Свемогућег Аллаха. Група кинеских научника је доказала у неким својим лабораторијским експериментима да је потпуно немогуће да овај део *аџебу-з-зенеб* нестане. Покушали су да га униште хемијским путем у најјачим киселинама, паљењем, ударањем и излажући га различитим типовима зрачења. Ово дефинитивно доказује да је хадис Посланика, мир над њим, истинит и да је претходио свим научним експериментима пре 1400 година. (*Ислам и наука*, Заглул Ен-Неџар)

Аллах погрдно говори о порицатељима проживљења када каже: **Они који су порицали да ће пред Аллаха стати и који нису Правим путем ишли биће изгубљени.** (Кур'ан, Јунус, 45.)

- **О, како су, доиста, далеко залутали они који о Часу оживљења расправљају!** (Кур'ан, Еш-Шура, 18.)

- **Ми ћемо их, на Судњем дану, сакупити, лицем земљи окренуте, слепе, неме и глуве; боравиште њихово биће Пакао; кад год му пламен јења, појачаћемо им огањ. То ће им бити казна зато што у доказе Наше нису веровали и што су говорили: "Зар када постанемо кости и прах, зар ћемо као нова створења, доиста, бити оживљени?" Зар они не знају да је Аллах, Створитељ небеса и Земље, у могућности да створи сличне њима и да им је већ одредио час оживљења у који нема сумње? Али зулумћари само поричу.** (Кур'ан, Ел-Исра, 97-99.)

- **Они говоре: "Зар када се у кости и прашину претворимо, зар ћемо, као нова бића, доиста бити оживљени?"** (Кур'ан, Ел-Исра, 49.)

Па им Аллах одговара ајетом: **Реци: "Будите, ако можете, камење или гвозђе или било какво створење за које мислите да не може бити оживљено!" "А ко ће нас у живот вратити?"**, упитаће они. **Ти реци: "Онај Који вас је и први пут створио"**, а они ће према теби одмахнути главама својим и упитати: **"Када то?"** **Ти реци: "Можда убрзо!"** **Биће Оног дана кад вас Он позове, и ви ћете се, са хвалом Њему, одазвати, и помислићете да сте само мало времена остали.** (Кур'ан, Ел-Исра, 50-52.)

Коментатор²⁹⁴ Тахавијске акиде по питању овог ајета каже: „Добро размотри како им је на свако питање подробно одговорено. Прво су рекли: **"Зар када се у кости и прашину претворимо, зар ћемо, као нова бића, доиста бити**

²⁹⁴ Ибн Ебул-'Изз Ел-Ханефи.

оживљени?" (Кур'ан, Ел-Исра, 49.) Па им је на то речено: „Ако тврдите да немате Створитеља и да немате Господара, хајде онда будите створење које не може нестати смрћу, попут камена, гвозђа, или било какво друго створење веће од тога? Ако кажете: 'Ми смо створени са овим својствима која не могу опстати', шта је онда то што ће Створитеља вашег спречити да вас поново створи? Или, узмимо као доказ другу претпоставку – ако бисте били камење, или гвозђе, или нешто веће од тога, па Он је доиста кадар да вас уништи, да ваша тела нестану и да вас пребаци из једног стања у друго. Зар Онај који располаже моћи да овако чврста и постојана тела доведе до нестанка или до промене стања, то исто не може урадити са другим телима која то нису?“ Затим нас Узвишени обавештава да они постављају друго питање: **„А ко ће нас у живот вратити?“** (Кур'ан, Ел-Исра, 49.) Тј. када наша тела нестану и изобличе се, па им се одговара: **Ти реци: „Онај Који вас је и први пут створио.“** Затим, погођени аргументом, прелазе на ново питање које их преокупира, а то је: **„Када то?“** (Кур'ан, Ел-Исра, 49.) Па им се одговара: **Ти реци: „Можда убрзо!“** (Кур'ан, Ел-Исра, 49.)

Веровање у оно што ће се десити на Судњем дану

Учењак Сеффарини каже: „Знај да Дан Стајања²⁹⁵ са собом носи велике страхоте и огромне потешкоће. То је дан када ће се цигерице топити,²⁹⁶ свака дојиља ће на оно што доји да заборави, а деца ће да оседе. Он је истина потврђена Кур'аном, Суннетом и

²⁹⁵ “Човек има два стајања пред Аллахом, слављен нека је Он, стајање у току намаза (молитве) и стајање пред Аллахом на Судњем дану. Чије прво стајање буде исправно и искрено – биће му олакшано и друго стајање, а ко занемари прво стајање – биће му тешко и неизвесно друго стајање. У том смислу су и Аллахове рећи: **И у једном делу ноћи Њему на сеиду (лицем на тле) падај и дуго Га ноћу величај. А они, они живот на пролазном свету воле доиста, а ништа их се не тиче Дан тегибни који их чека.** (Ел-Инсан, 26-27.)” (Ибнул-Кажјим Ел-Џевзијје)

²⁹⁶ Изазваће негативна осећања: нервозу, стрес, бригу, осећај кривице...

консензусом и то је Судњи дан. Постоји разилажење око разлога називања тога дана Даном Стајања, па неки кажу да је због тога што ће људи устати из својих гробова, као што Узвишени каже:

Дан у коме ће журно као да кумирима хрле из гробова изићи. (Кур'ан, Ел-Ме'ариц, 43.)

Други кажу да је то због тога што је у њему сакупљање људи, стајање и слично томе.

Трећи кажу да је због устајања људи Господару светова, како бележи Муслим у свом *Сахиху* од Ибн Омера, нека је Аллах са њима задовољан, предају: *на Дан када ће се људи због Господара светова дићи!* (Кур'ан, Ел-Мутаффифин, 6.) Каже: „Неки ће стајати у свом зноју до пола ушију...“ (...) А преноси Ебу Се'ид Ел-Худрији од Аллаховог Посланика, мир над њим, да је рекао: „То је дан који ће трајати педесет хиљада година“ Би речено: „Како је дуг тај дан“, па Веровесник, мир над њим, на то одговори: „Тако ми Онога у Чијој је руци моја душа, за верника ће бити лакши од прописаног намаза.“²⁹⁷

Неки пак кажу да је назван Кијаметским (Даном Стајања) даном зато што ће анђели и анђео Гаврило стајати у реду. Узвишени каже:

На Дан када анђео Гаврило и анђели буду у редове поредани. (Кур'ан, Ен-Небе, 38.)

Преноси се од Ебу-Хурејре да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: „Људи ће се толико знојити на Кијаметском (Дану Стајања) дану да ће им зној одлазити у земљу седамдесет аршина и преплавиће их до те мере да ће им досегнути до ушију.“ У неким верзијама Сахиха стоји: „седамдесет година“, а Муслим бележи од Микдада да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: „Сунце ће се на Кијаметском (Дану Стајања) дану спустити и приближити

²⁹⁷ Бележе Учењак Ахмед, Ебу Ја'ла и Ибн Хиббан.

људима на растојање од једне миље (или две). Сунце ће их пећи тако да ће бити у зноју сходно својим делима. Неки ће бити у зноју до пета, неки до појаса, а некимa ће запљускивати уста.“²⁹⁸

Људи ће се у том призору сусрести са великим стварима:

Полагање рачуна, када ће Узвишени Аллах упознати људе са степенима награде или казне за њихова дела, и подсетити их на оно што су заборавили. Узвишени каже:

На Дан када их Аллах све оживи, па их обавести о ономе шта су радили; Аллах је о томе рачун свео, а они су то заборавили – Аллах је свему сведок. (Кур’ан, Ел-Муцаделе, 6.)

- *"Тешко нама" – говориће – "каква је ово књига, ни мали ни велики грех није пропустила, све је набројала!" – И наћи ће уписано оно што су радили. Господар твој неће никоме неправду учинити.* (Кур’ан, Ел-Кехф, 49.)

- *Онај ко буде урадио колико трун добра – видеће га; а онај ко буде урадио колико трун зла – видеће га.* (Кур’ан, Ез-Зелзеле, 7-8.)

У свођење рачуна спада и спровођење одмазде међу створењима, па ће се обесправљенима вратити право од насилника, као што је забележено од Ебу-Хурејре, да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: „Свакоме ће бити враћено његово право на Судњем дану. Чак ће се за овцу без рогова извршити одмазда над овцом са роговима.“²⁹⁹

Полагање рачуна ће бити различито, па ће бити тешко и биће лако полагање рачуна. Учењак Ибн Тејмије каже: „Узвишени Аллах ће сводити рачуна створења, па ће се осамити са верником, па ће му набрајати његове грехе онако како је описано у Кур’ану и Суннету (Посланиковој, мир над њим,

²⁹⁸ Бележе Бухари и Муслим.

²⁹⁹ Бележи Муслим и Тирмизи.

пракси). А што се неверника тиче, њима се неће вагати добра и лоша дела, јер они добрих дела неће имати, већ ће се њихова дела пребројати, па ће им се предочавати и они ће их потврђивати.“

Прво за шта ће човек полагати рачуне јесте намаз (прописана молитва), и прво за шта ће се међу људима судити јесте проливена крв, како преноси Ебу-Хурејре од Веровесника, мир над њим, да је рекао: „**Прво за шта ће човек полагати рачун на Судњем дану јесте намаз (прописана молитва). Аллах ће рећи анђелима: 'Погледајте у намаз (молитву) Мога роба, да ли га је употпунио или је мањкав.'** Па ако му буде потпун, уписаће се као потпун, а ако буде мањкав, Аллах ће рећи: 'Видите да ли Мој роб има добровољног намаза.' Па ако буде имао добровољног намаза Аллах ће рећи: 'Употпуните фарз (обавезну молитву) Мога роба добровољним намазом.' Затим ће се према томе вредновати и остала дела.³⁰⁰

Такође, преноси се од Ибн Мес'уда да је Веровесник, мир над њим, рекао: „**Прво за шта ће човек полагати рачун јесте намаз (прописана молитва).**“³⁰¹

Подела листова са делима

Сухуфи - листови су књиге које су записали анђели и у којима су побројали све што је сваки појединац радио на овом свету и шта је говорио. Узвишени каже:

И сваком човеку ћемо оно што уради о врат привезати, а на Судњем дану ћемо му књигу отворену показати: "Читај књигу своју, доста ти је данас што ћеш свој рачун полагати!"
(Кур'ан, Ел-Исра, 13-14.)

Учењаци кажу да реч **таираху** која је употребљена у ајету, значи дела човекова.

³⁰⁰ Бележи Тирмизи, Ебу Давуд и Хаким.

³⁰¹ Бележи Ен-Несаи.

Има оних којима ће књига бити дата у десну и оних којима ће бити дата у леву руку. Узвишени каже:

Онај коме се књига његова у десну руку његову да – рећи ће: "Ево вам, читајте књигу моју, ја сам чврсто веровао да ћу рачун свој полагати." И он ће бити у животу задовољном, у Рају предивном, чији ће плодови надохват руке бити. "Једите и пијте радосни, за оно што сте у данима минулим зарадили!" (Кур'ан, Ел-Хакка, 19-24.)

Узвишени након тога каже:

А онај коме се да књига у леву руку његову рећи ће: "Камо среће да ми књига моја ни дата није и да ни сазнао нисам за обрачун свој! Камо среће да ме је смрт докрајчила – богатство моје ми није од користи, снаге моје нема више!" *"Држите га и у окове окујте, затим га само у ватри пржите.* (Кур'ан, Ел-Хакка, 25-31.)

Вагање дела

Од догађаја који ће бити тога дана јесте и вагање дела. Узвишени каже:

Мерење тога дана биће праведно: они чија добра дела превагну, они ће шта желе постићи; а они чија добра дела буду лака, они ће, зато што доказе Наше нису признавали, страдати. (Кур'ан, Ел-Е'араф, 8-9.)

Ми ћемо на Судњем дану исправне ваге поставити, па се никоме криво неће учинити; ако нешто буде тешко колико зрно горушице, Ми ћемо за то казнити или наградити. А доста је то што ћемо Ми рачуне обрачунавати. (Кур'ан, Ел-Енбија, 47.)

Тако да ће дела бити вагана на вагама које ће говорити и имаће тасове.

Учењак Ибн Тејмије каже: „Теразија је оно чиме ће бити вагана дела, и то је правда која није по овосветским параметрима, као што на то указују Кур'ан и Суннет (Посланикова, мир над њим, пракса), попут ајета: *они чија добра дела превагну...* (Кур'ан, Ел-Е'араф, 8-9.) И ајета: *Ми ћемо на Судњем дану исправне ваге поставити...* (Кур'ан, Ел-Енбија, 47.)

У два *Сахиха* је забележено да је Веровесник, мир над њим, рекао: „**Две речи су лаке на језику, тешке на мизану (ваги) и воли их Милостиви: Субханаллахи ве би хамдихи, субханаллахи-л-азим (Слављен нека је Аллах и Њему хвала, слављен нека је Аллах Силни)**”.

И рекао је Посланик, мир над њим за две потколенице Абдуллаха ибн Мес'уда: „**Оне су теже на мизану (ваги) од брда Ухуд.**“³⁰²

Тирмизи и други бележе хадис о картици, којег су Тирмизи, Хаким и други оценили сахихом,³⁰³ о човеку који ће се довести на Судњем дану, па ће се испред њега ставити деведесет и девет спискова, сваки списак дуг докле поглед допире. Па ће се ставити на тас, а затим ће се на други ставити картица на којој је шехадет - *ла илахе иллаллах*, па каже Веровесник, мир над њим: „**Па ће превагнути картица.**“

Овакви и слични примери нам појашњавају да ће се дела вагати тасовима вага која ће показивати да ли су претегла добра или лоша дела, што представља врхунац праведности.

Ел-Везн/Теразија (вага) је праведност, као теразије које су на овом свету, а што се тиче њене каквоће према њој се опходимо као према свим осталим стварима које спадају у непознато.³⁰⁴

³⁰² Бележи Учењак Ахмед.

³⁰³ Учењак Албани га је оценио исправним.

³⁰⁴ Чврсто верујемо без расправљања о начину и каквоћи тога, са обзиром да разум не може докучити суштину гајба - ванпојавног невидљивог света, а

Сират-ћуприја и њено прелажење

Од догађаја који ће бити на Судњем дану је и прелазак преко сират-ћупре. То је мост који се пружа преко Пакла и преко којег ће прелазити и прве и последње генерације. Сират-ћуприја је тања од длаци, оштрија од сабље и врелија од жеравице. На њој су куке које ће грабити онога кога им буде наређено. Људи ће преко њега прелазити сходно својим делима. Од њих ће бити оних који ће прећи преко сирата попут муње или брзином ветра, затим попут брзих коња, затим као путник који се враћа својој кући, или попут јахача на деви, затим онога који јури свог непријатеља, затим попут човека који лагано пешачи. Биће оних које ће куке огрепсти, а биће и оних које ће закачити и бацити у Пакао. Аллаха молимо за спас од тога.

Учењак Сеффарини каже: „Постоји консензус када је у питању сират-ћуприја у целини. Међутим, следбеници истине потврђују његово примарно значење, да је то мост који се пружа преко Пакла, оштрији од сабље и тањи од длаци, док су његово примарно значење порекли Кадија Абдулцеббар³⁰⁵ му'атезилија и пуно његових следбеника, сматрајући да је прелазак преко њега немогућ, а ако би и било могуће, то би било уз патњу, која неће следовати вернике и добре људе на Судњем дану, већ, сматрају да се под тиме мисли на пут ка Рају на који указује ајет: ***и Он ће их, сигурно, упутити и прилике њихове побољшати.*** (Кур'ан, Мухаммед, 5.) И на пут ка ватри на који указује ајет: ***и покажите им пут који у Пакао води.*** (Кур'ан, Ес-Саффат, 23.) Међу њима има и оних који су то узели као јасан доказ да се мисли на лепа дела, и лоша дела за која ће човек бити питан и након тога кажњен за њих. Све су ово погрешна и крива тумачења, јер је обавеза враћати се правом значењу текстова. Прелазак преко сират-ћупре није ништа чуднија ствар од кретања

разум просуђује и закључује само на основу упоређивања и примене законитости из физичког, материјалног (видљивог) окружења.

³⁰⁵ Ебу Хассан Абдул-Џеббар, (969-1025.), судија (кадија), му'атезил, шафијски правник, писац многих дела.

по води, или авиона у ваздуху, или стајања у њему, па је на питање како ће то неверници бити проживљени на својим лицима, Посланик, мир над њим, одговорио да је Аллахова моћ довољно велика да то учини³⁰⁶.“

Хавд – Посланиково, мир над њим, врело

Хафиз Сујути³⁰⁷ каже: „Хавд је споменут у предајама које преноси преко педесет другова, од којих су четворица праведних халифа (владара), затим хафиза од асхаба (првих генерација) који преносе највећи део хадиса и други, нека је Аллах задовољан са свима њима.“

Бухарија и Муслим бележе хадис од Абдуллаха ибн Амра ибн Ел-'Аса који преноси да је Аллахов Посланик, мир над њим, рекао: **„Мој Хавд је велик као месец путовања; вода му је белја од млека, његов мирис је лепши од миска,³⁰⁸ а ибрика има као звезда на небу. Ко се њега напије никада неће ожеднети.“**

Муслим у свом Сахиху бележи од Енеса ибн Малика да је рекао: **„Једног дана док је Аллахов Посланик, мир над њим,**

³⁰⁶ Преноси се од Енеса ибн Малика, нека је Аллах задовољан са њим, како је неки човек упитао: **„О, Аллахов Посланиче, како ће неверници бити сакупљени на Судњем дану и окренути лицем према земљи?“** А Посланик је одговорио: **„Па зар онај који је учинио да хода на две ноге на овом свету није у могућности да учини да хода на свом лицу на Судњем дану?“** А Катада је додао: **„Тако је, Великог ми Господара.“** (Хадис муттефекун алеџи)

³⁰⁷ Учењак, хафиз Ебу Фадл Џелалуддин Абдуррахман Ес-Сујути (1445-1505.) Живео је и деловао у Каиру. Био је из угледне породице познате по знању и религиозности. Одрастао је као сироче. Научио је Кур'ан напамет у осмој години живота. У том раном периоду меморисао је још неке књиге попут дела: Ел-Умда, Минхаџул-фикхи вел-усули, Елфијјету Ибн Малик и др. Учењак Сујути имао је опсежно знање и веома богату спознају. Његове књиге и брошуре прелазе цифру од триста. Броклеман му је набројао преко 415 дела, а хаџи халифа у *Кешфуз-зунуну* око 576 дела, а неки, попут Ибн Ијаса, чак и шестсто.

³⁰⁸ Мошус

био међу нама, заспао је лаким сном. Затим је подигао главу смешећи се. Упитали смо: 'Шта те насмејало, Аллахов Посланиче?' Одговорио је: 'Управо ми је објављено поглавље', па је проучио: *С именом Аллаха, Свемилосног, Милостивог! Ми смо ти, уистину, Кевсер дали, па клањај Господару своме и курбан кољи, онај који тебе мрзи – сигурно ће он без спомена остати.*³⁰⁹ Затим је упитао: 'Знате ли ви шта је Кевсер?' Одговорили смо: 'Аллах и Његов Посланик најбоље знају.' Рекао је: 'То је река коју ми је Аллах обећао у Рају. У њој је велико добро. То је извор са којег ће пити мој народ на Судњем дану. Број његових посуда је попут броја звезда. Неки људи ће бити одбијени од њега, па ћу рећи: 'Господару, они су мој народ!' Рећи ће: 'Ти не знаш шта су изменили после тебе.'"

Учењак Куртуби каже: „Наши учењаци кажу да свако ко се одметне од Аллахове вере или уведе нешто у веру са чим Аллах није задовољан и шта није дозволио, такав ће бити од одбијених са Хавда, а највише ће бити одбијени они који су се супротстављали џема'ату (заједници) муслимана. То су хариџије, рафидије, му'атезиле, са свом разноликошћу њихових групација. Сви они су изменили Аллахове прописе. Такође, то се односи и на неправеднике који претерују у свом насиљу и тлачењу, они који прикривају истину и који понижавају њене следбенике, затим они који јавно чине велике грехе, сматрајући их малима, следбеници страсти и новотарија. Може се десити да неки буду отерани са Хавда, а затим приближени након опроста, то у случају ако је њихова измена била у пракси, а не у веровању.“

Му'атезиле су се супротставиле па су занегирале Хавд поред његове потврђености у јасном и веродостојном Суннету (Посланиковој, мир над њим, пракси). Зато, свако ко занегира Хавд такав је новотар и најпречи да буде отеран.

³⁰⁹ Кур'ан, Ел-Кевсер, 1-3.

Шефаат – заузимање

Лезичка дефиниција шефаата је посредство и тражење, а у народу је познато као тражење добра за другога.³¹⁰ Каже се такође да је настало од *Еи-Шеф'у* (пар) што је супротно од *Ел-Ветру* (непар), па као да молба заговарача садржи у себи молбу за онога за кога се заузима. Шефаат је валидан ако се испуне услови који су споменути у ајету:

А колико на небесима има анђела чије посредовање никоме неће бити од користи, све док Аллах то не дозволи ономе коме Он хоће и у корист онога којим је задовољан. (Кур'ан, Ен-Неџм, 26.)

У овом племенитом ајету се каже да заузимање неће бити од користи осим уз два услова:

- Први је Аллахова дозвола заговарачу да се заузима, јер је шефаат (заузимање) Аллахово власништво:

Реци: "Све заговорништво припада Аллаху..." (Кур'ан, Ез-Зумер, 44.)

- Други услов јесте Аллахово задовољство ониме за кога се заговара, да буде од следбеника тевхида (једноће), јер многобошцима шефаат (заузимање) неће бити од користи. Као што Узвишени каже:

Њима посредовање посредника неће бити од користи. (Кур'ан, Ел-Муддесир, 48.) Овим бива јасна неисправност онога на чему су данашњи обожаватељи гробова, који шефаат траже од мртвих и приближавају им се разним делима која чине у њихово име. Аллах за њихове претходнике каже:

Они, поред Аллага, обожавачу нешто што им не може ни наудити нити им може какву корист прибавити, и говоре: "Ово су наши заговорници код Аллага." (Кур'ан, Јунус, 18.)

³¹⁰ Заузимање.

Зар они мимо Аллаха заговорнике узимају?! Реци: "Зар и онда када су без икакве моћи и када ништа не разумију?" Реци: "Све заговорништво припада Аллаху, власт на небесима и на Земљи Његова је - Њему ћете се вратити." (Кур'ан, Ез-Зумер, 43-44.)

Нашем Веровеснику, мир над њим, је дат шефаат (заузимање) па ће моћи да се заузима за кога му Аллах допусти.

Учењак Ибн Тејмијје каже: „Њему су, мир над њим, дата три шефаата (заузимања).

Први је шефаат (заузимање) за људе на Судњем дану, све док међу њима не буде пресуђено, а након што други веровесници – Адам, Ноје, Аврам, Мојсије и Исус, син Маријин – буду одбијали заузимање све док не дођу до њега, мир над њим.³¹¹

Други је шефаат (заузимање) за становнике Раја да уђу у њега, и ово су два шефаата (заузимања) са којима је он посебно одликован.

Трећи шефаат (заузимање) јесте за оне који су заслужили ватру, и то је шефаат (заузимање) који је дат њему, осталим

³¹¹ Енес б. Малик, нека је Аллах задовољан са њим, рече: Мухаммед, мир над њим, је рекао: "Када наступи Судњи дан људи ће се помешати, и доћи ће Адаму, мир над њим, говорећи: 'Заузми се за нас код свога Господара', па ће рећи: 'Нисам вам ја за то, идите Авраму, он је пријатељ Милостивог.' Људи ће доћи Авраму, мир над њим, али ће им и он рећи: 'Нисам вам ја за то. Идите до Мојсија, мир над њим, он је онај који је са Аллахом разговарао.' Људи ће доћи до Мојсија, мир над њим, али ће и он рећи: 'Нисам вам ја за то. Идите Исусу, мир над њим, он је Аллахова реч и дух.' Доћи ће до Исуса, мир над њим, али ће им рећи: 'Нисам вам ја за то. Идите Мухаммеду, мир над њим ' – па ће ми доћи. Тада ћу им рећи: 'Ја сам одређен за то', па ћу затражити дозволу од свога Господара, коју ће ми и дати. Надахнуће ме хвалама којим ћу Га хвалити, а које не знам сада. Хвалит ћу Га тим речима, и пасћу Му на сеџду (лицем на тле), па ће се рећи: 'О Мухаммеде, подигни главу, реци – услишаће ти се, тражи – даће ти се, заузимај се – биће ти омогућено.' Рећи ћу: 'Господару, мој народ, мој народ.'..." (Погледај: Сахихул-Бухари, бр. 7072.)

веровесницима, добрим људима и другима, па ће се заузимати за онога који је заслужио ватру, да у њу не уђе, и за онога који је ушао у ватру да из ње изађе.“

И каже, Аллах му се смиловао: „Што се тиче његовог, мир над њим, шефаата (заузимања) за грешнике из његове заједнице, око тога постоји консензус прве генерације муслимана, друге генерације муслимана, четворице учењака мезхеба (правних школа) и других. Овај шефаат су занегирале многе новотарске скупине, попут хариџија, му'атезила и зејдија³¹². Они кажу да ономе ко уђе у ватру неће бити од помоћи шефаат (заузимање) нити нешто друго да из ње изађе. По њиховом уверењу онај који уђе у Рај неће ући у ватру, а ко уђе у ватру неће никад ући у Рај, јер се по њиховоме не могу код једне особе спојити казна и награда. (...)

Порицатељи шефаата (заузимања) свој став доказују ајетима:

И бојте се Дана када нико ни за кога неће моћи ништа учинити, када се ничији заговор неће прихватити... (Кур'ан, Ел-Бекара, 48.),

... када се ни од кога откуп неће примити, када никоме заговор неће користити... (Кур'ан, Ел-Бекара, 123.)

... пре него што дође Дан када неће бити ни откупа, ни пријатељства, ни посредништва! (Кур'ан, Ел-Бекара, 254.)

... када неверници ни присног пријатеља ни посредника неће имати који ће услишан бити. (Кур'ан, Гафир, 18.)

³¹² Зејдије су секта која је у 8. веку настала из шиитске секте. Приписују се Зејду б. Али Ибнул-Абидин (79-122. год. по Х. или 698-740. год.). Фикх (исламско право) им је доста сличан фикху ханефијског мезхеба, а у веровању су најсличнији му'тезилама. Они су најлибералнија шиитска секта која се у многим питањима слаже са ехли-суннетом, али се, ипак, не сматрају ехли-суннетом због погрешних мутезилијских уверења која заступају и због других девијација и одступања од исправног учења.

Њима посредовање посредника неће бити од користи.
(Кур'ан, Ел-Муддессир, 48.)

Одговор ехли-суннета (исправних следбеника) јесте да се ајети односе на две ствари:

- Да шефаат (заузимање) неће користити многобошцима, као што каже Узвишени:

"Шта вас је у Секар (Пакао) довело?" "Нисмо" – рећи ће – "били од оних који су молитву обављали и од оних који су сиромаше хранили, и у беспослице смо се са беспослењацима упуштали, и Судњи дан смо порицали, све док нам смрт није дошла." Њима посредовање посредника неће бити од користи.
(Кур'ан, Ел-Муддессир, 42-48.) Па оваквима неће шефаат (заузимање) бити од користи јер су били неверници.

- Друго јесте да се мисли на шефаат (заузимање) који заговарају следбеници многобоштва и њима слични новотари, следбеници књиге и муслимани који мисле да створења код Аллаха имају толико угледа да се заузимају код Њега без Његовог допуштења, као што се људи заузимају једни код других.

Рај и Пакао

На Судњем дану постоје два боравишта која су вечна, а то су Рај и Пакао. Рај је боравиште богобојазних, а Пакао је боравиште неверника. Узвишени каже:

Честити ће, сигурно, у Рај, а грешници, сигурно, у Пакао. (Кур'ан, Ел-Инфитар, 13-14.)

То су два створења која постоје сада, као што Аллах за Рај каже: ... **припремљен за оне који се Аллаха боје.** (Кур'ан, Али-Имран, 133.) А за Пакао: ... **чувајте се ватре за невернике припремљене, чије ће гориво бити људи и камење.** (Кур'ан, Ел-Бекара, 24.)

Још пуно је других шеријатских текстова који указују да су Рај и Пакао већ створени, да сада постоје, да су вечити и да неће нестати, што је и правац веровања ехли-суннета вел-цема'ата (исправних следбеника заједнице).

Ибн Ебил-Изз у коментару тахавијске посланице о веровању каже: „Оно што се мора знати јесте да Аллах неће забранити награду осим након што забрани њен узрок, а то је добро дело. Јер, доиста **онај ко је добра дела чинио, а верник је био, неће се неправде ни закидања награде плашити.**³¹³ Исто тако Аллах неће казнити никога осим након чињења узрока казне, јер Аллах каже: **Каква год вас беда задеси, то је због грехова које сте зарадили, а Он многе и опрости.**³¹⁴ Он, нека је Узвишен, је Тај који даје и ускраћује, нема тога ко ће спречити оно што Он да, нити има тога који ће дати оно што Он ускрати.“

Према томе, добра дела су узрок уласка у Рај, а лоша дела су узрок уласка у ватру. Аллаха молимо за Рај, а утечемо Му се од ватре, Он је Тај који услишава молбе.

³¹³ Кур'ан, Та-ха, 112.

³¹⁴ Кур'ан, Еш-Шура, 30.

Шесто начело: Веровање у одређење (када и кадер)

Несумњиво да потврђивање Аллаховог одређења и обавезност веровања у њега и у све оно што обухвата спада у најбитније темеље веровања, као што Веровесник, мир над њим, каже: „Иман (исправно веровање) је да верујеш у Аллаха, Његове анђеле, Његове књиге, Његове посланике, Судњи дан и да верујеш у Његово одређење било да је добро или зло!“³¹⁵

А Узвишени каже: *Ми доиста све са одређењем стварамо.* (Кур’ан, Ел-Камер, 49.)

Кадер значи одређење, а под кадером се мисли на Аллахово одређење везано за Његова створења сходно Његовом праисконском знању и хтењу, још пре стварања створења, па се ништа не дешава без Аллахова знања о томе, његове одредбе и воље.

Припадници ехли-суннета (исправних следбеника) верују у одређење било да је добро или зло, а веровање у кадер се састоји од четири степена:

1. Веровање да Аллах одувек поседује знање о свакој ствари пре него што је та ствар и постојала, а у то спада и знање о делима људи пре него што ће их учинити.³¹⁶

2. Веровање да је Узвишени Аллах све то записао у Левхи-Махфузу (Чуваној плочи – на којој су исписане све Божије одредбе).

3. Веровање у Аллахову вољу која обухвата све што се догоди (сваки догађај) и Његову потпуну власт над тиме.³¹⁷

³¹⁵ Бележи Муслим.

³¹⁶ Зна оно што бива, оно што је било и оно што ће бити. И зна оно што није било, да је било, како би било.

³¹⁷ Ништа се не дешава а да Узвишени Аллах, узвишен нека је Он, претходно не одобри и дозволи да се то деси, што не значи да је задовољан са свим или оним што допушта да се деси тј. што робови раде.

4. Веровање да је Аллах створио све што постоји и да је Он Једини Створитељ, а све мимо Њега су створења.

Доказ за први и други степен веровања у кадер јесте ајет:

Зар не знаш да је Аллаху познато све што је на небу и на Земљи? То је све у Књизи; то је, уистину, Аллаху лако! (Кур'ан, Ел-Хаџ, 70.)

Доказ за трећи степен јесте ајет:

А ви не можете ништа хтети ако то Аллах, Господар светова, неће! (Кур'ан, Ет-Теквир, 29.)

Доказ за четврти степен јесте ајет:

Аллах је Створитељ свега и Он управља свим. (Кур'ан, Ез-Зумер, 62.)

Постоје две врсте одредбе:

1. Свеопшта одредба, која обухвата сва створења и која је записана у Левхи-Махфузу. Аллах је записао свачије одређење до Судњег дана, како је дошло у хадису од Убадета ибн Самита да је чуо Аллахова Посланика, мир над њим, да је рекао: „**Прво што је Аллах створио било је перо. Потом му је рекао: 'Пиши!' 'Шта да пишем, Господару?'** Упитало је. **'Пиши одређење свих ствари до Судњег дана.'**“³¹⁸ И ово обухвата сва створења.

2. Одредба која се односи на детаље свеопште одредбе, која се састоји од неколико врста одредби:

- Животно одређење, сходно хадису Ибн Мес'уда, да се човеку записује судбина још док је плод у утроби мајке, па му се записује опскрба, дела која ће чинити, да ли ће бити од тужних или срећних.³¹⁹

³¹⁸ Бележи Ебу Давуд.

³¹⁹ “Заиста се приметак сваког човека ствара и скупља у утроби његове мајке четрдесет дана, затим исто толико (дана) буде заквачак, затим исто толико (дана) буде комад меса, затим Аллах пошаље анђела којем нареди да запише

- Годишње одређење о ономе што ће се десити те године, а које се прописује у ноћи Лејлетул-кадр³²⁰, за коју Узвишени каже:

У њој се³²¹ рашичлањује свака одредба савршена! (Кур'ан, Ед-Духан, 4.)

- Свакодневно одређење о ономе шта ће се десити у току дана, попут живота и смрти, уздизања и понижења и томе слично, сходно ајету: **...сваког часа Он се занима нечим.** (Кур'ан, Ер-Рахман, 29.)³²²

Сваки муслиман мора веровати у опште одређење и његове појединости, па ко покаже нешто од тога такав неће бити верник у одређење, а ко покаже одређење порекао је један од темеља веровања, као што је урадила заблудела секта кадерија.³²³

четири одредбе: (дететово) дело, опскрбу, рок живота и да ли ће бити несрећан или срећан..." Бележе Бухари, Муслим и Ибн Маџе.

³²⁰ "Речено је да је вреднија од хиљаду месеци због тога што се у ранијим народима побожњак не би сматрао осим онај који би хиљаду месеци чини богослужење Аллаху. То значи, осамдесет и три године и четири месеца! Речено је и то да је Аллахов Посланик, мир над њим, приметио да је животни век његове заједнице релативно кратак, па се побојао да они не достигну дела оних народа који су имали дуг живот. Због тога му је Аллах дао Лејлетул-кадр коју је учинио бољом од хиљаду месеци других народа..." Учењак Еш-Шевкани, *Фетхул-Кадир*, 5/634.

³²¹ Хафиз Ибн Хаџер, Аллах му се смиловао, је навео четрдесет и шест различитих мишљења учењака о времену ноћи Лејлетул-кадр (Ел-Фетх, 4/333-338). Након тога је рекао: "Најисправније мишљење је да се она налази у непарним ноћима задње десетине, и да није сваке године у истој ноћи, као што се то може разумети на основу свих хадиса који о њој говоре." Аллахов Посланик, мир над њим, је рекао: "Тражите је у задњих десет дана, у непарним ноћима!" Бележе Бухари и Муслим.

³²² У коментару овог ајета каже се да Узвишени Аллах свакодневно узвисује кога хоће, а унизује кога хоће, Он уздиже и понижава, даје и ускраћује, једне чини богатима, а друге сиромашнима, некога чини насмејаним, а некога уплаканим, једне усмрћује, а друге оживљава итд. Видети: Ибн Џевзи, *Задул-месир*, 8/114, Ибн Кесир, *Тефсирул-Кур'анил-азим*, 4/275, Шевкани, *Фетхул-Кадир*, 5/136.

³²³ Кадере – индетерминисти. То су следбеници Мабеда Ел-Џухенија и Гејлана Ед-Димешкија, као и следбеници мутезила Васила б. Атаа и Амра б. Убејда, али и свих оних који су се сложили са њима и прихватили њихове ставове. Све њих једним именом називамо кадере. Доктрина коју су у погледу кадера

Они су занегирали одредбу и сходно том негирају се деле на две скупине.

Прва скупина су екстремне кадрере које поричу Аллахово знање о стварима пре него што оне настану и негирају његово записивање у Левхи-Махфузу, говорећи: „Аллах је наредио и забранио и Он не зна ко ће Му бити покоран, а ко непокоран, већ су ствари без предодређења, тј. једноставно се дешавају, а Аллах о њима није имао знање нити их је одредио.“ Ова скупина скоро да је ишчезла.

Друга скупина су кадрере које потврђују Аллахово знање, али негирају да дела људи улазе у Аллахово одређење. Они сматрају да су независна од одредбе, да их Аллах није створио и да их није желео, и на овом ставу су такође и му'атезиле.

Супротно њима је секта која је претерала у потврђивању одређења, да су чак човеку занегирали могућност избора и слободне воље, тврдећи да је човек присиљен на чињење дела. Због тога су названи *џебријама*.³²⁴

научавали каже да је човек апсолутно слободан и апсолутно способан да својом вољом чини оно шта хоће, а да воља Узвишеног Аллаха и Његова моћ у томе не играју никакву улогу. Они тврде да Узвишени Аллах није створио људска дела, већ да су људи ти који самостално креирају, тј. стварају властита дела. Тврде и да се греси не догађају Аллаховим хтењем. Екстремне кадрере говоре да Узвишени Аллах није знао да ће људи чинити грехе, поричући тако Аллахову апсолутну вољу и Његову моћ и способност да исту спроведе у дело, па су због тога и названи меџусијама исламског заједнице. (Ел-Иманубил-када' ивел-кадер, Мухаммед б. Аврам Ел-Хамед)

³²⁴ Џебре – детерминисти. “(Џебре) су, заиста попут кадерија, претерали и отишли у крајност, али у крајност сасвим супротну оној у коју су отишле кадрере. Док су кадрере порицале одредбу, џебре су га толико форсирале да су порекли да је човек у суштини уопште способан да самостално чини било каква дела. Сходно њиховом изопаченом веровању, човек уопште не поседује слободу, нити способност да уради неко дело, већ кажу да је његов пример као пример листа у вртлогу ветра које се креће тамо где га ветар усмерава. Они тврде и да се сва дела човеку приписују само метафорички, а не суштински, па када се за човека каже да клања, пости, да је убио, украо и томе слично, то је исто као када кажемо: сунце је изашло, ветар дува, киша пада

Оба ова правца су погрешна због многих доказа, од којих су:

Ономе од вас који хоће да је на Правоме путу, а ви не можете ништа хтети ако то Аллах, Господар светова, неће! (Кур'ан, Ет-Теквир, 29-30.)

Па је у ајету: ***Ономе од вас који хоће да је на Правоме путу*** (Кур'ан, Ет-Теквир, 29.), одговор џебријама, јер Аллах у њему потврђује да створења имају вољу, а ови говоре да су присиљени и да им није дата воља. А у ајету: ***А ви не можете ништа хтети ако то Аллах, Господар светова, неће!*** (Кур'ан, Ет-Теквир, 30.), одговор кадеријама, које говоре да је воља човека независна у стварању дела и да не зависи од Аллахове воље. Аллах је вољу створења уско везао за Своју вољу и на овоме је правац ехли-суннета вел-џема'ата (исправних следбеника заједнице) по овом питању. Они нису отишли у једну крајност на којој су кадере негатори, нити у другу крајност у коју су отишле екстремне џебре.

Став првих генерација исправних следбеника и њихових учењака јесте да се сва добра дела, греси, дела неверства и нереди дешавају Аллаховом одредбом и да немају другог створитеља мимо Њега. Па су дела људи, било да су добра или лоша, лепа или ружна, створена од Аллаха, а у исто време човек није присиљен на своје поступке, већ има моћ над њима, он је тај који их жели и који их ради.

итд. Оваквим и сличним тврдњама џебре су свога Господара оптужили за насиље, тврде да их је Он оптеретио са оним што они нису у стању учинити, али и да ће их Он наградити или казнити за оно што у суштини није њихово самостално дело. Такође, оваквим уверењима Аллаху су приписали испразност и апсурдност, па су порекли све мудрости које се крију у Његовим наредбама и забранама. Уистину је лоше како просуђују!" (Мухаммед Халил Херрас, Шерху акидетил-васитијја, стр. 230.)

Учењак Ибн Тејмијје каже: „Дела, речи покорности и греси су од човека, у смислу да су саставни део човека и да произилазе из његове слободне воље и способности. Она су његова својства и он је тај који их покреће, па се приписују њему, а истовремено су од Аллаха, у смислу да их је Он створио и дао да буду саставни део човека, учинивши их његовим делима и радњама, као што је за узроке створио узрочнике. Па су дела створена од Аллаха, а саставни део човека као његово својство, произилазе из његове способности и слободне воље да их учини. То је као да кажемо да је одређени плод од тог и тог дрвета, или нека биљка да је од одређене земље, у смислу да је никла из ње. Али је тај исти плод или биљка од Аллаха у смислу да је Он тај који ју је из њега (дрвета или земље) створио, и између тога нема контрадикције.“

Учењак Сеффарини каже: „Дакле, правац следбеника селефа (исправних следбеника) и учењака ехли-суннета (исправних следбеника у Исламу) је на томе да је Аллах створио способности човека, његову слободну вољу и дела, а да је човек истински извршилац својих дела, јер је Аллах учинио њиховим починиоцем. Узвишени каже:

А ви не можете ништа хтети ако то Аллах, Господар светова, неће! (Кур’ан, Ет-Теквир, 30.)

Па је овде Узвишени потврдио да човек има слободну вољу, међутим обавестио је да се она не може остварити без Аллахове воље, и говор ехли-суннета (исправних следбеника) је јасан када је потврђивање слободне воље човека у питању и тога да она не бива осим уз Аллахову вољу.“

Додао бих још једну ствар која подупире ову тезу, а то је да је Аллах човеку дао разум, моћ и слободу избора, и неће се обрачунавати за то дело осим ако оно произађе из његове моћи и слободне воље да га учини. Зато се дела и речи које дођу од умно

поремећеног,³²⁵ сенилног,³²⁶ или присиљеног човека,³²⁷ не узимају у обзир и за њих неће бити одговорни, што указује да човек није присиљен нити независтан о Аллаховој вољи.

Плодови веровања у одредбу и одређење

Од најбитнијих плодова веровања у одредбу и одређење јесте то што ће веровање човека бити употпуњено свим темељима, јер веровање у одређење спада у један од шест иманских темеља без којих се исправно веровање не може остварити, као што на то указују Кур'ан и Суннет (Посланикова, мир над њим, пракса).

Од плодова веровања у одређење јесте смиреност срца, безбрижност у животу када човека задесе потешкоће. Јер када човек зна да је оно што га је задесило одређено, да се морало десити и да се не може вратити. Затим се присети речи Посланика, мир над њим: **„Знај да све што те је снашло није те могло заобићи, а све што те је заобишло није те могло снаћи,**“³²⁸ па при томе осети како му се душа смири, а стање стабилизује.

³²⁵ “Подигнуто је перо (тј. у том стању им се не пишу греси) од тројице: од оног који спава док се не пробуди, од детета док не постане пунолетно и од онога који изгуби памет све док му се не врати.” Бележе га Ебу Давуд, Ен-Несаи, Ибн Маџе, Ахмед, Ибн Хиббан и Хаким, а веродостојним га сматрају Хаким, Ибн Хиббан, Албани и Шуајб Арнаут.

³²⁶ Каже Узвишени, слављен нека је Он: **Господару наш немој нас казнити ако из заборав а грешком нешто учинимо** (Кур'ан, Ел-Бекара, 286.). А у хадису, којег бележи Муслим у свом Сахиху, се наводи да је Узвишени Аллах рекао: **“Већ сам то учинио”**.

³²⁷ **Онога који занегира Аллага, након што је у Њега веровао – осим ако буде на то приморан, а срце му остане чврсто у вери – чека Аллахова казна. Оне којима се неверство буде милило стићи ће срџба Аллахова и њих чека патња велика.** (Кур'ан, Ан-Нахл, 106.)

³²⁸ Бележи Тирмизи, а учењак Албани га је оценио веродостојним.

Супротно томе је онај који не верује у одређење. Њега обузму бриге и жалост, узнемиреност и забринутост до те мере да постане незадовољан животом, па покушава да га се лиши, најчешће самоубиством, што чине многи који покушавају да побегну од стварности, гледајући песимистично на своју будућност, а то је зато што не верују у одређење. Њихови поступци су неминовни производ њиховог лошег уверења. Узвишени каже:

Нема невоље која задеси Земљу и вас, а која није, пре него што је дамо, записана у Књизи – то је Аллаху, уистину, лако – да не бисте туговали за оним што вам је промакло, а и да се не бисте превише радовали ономе што вам Он даде. Аллах не воли никакве разметљивце и хвалисавце. (Кур'ан, Ел-Хадид, 22-23.)

Узвишени Аллах нас обавештава да све од несрећа што се дешава Земљи и човеку да је то Он одредио, колико год ми покушавали да га одагнамо, оно је одређено и записано и морало је да се догодити. Затим нам је појаснио мудрост Његовог обавештавања о томе, а то је да би се смирили, и да не би били малодушни очајавајући приликом недаћа, и да не бисмо заборављали на радост због благодати које дођу, заборављајући притом на коначну награду. Већ нам је обавеза да се стрпимо на недаћама, да не очајавамо и да не губимо наду у Аллахову помоћ, а да захваљујемо на благостању, не мислећи да смо сигурни од Аллахове казне, већ морамо бити везани за Аллаха у оба случаја. 'Икриме, Аллах му се смиловао, је рекао: „Нема ниједног човека, а да се не радује и не тугује, али своју радост треба претворити у захвалу, а тугу у стрпљивост.“

Ово не значи да човек неће подузимати узроке који ће га заштитити од зла, или који ће му прибавити оно што је добро, препуштајући све одредби, као што мисле неке незналице. Овакво мишљење је највећи промашај и врхунац незнања. Аллах нам је наредио да подузимамо узроке, а забранио нам да будемо лењи и немарни. Па ако нам се након што подузмемо све узроке

деси супротно од жељенога, не требамо се разочарати, јер је то одредба који је предодређен и да је било одређено другачије оно би се и десило. Зато је Посланик, мир над њим, рекао: „**Стреми ка ономе што ти користи, тражи потпору од Аллага и нипошто немој клонути. А ако ти се нешто деси, немој говорити: 'Да сам урадио тако и тако, било би тако и тако', већ реци: 'Аллах је одредио и оно што је хтео урадио.'** Доиста говор: 'Да сам урадио тако', отвара ђаволски посао.“³²⁹

Поред овога човек треба стално да се самообрачунава и да поправља своје грешке, јер све што га задеси је због његових греха, како Узвишени каже:

Несрећа која вас задеси је због онога што су руке ваше стекле... (Кур’ан, Еш-Шура, 30.)

Од плодова веровања у одређење јесте и постојаност при налету проблема, суочавање са потешкоћама живота чврстог срца и искреног уверења које се неће пољуљати при сваком догађају и које неће уздрмати сваки циклон проблем. То је зато што он зна да је овај живот кућа кушње и промене, као што Узвишени каже:

Онај који је створио смрт и живот да би искушао који од вас ће боље поступати – Он је Силни, Онај који прашта. (Кур’ан, Ел-Мулк, 2.)

Ми ћемо вас искушавати да бисмо знали борце на Аллаховом путу и стрпљиве међу вама, и да бисмо открили вести о вама. (Кур’ан, Мухаммед, 31.)

Колико ли је само искушења и потешкоћа које су задесиле Аллаховог Посланика, мир над њим, и његове другове, па су их они подносили искреног веровања и са чврстом одлучношћу, док нису постигли очиту успех. Тако је само са онима који верују у Аллахову одредбу и који истински доживљавају Аллахове речи:

³²⁹ Бележи Муслим.

Реци: "Догодиће нам се само оно што нам је Аллах одредио, Он је Господар наш." И нека се верници само у Аллаха поуздају! (Кур'ан, Ет-Тевбе, 51.)

Алкаме каже: „То је човек којег снађе несрећа и он зна да је од Аллаха, па буде задовољан и покори се.“ А значење племенитог ајета је: Кога снађе каква недаћа, а он, знајући да је од Аллаха стрпи се, надајући се награди и препусти се Аллаховој одредби, Аллах ће његово срце упутити и оно што га је мимоишло од овог света заменити упутом и искреним уверењем у срцу, и Аллах ће му оно што му је узео надоместити бољим.

Ово се односи на несреће које спадају у Аллахово одређење на које човек не може утицати, а не на недаће које човек сам проузрокује прекорачавањем Аллахових наредби и забрана. Такав мора веровати у Аллахово одређење и исправљати своје грешке које су проузроковале његову недаћу.

Неки људи праве кардиналну грешку када своје грехе, непокорност и остављање прописа, правдају одредбом, говорећи: „Ово нам је предодређено“, па се не кају од својих греха. Тако су говорили многобошци:

"Да је Аллах хтео, ми не бисмо многобоштво чинили, а ни преци наши, нити бисмо ишта забрањеним учинили." (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 148.)

Ово је лоше схватање одредбе, јер се не може позивати на одредбу за чињење греха и неваљалости, већ се на одредбу позива приликом спуштања недаћа. Коришћење одредбе као оправдања за чињење греха је врло ружно, јер такав оставља покајање и чињење добрих дела које му је наређено. Док је позивање на одређење у недаћама добра ствар, јер то води стрпљивости и надању награди.

Од плодова веровања у одређење јесте да оно тера човека на деловање, продуктивност, јачање и енергичност. Па борац на Аллаховом путу устрајава у свом цихаду (борби на Божијем

путу) не марећи за смрћу, јер зна да смрт мора доћи и да када дође не могу је одгодити ни спречити никакве војске ни бедеми. Каже Узвишени Аллах:

Ма где били, стићи ће вас смрт, на кад би били и у високим кулама. (Кур'ан, Ен-Ниса, 78.)

Реци: "И да сте у кућама својим били, опет би они којима је суђено да погину на места погибије своје изашли..." (Кур'ан, Али 'Имран, 154.)

И тако када борац истински верује у одредбу он устрајава у својој борби све док не оствари победу над непријатељем и залаже своју снагу за Ислам и муслимане. Исто тако, веровањем у одредбу се постиже продуктивност и богатство. Јер верник, када зна да му људи не могу наудити осим онолико колико му је Аллах прописао, и да му не могу додати какву корист, осим онолико колико му је Аллах прописао, он не тражи ослонац и потпору код створења нити мари за њих, већ се узда у Аллаха и корача путем привређивања, а када га снађе губитак и не оствари му се жељено, то га не одврати од наставка улагања труда, нити му затвори врата наде, нити каже: „Да сам урадио то, било би тако и тако“, већ каже: „Аллах је одредио и шта жели урадио.“ И он наставља свој пут уздајући се у Аллаха, исправљајући своје грешке и обрачунавајући себе. На овоме опстоји заједница и изградња њеног просперитета. Истину је рекао Узвишени Аллах:

Ономе који се у Аллаха поуздаје, Он му је довољан. Аллах ће, заиста, испунити оно што је одлучио; Аллах је свему већ рок одредио. (Кур'ан, Ет-Талак, 3.)

Хвала нека је Аллаху, Господару светова.

Љубав и мржња у име Аллаха

Након кратког појашњења темеља исламског веровања указујемо на то да је обавеза сваког муслимана да поступа по овом веровању, да пријатељује са следбеницима овог веровања, а да непријатељује са његовим непријатељима. Аллах каже:

О ви који верујете! Не узимајте Моје непријатеље и своје непријатеље за присне пријатеље, љубав им даривајући...
(Кур'ан, Ел-Мумтехине, 1.)

Штавише, Аллах је верницима забранио пријатељевање са неверницима, па макар им били и најближи род. Узвишени каже:

О ви који верујете, не узимајте за присне пријатеље ни очеве своје ни браћу своју, ако више воле неверовање од веровања. А ко год од вас буде са њима присно пријатељевао, па такви су прави зулумћари. (Кур'ан, Ет-Тевбе, 23.)

Нећеш наћи да људи који у Аллаха и у будући свет верују буду у љубави са онима који се Аллаху и Посланику Његовом супротстављају, па били то очеви њихови, или синови њихови, или браћа њихова, или рођаци њихови. (Кур'ан, Ел-Муцаделе, 22.)

Као што је забранио пријатељевање са неверницима, непријатељима исламског веровања, тако је обавезао пријатељевање са верницима и међусобну љубав са њима. Узвишени каже:

Ваши заштитници су само Аллах и Посланик Његов и верници који понизно молитву обављају и зекат дају. Онај ко за заштитника узме Аллаха и Посланика Његовог и вернике – па, Аллахова страна ће свакако победити. (Кур'ан, Ел-Маиде, 55-56.)

Мухаммед је Аллахов посланик, а његови су следбеници строги према неверницима а самилосни међу собом... (Кур'ан, Ел-Фетх, 29.)

И каже: **Верници су само браћа...** (Кур'ан, Ел-Хуџурат, 10.) Па су верници браћа по вери и уверењу, макар не били у сродству и ма колико удаљене биле њихове земље и времена у којима живе. Узвишени каже:

Они који после њих долазе - говоре: "Господару наш, опрости нама и браћи нашој која су нас у вери претекла и не допусти да у срцима нашим буде имало злобе према верницима; Господару наш, Ти си, заиста, милосрдан и милостив." (Кур'ан, Ел-Хашр, 10.)

Према томе, верници, од првих људи који су створени па све до последњих, ма колико биле удаљене њихове домовине и времена у којима живе, су браћа која се воле, потоњи следе своје претходнике и моле једни за друге и траже опрост.

Од знакова пријатељства са верницима и љубави према њима

Хиџра (пресељење) у муслиманске земље и напуштање неверничких, а хиџра означава пресељење из неверничких земаља³³⁰ у муслиманске, бежећи са својом вером. Хиџра у овом смислу и овим поводом је обавезна и њен пропис остаје док Сунце не изађе са запада, када ће наступити Судњи дан. Посланик, мир над њим, се одрицао сваког муслимана који би остајао да живи међу неверницима, па је забрањено да муслиман борави у неверничким земљама, осим ако није у могућности да учини хиџру, или је у његовом останку верска корист, као што је позивање Аллаху и ширење Ислама. Узвишени каже:

³³⁰ Хиџра може бити из улице у другу или из једног насеља у друго, наступа када човек осети да није у могућности несметано испољавати своју веру и када утицај средине бива негативан на њега и оне за које је одговоран, а није га у стању ублажити или отклонити само својим деловањем. У суштини то је бег из покварене средине у здраву.

Кад буду узимали душе онима који су се према себи огрешили, анђели ће упитати: "Шта је било са вама?" – "Били смо потлачени на Земљи" – одговориће. – "Зар Аллахова Земља није пространа и зар се нисте могли некуд иселити?" – Рећи ће анђели, и зато ће њихово пребивалиште бити Пакао, а ужасно је он боравиште. Само немоћним мушкарцима, и женама, и деци, који нису били довољно сналажљиви и нису знали пута, Аллах ће, има наде, опростити јер Аллах брише грехе и прашта. (Кур'ан, Ен-Ниса, 97-99.)

Помагање муслимана животима, иметком и језиком у ономе што им је потребно када су њихова вера и овај свет у питању. Узвишени каже:

А верници и вернице су пријатељи и заштитници једни другим... (Кур'ан, Ет-Тевбе, 71.)

А ако вас замоле да их у вери помогнете, дужни сте им у помоћ притећи... (Кур'ан, Ел-Енфал, 72.)

Саосећање са њима у болу и радости. Веровесник, мир над њим, је рекао: *„Пример верника у својој међусобној љубави, саосећајима и милости, је попут примера једног тела, када се један орган разболи, цело тело обузме несаница и грозница.“*³³¹

*„Верници су као једна чврста грађевина, један другог подупиру и јачају“, а затим је испреплетало своје прсте (сликовито приказујући).“*³³²

Да их саветујемо, да им желимо добро, да их не варамо. Посланик, мир над њим, је рекао:

*„Нико од вас неће бити прави верник све док не буде желео своме брату оно што жели себи.“*³³³

³³¹ Бележи Муслим.

³³² Бележи Бухари.

³³³ Бележи Бухари.

„Не завидите једни другима, немојте, намамљујући једни друге, повећавати цене робе, не мрзите се, не окрећите једни другима леђа, немојте се једни другима наметати у купопродаји и будите, Аллахови робови, браћа. Муслиман је муслиману брат: не чини му неправду, не оставља га на цедилу и не омаловажава га. Богобојазност је овде“ – па је показао на своја прса три пута. „Довољно је зла човеку да омаловажи свога брата муслимана. Муслиману је забрањена крв муслимана, његова част и његов иметак.“³³⁴

Међусобно поштовање, цеђење, незакидање њиховог права и несрамоћење. Узвишени каже:

О ви кој и верујете, нека се мушкарци једни другима не ругају, можда су они бољи од њих, а ни жене другим женама, можда су оне боље од њих. Не кудите једни друге и не зовите једни друге ружним надимцима! Ружно је називати некога именом које значи непослух Аллаху, након веровања! А они који се не покају - они су заиста зулумћари. О ви који верујете, клоните се многих сумњичења, нека су сумњичења, заиста, грех. И не уходите једни друге и не оговарајте једни друге! Зар би неком од вас било драго да једе месо умрлог брата свога - а вама је то одвратно - зато се бојте Аллага; Аллах је, заиста, Онај Који стално прима покајања и милостив је. (Кур'ан, Ел-Хуџурат,11-12.)

Да будемо са њима у потешкоћи и благостању, супротно од лицемера, који су са верницима само у благостању, а који их у потешкоћи остављају. Узвишени каже:

Оне који ишчекују шта ће бити са вама: па ако вам Аллах дарује победу, они кажу: "Зар нисмо били уз вас?" А ако срећа послужи невернике, онда говоре њима: "Зар вас нисмо могли победити и зар вас нисмо одбранили од верника?" (Кур'ан, Ен-Ниса, 141.)

³³⁴ Бележи Муслим.

Посећивање и вољење сусрета и састајања са њима. У хадиси-кудсију се каже: „**Моја љубав је обавезна према онима који се посећују ради Мене.**“³³⁵ А у другом хадису стоји да је неки човек кренуо да посети свога брата Аллаха ради, па му је Аллах на његовом путу поставио анђела, који га је упитао: „Где идеш?“ Овај рече: „Да посетим свога брата Аллаха ради.“ Анђео га упита: „Је ли ти он какво велико добро учинио?“ „Није – одговори човек – „Осим што сам га заволео Аллаха ради.“ На то анђео рече: „Доиста сам ја Аллахов изасланик теби да те обавестим да и тебе Аллах воли као што ти њега волиш.“³³⁶

Поштовање њихових права, ненаметање у њиховој купопродаји и ненаметање у њиховој куповини, нудећи већу суму продавцу да би он робу продао нама, а овај се већ нагодио са њим, не просити жену над њиховом прошњом, нити се испречавати између њега и добара којима су пре нас пришли. Посланик, мир над њим, је рекао: „... **И нека се човек не намеће у трговању на купопродају свога брата и нека не проси жену над прошњом свога брата...**“³³⁷ А у другој предаји се каже: „... и нека се не намеће у трговини на нагодбу свога брата, нудећи већу суму продавцу да би је њему продао.“

Благост према слабима међу њима, како каже наш Посланик, мир над њим: „**Није од нас ко не поштује наше старе и није милостив према нашим млађима.**“³³⁸

Такође је рекао, мир над њим: „**Да ли сте ви помогнути или опскрбом даровани због нечег другог осим због немоћних међу вама?**“³³⁹ А Узвишени каже:

Буди чврсто уз оне који се Господару своје моле ујутру и навече у жељи да наклоност Његову заслуже, и не скидај

³³⁵ Бележи Малик у *Муветти*, а Ибну-л-Қајим каже у делу *Хашијету-с-сунен*: „Ланац овог хадиса је поуздан.“

³³⁶ Бележи Муслим.

³³⁷ Бележи Бухари.

³³⁸ Бележи Бејхеки у *Шу'абул-Иман*.

³³⁹ Бележи Бухари.

очију својих са њих из жеље за сајем у животу на овоме свету... (Кур'ан, Ел-Кехф, 28.)

Упућивање молитве и тражење опроста за њих. Узвишени каже:

Тражи опроста за своје грехе и за вернике и за вернице! (Кур'ан, Мухаммед, 19.),

Такође Аллах наводи речи верника:

"Господару наш, опрости нама и браћи нашој која су нас у вери претекла..." (Кур'ан, Ел-Хашр, 10.)

Напомена:

Што се тиче ајета:

Аллах вам не забрањује да чините добро и да budete праведни према онима који не ратују против вас због вере и који вас из завичаја вашег не изгоне... (Кур'ан, Ел-Мумтехане, 8.) Његово је значење да ће муслимани оним неверницима који их не буду узнемиравали и не буду их изгонили из њихових завичаја, узвратити добротом и праведношћу када је у питању овосветско опхођење према њима, а не значи да ће их срчано волети. Јер Аллах је рекао: ... *да чините добро и да budete праведни према њима*, а није рекао да их волимо и да пријатељујемо са њима. Слично томе говори и ајет о родитељима неверницима:

А ако буду настојали да те наговоре да Мени у обожавању придружуваш оно о чему ништа не знаш, ти их не слушај и према њима се, на овом свету, великодушно понашај. И следи Пут онога који се искрено Мени обраћа... (Кур'ан, Лукман, 15.)

Дошла је Есмина мајка код ње тражећи одржавање родбинских веза од ње, а била је неверница, па је Есма, нека је Аллах са њом задовољан, тражила од Посланика, мир над њим,

дозволу, који јој рече: „Одржавај родбинске везе са својом мајком.“

Узвишени Аллах такође каже:

Нећеш наћи да људи који у Аллаху и у будући свет верују буду у љубави са онима који се Аллаху и Посланику Његовом супротстављају, па били то очеви њихови, или синови њихови, или браћа њихова, или рођаци њихови. (Кур’ан, Ел-Муцаделе, 22.)

Па су одржавање родбинских веза и праведно опхођење, са овосветске стране, једна ствар, док је љубав нешто друго.³⁴⁰ То је зато што је у одржавању родбинских веза и лепом опхођењу подстицај неверницима да приме Ислам и спасе се Пакла, и те ствари су од средстава позивања Аллаху, насупротив љубави и пријатељевања који указују на потврђивање онога на чему је неверник и задовољство тиме, што узрокује непозивање у Ислам. Такође, забрана пријатељевања са неверницима и љубави према њима не значи забрану сарађивања са њима у дозвољеној трговини, увоза њихове робе и корисних производа, и окориштавања њиховим искуством и изумима. Посланик, мир над њим, је унајмио Ибн Урејкита Ел-Лејсија као водича, а био је неверник, такође се узајмљивао код неких Јевреја. Муслимани су увек увозили робу и неверничке производе, и то је куповина од њих за одређену цену, што не значи да су они били добри према нама и што не значи да их волимо и да пријатељујемо са њима. Аллах је обавезао љубав према верницима и пријатељевање са њима, а то није случај са неверницима. Аллах каже:

Заиста они који верују и исељавају се, и у борби на Аллаховом путу залажу иметке своје и животе своје, и они који дају уточиште и помажу, они су једни другима

³⁴⁰ Треба нагласити да се ово односи на верску врсту љубави, а не на природну љубав, као што је љубав родитеља према детету, љубав детета према родитељу, међусобна љубав супружника и сл., коју човек не може да контролише, јер је ствар природе на којој је Аллах створио човека.

заштитници. (Кур'ан, Ел-Енфал, 72.) Све до ајета: **Неверници су једни другима заштитници. Не поступите ли тако, настаће смутња на Земљи и неред велики.** (Кур'ан, Ел-Енфал, 73.)

У тумачењу овог ајета Ибн Кесир каже: „**Не поступите ли тако, настаће смутња на Земљи и неред велики.** (Кур'ан, Ел-Енфал, 73.) Значи: ако се не будете клонили идолопоклоника, а пријатељевали са верницима, настаће неред међу људима, а то је збуњеност, мешање верника са неверницима, па ће се међу људима проширити неред великих размера.“ И ово је оно што се десило у данашње време. Нека нам је Аллах на помоћи.

Упозорење на новотарије (бид'ах)

Облици новотарија заступљени у данашњем времену:

- Прослављање Посланиковог, мир над њим, рођендана (Мевлуд)
- Теберрук – тражење берекета од места, предмета, умрлих и томе слично.
- Новотарије везане за ибадете и ствари које приближавају Аллаху.

Новотарија (бид'ат)

Дефиниција:³⁴¹ Новотарија (бид'ат) у језичком смислу је изведена из речи *ел-бид'у* што значи изумети нешто без претходног примера. То значење налазимо у ајету:

Он је небеса и Земље, без претходног примера, Створитељ. (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 101.)

³⁴¹ Шеријатско значење новотарије је: оно што се уведе у веру без доказа.

Тј. Он их је осмислио без претходног примера. Такође ајет:

Реци: "Ја нисам први посланик..." (Кур'ан, Ел-Ахкаф, 9.)

Тј. ја нисам први који је дошао људима са посланицом од Аллаха, већ су ми претходили многи посланици. Такође се каже: „Тај и тај је изумио начин (бид'ат), тј. увео је начин који пре њега нико није увео.“

Увођење новина се може поделити на две врсте:

Увођење нових ствари у обичаје попут увођења савремених технолошких изума - иновација и ово је дозвољено, јер је основа код обичаја дозвољеност.

Увођење нових ствари у веру, што је забрањено, јер је основа да су ствари у вери прописане Шеријатом (*тевкифијје*). Посланик, мир над њим, је рекао: „**Ко уведе у ову нашу веру оно што није од ње, то му је одбачено.**“³⁴²

А у Муслимовој верзији стоји: „**Ко учини дело које није од наше вере, оно му се одбија.**“

Врсте новотарија у вери

Постоје две врсте новотарија у вери:

Новотарије у уверењу, попут говора и веровања цехмија, му'атезила, рафидија и осталих заблуделих скупина.

Новотарије у богослужењима, тј. обожавања Аллаха на непрописан начин и оне се деле на врсте:

а) Увођење неког богослужења који нема никакве основе у Шеријату, попут неке врсте непрописаног намаза (молитве), поста или светковања датума који нису прописани, попут прослављања мевлуда и томе слично.

³⁴² Бележи Бухари.

б) Додавање код прописаних ибадета (богослужења), примера ради, да се дода пети рекат подневском или икиндијском намазу.

ц) Обављање прописаног богослужења на непрописан начин, попут изговарања прописаних зикрова групно и мелодично, или оптерећивање себе богослужењима прелазећи границе Посланиковог, мир над њим, суннета.

д) Одређивање времена за прописано богослужење за који Шеријат није одредио време, попут издвајање дана на половини месеца ша'бана ради поста, или издвајање његове ноћи ноћним намазом (молитвом). Основа поста и ноћног намаза (молитве) је да су прописани Шеријатом, међутим, одређивање посебног времена ради тога изискује доказ.

Пропис свих врста новотарија у вери

Свака врста новотарије у вери је забрањена и заблуда због речи Посланика, мир над њим: **„Чувајте се уведених ствари! Доиста је свака уведена ствар новотарија, а свака новотарија је заблуда!“**³⁴³ И његових речи: **„Ко уведе у ову нашу веру оно што није од ње, то му је одбачено.“** У Муслимовом предању стоји: **„Ко учини дело које није од наше вере, оно му се одбија.“** Ови хадиси указују да је свака уведена ствар у вери новотарија и да је свака новотарија заблуда, и да ће таква као дело бити одбијена. То значи да су новотарије у богослужењима (фикхске) и у уверењу (акидетске) забрањене, али степен њихове забране се разликује сходно врсти новотарије, па имамо:

- Новотарије које су јасно неверство, попут тавафљења³⁴⁴ око гробова ради приближавања њиховим становницима, приношење жртве њима, упућивање молитве становницима

³⁴³ Бележи Ебу Давуд.

³⁴⁴ Таваф представља један од обреда хаџа а састоји се од кружења, односно обилажења око Кабе.

гробова и тражења излаза и заштите (*истигасе*) од њих, затим говора екстремних цехмија и му'атезила.

- Новотарије које воде многобоштву, попут изградње на гробовима, обављање намаза (молитве) на њима и упућивање дове (молитве) код њих³⁴⁵.

- Новотарије у веровању које су велики грех, попут новотарије хариџија, кадерија, мурџија, њихових изрека и уверења која се косе са шеријатским доказима.

- Новотарије које су грех попут целибата (неженства), поста стојећи на Сунцу и кастрирања ради одстрањивања нагона за сполним општењем.

Напомена:

Онај ко новотарије (бид'ате) дели на лепе и ружне, такав грешни и говори супротно Посланиковим, мир над њим, речима: „... **доиста је свака новотарија заблуда**“, јер је Посланик, мир над њим, донео пропис да је свака новотарија заблуда, а овај говори да није свака новотарија заблуда, већ да има неких које су лепе.

Хафиз ибн Реџеб у коментару четрдесет хадиса каже: „Речи '**доиста је свака новотарија заблуда**' спадају у језгровит говор који је све обухватио, и ово је једно од великих начела ове вере. Сличан је хадису: '**Ко уведе у ову нашу веру оно што није од ње, то му је одбачено.**' Па свако ко уведе нешто ново и припише га вери, а за то нема основе на коју би се могли вратити, такав је на заблуди и вера је од њега чиста. То је тако, било да се

³⁴⁵ Изградња музолеја на гробовима, обављање молитве (Аллаху) на њима и упућивање молитве Аллаху код гробова је новотарија која је велики грех и потенцијално води у неверство јер ће се наћи неко ко ће уместо Аллаху упутити своје богослужење онима који су у гробовима.

ради о питањима која се вежу за уверења, говор или поступке, јавне или тајне.³⁴⁶

Они немају никакав доказ осим говора Омера везаног за теравије, да је рекао: „Лепа ли је ово новотарија.“ Такође говоре да су се уводиле неке новине које прве генерације нису оспориле, попут сакупљања Кур'ана у једну књигу и записивање хадиса. Одговор на то је да ове ствари имају основе у шеријату и нису уведене, а под Омеровим говором: „Лепа ли је то новотарија“, мисли се на новотарију у језичком смислу, а не у шеријатском. Све што има основе у шеријату на коју се враћа, ако би било речено да је новотарија, оно је новотарија у језичком смислу, а не у шеријатском. То је зато што је новотарија у шеријатском смислу све оно што нема основе у шеријату на коју би се вратило.

Сакупљање Кур'ана у једну целину има упориште у шеријату, јер је Посланик, мир над њим, био наредио записивање Кур'ана, међутим био је записан одвојено, па су га другови сакупили у један Мусхаф, како би био сачуван.

Теравије је Аллахов Посланик, мир над њим, клањао својим друговима неколико ноћи, а затим се одвојио од њих на крају, бојећи се да им не буду прописане као фарз (обавезне). Затим су другови наставили да клањају подељени у скупине за време Посланика, мир над њим, и након његове смрти, све док их Омер није сакупио иза једног учењака као што су стајали иза Посланика, мир над њим, и ово није новотарија у вери.

Писање хадиса такође има упоришта у шеријату. Посланик, мир над њим, је неким друговима наредио записивање неких хадиса када је то од њега било затражено. Устручавали су се општег писања хадиса за време Посланика, мир над њим, из бојазни да се не помеша са Кур'аном оно што није од Кур'ана. Када је Посланик, мир над њим, преселио тај страх је нестао, јер је Кур'ан употпуњен пре његовог пресељења, па су муслимани

³⁴⁶ Погледај: *Буђење амбиција*, хафиз Ебул-Фереџ ибн Реџеб ел-Ханбели.

почели записивати хадис чувајући га на тај начин од нестанка. Да их Аллах награди сваким добром за Ислам и муслимане, јер су Књигу њиховог Господара и Суннет Посланика, мир над њим, сачували од нестанка и поигравања покварењака.

Појава новотарија код муслимана

Када се ради о појави новотарија код муслимана, обрадићемо две теме:

1. Време у којем су се појавиле новотарије.

Учењак Ибн Тејмијје, Аллах му се смиловао, каже: „Знај да су се већина новотарија везаних за веровање и богослужења појавила у задњем периоду владавине праведних халифа, како је то наговестио Посланик, мир над њим: **„Ко од вас буде живео након мене, видеће пуно разилажења. На вама је да се чврсто држите мога суннета (праксе) и суннета упућених праведних халифа који ће доћи након мене.“**

Прве новотарије које су се појавиле су новотарија по питању кадера, ирца'а, шиизма и харицизма. Ове новотарије су се појавиле у другом столећу док су другови још били присутни, па су критиковали следбенике тих новотарија. Затим се појавила новотарија око стварања Кур'ана, па је настао неред међу муслиманима, разилажење у мишљењима и скретање са правог пута у новотарије и страсти. Након најбољих генерација појавиле су се и новотарије суфизма и градња на гробовима и како је време одмицало број новотарија и њене врсте су се повећавале и шириле.

2. Места у којима су се појавиле новотарије.

Исламске земље у којима се појавила новотарија су различите. Учењак Ибн Тејмијје каже: „Пет је великих места која су настањивали асхаби Аллаховог Посланика, мир над њим, и из којих је изашло знање и веровање: два света места (Мекка и

Медина), два Ирака (Куфа и Басра) и Шам. Из ових места је потекао Кур'ан, хадис, фикх (исламско право), богослужење и све пропратне ствари које се вежу за Ислам. Из ових места су такође, изузев Мекке и Медине, изашле и новотарије у веровању. У Куфи се појавио шиизам и мурџизам, а након тога се проширио и у друге крајеве. У Басри су се појавиле кадере, му'атезиле, новотарије везане за обреде, а након тога су се прошириле по осталим местима. У Шаму је било заступљено непријатељство према Посланиковој, мир над њим, породици, такође и новотарија по питању одредбе. Што се тиче цехмија, они су се појавили у Хоросану, што спада у најгоре врсте новотарије.

Новотарије су се јављале у зависности од удаљености тог места од места веровесништва, па када се десила подела након убиства Османа појавила се новотарија Харурија (хариџија). Што се Медине тиче, она је остала чиста од ових новотарија, иако је у њој било оних који су новотарију тајили у својим прсима, па су у њој били јадни и понижени. У њој је било кадерија и других скупина, међутим, били су надахнути и понижени, за разлику од новотарије шиизма и ирџа'а у Куфи, му'атезилизма и обредних новотарија у Басри, непријатељства према Ехлил-бејту у Шаму, који су били изражени. У Сахиху се преноси да Антихрист неће ући у Медину, па су знање и веровање у њој били изражени и јаки све до времена другова Учењака Малика, а они су живели у четвртом столећу. Што се тиче три најбоља столећа у Медини није било изражене новотарије, нити су из ње изашле новотарије у веровању, као што су изашле из других места.

Разлози појаве новотарија

Нема сумње да је у чврстом држању за Кур'ан и Суннет спас од упадања у новотарије и заблуду. Узвишени каже:

И доиста, ово је Прави пут мој, па се њега држите и друге путеве не следите, па да вас одвоје од пута Његовог...“
(Кур'ан, Ел-Ен'ам, 153.)

Посланик, мир над њим, је ово појаснио у хадису који преноси Ибн Мес'уд, који каже: „**Посланик, мир над њим, нам је нацртао једну линију и рекао: 'Ово је Аллахов пут', затим је са леве и са десне стране нацртао друге линије и рекао: 'И ово су путеви, а на сваком од њих је ђаво и позива у тај пут.'** Затим је проучио: *И доиста, ово је Прави пут мој, па се њега држите и друге путеве не следите, па да вас одвоје од пута Његовог; – ето, то вам Он наређује, да бисте се греха клонили.*” (Кур'ан, Ел-Ен'ам, 153.)³⁴⁷

Па ко од Аллахове књиге и Суннета главу окрене, бива одвучен путевима заблуде и новотарија.

Разлози који су довели до појаве новотарија се свде на следеће: незнање по питању верских прописа, слеђење страсти, пристрасност одређеним мишљењима и личностима, опонашање и слепо слеђење неверника. О овим узроцима ћемо нешто детаљније проговорити.

Незнање о прописима вере – Како је време одмицало и како су се људи удаљавали од утицаја Посланице, тако је мањкало знања, а ширило се незнање, као што је то Посланик, мир над њим, и обавестио: „**Ко од вас буде живео након мене, видеће пуно разилажења...**“ Као и у другом хадису: „**Аллах неће узети знање од људи тако што ће га истргнути од њих, већ ће га узети узимајући учене људе, све док не нестане учењака. Тада ће људи за предводнике узимати незналице који ће бити питани, па ће одговарати, без знања, и отићи тако у заблуду одводећи и друге са собом.**“³⁴⁸

Па се новотаријама могу супротставити само знање и учењаци, а када нестане знања и учењака, ето прилике за појаву и ширење новотарија и за деловање њених следбеника.

³⁴⁷ Бележи учењак Ахмед, а ланац преносилаца је добар.

³⁴⁸ Бележе Бухари и Муслим.

Слеђење страсти – Ко окрене главу од Кур'ана и Суннета тај следи своје страсти, као што каже Узвишени:

Па ако ти се не одазову, онда знај да се они поводе једино за страстима својим. А зар је ико горе залутао од онога који следи страст своју, а не Аллахову упуту? (Кур'ан, Ел-Касас, 50.)

Шта мислиш о ономе који је своју страст за бога свога узео, ономе коме је Аллах, а он свестан био дао да је у заблуди, и слух његов, и срце његово запечатио, а пред очи његове копрену ставио? Ко ће га, ако неће Аллах, на Прави пут упутити? Зашто се не присетите? (Кур'ан, Ел-Цасије, 23.)
Тако да је новотарија само производ слеђења страсти.

Пристрасност одређеним мишљењима и личностима – Ова ствар стоји као препрека између човека, слеђења доказа и спознаје истине. Узвишени каже:

А када им се каже: "Следите Аллахову Објаву!" – они одговарају: "Нећемо, следићемо оно на чему смо затекли претке своје." (Кур'ан, Ел-Бекара, 170.)

И овакво је стање данашњих пристрасних следбеника мезхеба, суфија и кубурија, када буду позвани да следе Кур'ан и Суннет, а да одбаце оно на чему су и што је супротно Кур'ану и Суннету, они се позивају на свој мезхеб, учењаке, очеве и дедове.

Опонашање неверника је ствар која највише одводи у новотарије, као што се види из хадиса Вакида Ел-Лејсија: „Изашли смо са Аллаховим Послаником, мир над њим, на Хунејн, а били смо тек напустили неверство. Многобошци су имали лотосово дрво код којег су клечали и вешали своја оружја. Звало се Зату-енват. Прошли смо поред лотосовог дрвета и рекли: 'О Аллахов Посланиче, дај да и ми имамо Зату-енват као што они имају Зату-енват.' На то Аллахов Посланик, мир над њим, рече: 'Аллах је највећи! Доиста су ово сунени (закони који се понављају). Тако ми Онога у Чијој

је руци моја душа, рекли сте као што су рекли Бену-Израилћани Мојсију: „Направи и ти нама бога, као што они имају богове! Ви сте, уистину, народ који нема памети!“ 'Ви ћете, уистину, следити примере оних пре вас.'“³⁴⁹

Из овог хадиса се види да је опонашање неверника оно што је навело Бену-Израилћане и неке нове другове Аллаховог Посланика, мир над њим, да траже овако ружну ствар, а то је да им одреди богове које ће обожавати мимо Аллаха и од којих ће да траже благослов. Идентична ствар се дешава и данас, већина муслимана слепо следи невернике у чињењу новотарија и многобоштва, попут прославе рођендана, обележавања одређених дана и недеља за чињење посебних ствари, прослављања одређених верских пригодби и успомена, затим постављања споменика, затим организовање жалости, новотарија везаних за сахрану и градњу на гробовима итд.

Став ехли-суннета наспрам новотара и методологија одговарања њима

Следбеници Суннета су увек одговарали новотарима, оспоравали су њихову новотарију и забрањивали су њено практиковање, а навешћемо и неке примере тога:

Од Умму Дердаа се преноси: „Ушао ми је Ебу Дерда срдит. Упитала сам га: 'Шта ти је?' А он рече: 'Тако ми Аллаха, не знам да је од Шеријата Мухаммедовог, мир над њим, код њих остало ишта непромењено осим заједничког клањања (молитве)!“³⁵⁰

Од Амра ибн Јахјаа се преноси да је чуо свога оца како преноси од његовог оца, да је рекао: „Седили смо пред вратима

³⁴⁹ Бележи Тирмизи.

³⁵⁰ Бележи Бухари.

Абдуллаха ибн Мес'уда пре сабах-намаза (јутарње молитве). Када би изашао, кренули бисмо са њим до цамије. Једном нам је дошао Ебу Мојсиј Ел-Еш'ари и рекао: 'Је ли вам то још није изашао Ебу Абдуррахман (Абдуллах ибн Мес'уд)?' Рекли смо: 'Није.' Сео је са нама све док Абдуллах ибн Мес'уд није изашао, а када је изашао, сви смо устали пред њега. Ебу Мојсиј му рече: 'О Ебу Абдуррахмане, малопре сам у цамији видео једну ствар коју сам оспорио, а хвала Аллаху, видео сам само добро.' Абдуллах га упита: 'А шта то?' Рече: 'Ако поживиш видећеш.' Рече: 'У цамији сам видео људе како седе у халкама (кружоцима) чекајући намаз (молитву). Сваку халку је предводио по један човек, а сваки од њих у је рукама имао каменчиће и говорио: 'Реците сто пута Аллаху Екбер! Аллах је највећи!', и они би стотину пута понављали Аллаху Екбер. Затим им би им говорио: 'Реците стотину пута ла илахе иллаллах' нема другог истинског бога осим Аллага, и они би стотину пута понављали то. Затим би им говорио: 'Реците стотину пута субханаллах' слављен нека је Аллах, па би они и то учинили. Абдуллах га упита: 'А шта си им ти рекао?' Он одговори: 'Нисам им ништа рекао, ишчекујући твоје мишљење и наређење.' Упита га: 'Зашто им ниси наредио да броје своја лоша дела, а гарантовао им да ништа од њхових добрих дела неће бити изгубљено?' Кренуо је, а и ми са њим, све док нисмо стигли до једног од тих кружоока. Стао је пред њих и рекао: 'Шта је ово што видимо да радите?' Рекоше: 'О Ебу Абдуррахмане, ово су само каменчићи помоћу којих бројимо слављење и захвалу Аллаху.' Он им рече: 'Бројите своја лоша дела, а ја вам гарантујем да ништа од ваших добрих дела неће бити изгубљено. Тешко вама, о уммете Мухаммеда, како брзо журите у пропаст! Ево су асхаби вашег Веровесника, мир над њим, још међу вама, његова одећа још није иструла, а његово посуђе још није поломљено. Тако ми Онога у Чијој је руци моја душа, или следите веру са бољом упутом од Мухаммедове, мир над њим, или отварате врата заблуде.' Рекоше: 'Тако нам Аллага, Ебу

Абдуррахмане, овим смо жељели само добро.' Он им рече: 'Колико ли је само оних који желе добро, али га не нађу. Аллахов Посланик, мир над њим, нам је причао да ће се појавити људи који ће учити Кур'ан, али он неће прелазити преко њихових кључних костију. Тако ми Аллага, не знам, а можда их је већина од вас.' Затим се окренуо од њих. Амр ибн Селеме је касније говорио: 'Већину људи из тих халки видели смо како се са хариџијама боре против нас на дан Нехравана.'³⁵¹

Неки човек је дошао учењаку Малику Ибн Енесу и рекао му: „На ком месту ћу обући ихраме?“ Малик му одговори: „На месту на којем их је и Аллахов Посланик, мир над њим, облачио.“ Човек опет упита: „А шта мислиш да их обучем на неком даљем месту?“ Малик одговори: „Не видим то исправним.“ Човек ће опет: „Шта видиш ружно у томе?“ Рече: „Видим ружно то што ћеш упасти у искушење.“ Овај упита: „Какво је искушење у доданих неколико миља у покорности Аллаху?“ А Малик одговори: „Доиста је Аллах рекао: **Нека се припазе они који поступају супротно наређењу његовом да их искушење какво не стигне, или да их патња болна не снађе.** (Кур'ан, Ен-Нур, 63.) А има ли већег искушења од тога да мислиш да си одликован чињењем добра којим није одликован Посланик, мир над њим!?“

Ово је пример, а хвала Аллаху па је у сваком времену било учењака који су се супротстављали новотарима.

Методологија ехли-сунета у одговору новотарима

Њихова методологија је изграђена на Кур'ану и Суннету, а то је уверљива методологија која оставља без текста. Она се огледа у излагању и побијању сумњи новотара. Доказе о

³⁵¹ Дарими, Сунен, 1/68; Тарихул-васит, 198.

обавезности држања за Посланикову праксу и клоњења новотарија узимају из Кур'ана и Суннета. На ту тему су писали многа дела у којима су одговарали шиијама, хариџијама, цехмијама, му'атезилама и еш'аријама на њихов говор по питању основа веровања и веровања уопштено. Писали су засебна дела, попут учењака Ахмеда, који је написао „*Ер-радду алел-цехмијје*“ (Одговор цехмијама). И други мимо њега су писали на ту тему, попут Сеида Ед-Даримија, учењака Ибн Тејмијје и његов ученик Ибн Кајјима, затим Мухаммеда ибн Адбулвеххаба и других, који су одговарали тим скупинама, као и кубуријама и суфијама.

Многе су књиге које су засебно писане као одговор следбеницима новотарија, а од класика међу тим књигама су:

- *Ел-И'атисам*, од учењака Шатибија;
- *Иктидаус-сиратил-мустеким*, од учењака Ибн Тејмијје; велики део те књиге је посвећен одговору новотарима;
- *Инкарул-хавадиси вел-бид'и*, од Ибн Веддаха;
- *Ел-хавадису вел-бид'у*, од Тартушија;
- *Ел-баису ала инкарил-бид'и вел-хавадиси*, од Ебу Шаме;

Од модерних књига су:

- *Ел-ибда'у фи мударрил-ибтида'и*, од учењака Алија Махфуза;

- *Ес-сунену вел-мубтеде'атул-мутеалликату бил-езкари вес-салават*, од учењака Мухамеда ибн Ахмеда Шукајрија Хавамидија;

- *Ет-Техзиру минел-бид'и*, од учењака Абдулазиза бин База.

Хвала Аллаху па се учењаци константно супротстављају новотаријама, одговарају на њих путем новина, часописа, радиостаница, џуманских хутби, конференција и предавања, што је увелико допринело чувању муслимана од новотарија и сузбијању новотара.

Неке од новотарија које су данас присутне

- Прослављање Посланиковог, мир над њим, рођења, такозвани мевлуд.

- Теберрук – тражење благослова од одређених места, предмета, умрлих и томе слично.

- Новотарије у склопу обреда и када је приближавање Аллаху у питању.

Пуно је савремених новотарија као резултат одмицања времена, мањкања знања, великог броја оних који позивају у новотарију и непрописности, распрострањености опонашања неверника у њиховим обичајима и обредословљима, а као потврда истинитости Посланикових, мир над њим, речи: „Доиста ћете следити обичаје оних који су били пре вас.“³⁵²

Прослављање Посланиковог, мир над њим, рођендана (мевлуда) у месецу раби'ул-еввел

Од тог опонашања је и опонашање хришћана по питању прослављања дана рођења Посланика, мир над њим. Сваке године у месецу ребиул-еввела, муслимани који немају знања, или учењаци који одводе у заблуду, прослављају мевлуд. Неки га прослављају у џамијама, неки у кућама или местима која су намењена за те ствари. Тим прославама присуствује велики број обичног света, опонашајући тим делом хришћане и њихово прослављање Исусовог, мир над њим, рођендана. Поред тога што су овакве прославе новотарија, оне у себи у многим случајевима садрже многобоштво и грехе, попут састављања песама у којима се претерује када је у питању право Посланика, мир над њим, до те мере да му се упућују молитве и да се од њега тражи помоћ. Посланик, мир над њим, је забранио претеривање у његовом хваљењу и величању, па је рекао: „Немојте ме хвалити и величати, као што хришћани хвале и величају сина

³⁵² Муттефекун алејхи.

Маријиног (Исуса)! Доиста сам ја роб, па реците: 'Аллахов роб и Његов посланик!'“³⁵³

Код њих постоји уверење да Веровесник, мир над њим, присуствује тим прославама, а од греха који прате такве прославе су групно извођење такозваних илахија уз ударање у инструменте, и други суфијски зикрови. Неретко у тим прославама долази до мешања мушкараца и жена, што узрокује неред и отвара путеве упадања у разврат. Чак и када би ове прославе биле чисте од споменутих опасности и када би се ограничиле на окупљање, конзумирање хране, или како они кажу исказивање радости, оно би било новонастала ствар и новотарија, а свака новина је новотарија и свака новотарија је заблуда. Такође, оно је пут ка томе да прерасте у нешто веће и да се на њему дешавају греси који се иначе дешавају на другим прославама.

Кажемо да је ово новотарија зато што нема никакве основе у Кур'ану, Суннету, нити у поступцима првих генерација селефа (исправних следбеника), нити одабраних генерација, већ је новина која се појавила након четвртог хиџретског столећа, а увеле су је шиије фатимије. Учењак Ебу Хафс Таџуддин Ел-Факихани³⁵⁴ каже: „Од стране једне благословљење скупине се понавља питање везано за окупљање које практикују неки људи у месецу ребиул-еввелу, а називају га мевлудом – да ли има основе у вери? Па су циљано поставили то питање тражећи појашњење и образложење. Кажем да ми није познато да мевлуд има икакве основе у Кур'ану и Суннету, нити се та пракса преноси од неког

³⁵³ Бележи Бухари.

³⁵⁴ Ебу Хафс Омер ибн Али ибн Салим ибн Садека Ел-Лехми Ел-Ескендери Ел-Малики, Таџуддин Ел-Факихани (654-734. х.) Граматичар из Александре. Дамаск је посетио 731. х. г. и ту се састао са Ибн Кесиром (аутором *познатог тевфсира Кур'ана*) који каже: “Учили смо пред њим”. Аутор је многих дела, од којих су: *Ел-Ишара* из граматике, *Менхеџул-мубин* коментар четрдесет Невевијевих хадиса, *Ет-Тахриру Вет-Тахбир* коментар Кајраванијеве посланице из маликијског фикха, *Ријадул-ефхам* коментар на *Умдетул-ахкам* итд.

од учењака овог заједнице који су узор у вери и који су се чврсто држали заоставштине првих генерација, већ је то новотарија коју су увели лењивци, и то су прохтеви душе преко којих су се обогатиле изелице.“

Учењак Ибн Тејмије каже: „Такође оно што уводе неки људи опонашајући хришћане у погледу обележавања рођење Исуса, сина Маријиног, или из љубави и поштовања према Посланику, мир над њим, можда их Аллах награди за ту њихову љубав и труд, али никако за новотарију узимања Посланиковог, мир над њим, рођења за светковања. (...) Доиста овако нешто нису радиле прве генерације селефа (исправних следбеника), а да је ово чисто добро, или бар преовладавајуће, први муслимани су били најпречи да то раде, јер су они више волели и поштовали Посланика, мир над њим, од нас, и били су најпреданији у чињењу добра. Љубав и величање Посланика, мир над њим, је у његовом слеђењу и покорности, у оживљавању његовог спољашњег и унутрашњег суннета, у ширењу поруке са којом је он послат борби на том путу срцем, руком и језиком, јер доиста је то пут првих најбољих генерација, мухацира и енсарија и оних који их следе у добру.“

О побијању ове новотарије су писана многа дела у прошлости и у новије време и поред тога што је новотарија и опонашање, оно води ка прослављању рођендана евлијама (добрим људима), учењацима, главешинама, па се тиме отварају врата великог зла.

Теберрук – тражење благослова од места, остатака и од живих и мртвих особа

Теберрук је тражење берекета (благослова), што означава притврђивање и повећавање добра у нечему, а то се тражи од Онога Који то поседује и ко има моћ да то да, а то је Аллах Узвишени. Он је тај Који спушта благослов и Који га притврђује, а створења нису у стању да дају или створе благослов, нити да га

задрже и осигурају. Зато тражење благослова од места, остатака, особа живих или мртвих, није дозвољено, јер то спада у многобоштво – у случају ако је човек уверен да те ствари доносе благослов; а може бити средство које води многобоштву – у случају ако је човек уверен да посећивање наведених ствари, њихово додиривање и трљање о њих узрокује спуштање благослова од Аллаха.

Што се тиче поступака другова везаних за узимање благослова преко косе Посланика, мир над њим, његовог зноја и онога што спадне са његовог часног тела, то је важило само за њега и док је био у животу. Доказ је то што другови нису тражили благослов од његове собе и гроба након његове смрти, нити су то радили са местима на којима је клањао или седео. Зато је још прече клонити се тога када су евлије (добри људи) у питању. Другови нису тражили благослов од добрих људи попут Ебу Бекра, Омера и других цењених другова, ни за њиховог живота нити након њихове смрти. Они нису ишли у пећину Хира ради обављања молитве или упућивања молитве у њој, нити су ради тога ишли на гору на којој се Аллах обратио Мојсију, мир над њим, нити друга места и брда за која се каже да у њима почивају веровесници или други, нити су ради тога посећивали здања за која се верује да су оставштину неког од веровесника. Такође, нико од првих генерација није љубио нити потирао места у Медини, Мекки, нити другим местима, на којима је Посланик, мир над њим, обављао молитву. Па ако места која су газила његова племенита стопала и на којима су клањала није прописано потирати и љубити, шта онда рећи за места за која се каже да су људи мимо њега клањали или спавали на њима? Нужно позната ствар код учењака јесте да љубљење и потирање ових ствари није од његовог, мир над њим, шеријата.

Новотарија у богослужењима и стварима које приближавају Аллаху

Пуно је новотарија уведених у богослужења у данашње време, јер је основа код богослужења да је то шеријатом прецизирана ствар, па се ништа од тога не прописује осим уз доказ, а оно за шта се нема доказа је новотарија, сходно Посланиковим, мир над њим, речима: „**Ко учини дело које није од наше вере, оно му се одбија.**“

Непрописаних богослужења који се данас практикују је пуно, од којих је:

- Гласно изговарање намере за намаз, да човек каже: „*Невејту ен усаллије лиллахи...*“ , и ово је новотарија, јер није од праксе Посланика, мир над њим, и зато што Allah каже:

Реци: "Зар ви да обавештавате Аллаха о веровању своме, кад Allah зна све што је на небесима и на Земљи! Allah све зна." (Кур'ан, Ел-Хуџурат, 16.)

Место намере је срце, па је намера дело срца, а не језика.

- Групни зикр (спомињање Аллаха) након молитве, јер је прописано да свако прописани зикр изговара појединачно.³⁵⁵

- Тражење да се учи Ел-Фатиха у одређеним приликама након молитве и за мртве.³⁵⁶

- Окупљање људи на једном месту ради изражавања жалости и туге за умрлим на непрописан начин, спремање хране тим поводом и изнајмљивање особа које ће за мртве да уче Кур'ан уз новчану накнаду, сматрајући да то користи умрлој особи.³⁵⁷ Све је то новотарија која нема основе, и оптерећење за које Allah није објавио никакав доказ.

³⁵⁵ Погледај: *Својства Посланиковог, мир над њим, молитве од абдеста (телесног прања) до зикра (спомињање Аллаха)*, др. Сафет Кудузовић.

³⁵⁶ *Правни прописи ценазе-намаза (погребне молитве)*, др. Сафет Кудузовић.

³⁵⁷ Погледај: *Шта живи могу учинити за умрле*, др. Сафет Халиловић

- Организовање прослава поводом одређених верских догађаја, попут Исре и Мираца и хиџретске нове године. Прославе оваквог повода немају основе у шеријату.

- Ствари које се чине у месецу реџебу, као што је реџебска умра, затим посебно издвајање тога месеца добровољним намазима и постом. Овај месец није одликован над другим месецима умром, добровољним постом и намазом, клањем курбана нити другим стварима.

- Суфијски зикрови разних облика, све су то новотарије и уведене ствари, јер су опречни прописаним зикровима који имају своју утемељену форму и време.

- Издвајање ноћи на половини месеца шабана ноћним намазом и његовог дана постом. Није потврђено да је Посланик, мир над њим, посебно издвајао те тренутке за таква дела.

- Изградња на гробовима, узимање гробова за џамије, њихова посета ради узимања благослова од њих, тражење посредништва од мртвих и друге ствари које су многобоштво, затим посећивање гробова од стране жена, поред тога што је Посланик, мир над њим, проклео жене које посећују гробове, оне који узимају гробове за џамије и који пале свеће на њима.

На крају кажемо – доиста је новотарија весник неверства и она је додатак у вери који Аллах и Његов Посланик, мир над њим, нису прописали. Новотарија је гора од великог греха и ђаво јој се радује више него великом греху, јер човек који ради велики грех и зна да је грех, он ће се и покајати, док новотар који чини новотарију верује да је она од вере и да га приближава Аллаху, па се зато не каје.

Новотарија уклања суннете, а њени следбеници мрзе суннет и његове следбенике. Новотарија удаљава од Аллага, изазива Аллахову срџбу и казну и узрокује болест срца и његову поквареност.

Начин опхођења према новотарима

Забрањено је посећивање новотара и седење са њима, осим у случају да их саветујемо или оспоравамо њихову новотарију. То је зато што мешање са њима утиче негативно на човека и долази до тога да његова новотарија прелази на друге. На новотарије и на њихово зло се мора упозоравати и треба их се пазити, ако већ човек није у могућности да их спречи да чине новотарије, а обавеза учењака и владара је да забране новотарије и да новотаре одврате од зла новотарија, јер је у њима велика опасност по веру Ислам. Затим, мора се знати да земље неверства подстичу новотаре на ширење њихових новотарија и помажу их у томе на разне начине, јер је у томе уништење Ислама и искривљивање његове слике.

Аллаха молимо да помогне Своју веру и да уздигне Своју реч, а да Своје непријатеље понизи и нека је мир и благослов на нашег веровесника Мухаммеда, на његову породицу и другове.

Садржај

Наслов		стр.
1	Уводна реч	1
2	Предговор	6
3	Значење акиде (веровања)	8
4	Обавезност познавања исламског веровања	11
5	Позивање у исламско веровање	16
6	Уопштено појашњење основа исламског веровања	22
7	Прво начело – Веровање у Аллаха	24
8	Врсте ибадета (богослужења)	30
9	Кур'анска методологија позивања у тевхидул-улухијје	38
10	Настанак многобоштва у улухијјету	44
11	Опасност многобоштва и обавезност чувања од ствари које воде у многобоштво	49
12	Посланикова забрана речи и дела која воде у многобоштво	51
13	Разоткривање сумњи којима неверници одобравају своје многобоштво	67
14	Врсте великог многобоштва	73
15	Ствари које људи раде, а спадају у многобоштво или које воде ка њему:	117
16	Мало многобоштво	139
17	Сабур (стрпљење) и његов значај у веровању	157
18	Изрази и речи који не доликују да се упућују Аллаху из поштовања према Њему	162
19	Једноћа Аллахових имена и својстава (Тевхидул-есма'и вес-сифат)	166
20	Обавеза поштовања Аллахових лепих имена	170
21	Учење ехли-суннета вел-џема'ата у погледу Аллахових имена и својстава	176

22	Правац цехмија и њихових ученика у погледу Аллахових имена и својстава	181
23	Одговор <i>мушеббихама</i> и <i>му'аттилама</i> , који су скренули са пута исправних следбеника по питању Аллахових имена и својстава	185
24	Друго начело: Обавезност веровања у анђеле	195
25	Треће начело: Веровање у Божије књиге	202
26	Четврто начело: Веровање у посланике	207
27	Знаци веровесништва	212
28	Непогрешивост веровесника	220
29	Вера свих веровесника	229
30	Карактеристике посланика Мухаммеда	234
31	Исра и Мираџ	238
32	Општениност посланице Мухаммеда, мир над њим, и одговор онима који то негирају	245
33	Мудрост у окончању веровесништва послаником Мухаммедом, мир над њим	255
34	Пето начело: Веровање у Судњи дан	263
35	Појава Мехдија	267
36	Појава Деџала	271
37	Силазак Исуса, сина Маријиног, мир над њим	275
38	Излазак Гога и Магога	279
39	Излазак животиње	283
40	Излазак Сунца са запада	287
41	Окупљање људи у земљи Шама	291
42	Дување у сур (рог) и усмрћивање	294
43	Веровање у Судњи дан	299

44	Стварност душе	310
45	Начин узимања душе и шта је чека након смрти	312
46	Искушење, казна и уживање у гробу	319
47	Одговор на сумње порицатеља казне и ужитка у гробу	323
48	Патња и уживање у загробном животу	326
49	Проживљење	337
50	Веровање у оно што ће се десити на Судњем дану	343
51	Вагање дела	347
52	Сират-ћуприја и њено прелажење	349
53	Хавд – Посланиково, мир над њим, врело	350
54	Шефаат – заузимање	352
55	Рај и Пакао	355
56	Шесто начело: Веровање у одређење (када и кадер)	357
57	Плодови веровања у када и кадер (одређење)	363
58	Љубав и мржња у име Аллаха	368
59	Од знакова пријатељства са верницима и њиховој љубави	369
60	Упозорење на новотарије	375
61	Врсте новотарија у вери	376
62	Пропис свих врста новотарија у вери	377
63	Појава новотарија код муслимана	380
64	Разлози појаве новотарија	381
65	Став ехли-суннета (исправних следбеника) наспрам новотара и методологија одговарања	384
66	Методологија ехли-суннета (исправних следбеника) у одговору новотарима	386
67	Новотарије које су данас присутне	388
68	Начин опхођења према новотарима	394

Појашњавање исправног веровања и позив Богу је најбитнија ствар и строга дужност, јер је оно основа од које зависи исправност дела и њихово прихватање код Аллаха, па је брига посланика и њихових следбеника, о стварима које руше или умањују веровање, била велика.

Исламско веровање је оно са чиме је Аллах слао посланике, спуштао књиге и оно са чиме је обавезао човечанство, као што каже Узвишени Аллах: „Ми смо сваком народу посланика послали: "Аллаху ибадет (богослужење) чините, а лажних божанстава се клоните!"“ (Кур’ан, Ен-Нахл, 36.)

Сваки посланик је дошао са позивом у ово веровање, и све божанске књиге су објављене да појасне веровање, да појасне оно што га поништава, што је супротно веровању или што га умањује. Ово је веровање наређено сваком пунолетном човеку, па је због места које веровање заузима и његове важности, наређено његово чување, изучавање и упознавање са њим пре свега осталог, нарочито јер се на веровању заснива срећа човечанства, на овоме и на Будућем свету.

